

Bolesław Howorka

**P R A W O
AUTORSKIE
W DZIAŁALNOŚCI
BIBLIOTEKARSKIEJ**

**WYDAWNICTWO
SBP**

NAUKA-DYDAKTYKA-PRAKTYKA

PRAWO AUTORSKIE
W DZIAŁALNOŚCI
BIBLIOTEKARSKIEJ

Polish Librarians Association
SCIENCE-DIDACTICS-PRACTICE

Bolesław Howorka

**THE COPYRIGHT
IN THE LIBRARY ACTIVITY**

WYDAWNICTWO

SBP

Warsaw 1997

Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich
NAUKA-DYDAKTYKA-PRAKTYKA

Bolesław Howorka

**PRAWO AUTORSKIE
W DZIAŁALNOŚCI BIBLIOTEKARSKIEJ**

WYDAWNICTWO

SBP

Warszawa 1997

Komitet Redakcyjny serii wydawniczej
<<NAUKA — DYDAKTYKA — PRAKTYKA>>

Marcin DRZEWIECKI (przewodniczący), Stanisław CZAJKA, Zofia GACA-
-DĄBROWSKA, Janusz KAPUŚCIK, Andrzej KŁOSSOWSKI, Danuta KONIECZNA,
Krzysztof MIGOŃ, Mieczysław MURASZKIEWICZ, Janusz NOWICKI (sekretarz),
Maria PRÓCHNICKA, Barbara STEFANIAK, Hanna TADEUSIEWICZ,
Zbigniew ŻMIGRODZKI.

Recenzenci:

Marek BUKOWSKI
Władysława WASILEWSKA

Redakcja techniczna i korekta:

Anna LIS

Copyright by Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich

ISBN 83-85778-74-8

CIP — Biblioteka Narodowa

Howorka Bolesław

Prawo autorskie w działalności bibliotekarskiej Bolesław Howorka ; Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich. - Warszawa : Wydaw. SBP, 1997. - (Nauka, Dydaktyka, Praktyka ; t. 23)

Wydawnictwo SBP - Warszawa 1997. Wydanie I. Ark. wyd. 10,10 Ark. druk. 12,25

Skład i łamanie **AKLAND s.c.** Druk i oprawa: Warszawska Drukarnia Naukowa,

ul. Śniadeckich 8, 00-656 Warszawa, tel. 628-87-77

SPIS TREŚCI

Wstęp	11
I. Przedmiot prawa autorskiego	17
1. Utwór jako przedmiot prawa autorskiego	17
2. Utwór zależny i prawo zależne	19
3. Zbiory, antologie, wybory, bazy danych i inne podobne dzieła	20
4. Dzieła nie stanowiące przedmiotu prawa autorskiego	20
5. Zakres stosowania ustawy	21
6. Utwór opublikowany, utwór rozpowszechniony, jednoczesne opublikowanie utworu	21
7. Ustawa o prawie autorskim a postanowienia umów międzynarodowych	22
II. Podmiot prawa autorskiego	23
1. Twórca	23
2. Współtwórczość	24
3. Utwory połączone	25
4. Utwór zbiorowy	25
5. Pracownik jako twórca	26
6. Twórca — pracownik instytucji naukowej	27
8. Producent, wydawca	28
III. Autorskie prawa osobiste	30
IV. Autorskie prawa majątkowe	33
1. Treść autorskich praw majątkowych	33
2. Egzekucja z autorskich praw majątkowych	34
3. Odsprzedaż utworu i prawo twórcy do wynagrodzenia	34
4. Opłaty od urzędzeń i nośników	35
5. Nadawanie opublikowanych utworów	36
6. Utrwalanie i archiwizowanie nagrań	36
V. Dozwolony użytek chronionych utworów	37
1. Nieodpłatne korzystanie w zakresie własnego użytku osobistego	39
2. Rozpowszechnianie nadań i użytkowanie urzędzeń odbiorczych	41

XII. Ochrona wizerunku, adresata korespondencji i tajemnicy źródeł informacji	82
1. Ochrona wizerunku	82
2. Ochrona korespondencji	82
3. Roszczenia związane z ochroną wizerunku i korespondencji	83
4. Tajemnica informacji	83
XIII. Prawa pokrewne	84
1. Prawa do artystycznych wykonań	84
2. Prawa do fonogramów i wideogramów	87
3. Prawa do nadań	89
4. Dozwolony użytek chronionych praw pokrewnych	89
5. Stosowanie niektórych przepisów ustawy do praw pokrewnych	91
6. Oznaczanie egzemplarzy	92
7. Właściwość sądów	92
8. Przepisy końcowe dotyczące praw pokrewnych	92
XIV. Organizacje zbiorowego zarządzania prawami autorskimi i pokrewnymi	93
1. Organizacje zbiorowego zarządzania	93
2. Komisja Prawa Autorskiego. Zasady ustalania wysokości wynagrodzeń	94
XV. Fundusz Promocji Twórczości	97
XVI. Odpowiedzialność karna osób naruszających prawa twórców	98
XVII. Przepisy przejściowe i końcowe	104
XVIII. Teksty aktów normatywnych	106
1. Ustawa z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych	106
2. Przepisy wykonawcze do ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych	135
3. Dokumenty w sprawie przystąpienia Rzeczypospolitej Polskiej do Aktu paryskiego Konwencji berneńskiej	142
4. Akty paryski Konwencji berneńskiej o ochronie dzieł literackich i artystycznych sporządzony w Paryżu dnia 24 lipca 1971 r.	145
Zakończenie	181
Indeks rzeczowy	188

CONTENT

Foreword	11
I. Subject matter of copyright	17
1. The work as a subject of copyright	17
2. Derivative work and derivative copyright	19
3. Collections, anthologies, selections, data bases and the other, similar works	20
4. Works beyond the scope of copyright	20
5. Scope of the copyright	21
6. Published work, disseminated work, work simultaneously published	21
7. Copyright and international agreements' provisions	22
II. Ownership of copyright	23
1. Creator	23
2. Co-creators	24
3. Combined work	25
4. Joint works	25
5. Employee as a creator	26
6. Creator – scientific associate	27
7. Producer, publisher	28
III. Personal copyright	30
IV. Economic rights	33
1. Scope of economic rights	33
2. Garnishment from economic rights	34
3. Vending of the work and creator's right to remuneration	34
4. Payments from devices and carriers	35
5. Broadcasting of the published works	36
6. Fixing and archivization of the records	36
V. Allowed use of protected works	37
1. Free of remuneration use within the scope of personal use ...	39
2. Dissemination of the broadcast and use of the receivers	41
3. Dissemination by the press, radio and television	41
4. Reports on current events	42

5. Use of published works by scientific and educational insitutions	42
6. Rights of libraries, archives and schools	44
7. Citation right	45
8. Rights of scientific and technical information and documentation centers	46
9. Public performances	48
10. Public display of the work of fine arts	48
11. Further dissemination of permanently displayed works	49
12. Conditions on use the work within the scope of allowed use	50
VI. Duration of economic rights	53
VII. Transfer of economic rights	55
1. Inheritance and transfer	55
2. Remuneration right	56
3. Creator right and derivative right	58
4. Work exploitation	58
5. Fields of exploitation	59
6. Transfer of ownership of the copy of the work	62
7. Form of the contract	62
8. Time of the work delivery	63
9. Work's legal defects	64
10. Renunciation/termination of the contract	65
11. Failure to commence the work dissemination	66
12. Author's supervision	67
13. Architectural and architectural-urban plan	68
14. Published collection	68
15. Author's copies	68
16. Assumptive licensing agreement	68
VIII. Specific provisions concerning audiovisual works	70
1. Co-creators of an audiovisual work	70
2. Rights of producer and co-creators of an audiovisual work	70
3. Author's supervision upon use of an audiovisual work	72
IX. Specific provisions concerning computer programs	73
X. Protection of personal copyright	77
XI. Protection of economic rights	79
XII. Protection of image, addrese of corespondence, and confidentiality of information sources	82
1. Protection of image	82
2. Protection of corespondence	82
3. Claims connected with protection of image and corespondence	83

4. Confidentiality of information	83
XIII. Neighbouring rights	84
1. Rights in artistic performances	84
2. Rights in phonograms and videograms	87
3. Rights in broadcasts	89
4. Allowed use of protected neighbouring rights	89
5. Use of chosen provisions of the Law to neighbouring rights ..	91
6. Marking the copy	92
7. Competence of courts	92
8. Final provisions referring to neighbouring rights	92
XIV. Organizations for collective administration of copyrights or neighbouring rights	93
1. Organizations for collective administration	93
2. Copyright Commission. Rules for remuneration stating	94
XV. Fund for promotion of creativity	97
XVI. Criminal liability	98
XVII. Interim and final provisions	104
XVIII. Texts of the normative Laws	106
1. Law on copyright and neighbouring rights, text of february 4, 1994	106
2. Executive regulations to the Law	135
3. Documents on joining Republic Poland to Paris text of the Bern Convention	142
4. Paris text of Berne Convention on protection of literary and artistic works , provided in Paris, 24th of July 1971	145
Conclusions	181
Subject index	188

WSTĘP

Dnia 4 lutego 1994 r. Sejm uchwalił ustawę o prawie autorskim i prawach pokrewnych, ogłoszoną (promulgowaną) w „Dzienniku Ustaw” nr 25, poz. 83, opublikowanym z datą 23 lutego 1994 r. Z dniem ogłoszenia weszły w życie postanowienia mówiące, że nie mogą być pociągnięci do odpowiedzialności za naruszenie przepisów ustawy przed tym dniem posiadacze programu komputerowego stworzonego przed dniem wejścia w życie tej ustawy. Mogą oni dalej użytkować program w dotychczasowym zakresie bez odrębnej zgody i wynagrodzenia, pod warunkiem, że nie będzie on wykorzystywany w dalej idącym zakresie, w tym kopiowany i rozpowszechniany (art. 124 ust. 3). Pozostałe przepisy ustawy weszły w życie po upływie trzech miesięcy od daty ogłoszenia. W „Dzienniku Ustaw” z 1994 r. nr 43, poz. 170 ogłoszono sprostowanie błędu dotyczącego daty wejścia w życie ustawy. Ustawa stanowi o utracie mocy (derogacji), obowiązującej do czasu wejścia w życie jej przepisów, ustawy z dnia 10 lipca 1952 r. o prawie autorskim (Dz.U. Nr 34, poz. 234; z 1975 r. Nr 34, poz. 184 i z 1989 r. Nr 35, poz. 192).

O nową ustawę o prawie autorskim „walczyły” środowiska twórcze już od wielu lat. To przede wszystkim przedstawiciele tych środowisk, reprezentanci organizacji zrzeszających twórców, tak w Polsce, jak i za granicą, domagali się jak najszybszego ustanowienia przepisów chroniących prawa autorskie, osobiste i materialne. Przepisy takie są niezbędne społeczeństwu otwartym na świat, zainteresowanym dostępem do osiągnięć kultury światowej, a także do dorobku naukowego i technicznego innych państw. Uchwalenie odpowiedniego aktu normatywnego było także wykonaniem obowiązków ciążących na państwach, które nie chcą być bezradne wobec faktów zawłaszczania dorobku intelektualnego tak swoich obywateli, jak i obywateli innych państw. Dnia 3 marca 1990 r. Rzeczypospolita Polska przystąpiła do Aktu paryskiego Konwencji berneńskiej o ochronie dzieł literackich i artystycznych sporządzonego w Paryżu dnia 24 lipca 1971 r. i zobowiązała się do przestrzegania jego postanowień (z wyłączeniem

artykułów od 1 do 21 oraz załącznika). Informacja o tym została ogłoszona w Dz.U. nr 82, poz. 474, a tekst Aktu paryskiego zawiera załącznik do tego numeru „Dziennika Ustaw”. Dnia 5 lipca 1994 r. Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej podpisał dokument przystąpienia Rzeczypospolitej Polskiej do artykułów od 1 do 21 oraz do załącznika do powołanego wyżej Aktu (Dz.U. Nr 104, poz. 506). Oświadczenie Rządowe w tej sprawie zostało złożone dnia 30 sierpnia 1994 r., a postanowienia tego aktu weszły w życie w stosunku do Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 22 października 1994 r. (Dz.U. Nr 104, poz. 507).

Zadaniem ustawy o prawie autorskim jest ochrona praw twórców, tak ich praw osobistych, jak i majątkowych. Ten akt normatywny tworzy podstawy prawne systemu, który będzie zapobiegać ograniczaniu prawa autorów do uzyskiwania korzyści z działalności twórczej przez osoby i instytucje (zwane potocznie „piratami”), które czerpały i niestety często nadal czerpią nienależne im, ale z zasady poważne zyski ze swej nieuczciwej działalności, z czynów, wobec których przez wiele lat autorzy byli zupełnie bezbronni i nie mogli oczekiwać pomocy ze strony aparatu sprawiedliwości.

Podjmując się zadania przybliżenia postanowień tego aktu normatywnego zainteresowanym bibliotekarzom trzeba najpierw odpowiedzieć na pytanie, czy profesjonalści-bibliotekarze wykonując swoje zawodowe obowiązki mogli być „piratami”, czy kiedykolwiek podejmowali działania, które mogły krzywdzić twórców? Czy mogło się zdarzyć, że bibliotekarze wykonujący swoje obowiązki zawodowe uzyskiwali nienależne im korzyści kosztem twórców, gdyż wykorzystywali do tego zbiory materiałów bibliotecznych pozostających w ich dyspozycji? Na pewno nie! Kontakty bibliotekarzy z twórcami układały się zawsze dobrze, promowali oni dzieła autorów, starali się zainteresować czytelników osobami twórców i ich utworami, organizując prelekcje, spotkania autorskie, wspólnie z księgarzami stoiska promocyjne, wystawy ...

Wszystkie usługi bibliotek wchodzących w skład ogólnokrajowej sieci bibliotecznej świadczone czytelnikom były i są wykonywane bezpłatnie, zgodnie z obowiązującymi przepisami, m.in z ustawą o bibliotekach (art. 15 ust. 1). Pobierane przez biblioteki opłaty, przewidziane postanowieniami ustawy i regulaminów bibliotecznych, mają na celu wyłącznie zwrot poniesionych kosztów, m.in. nabycia materiałów niezbędnych do reprodukowania i mikrofilmowania materiałów bibliotecznych, kosztów zużytej w związku z tym energii, amortyzacji urządzeń reprograficznych i in., w końcu — refundację wydatków osobowych związanych z wykonywaniem tych usług. Tak było pod rządem starej ustawy o prawie autorskim, której przepisy pozwalały m.in. na kopiowanie cudzych utworów dla własnego użytku osobistego (art. 22), tak jest również i teraz. Obecnie obowiązująca ustawa zezwala na szereg działań w ramach „dozwolonego użytku utworów chronionych”.

Stosując obowiązujące przepisy spotykamy się z różną ich interpretacją. Niektóre organy prezentujące opinie prawne, publikują wykładnię ograniczającą prawa użytkowników bibliotek, często niezgodnie z oczywistymi i jednoznacznymi zapisami. Dlatego warto tu przypomnieć zasady obowiązujące przy ustalaniu rzeczywistego znaczenia przepisów, które czasami są wieloznaczne i wymagają interpretacji.

Celem wykładni jest objaśnienie treści tylko tych przepisów, które mogą budzić wątpliwości. Nieuzasadnione i nieuprawnione są wszelkie interpretacje postanowień z gruntu oczywistych i jednoznacznych.

Przypomnę tu, że znane są różne **rodzaje wykładni**.

Z punktu widzenia **podmiotowego**, zależnie od tego, kto wykładnię dokonuje, wyróżniamy:

1) wykładnię autentyczną, gdy autorem jest organ, który wydał interpretowany przepis; moc tej wykładni jest równie wiążąca jak samego przepisu (m.in. minister kultury i sztuki ma prawo dokonywać wiążącej wykładni swoich rozporządzeń i zarządzeń);

2) wykładnię legalną dokonywaną przez upoważniony organ (np. Trybunał Konstytucyjny);

3) wykładnię sądową dokonywaną w toku rozstrzygania konkretnych spraw, wiążącą sądy niższej instancji, ale tylko w danych sprawach; jednakże szczególne znaczenie ma wykładnia Sądu Najwyższego wiążąca wszystkie sądy; Sąd Najwyższy jest autorem wielu wytycznych wyjaśniających szereg trudnych spraw;

4) wykładnię organów administracji dokonywaną w toku załatwiania różnych spraw należących do kompetencji tych organów; wykładnia ta wiąże organy niższego rzędu;

5) wykładnię doktrynalną (naukową), będącą wynikiem opracowań wybitnych prawników-uczonych; ich autorytet powoduje, że w toku praktyki, m.in. sądowej, często uwzględnia się ich opinie.

Innego podziału wykładni dokonuje się ze względu na zastosowaną **metodę**. Wyróżniamy tu:

1) wykładnię językową (gramatyczną) polegającą na analizie znaczenia użytych w tekstach prawnych wyrazów, pojęć i zwrotów,

2) wykładnię logiczną, polegającą na wyciąganiu wniosków opartych o zasady stosowanej od wieków logiki praktycznej (prawniczej) lub o reguły współczesnej logiki formalnej, np. zasady *a maiori ad minus* (jeśli wolno uczynić więcej, to wolno i mniej) lub *a minori ad maius* (kto może czynić mniej, ten nie może uczynić więcej);

3) wykładnię systemową polegającą na ustalaniu treści normy prawnej przez porównanie przepisów lub przez odwołanie się do naczelných zasad systemu naszego prawa;

4) **wykładnię funkcjonalną** polegającą na ustaleniu treści normy przez określenie, jaki jest cel danego przepisu, jaka jest zamierzona przez wydającego akt normatywny funkcja danych przepisów (np. przepisów o „dozwołonym użytku utworów chronionych”).

Autorzy wykładni muszą w toku swoich działań kierować się ogólnymi zasadami, które obowiązują w demokratycznych państwach prawnych, mówiącymi przede wszystkim, że:

1) prawo może być stanowione i wiążąco interpretowane wyłącznie przez uprawnione do tego organy państwa;

2) obywatele stosują się do obowiązujących przepisów niezależnie od tego, czy ich naruszenie może pociągnąć za sobą określone sankcje, czy też nie;

3) dozwolone jest każde działanie, którego prawo nie zakazuje;

4) obowiązują tylko takie procedury, jakie zostały ustalone przez uprawnione organy;

5) prawo jest stosowane zgodnie z zasadami powszechnie uznawanymi i przestrzeganymi w państwach demokratycznych, szanujących prawa obywateli (np. zasada *lex retro non agit* — prawo nie działa wstecz lub *iudicis est innocentiae subvenire* — zadaniem sędziego jest wspomaganie niewinności).

Ustawa o prawie autorskim i prawach pokrewnych to zbiór potrzebnych i od wielu lat oczekiwanych przepisów. Te przepisy, zresztą tak samo jak i wszystkie inne, spełniają określony cel, który trzeba rozumieć. Należy, stosując się do nich, znać także wykładnię — **wykładnię uprawnioną i obowiązującą powszechnie**. Ustawa o prawie autorskim i prawach pokrewnych ma przede wszystkim chronić interesy twórców. Jej zadaniem jest niedopuszczenie do takich sytuacji, w których utwory stanowiące często dorobek wielu lat działalności naukowej, literackiej, bądź też innej, były wykorzystywane przez ludzi niegodziwych, nieuczciwych, lekceważących prawa twórców. Ustawa ta kreuje system ochrony, w ramach którego obok twórców i innych uprawnionych osób (np. spadkobierców twórców), wyraźnie określone zostało także miejsce dla tych podmiotów, które budują szczególną więź autora, jego dzieła, z odbiorcami tego dzieła, przede wszystkim z czytelnikami, słuchaczami, widzami ... Ustawa ta określa, w jaki sposób te podmioty, osoby fizyczne bądź osoby prawne, powinny się zachowywać, jak postępować, jakie warunki spełniać, aby określony utwór mógł być udostępniony zainteresowanemu do korzystania, mógł być opublikowany, rozpowszechniony, a także szczególnie chroniony. Z przepisów tego aktu normatywnego wynika, jak należy traktować prawa twórców, w jaki sposób działać, by nie naruszyć obowiązującego prawa.

Bibliotekarze — pracownicy odpowiednich instytucji wchodzących w skład ogólnokrajowej sieci bibliotecznej — nie czerpią profitów z udostępniania dzieł twórców, które są materiałami bibliotecznymi. I dlatego

sumienny, właściwie podchodzący do swoich obowiązków bibliotekarz nie naruszy praw autorskich, nie wejdzie w kolizję z przepisami ustawy. **Ale jednocześnie każdy sumienny i zaangażowany w swoją pracę bibliotekarz musi ustawę o prawie autorskim i prawach pokrewnych znać oraz zawsze postępować tak, aby postanowień tego aktu normatywnego nie naruszyć.**

Zamierzeniem autora jest przybliżenie bibliotekarzom przepisów ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych. Omówiono, tu szerzej, te przepisy, które, zdaniem autora, w jakikolwiek sposób pozostają związane z pracą bibliotekarza, z jego podstawowymi i dodatkowymi zadaniami. Inne postanowienia ustawy, nie związane z działalnością bibliotekarską, zostały w tym opracowaniu pozostawione bez dłuższego komentarza.

Bibliotekarzom trzeba zwrócić uwagę na to, że w ustawie o prawie autorskim zdefiniowano szereg pojęć dobrze im znanych, nadając znaczenie często bardzo odbiegające od tego, które dotąd uznawane było przez nich jako jedynie słuszne (np. w art. 11 — „utwór zbiorowy”, wykładnia związana z tym terminem ma duże znaczenie dla bibliotek, przede wszystkim naukowych, oraz dla ośrodków informacji naukowej). Prawnicy wiedzą, że użyte w aktach normatywnych terminy mogą być wieloznaczne, a czasami „w rozumieniu ustawy” oznaczają coś innego, niż w znaczeniu potocznym bądź w znaczeniu innym, stosowanym przez osoby reprezentujące inną profesję. Dlatego artykuły wstępne wielu ustaw zawierają „słowniczki” — wyjaśnienia terminów użytych w tych aktach normatywnych. Takiego „słowniczka” nie ma w ustawie o prawie autorskim. Uwagę tę kieruje autor m.in. pod adresem osób, które kwestionują nie tylko wykładnię tych przepisów, ale uważają, że zapisy w ustawie są błędne. Wyjaśnienia, które są w tych „słowniczkach”, wykładnia, nie są uznawane przez prawników jako jedyne, jako powszechnie obowiązujące. Terminy użyte w aktach normatywnych w znaczeniu odbiegającym od powszechnie stosowanego, odbiegającym nawet od ustalonych norm (PN) są właściwe przede wszystkim „w rozumieniu ustawy” i nie narzucają ich „ustawowego znaczenia” innym osobom, w innych sytuacjach, „w innym rozumieniu”.

I jeszcze jedna uwaga. Praca ta powstała w okresie, kiedy wiadomo było, że kończy się okres „rządów” ustawy o bibliotekach z dnia 9 kwietnia 1968 r., w czasie, gdy trwały gorące dyskusje nad kształtem nowej ustawy bibliotecznej. W wielu sprawach, o których stanowi ustawa o prawie autorskim należałoby odwołać się do przepisów ustawy o bibliotekach, a przede wszystkim do aktów normatywnych stanowiących w sprawach informacji naukowej. A to, z wiadomych bibliotekarzom powodów, nie było możliwe.

W tekście tego opracowania, drobniejszym drukiem, autor zamieścił kilka informacji wykraczających poza temat zakreślony tytułem. Są to informacje wyjaśniające pewne terminy prawne, mówiące o sprawach dla oso-

by zorientowanej w prawie oczywiste, ale dla bibliotekarzy na pewno przydatne.

* * *

Wielką pomocą dla autora była wykładnia pióra profesorów Uniwersytetu Jagiellońskiego: Janusza Barty i Ryszarda Markiewicza, pracowników Międzyuczelnianego Instytutu Wynalazczości i Ochrony Własności Intelektualnej UJ. Są to artykuły na temat prawa autorskiego opublikowane na tzw. żółtych stronach („Prawo co dnia”) dziennika „Rzeczpospolita”. Szczególnie cenny dla bibliotekarzy był ich artykuł [z dnia 3 kwietnia 1995 r. w numerze 79 (4032)] noszący tytuł: *Biblioteki a nowe prawo autorskie* [oryginalna wersja tego artykułu została przedrukowana na łamach „Bibliotekarza” (nr 6/1995): *Co wolno bibliotekom? Biblioteki a nowe prawo autorskie*].

Jednakże najlepszym, a jednocześnie najczęściej wykorzystywanym przez autora tego opracowania dziełem była i jest, nadal, w jego bieżącej pracy, książka autorów: Janusza Barty, Moniki Czajkowskiej-Dąbrowskiej, Zbigniewa Cwiąkalskiego, Ryszarda Markiewicza i Elżbiety Traple pt.: *Komentarz do ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych* (Dom Wydawniczy ABC Warszawa 1995). Książkę tę kilkakrotnie już polecałem kolegom-bibliotekarzom. To dzieło powinno znaleźć się w każdej ważniejszej bibliotece. Z tego utworu pochodzą zamieszczone w tym opracowaniu informacje o orzecznictwie Sądu Najwyższego w sprawach dotyczących prawa autorskiego.

Ponadto autor korzystał z następujących publikacji:

1. Janusz Barta, Ryszard Markiewicz: *Własność intelektualna w szkołach wyższych i instytutach naukowych* (raport sfinansowany przez Komitet Badań Naukowych). Warszawa 1993.

2. Joanna Bleszyńska-Wysocka, Jan Bleszyński: *Własność intelektualna. Stan prawny: 1 stycznia 1966 r.* Wydawnictwo „PARK” 1996.

3. Andrzej Karpowicz: *Autor — Wydawca. Poradnik prawa autorskiego.* Wydawnictwo Naukowe PWN Warszawa 1994.

4. Józef Szczotka: *Wokół prawa autorskiego.* Forum Akademickie 1995, nr 1 s. 13, nr 2 s. 14-15, nr 3 s. 24-25, nr 4 s. 23, nr 6 s. 24-25, nr 7 s. 18, nr 8 s. 24-25, nr 9 s. 28, nr 10 s. 18, nr 11 s. 28.

5. *Ustawa o prawie autorskim i prawach pokrewnych oraz inne teksty prawne. Teksty jednolite z indeksem rzeczowym.* Wprowadzenie prof. dr. hab. Andrzeja Szewca. Wyd. C.H. Beck Warszawa 1994.

6. Edward Drabienko: *Prawo autorskie — przepisy i orzecznictwo. Stan prawny na 1 stycznia 1995 r.* Wydawnictwo Prawnicze. Wydanie VI Warszawa 1964.

I. PRZEDMIOT PRAWA AUTORSKIEGO

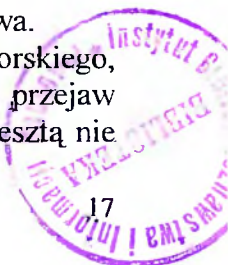
(art. 1-7)

1. Utwór jako przedmiot prawa autorskiego (art. 1)

Przedmiotem prawa autorskiego jest utwór. Ustawa stanowi, że utworem jest każdy przejaw (uzewnętrzniony rezultat działań) działalności twórczej (kreatorskiej) o indywidualnym (oryginalnym, nowatorskim, niepowtarzalnym) charakterze, ustalony w jakiejkolwiek postaci (nie musi być utrwalony na materialnym nośniku, na przedmiotach fizycznych, takich jak: nuty, maszynopis, taśma wideo lub magnetofonowa, płyta), niezależnie od wartości (może to być „szmirowata” powieść, „tandetny” obraz, a nawet bezsensowna „rozprawa naukowa”), przeznaczenia (utwór może mieć zarówno cel praktyczny bądź estetyczny, jak i przeznaczenie naukowe) i sposobu wyrażenia. Przedmiotem prawa autorskiego może być także utwór, który nie został ukończony, np. szkic, projekt, dyspozycja (plan), wersja fragmentu itp.

Utwór jest przedmiotem prawa autorskiego od chwili ustalenia, od momentu, w którym stał się możliwy jego odbiór przez inne osoby, od momentu, w którym czytelnik, słuchacz, widz i każdy inny mógł się z nim zapoznać. Nie jest istotna forma ustalenia utworu, pojęcie „ustalenie” nie jest równoznaczne z pojęciem „utrwalenie”. Przedmiotem prawa autorskiego jest utwór jako wartość niematerialna, jako wytwór umysłu człowieka, a nie nośnik, przedmiot, na którym dzieło zostało utrwalone. Nie każdy utwór musi być utrwalony. Można przecież wykonać np. na fortepianie własną kompozycję bez zapisu nutowego, można „z głowy” wygłosić znakomity wykład, przedstawić referat. Brak utrwalenia może jedynie bardzo utrudnić ewentualne roszczenia twórcy wobec autora plagiatu, ale to już zupełnie inna sprawa.

Rozstrzygnięcie, czy dany utwór korzysta z ochrony prawa autorskiego, może czasami stanowić poważny problem. Zapis ustawy: „każdy przejaw działalności twórczej” jest trudny do zdefiniowania, stwarza (zresztą nie

tylko ten zapis) wiele miejsca dla wykładni, a przede wszystkim dla orzecznictwa. Często dochodzi do sytuacji, w której zainteresowane strony nie mogą same dojść do porozumienia i sprawa trafia na drogę sądową. Sądy wyrokując — opierają się bardzo często na orzeczeniach wydanych wcześniej, przede wszystkim na orzecznictwie Sądu Najwyższego. Wg dotychczasowego orzecznictwa Sądu Najwyższego przedmiotem ochrony prawnej jest:

— „wszelkie dzieło piśmiennictwa będące wyływem indywidualnej twórczości, bez względu na jej zakres i wartość” (orz. SN z dnia 8 listopada 1932 r., opublikowane w Zb.OSN z 1933 r, nr 1, poz. 7);

— „każdy przejaw działalności duchowej noszący cechę osobistej działalności, każda oryginalna myśl ludzka ujęta konkretnie w samodzielną formę” (orz. SN z dnia 23 czerwca 1935 r. nr I K 336/36, nie opublikowane);

— „każda twórczość umysłowa [...] byleby w swym ostatecznym wyniku, w swej zewnętrznej formie wykazywała znamiona, wyróżniające ją od innych dzieł osobliwością pomysłu i umiejętnością ujęcia tematu” (orz. SN z dnia 31 marca 1938 r., opublikowane w OSP 1938, poz. 545);

— „każde dzieło [...] byle tylko, przynajmniej pod względem formy, wykazywało pewne elementy twórcze, choćby minimalne” (orz. SN z dnia 31 marca 1953 r. nr II C 834/52, nie opublikowane);

— „każde opracowanie [...], w którym przejawia się twórcza praca autora, a więc gdy dzięki pomysłowości i indywidualnemu ujęciu dzieło uzyskało oryginalną postać” (orz. SN z dnia 27 marca 1965 r. nr I CR 39/65, nie opublikowane).

I nie ma tu znaczenia:

— „postać, jakość i rozmiary utworu”, a także okoliczność, czy twórczość uzewnętrzniła się w treści, czy tylko w formie” (orz. SN z dnia 23 czerwca 1936 r. nr I K 336/36, nie opublikowane);

— „czy chodzi o twórczość opartą na ściśle samoistnym pomysle, czy też opartą na naśladownictwie istniejących już dzieł” (orz. SN z dnia 31 marca 1938 r., opublikowane w OSP 1938, poz. 545);

— „ani stopień wysiłku pracy umysłowej, ani znaczna jej doniosłość” (orz. SN z dnia 21 czerwca 1968 r., opublikowane w OSN 1969, poz. 94);

— „wartość, jaką dzieło obiektywnie reprezentuje” (orz. SN z dnia 30 maja 1972 r. nr II CR 137/72, nie opublikowane).

Ustawa wymienia w art. 1, przykładowo, które dzieła stanowiące wynik działalności twórczej są przedmiotem prawa autorskiego. Są to m.in. utwory:

1) wyrażone słowem, symbolami matematycznymi, znakami graficznymi (literackie, publicystyczne, naukowe, kartograficzne oraz programy komputerowe),

2) plastyczne,

3) fotograficzne,

- 4) lutnicze,
- 5) wzornictwa przemysłowego,
- 6) architektoniczne, architektoniczno-urbanistyczne i urbanistyczne,
- 7) muzyczne i słowno-muzyczne,
- 8) sceniczne, sceniczno-muzyczne, choreograficzne i pantomimiczne,
- 9) audiowizualne (w tym wizualne i audialne).

Każdemu twórcy przysługuje ochrona. Prawo do ochrony jest niezależne od tego, czy spełniono jakiegokolwiek formalności (np. nie ma wymogu zarejestrowania utworu względnie podjęcia innego rodzaju działań). Nasze prawo nie wymaga tu zamieszczenia tzw. noty copyrightowej (znaku „C”), mającej duże znaczenie dla dochodzenia ochrony w innych krajach (np. w USA).

2. Utwór zależny i prawo zależne (art. 2)

Przedmiotem prawa autorskiego jest również opracowanie cudzego utworu, m.in. jego tłumaczenie, przeróbka lub adaptacja (utwór zależny). Jednakże dokonanie opracowania nie może spowodować uszczerbku dla prawa do utworu pierwotnego.

Rozporządzanie i korzystanie z opracowania zależy od zezwolenia twórcy utworu pierwotnego. Tego rodzaju prawo nosi nazwę prawa zależnego, stanowiącego, że wykonywanie niektórych uprawnień majątkowych, m.in. wspomniane wyżej rozporządzanie i korzystanie z utworu, przez osobę, która jest autorem opracowania, zależy od zezwolenia twórcy utworu pierwotnego. Prawa zależne gasną łącznie z wygaśnięciem praw majątkowych do utworu pierwotnego. Zakres uprawnień do wykonywania praw majątkowych związanych z „opracowanym” utworem — utworem zależnym — przez twórcę tego opracowania powinien wynikać z umowy, w której twórca dzieła pierwotnego zezwala opracowującemu na korzystanie z tych praw i określa warunki tego korzystania (czas i zakres m.in. przedmiotowy i terytorialny). Twórca utworu pierwotnego może cofnąć zezwolenie, jeśli w ciągu pięciu lat od daty jego udzielenia nie nastąpiło rozpowszechnienie opracowania; w takiej sytuacji wypłacone twórcy utworu pierwotnego wynagrodzenie nie podlega zwrotowi.

Ustawa stanowi, że za opracowanie nie uważa się utworu, który powstał w wyniku inspiracji cudzym utworem. Fakt, że twórca stworzył swoje dzieło pod wpływem cudzej działalności twórczej, w wyniku zapoznania się z innymi utworami, a nawet pozostawania pod ich wpływem, nie rodzi uprawnień dla twórców tych utworów. Jednakże sprawy te nie są do końca oczywiste, np. parodia, karykatura bądź pastisz mogą bardzo głęboko sięgać do dzieła pierwotnego i w związku z tym nie zawsze będzie można traktować je jako dzieła samoistne.

Na egzemplarzach opracowania należy zawsze wymieniać twórcę i podawać tytuł utworu pierwotnego.

3. Zbiory, antologie, wybory, bazy danych i inne podobne dzieła (art. 3)

Przedmiotem prawa autorskiego są także wszelkiego rodzaju zbiory, antologie, wybory, bazy danych itp. (to tylko przykłady wyliczone w art. 3 ustawy). Istotne jest, by przyjęty przez autora dobór materiałów i ich układ miał charakter twórczy. Taki zbiór może obejmować zarówno materiały objęte ochroną prawną, jak i utwory, do których ochrona praw autorskich już wygasła, a także utwory wyłączone spod ochrony (wymienione w art. 4) oraz nie spełniające cech utworu, np. różne dokumenty, dane liczbowe itp. Zamieszczenie materiału w zbiorze nie może spowodować uszczerbku dla praw twórców wykorzystanych materiałów. Chodzi tu przede wszystkim o chronione przez ustawę prawa osobiste (art. 16), a także o prawo cytatu (art. 29), a przede wszystkim autorskie prawa majątkowe (art. 17-22).

4. Dzieła nie stanowiące przedmiotu prawa autorskiego (art. 4)

Nie stanowią przedmiotu prawa autorskiego:

1) akty normatywne lub ich urzędowe projekty (m.in. inni autorzy mogą wykorzystywać pomysły autorów tzw. stowarzyszeniowego projektu ustawy o bibliotekach, np. przy opracowywaniu projektu ustawy o informacji naukowej, natomiast ochroną ustawy o prawie autorskim objęte są zbiory, komentarze, a także prace, w których omawiane są akty prawne),

2) urzędowe dokumenty, materiały, znaki i symbole,

3) opublikowane opisy patentowe lub ochronne (ochroną objęte są również opracowania odnoszące się do tych opisów),

4) proste informacje prasowe.

Akty normatywne stanowią główne źródło prawa. Są to ustawy, rozporządzenia, zarządzenia organów jednoosobowych, uchwały organów kolegialnych i inne przepisy (akty prawne), zarówno promulgowane, jak i w maszynopisie, wydane przez kompetentne organy i skierowane do adresatów oznaczonych generalnie. Zaliczamy do nich także umowy międzynarodowe, m.in. Akt paryski Konwencji berneńskiej.

Akty kierowane do określonych adresatów, rozstrzygające sprawy indywidualne nie są aktami normatywnymi, lecz aktami administracyjnymi, dokumentami urzędowymi. Wg. art. 244 § 1 kpc dokumenty urzędowe to: „... sporządzone w przepisanej formie przez powołane do tego organy państwowe w ich zakresie działania”, które „stanowią dowód tego, co zostało w nich urzędowo zaświadczone”.

Urzędowymi znakami i symbolami, pozbawionymi ochrony autorsko-prawnej są np. znaki drogowe, znaki jakości, symbole kontroli, znaki promocyjne, stemple i odznaczenia; nie są w rozumieniu ustawy takimi znakami i symbolami godła i herby (państw, miast regionów itp.), znaki firmowe, towarowe i inne, im podobne.

Opisy patentowe są pozbawione ochrony prawnej dopiero po ich opublikowaniu.

5. Zakres stosowania ustawy (art. 5)

Przepisy ustawy stosuje się do utworów twórców (współtwórców) obywateli polskich. Obowiązują one także w odniesieniu do utworów obcego pochodzenia, które zostały opublikowane po raz pierwszy na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej albo równocześnie na tym terytorium i za granicą. Stosuje się je również do utworów opublikowanych po raz pierwszy w języku polskim.

Ochrona, o której mowa w ustawie, może także obejmować określone przedmioty i podmioty w związku z zawieranymi przez Rzeczpospolitą Polską umowami międzynarodowymi.

Jak już wspomniano, jedną z takich umów, jest Akt paryski Konwencji berneńskiej o ochronie dzieł literackich i artystycznych sporządzony w Paryżu dnia 24 lipca 1971 r. (Dz.U. z dnia 28 listopada 1990 r. Nr 82, poz. 474; tekst: załącznik). Zapewnia ona, w państwach, które do niej przystąpiły, równe traktowanie utworów i ich twórców, obywateli państw uczestników tego międzynarodowego układu.

Można tu jeszcze wskazać, że Polska podpisała w grudniu 1991 r. Układ Europejski o stowarzyszeniu Rzeczypospolitej Polskiej ze Wspólnotami Europejskimi. Konsekwencją tego jest obowiązek dostosowania prawa polskiego do standardów obowiązujących we Wspólnotach. Polska podpisała (ale dotąd nie ratyfikowała) porozumienie *Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights* (TRiP), dotyczące handlowych aspektów własności intelektualnej (zawarcie układu nastąpiło w ramach tzw. Rundy Urugwajskiej *General Agreement on Tariffs and Trade* (GATT)).

6. Utwór opublikowany, utwór rozpowszechniony, jednoczesne opublikowanie utworu (art. 6)

Utworem opublikowanym jest utwór, który za zezwoleniem twórcy został zwielokrotniony i którego egzemplarze zostały udostępnione publicznie. Publikacją w rozumieniu ustawy jest m.in. wydanie dzieła drukiem lub w postaci fonogramu albo wideogramu, a następnie przekazanie tak utrwalonego na odpowiednich nośnikach utworu do dalszego obrotu, np. do sprzedaży.

Dla bibliotekarzy bardzo ważną sprawą jest właściwe zrozumienie tej definicji. Uchroni ich to przed popełnieniem błędu, przed niewłaściwym postępowaniem, niezgodnym z ustawą o prawie autorskim. Należy tu zwrócić uwagę, że w bibliotece wolno udostępniać egzemplarze tylko tych utworów, które zostały opublikowane (art. 28).

Opublikowanie równoczesne utworu to opublikowanie go na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej i za granicą w okresie trzydziestu dni od daty pierwszej publikacji utworu.

Utworem rozpowszechnionym jest utwór, który za zezwoleniem twórcy został udostępniony publicznie. Rozpowszechnianie obejmuje nie tylko utwory już opublikowane — jest to pojęcie szersze, bowiem rozpowszechniać można zarówno utwory opublikowane, np. wydane drukiem lub nagrane na kasetę, jak i takie, których dotąd nie rozpowszechniono, np. wiersz recytowany przez twórcę lub odtwórcę z nośnika znajdującego się we władaniu twórcy (rękopisu) lub emisję radiową bądź telewizyjną utworu, który przed tą audycją nie został zwielokrotniony. Także i ta definicja jest bardzo ważna dla bibliotekarzy. Warto tu przypomnieć, że umożliwienie czytelnikowi korzystania z utworów zgromadzonych w bibliotece w zakresie własnego użytku osobistego może dotyczyć tylko tych utworów, które zostały rozpowszechnione (art. 23).

7. Ustawa o prawie autorskim a postanowienia umów międzynarodowych (art. 7)

Postanowienia umów międzynarodowych są nadrzędne w stosunku do przepisów ustawy o prawie autorskim. Jeżeli umowy te przewidują ochronę praw twórcy idącą dalej, niż by to wynikało z polskiej ustawy, wówczas postanowienia tych umów stosuje się do utworów obywateli polskich nie opublikowanych, do utworów opublikowanych po raz pierwszy na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, a także do utworów opublikowanych po raz pierwszy w języku polskim. Ustawa pozwala twórcom powoływać się przed sądami polskimi na korzystniejsze dla nich regulacje, wynikające z postanowień umów międzynarodowych, których Polska jest stroną. Takich możliwości nie dawały dotychczas obowiązujące przepisy.

Ta „dalej idąca ochrona praw twórcy” obejmuje utwory obywateli polskich, a w niektórych przypadkach także cudzoziemców.

II. PODMIOT PRAWA AUTORSKIEGO (art. 8-15)

1. Twórca (art. 8)

Podmiotem prawa autorskiego jest twórca. Ustawa może w tej sprawie stanowić inaczej.

Twórca to osoba fizyczna, która wykonała działania mające charakter kreatywny, która w wyniku własnego indywidualnego procesu intelektualnego doprowadziła do ustalenia utworu.

Osobą fizyczną jest każdy człowiek od chwili urodzenia. **Zdolność prawna** osoby fizycznej stanowi o tym, że przysługuje jej ochrona praw osobistych i praw o charakterze majątkowym. Od zdolności prawnej trzeba odróżnić **zdolność do czynności prawnych**. Podstawowym warunkiem zdolności do czynności prawnych jest pełnoletniość. **Pełnoletnim** jest ten, kto ukończył osiemnaście lat. Z chwilą osiągnięcia tego wieku nabywa on pełnej zdolności do czynności prawnych. Nie mają zdolności do czynności prawnych osoby, które nie ukończyły trzynastu lat, oraz osoby, które zostały całkowicie ubezwłasnowolnione. Ubezwłasnowolnioną całkowicie jest osoba, która wskutek choroby psychicznej, niedorozwoju umysłowego albo innego rodzaju zaburzeń psychicznych, w szczególności pijaństwa lub narkomanii, nie jest w stanie kierować swoim postępowaniem. **Ograniczoną zdolność do czynności prawnych** mają małoletni, którzy ukończyli lat trzynaście, oraz osoby ubezwłasnowolnione częściowo, z powodu choroby psychicznej, niedorozwoju umysłowego oraz innego rodzaju zaburzeń psychicznych, a w szczególności pijaństwa i narkomanii, jeżeli stan tej osoby nie uzasadnia ubezwłasnowolnienia całkowitego lub potrzebna jest pomoc do prowadzenia jej spraw. **Ubezwłasnowolniony całkowicie** oraz osoba, która nie ukończyła lat trzynastu, nie jest w stanie kierować swoim postępowaniem, a dokonana przez nią czynność prawna jest w zasadzie nieważna (nieważność ta nie dotyczy umów powszechnie zawieranych w drobnych sprawach życia codziennego, np. kupowanie artykułów spożywczych lub szkolnych przez dziecko wysłane do sklepu przez rodziców). I jeśli nie pozostaje ona pod władzą rodzicielską, ustanawia się dla niej opiekuna, a dla osoby ubezwłasnowolnionej częściowo ustanawia się kuratelę. Kuratora ustanawia władza opiekuńcza, chyba, że ustawa przewiduje, że zostanie on ustanowiony przez inny organ.

Domniemywa się, że twórcą jest osoba, której nazwisko, w takim właśnie charakterze, zostało uwidocznione na egzemplarzach utworu lub której autorstwo zostało podane do publicznej wiadomości w jakiś inny sposób

związany z rozpowszechnieniem utworu. Takie domniemanie może być obalone przez ustalenie na podstawie dostarczonych dowodów, że twórcą jest inna osoba.

Twórca może nie ujawniać swojego nazwiska, może wydać utwór pod pseudonimem, tzn. pod zmyślnym imieniem i nazwiskiem (np. Bolesław Prus, a nie Aleksander Głowacki), kryptonimem utworzonym z inicjałów albo kombinacji liter prawdziwego lub zmyślnego imienia i nazwiska (np. apr, kryptonim Adama Próchnika), anagramem, tj. podpisem utworzonym przez zmianę układu liter lub zgłosek właściwego nazwiska (np. Omżerski zamiast Żeromski), a także kryptogramem, znakiem graficznym użytym na oznaczenie podpisu autora (np. ***, { - }). Utwór może być także wydany anonimowo. Nieujawnienie autorstwa powoduje określone ustawą konsekwencje; takiego autora zastępuje wydawca albo producent, a w razie ich braku — właściwa organizacja zarządzania prawami autorskimi.

Ustawa nie stanowi o prawie twórcy, który zataił swoje nazwisko, do upoważnienia innej osoby do wykonywania jego praw. Stworzenie utworu anonimowo mogło być jego zamierzeniem, twórca nie chciał, by jego nazwisko było znane. Należy założyć, że nie zamierzał m.in. korzystać z ochrony przewidzianej przez prawo. Jednak skorzystanie z tej ochrony będzie możliwe, jeśli twórca udzieli innej osobie pełnomocnictwa do podejmowania działań związanych z ochroną jego interesów.

Twórca nabywa prawa autorskie w momencie stworzenia swojego dzieła.

Ustawa nie przewiduje ochrony dla większości dzieł folkloru, ponieważ bardzo często nie jest możliwe, w ich przypadku, wskazanie osoby twórcy — podmiotu prawa autorskiego. Tego rodzaju dzieła są najczęściej rezultatem szeregu działań bliżej nieokreślonych zbiorowości, są przekazywane wraz z tradycją z pokolenia na pokolenie i nie można ich traktować jako utworów w rozumieniu ustawy o prawie autorskim. W związku z tym nie można mówić o ograniczeniach w rozpowszechnianiu dzieł folkloru, w dokonywaniu przeróbek i adaptacji tych utworów, których twórcy nie są znani.

2. Współtwórczość (art. 9)

Zasadniczą cechą współtwórczości (podobnie jak twórczości) jest kreatywność, a nie mechaniczne uczestnictwo w ustaleniu utworu wspólnego. Z przepisów ustawy wynika, że:

1) współtwórcom przysługuje prawo autorskie wspólnie,
2) jeśli nie określono wielkości udziałów poszczególnych współtwórców, domniemywa się, że są one równe,

3) każdy ze współtwórców może żądać, aby sąd określił wielkość udziałów w drodze ustalenia, jaki był wkład pracy twórczej każdego z uczestników procesu tworzenia utworu,

4) stosunki między współtwórcami mogą być także uregulowane umownie; taka umowa może stanowić punkt wyjścia do podjęcia pracy nad stworzeniem dzieła wspólnego, jednakże jej postanowienia nie mogą być sprzeczne z postanowieniami ustawy,

5) każdy ze współtwórców może wykonywać prawo autorskie do swojej części utworu mającej znaczenie samodzielne, np. do rozdziałów podręcznika stanowiącego dzieło zbiorowe; podejmując tego rodzaju czynności nie wolno spowodować uszczerbku dla praw pozostałych współtwórców,

6) wykonywanie prawa autorskiego do całości utworu wymaga zgody wszystkich współtwórców; jeżeli nie dojdzie do porozumienia w tej sprawie, każdy ze współtwórców może żądać, aby rozstrzygnął ją sąd; orzeczenie sądu musi uwzględniać interesy wszystkich współtwórców,

7) każdy ze współtwórców może dochodzić roszczeń z tytułu naruszenia prawa autorskiego do całości utworu, a uzyskane świadczenia przypadają wszystkim współtwórcom w częściach odpowiadających wielkości ich udziałów,

8) do autorskich praw majątkowych przysługujących współtwórcom stosuje się przepisy kodeksu cywilnego o współwłasności w częściach ułamkowych.

3. Utwory połączone (art. 10)

Twórcy mogą połączyć swoje odrębne utwory w celu ich wspólnego rozpowszechniania (publicznego udostępniania). Każdy z tych twórców ma prawo:

1) niezależnie wykonywać prawa autorskie do swojego utworu, ale nie wolno mu tym działaniem spowodować uszczerbku dla praw pozostałych twórców,

2) domagać się od pozostałych twórców udzielenia zezwolenia na rozpowszechnianie nowego utworu powstałego z połączenia odrębnych utworów; takie zezwolenie powinien otrzymać, o ile nie istnieje słuszna podstawa odmowy, a umowa nie stanowi inaczej,

3) dochodzić roszczeń z tytułu naruszenia prawa autorskiego do całego utworu; uzyskane w wyniku tego świadczenia przypadają wszystkim twórcom, stosownie do ich wkładu w dzieło (do roszczeń tych mają odpowiednio zastosowanie te przepisy kodeksu cywilnego, które stanowią o współwłasności w częściach ułamkowych).

4. Utwór zbiorowy (art. 11)

Wydawca lub producent utworu zbiorowego ma prawa majątkowe do całości utworu. Utworem zbiorowym jest dzieło złożone z określonych elementów składowych. Są nimi utwory, z których każdy ma indywidualizujące

cechy i znaczenie także poza utworem zbiorowym. Poszczególne prace tworzące utwór zbiorowy są dziełami różnych autorów. Takim utworem zbiorowym jest m.in. encyklopedia, w której każde hasło jest odrębnym utworem, dziełem określonego twórcy, a także publikacja periodyczna [np. zeszyt czasopisma, w którym każdy artykuł stanowi odrębny utwór, stanowi część (fragment) tego zeszytu (do tego rodzaju części, fragmentów utworów zbiorowych odnoszą się m.in. postanowienia art. 27, art. 29 ust. 2 i art. 30 ustawy)].

Każdy twórca dzieła — elementu składowego utworu zbiorowego ma nadal autorskie prawa majątkowe do swojego utworu.

Producentowi lub wydawcy przysługuje prawo do tytułu. Prawo do tytułu czasopisma przysługuje wydawcy tego czasopisma. Prawo to opiera się na domniemaniu, które może być obalone, gdy można udowodnić, że przysługuje ono innej osobie.

5. Pracownik jako twórca (art. 12 i 13)

Pracodawca, którego pracownik-twórca stworzył utwór w ramach swoich obowiązków służbowych, w związku ze stosunkiem pracy (w sytuacji, gdy zamierzeniem stron tego stosunku była m.in. określona działalność twórcza pracownika) nabywa z chwilą przyjęcia utworu autorskie prawa majątkowe (art. 12). Jednocześnie pracodawca staje się właścicielem przedmiotu, na którym utwór został utrwalony (maszynopisu, dyskiety). Granice uprawnień obu stron określa umowa, która w sprawie autorskich praw majątkowych może stanowić inaczej. Trzeba także pamiętać, że zakres czynności, który otrzymał pracownik, stanowi dokument uzupełniający umowę o pracę.

Pracodawca zobowiązany jest przystąpić do rozpowszechniania utworu, jeżeli takie przeznaczenie utworu było zapisane w umowie. Jeżeli nie dopełni tego obowiązku w ciągu dwóch lat od daty przyjęcia utworu, wówczas pracownik-twórca może (ale nie jest to jego obowiązkiem) wyznaczyć pracodawcy, na piśmie, odpowiedni termin dodatkowy. Jeśli pracodawca nie dotrzyma tych terminów, to prawa majątkowe przechodzą na twórcę, i to wraz z własnością przedmiotu, na którym utwór został utrwalony. Jednakże umowa pracodawcy z pracownikiem-twórcą może w tej sprawie stanowić inaczej, m.in. umowa może określać inny termin na przystąpienie do rozpowszechniania utworu.

Ustawa w odmienny sposób reguluje sprawy związane z prawami twórców-pracowników instytucji naukowych (art. 14), sprawy utworów audiowizualnych (art. 70) i programów komputerowych (art. 74).

Pracodawca może przyjąć stworzony przez pracownika utwór bez zastrzeżeń. Jednakże wynik działalności twórczej pracownika może budzić określone zastrzeżenia pracodawcy, który ma prawo takiego utworu nie przyjąć albo uzależnić jego przyjęcie od dokonania zmian i to w terminie

wyznaczonym przez pracodawcę lub też w terminie uzgodnionym z pracownikiem. O swej decyzji w tej sprawie pracodawca musi poinformować pracownika w ciągu sześciu miesięcy od dnia dostarczenia utworu. Jeżeli pracodawca w tym terminie nie powiadomi pracownika o swojej decyzji, uważa się, że utwór został przyjęty bez zastrzeżeń (art. 13 ustawy).

6. Twórca — pracownik instytucji naukowej (art. 14)

W odmienny sposób przedstawia się sytuacja twórcy — pracownika instytucji naukowej, który stworzył utwór naukowy w wyniku wykonywania obowiązków ze stosunku pracy. Instytucji naukowej przysługuje pierwszeństwo opublikowania tego utworu. Prawo to wygasa, jeżeli w ciągu sześciu miesięcy od daty dostarczenia utworu nie zostanie z twórcą zawarta umowa o wydanie stworzonego przez niego dzieła albo jeżeli przed upływem dwóch lat od tej daty utwór nie zostanie opublikowany.

Twórca zatrudniony w instytucji naukowej ma prawo do wynagrodzenia za swoją pracę twórczą, za stworzony przez siebie utwór o charakterze naukowym. To prawo przysługuje niezależnie od tego, na jakim stanowisku twórca jest zatrudniony. Prawo do wynagrodzenia przysługuje każdemu twórcy zatrudnionemu w bibliotece naukowej. M.in. w bibliotece głównej szkoły wyższej takie samo prawo do wynagrodzenia mają bibliotekarze dyplomowani (mający status pracowników naukowo--dydaktycznych), jak i zatrudnieni tam kustosze i starsi bibliotekarze (osoby mające uprawnienia pracowników dydaktycznych), bibliotekarze i młodsi bibliotekarze, a także inni pracownicy. Muszą być tylko spełnione dwa warunki: 1) biblioteka musi być, w oparciu o obowiązujące przepisy (np. ustawy o bibliotekach), uznana za bibliotekę naukową, 2) musi to być utwór naukowy. Nie mają prawa do wynagrodzenia pracownicy--twórcy za utwory stworzone w ramach stosunku pracy w innych bibliotekach, w instytucjach kultury nie mających statusu instytucji naukowej.

Z wyraźnego postanowienia o prawie twórcy, który stworzył utwór naukowy w ramach pracy w instytucji naukowej, do wynagrodzenia wynika, że prawo to jest niezależne od faktu, że pobiera on stosowne wynagrodzenie. Jednakże ustalenie, czy wynagrodzenie rzeczywiście pracownikowi przysługuje, może w pewnych sytuacjach budzić zastrzeżenia. Utrzymanie stosunku pracy, ponowne mianowanie, mianowanie na wyższe stanowisko, np. w szkole wyższej, przepisy mogą wiązać z obowiązkiem stworzenia utworu, który musi być, w interesie pracownika, opublikowany. M.in. podstawowym warunkiem zakończenia przewodu habilitacyjnego i uzyskania co najmniej stabilizacji na stanowisku adiunkta (art. 88 ust. 1 ustawy z dnia 12 września 1990 r. o szkolnictwie wyższym — Dz.U. Nr 65, poz. 385) bądź też prawa do okresowego mianowania na stanowisko profesora nadzwyczajnego (art. 80 ust. 2 wyżej powołanej ustawy) jest przedłożenie rozprawy habilita-

cyjnej, utworu stanowiącego znaczny wkład autora w rozwój określonej dyscypliny naukowej, dzieła, opublikowanego w całości lub w zasadniczej części (ew. jednotematyczny cykl publikacji) (art. 15 ust. 2 ustawy z dnia 12 września 1990 r. o tytule naukowym i stopniach naukowych — Dz.U. Nr 65, poz. 386). Powstaje pytanie: czy za tego rodzaju utwór należy się wynagrodzenie, czy powstaje on w ramach stosunku pracy, czy też tylko w związku ze stosunkiem pracy, co nie rodzi prawa do wynagrodzenia (przychyłam się do tego poglądu)? Ale pytań, związanych z utworami pracowników naukowo-dydaktycznych może być więcej. Przecież uzyskanie stopnia doktora (ale tu ustawowe wymagania są jednak inne, praca doktorska nie musi być opublikowana) może być ważnym przedmiotem zainteresowania nauczyciela akademickiego i pozostaje również w ścisłym związku z utrzymaniem pracy w uczelni przez zainteresowanego pracownika („*Na stanowisku adiunkta można zatrudnić osobę, która posiada stopień naukowy*” — art. 80 ust. 3 powołanej ustawy o szkolnictwie wyższym). Z zasady każdy plan pracy badawczej jednostki organizacyjnej szkoły wyższej wiąże się z działalnością twórczą jej pracowników.

Jest rozwiązanie, które można zastosować w celu uniknięcia sporów o wynagrodzenie. Pracodawca, który nie zamierza wypłacić takiego wynagrodzenia powinien albo wyrazić zgodę na opublikowanie utworu w dowolnym wydawnictwie i zrzec się przysługujących mu uprawnień — pierwszeństwa opublikowania, albo też dojść z pracownikiem do porozumienia, którego wynikiem będzie zrzeczenie się wynagrodzenia przez pracownika — twórcę.

Inne wątpliwości mogą wiązać się z uznaniem, czy instytucja — pracodawca jest instytucją naukową. Nie będzie takich problemów, jeśli o tym, jakie są podstawowe zadania instytucji stanowią przepisy, statut, regulamin organizacyjny. Nie ma wątpliwości w sytuacji, gdy jednym z głównych zadań instytucji, zapisanym w jej statucie, jest działalność naukowa. I nie musi to być podstawowe zadanie instytucji, określenie „instytucja naukowa” odnosi się także do tych jednostek, w których działalność naukowa ma charakter uboczny.

Instytucja naukowa może, bez odrębnego wynagrodzenia dla twórcy, korzystać z materiału zawartego w utworze naukowym stworzonym przez jej pracownika w ramach stosunku pracy, np. z bibliograficznych baz danych opracowanych przez pracowników biblioteki naukowej. Te materiały naukowe mogą być przez instytucję-pracodawcę udostępniane także osobom trzecim, ale tylko wtedy, gdy wynika to z uzgodnionego przeznaczenia utworu lub zostało postanowione w umowie.

7. Producent, wydawca (art. 15)

Producentem lub wydawcą jest osoba, której nazwisko lub nazwa zostały w tym charakterze umieszczone na przedmiotach, na których utwór został utrwalony, np. na awersie lub rewersie strony tytułowej wydawnictwa bądź

w stopce redakcyjnej, na wideokasie lub na kasie magnetofonowej, w tytule zapisu programu komputerowego oraz na dyskietce i kopercie dyskietki z programem. Informacja o nazwisku bądź o nazwie producenta lub wydawcy może być podana do publicznej wiadomości także w inny sposób pozostający w związku z rozpowszechnianiem utworu.

Tego rodzaju informacja o producencie lub wydawcy opiera się na domniemaniu i jako taka może być zmieniona w wyniku zaskarżenia na podstawie przedstawionych dowodów, świadczących, że nie jest ona prawdziwa.

III. AUTORSKIE PRAWA OSOBISTE (art. 16)

Autorskie prawa osobiste chronią nie ograniczoną w czasie i nie podlegającą zrzeczeniu się lub zbyciu więź twórcy z utworem, o ile ustawa o prawie autorskim, w przepisach szczegółowych, nie stanowi inaczej (np. art. 71 stanowiący o prawach twórcy utworu audiowizualnego lub art. 77 dotyczący programów komputerowych).

Na więź twórcy z utworem składają się, wyliczone przykładowo w ustawie prawa twórcy:

1) prawo żądania, aby osoby trzecie uznały, że stworzył określony utwór (prawo do autorstwa utworu),

2) prawo zdecydowania, czy chce oznaczyć swój utwór własnym imieniem i nazwiskiem, czy też wydać dzieło pod pseudonimem, co, jak wiemy, czyniło wielu znanych polskich pisarzy; ma on także prawo zataić swoje autorstwo, użyć wyłącznie inicjałów, kryptonimu lub też udostępnić utwór anonimowo,

3) prawo do zachowania nienaruszalności treści i formy utworu oraz do jego rzetelnego wykorzystania,

4) prawo decydowania o pierwszym publicznym udostępnieniu utworu, o jego opublikowaniu lub rozpowszechnieniu, decydowania o sposobie takiego udostępnienia, jego miejscu i terminie,

5) prawo do nadzoru nad sposobem korzystania z utworu.

Autorskie prawa osobiste należą do „trwających wiecznie” — do tych, których nie można się zrzec, których nie można zbyć. Prawa te w imieniu twórcy może wykonywać za jego zgodą lub też w oparciu o postanowienia ustawy inna osoba (np. po śmierci twórcy spadkobiercy lub właściwa organizacja — wymienione w art. 78 ust. 2 i 4).

Ustawa, wyliczając osobiste prawa twórcy, używa wyrazów „w szczególności”. Wynika z tych postanowień, że nie są to wszystkie autorskie

prawa twórcy. Ale na pewno są to prawa najistotniejsze, które najczęściej mogą być naruszane.

Twórca ma prawo domagania się, aby osoby trzecie uznawały, że jest on autorem danego utworu. Niedopuszczalne jest np. wydanie utworu oznaczonego, bez zgody twórcy, innym nazwiskiem. Nazwisko, twórczość naukowa — to dobra osobiste człowieka, o których stanowi art. 23 kc.

„Art. 23. Dobro człowieka, jak w szczególności ... nazwisko lub pseudonim, ... , twórczość naukowa, artystyczna, ... , pozostają pod ochroną prawa cywilnego niezależnie od ochrony przewidzianej w innych przepisach.” Ochrona ta jest więc niezależna od przysługującej twórcy na mocy przepisów ustawy o prawie autorskim. O formach tej ochrony stanowi art. 24 kc.: „§ 1. Ten, czyje dobro osobiste zostało zagrożone cudzym działaniem, może żądać zaniechania tego działania, chyba że nie jest ono bezprawne. W razie dokonanego naruszenia może on także żądać, ażeby osoba, która dopuściła się naruszenia, dopełniła czynności potrzebnych do usunięcia jego skutków, w szczególności ażeby złożyła oświadczenie odpowiedniej treści i w odpowiedniej formie. § 2. Jeżeli wskutek naruszenia dobra osobistego została wyrządzona szkoda majątkowa, poszkodowany może żądać jej naprawienia na zasadach ogólnych. § 3. Przepisy powyższe nie uchybiają uprawnieniom przewidzianym w innych przepisach, w szczególności w prawie autorskim oraz w prawie wynalazczym.”

Pisząc o autorskich prawach osobistych szczególną uwagę należy zwrócić redakcjom czasopism na postanowienia mówiące o prawie do nienaruszalności treści i formy utworu. Do ich naruszenia może dojść w toku wprowadzania „poprawek redakcyjnych”, m.in. przy skracaniu artykułu przesłanego do redakcji. Jest sprawą oczywistą, że nie stanowi naruszenia autorskich praw osobistych dokonanie niezbędnej korekty, wprowadzenie poprawek uzasadnionych względami technicznymi, a także inne działania, jeśli nie wpływają na treść i formę utworu. Z zasady autorzy są wdzięczni redakcji za korektę interpunkcyjną, stylistyczną. Ale dokonując takiej korekty dość łatwo wypaczyć tekst. Tymczasem nie wolno zmienić choćby w najmniejszym stopniu „myśli autorskiej”, dopuszczalne jest tylko rzetelne postępowanie z utworem. Najwięcej zastrzeżeń twórców budzą informacje o prawie redakcji do skracania nadesłanych materiałów, tak często zamieszczane w ofertach redakcyjnych.

Oferta to oświadczenie woli jednej ze stron, które, jak to stanowi kodeks cywilny, mają „wolę zawarcia umowy” (art. 66 § 1 kc). Nie musi się na nią odpowiadać. Można z oferty redakcji nie skorzystać, uznać jej warunki za nieodpowiadające twórcy i nie wysłać artykułu. Jednakże wydawca czy redaktor zawsze musi pamiętać o tym, że nie wolno mu lekceważyć praw twórcy. Zamieszczenie w czasopiśmie informacji — zastrzeżenia o prawie do skracania nadesłanych tekstów nie zwalnia redakcji z obowiązków nałożonych przez ustawę, przede wszystkim z obowiązku nienaruszenia treści i formy utworu oraz jego rzetelnego wykorzystania.

Przed ewentualnymi pretensjami twórcy najłatwiej jest się ustrzec wysyłając „do zatwierdzenia” maszynopis po korekcie redakcyjnej. Autor ma przecież ustawowe prawo do nadzoru nad sposobem korzystania z utworu

(art.60). Ale „korekta autorska” jest poważnym dodatkowym i kosztownym obciążeniem dla często ubogiego wydawnictwa. Przesłanie autorowi korekty może być także niemożliwe z uwagi na cykl wydawniczy i dbałość redakcji o aktualność materiałów. „Oferta redakcyjna”, zazwyczaj zamieszczana w każdym numerze czasopisma, nie musi być przez autora przyjęta. Domaganie się przez autora nadesłania materiałów do zatwierdzenia może spowodować, że redakcja odmówi kontynuowania współpracy z twórcą, zamieszczenia jego artykułu. Z tym musi się on liczyć. Ale raz jeszcze trzeba podkreślić, że nierzetelne wykorzystanie utworu może narazić redakcję na bardzo przykre konsekwencje.

Na postanowienia ustawy mówiące o prawie twórcy do nienaruszalności treści i formy utworu oraz jego rzetelnego wykorzystania muszą także zwrócić uwagę osoby dokonujące opracowania utworu, np. przy przygotowywaniu nieodpłatnej imprezy, publicznego wykonania montażu słowno-muzycznego (art. 31). Również nie wolno w sposób nierzetelny zaprezentować utworu m.in. dla celów dydaktycznych. Wielkiej ostrożności wymaga podjęcie się sparodiowania utworu. Parodia, z założenia, nawiązuje do utworu inspirowanego, ale najczęściej jest nowym, samodzielnym utworem. Nie może ona stanowić wyraźnego naśladownictwa utworu parodiowanego, autorowi parodii nie wolno przejąć z tego utworu, zbyt dosłownie, elementów twórczych.

Nierzetelności może dopuścić się także osoba prezentująca (np. konferansjer) bądź oceniająca utwór (np. krytyk). Niedopuszczalne jest takie streszczenie utworu, w wyniku którego dojdzie do przeinaczenia treści. Oceniając utwór trzeba zawsze wykazywać się umiarem, nie wolno stosować agresywnej krytyki, a w szczególności postawić całkowicie bezpodstawne zarzuty. Na zarzut nierzetelności może narazić się tłumacz, którego obowiązkiem jest wierne oddanie treści i formy tłumaczonego utworu.

IV. AUTORSKIE PRAWA MAJĄTKOWE (art. 17-22)

1. Treść autorskich praw majątkowych (art. 17)

Twórcy służy wyłączone prawo do korzystania z utworu, m.in. do osiągnięcia przychodu. Tylko twórca może upoważnić inne osoby do korzystania z utworu określając jednocześnie zakres tego korzystania. Nikt, bez pełnomocnictwa podpisanego przez twórcę, nie może rozporządzać tym prawem. W demokratycznym państwie prawnym twórcy wolno ze swoim prawem czynić wszystko, co nie zostało mu w sposób wyraźny aktami normatywnymi zakazane. Zatem każde ograniczenie praw twórców do korzystania z utworu musi mieć ustawowe umocowanie, jak to jest w przypadku „*dozwolonego użytku chronionych utworów*” (art. 23-35 ustawy). Taki zakres praw twórcy jest określany jako monopol autorski. Ograniczenia tego monopolu, to licencje ustawowe, które zawężają jego zakres np. w stosunku do osób korzystających „*prywatnie*” (art. 23), jak i „*publicznie*” (art. 24-33). Trzeba tu podkreślić, że korzystanie z utworów na podstawie licencji ustawowych nie może naruszyć normalnego korzystania z utworu i godzić w słusze interesy twórcy (art. 35).

Licencja to zezwolenie na prowadzenie określonych działań, na korzystanie z praw, na wykonywanie czynności, wymagających takiego zezwolenia.

O „licencjach” stanowi prawo wynalazcze, w którym jest mowa o zezwoleniu na korzystanie z opatentowanego wynalazku lub z zarejestrowanego wzoru użytkowego. Licencjami są formalne zezwolenia na wykonywanie określonych czynności, np. na prowadzenie pojazdu mechanicznego (Prawo jazdy) lub samolotu (Licencja pilota).

W ustawie o prawie autorskim znajdują się postanowienia o „licencjach ustawowych” i „licencjach umownych”.

„Licencja ustawowa” ogranicza „monopol autorski”, autorskie prawa majątkowe. Licencje takie ustalono kierując się interesem społecznym, mając na względzie potrzeby kulturalne, oświatowe, informacyjne i in. obywateli państwa. Przyznają one, kosztem twórców, określone uprawnienia osobom fizycznym (art. 23) i niektórym osobom prawnym (np. bibliotekom — art. 28).

„Licencja umowna” stanowi wynik umowy zawartej między dwiema stronami: licencjodawcą (twórcą lub osobą dysponującą odpowiednim prawem) oraz licencjobiorcą (kontrahentem) i pozwala uprawnionemu na korzystanie z utworu na wskazanym polu eksploatacji. Licencjobiorca może

nabyć prawo do korzystania z utworu na wszystkich polach eksploatacji (licencja pełna) lub na wskazanych w umowie (licencja niepełna).

Twórca ma prawo do wynagrodzenia za korzystanie z utworu. Prawo to nie przysługuje mu tylko wtedy, gdy tak stanowią przepisy prawa. Może on także sam zrzec się wynagrodzenia. Zgoda twórcy na zwielokrotnienie utworu i publiczne udostępnienie egzemplarza utworu (opublikowanie), na publiczne udostępnienie utworu (rozpowszechnienie), łączy się nierozdzielnie z prawem do wynagrodzenia, do uzyskania przychodu zgodnie z zawartą umową, jak i z prawem do rezygnacji z wynagrodzenia.

2. Egzekucja z autorskich praw majątkowych (art. 18)

Majątkowe prawa autorskie, tak długo, jak długo służą twórcy, nie podlegają egzekucji z wyjątkiem wymagalnych wierzytelności. Egzekucji z praw do utworu nie opublikowanego mogą się sprzeciwić, po śmierci twórcy, jego spadkobiercy. Ewentualny sprzeciw spadkobierców musi być zgodny z ująwnioną przez twórcę wolą co do rozpowszechniania dzieła, bowiem może on np. w testamencie postanowić inaczej.

Intencją ustawodawcy było zagwarantowanie twórcy możliwości jak najszerzego partycypowania w dochodach, jakie może przynosić eksploatacja dzieła. Prawo nie pozwala, by doszło do takiej sytuacji, w której twórca byłby całkowicie pozbawiony możliwości czerpania dochodów z utworów swojej pracy.

3. Odsprzedaż utworu i prawo twórcy do wynagrodzenia (art. 19)

Ustawa o prawie autorskim uprawnia twórcę, a także i jego spadkobierców do udziału w dochodach osoby, która sprzedaje oryginalny egzemplarz utworu plastycznego oraz rękopis utworu literackiego i muzycznego. Wynagrodzenie to wynosi 5% ceny utworu.

Uprawnienie to nosi nazwę *droit de suite*, a przyznanie jego twórcom i ich spadkobiercom stanowi wyraz realizacji zasady mówiącej, że twórca powinien zawsze uczestniczyć w zyskach odnoszonych ze sprzedaży określonego przepisami utworu przez inne podmioty.

Uzasadnieniem prawa *droit de suite* jest pogląd, że utwór plastyczny po latach często uzyskuje znacznie większą wartość. Twórca dzieła może, w momencie „pierwszej” sprzedaży być osobą nieznaną, debiutować na rynku sztuki, a jego dzieła mogą w tym okresie uzyskiwać niską wycenę. Dalsza działalność twórcy może przysporzyć mu sławy i w znaczny sposób zwiększyć wartość jego dzieł. Podobnie może przedstawiać się sprawa z rękopisem utworu literackiego bądź muzycznego, w miarę wzrostu znaczenia twórcy, jego popularności, większą cenę mogą uzyskać jego „pierwsze” rękopisy.

Do kolejnej sprzedaży oryginału musi dojść w warunkach „zawodowych”, sprzedaż musi dokonać profesjonalista (np. na aukcji dzieł sztuki). Odsprzedaż taka jest za każdym razem nowym aktem eksploatacji utworu i powoduje, że dzieło zostaje udostępnione nowemu kręgowi odbiorców.

Roszczenia o wypłatę z tytułu *droit de suite* powstaje z momentem zawodowej odsprzedaży. Za wypłacenie tego wynagrodzenia solidarnie odpowiadają obie strony umowy: sprzedający i nabywca. Sprzedawca zobowiązany jest poinformować uprawnionych do tego wynagrodzenia, kto nabył dzieło. Zwolniony od tego obowiązku jest tylko wtedy, gdy doprowadził do zapłacenia należnego wynagrodzenia w całości. Zrzeczenie się tego wynagrodzenia, jeśli nie dotyczy wymagalnej wierzytelności — jest nieważne.

Tak jak inne majątkowe prawa twórcy, również *droit de suite* jest ograniczone w czasie. Trwa ono przez okres 50 lat po śmierci twórcy i po upływie tego okresu spadkobiercy tracą prawo do ubiegania się o wynagrodzenie.

4. Opłaty od urzędzeń i nośników (art. 20)

Jak tu już wspomniano, przepisy ustawy zezwalają określonym podmiotom na nieodpłatne korzystanie z już rozpowszechnionych bądź opublikowanych utworów. Przy obecnym stanie techniki możliwy jest bardzo szeroki zakres tego korzystania i dlatego ustawa zobowiązuje producentów i importerów sprzętu umożliwiającego korzystanie z utworów w ramach dozwolonego użytku do uiszczania opłat. Obowiązek ten dotyczy producentów i importerów magnetofonów, magnetowidów i innych podobnych urzędzeń oraz czystych nośników służących do utrwalania przy użyciu tych urzędzeń utworów w zakresie własnego użytku osobistego, a także producentów i importerów urzędzeń reprograficznych. Wysokość tych opłat nie może przekroczyć 3% kwoty należnej z tytułu sprzedaży tych urzędzeń i nośników. Jest oczywiste, że obowiązek ten znajduje odbicie w cenie urzędzeń i materiałów. Więcej za kserograf musi obecnie zapłacić zarówno prywatny usługodawca, jak i biblioteka umożliwiająca swoim czytelnikom korzystanie z utworów w zakresie własnego użytku osobistego. Wszystkie podmioty służące wykonaniu praw użytkowników, wykonujące funkcję „pośredników”, ułatwiające bądź w ogóle umożliwiające korzystanie z utworów, mają takie same obowiązki, uiszczają takie same opłaty i muszą być traktowane podobnie. Przyjęcie założenia, że występują różnice między usługodawcą prywatnym a biblioteką, w rozumieniu przepisów ustawy o prawie autorskim, ani nie jest tu uzasadnione, ani nie znajduje podstaw prawnych. Koszty rzeczowe wykonania określonych usług, np. kopii, są obecnie zawsze wyższe, bo wyższe są koszty urzędzeń — nie jest tu ważne, kto i w jakiej instytucji te kopie wykonuje. Należy tu jeszcze wskazać, że ustawa nie przewiduje pobierania odpowiednich opłat od materiałów eksploatacyjnych potrzebnych do urzędzeń reprograficznych, takich, jak papier kserograficzny bądź toner.

Kwoty powstałe w wyniku naliczania opłat, o których była mowa, są przeznaczone dla twórców, artystów wykonawców oraz producentów fonogramów i wideogramów. Dokładniej wysokość tych opłat, szczegółowe zasady ich pobierania i odprowadzania, a także organizacje zbiorowego zarządzania prawami autorskimi lub prawami pokrewnymi, uprawnionymi do pobierania tych opłat, określa rozporządzenie Ministra Kultury i Sztuki, wydane po zasięgnięciu opinii właściwych organizacji zbiorowego zarządzania prawami autorskimi lub prawami pokrewnymi, stowarzyszeń twórców, artystów wykonawców oraz organizacji producentów lub importerów urządzeń i czystych nośników wymienionych w ustawie. Ogłoszono je w „Dzienniku Ustaw” z 1996 r. nr 1, poz. 5.

Kwoty uzyskane z tytułu opłat są dzielone następująco:

- 1) 50% — dla twórców,
- 2) 25% — dla artystów wykonawców,
- 3) 25% — dla producentów fonogramów i wideogramów z tym, że w przypadku urządzeń reprograficznych kwota ta w całości (w 100 %) przypada twórcom.

5. Nadawanie opublikowanych utworów (art. 21)

Publiczne organizacje radiowe i telewizyjne mogą nadawać opublikowane utwory, które nie są filmami fabularnymi wzgl. serialami fabularnymi. Uprawnieni do korzystania z praw majątkowych związanych z nadanymi utworami mają prawo żądać wynagrodzenia za nadanie.

Organizacje radiowe i telewizyjne o charakterze niepublicznym mogą nadawać opublikowane drobne utwory słowne, muzyczne i słowno-muzyczne wyłącznie na podstawie umowy. Stroną takiej umowy jest właściwa organizacja zbiorowego zarządzania prawami autorskimi lub prawami pokrewnymi. Twórca może takiej organizacji oświadczyć, z zachowaniem formy pisemnej pod rygorem nieważności, że o nadaniu swoich opublikowanych utworów będzie decydować osobiście.

6. Utrwalanie i archiwizowanie nagrań (art. 22)

Organizacje radiowe i telewizyjne, tak publiczne, jak i inne, mogą dla własnych celów nadawczych utrwalać utwory, na których nadanie uzyskały uprzednio zezwolenie. Jednakże tego rodzaju utrwalenie powinno być znieszone w ciągu miesiąca od daty nadania utworu.

Organizacje radiowe i telewizyjne mogą jednak uznać, że utrwalone na nośniku nadanie ma wyjątkowy charakter dokumentalny i umieścić je w swoim archiwum. O umieszczeniu utrwalonego nadania w archiwum organizacji powinien być niezwłocznie powiadomiony twórca. Zasady związane z przechowywaniem materiałów archiwalnych, m.in. w archiwach zakładowych, a także zasady ich udostępniania, określają przepisy ustawy o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach (Dz.U. z 1983 r., nr 38, poz. 173).

V. DOZWOLONY UŻYTEK CHRONIONYCH UTWORÓW (art. 23-35)

Poszanowanie praw majątkowych twórców z jednej strony, a dążenie do ułatwienia dostępu do dóbr kultury i osiągnięć nauki z drugiej zmusiły ustawodawcę do stworzenia systemu prawnego zapewniającego równowagę między uprawnieniami twórców z tytułu majątkowych praw autorskich a szeroko pojętym interesem społecznym. Znalezienie odpowiednich rozwiązań było problemem nie tylko u nas, w Polsce, ale także i w innych państwach, sygnatariuszach Konwencji berneńskiej. Także i tam, zarówno w Europie, jak i w Stanach Zjednoczonych powstały odpowiednie przepisy zezwalające na korzystanie z utworów w ramach dozwolonego prawem użytku (np. zasada *fair use* przyjęta w prawie Stanów Zjednoczonych, zezwalająca osobie fizycznej na sporządzanie kopii artykułów z czasopism, ale zakazująca tworzenia zbiorów takich kopii i korzystania z tych kopii osobom prawnym).

Stosując przepisy o dozwolonym użytku chronionych utworów, w celu zapewnienia twórcom korzyści w razie korzystania przez inne podmioty z utworów rozpowszechnionych bądź opublikowanych, przyjęto trzy rozwiązania:

1) określono krąg osób i instytucji uprawnionych do korzystania z chronionych utworów w ramach dozwolonego użytku, a także zakreślono jego granice,

2) przyznano twórcom prawo do wynagrodzenia za korzystanie w niektórych sytuacjach z chronionych utworów (art. 24, art. 25 ust. 2, art. 29 ust. 3, art. 30 ust. 2, art. 33 pkt 3),

3) zapewniono twórcom możliwość uzyskania pewnego wynagrodzenia związanego z masowym zwielokrotnianiem na użytek prywatny lub niektórych instytucji, którym ustawa przyznała szczególne uprawnienia (np. bibliotek), utworów lub ich fragmentów — przez nałożenie na producentów

i importerów określonych urządzeń i nośników obowiązku ponoszenia opłat na rzecz twórców, wykonawców i producentów (art. 20).

Przepisy o dozwolonym użytku chronionych utworów są bardzo ważne dla bibliotek wchodzących w skład ogólnokrajowej sieci bibliotecznej, których działalność objęta jest przepisami ustawy o bibliotekach, świadczących nieodpłatnie usługi na rzecz użytkowników.

Biblioteki, przede wszystkim naukowe, umożliwiają swoim użytkownikom korzystanie z utworów, m.in. w ramach wypożyczeń międzybibliotecznych. Najczęściej poszukiwaną formą tej działalności jest stwarzanie zainteresowanym użytkownikom dostępu do artykułów z czasopism znajdujących się w zbiorach innych bibliotek.

Na podstawie przepisów ustawy o bibliotekach Minister Kultury i Sztuki wydał zarządzenie z dnia 25 marca 1980 r. w sprawie zasad wypożyczania międzybibliotecznego (M.P. Nr 12, poz. 54). W załączniku do tego zarządzenia są następujące postanowienia: „22. *Biblioteka może zamiast oryginalnych materiałów bibliotecznych wypożyczyć reprodukcje tych materiałów.* 23. *Biblioteka wypożyczająca może nieodpłatnie wykonać i przekazać bibliotece zamawiającej odbitkę kserograficzną lub mikrofilm z fragmentów dzieł lub artykułów czasopism nie przekraczających 15 stron druku; biblioteka zamawiająca nie zwraca tych materiałów.*”

Czy przepisy te nie naruszają praw twórców i czy nie są sprzeczne z ustawą o prawie autorskim i prawach pokrewnych? Jak, w znanej bibliotekarzom trudnej sytuacji ekonomicznej zatrudniających ich zakładów, należy rozumieć postanowienia o nieodpłatności usług bibliotecznych? Powszechnie wiadomo, że bibliotek nie stać na usługi „nieodpłatne” w dosłownym i nieograniczonym rozumieniu tego słowa. Na te pytania odpowiadają dotąd obowiązujące przepisy ustawy o bibliotekach z 1968 r. (art. 15), a także przepisy omówionych dalej artykułów ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych, mówiące o „dozwolonym użytku chronionych utworów”.

Należy tu podkreślić, że twórca bądź inny uprawniony nie może swym działaniem ograniczać korzystania z „licencji ustawowych”, z „dozwolonego użytku chronionych utworów”. W polskim prawie nie ma większego znaczenia zamieszczanie tzw. noty copyrightowej (znak „C”). Na dozwolone prawem korzystanie nie mają wpływu adnotacje, np. o treści: „Przedruk dozwolony tylko za zgodą ...” bądź „Żadna część niniejszego opracowania nie może być przedrukowana ani kopiowana jakąkolwiek techniką bez pisemnej zgody ...”. Tego rodzaju zastrzeżenia nie pociągają za sobą ochrony przewidzianej ustawą o prawie autorskim i prawach pokrewnych.

1. Nieodpłatne korzystanie w zakresie własnego użytku osobistego (art. 23)

Dopuszczalne jest nieodpłatne korzystanie, bez zezwolenia twórcy, z już rozpowszechnionego (udostępnionego publicznie) utworu — w zakresie własnego użytku osobistego.

Cel tego korzystania może być zarówno rozrywkowy, jak i związany z zawodem osoby zainteresowanej, naukowy, archiwalny bądź kolekcjonerski. Jednakże nie jest użytkiem osobistym korzystanie z utworu w szerszym kręgu osób, niż to dopuszcza ustawa, np. w obrębie zakładu pracy. Użytek profesjonalny, dla własnych celów zawodowych, związany z poszerzaniem własnych kwalifikacji (np. sporządzanie kopii artykułów z czasopism w celu poszerzenia własnej wiedzy) nie stanowi naruszenia ustawy

Zakres własnego użytku osobistego obejmuje, obok osoby zainteresowanej, także inne osoby pozostające z nią w związku osobistym, w szczególności w związku pokrewieństwa, powinowactwa lub stosunku towarzyskiego (a więc nieformalnego, co wyklucza korzystanie z licencji ustawowej przy stosunkach sprofesjonalizowanych, formalnych, gdy występują wyłącznie powiązania wynikające np. ze stosunku pracy). Nie stanowi naruszenia praw autora wykorzystywanie nagrania, wideokasety itp., w czasie spotkań towarzyskich, w gronie szerszym, niż rodzinne, w gronie osób należących do jednego kręgu towarzyskiego, wśród znajomych.

Omawiane przepisy, w związku z wykorzystywaniem omawianej licencji ustawowej w działalności bibliotekarskiej, doczekały się kilku interpretacji, m.in. i takich, które utrudniają korzystanie z chronionych utworów przez czytelników, w bibliotekach. Biblioteki mają w zbiorach wiele cennych i poszukiwanych przez użytkowników dokumentów (ustawa o bibliotekach nazywa je materiałami bibliotecznymi i wylicza ich rodzaje). Biblioteki nie wypożyczają czytelnikom cenniejszych materiałów bibliotecznych, często gromadzonych w pojedynczych egzemplarzach. Wynika to nie tylko z postanowień regulaminów bibliotecznych. Stanowią o tym także ogólnie obowiązujące akty normatywne, można tu wymienić przepisy nie pozwalające tzw. bibliotekom centralnym i współpracującym na wypożyczanie takich dokumentów — „*jedynie egzemplarze udostępnia się prezencyjnie*” mówi zarządzenie nr 1/1979 ministrów: Kultury i Sztuki, Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki oraz Sekretarza Naukowego PAN (Dz.Urz. Min. N. Szkoln. Wyż. i Techn. z 1979 r. nr 3, poz. 9). Wiele pozycji wchodzących w skład zbiorów bibliotecznych otacza się szczególną ochroną, udostępnia się je na miejscu, w czytelni bibliotecznej, często pod szczególnym nadzorem (np. stare druki).

Umożliwienie czytelnikowi skorzystania z utworu wymaga często sporządzenia kopii na miejscu, w pracowni reprograficznej na urządzeniach

biblioteki. Określone dzieło nie może opuścić, w ręku użytkownika, pomieszczenia czytelni, wszelkie „manipulacje” związane z kopiowaniem muszą być dokonane przez pracownika biblioteki. Dlatego nieuzasadnione jest twierdzenie, że w bibliotekach nie wolno dokonywać kopiowania rozpowszechnionych utworów (fragmentów utworów). Biblioteki muszą nieodpłatnie udostępniać swoje zbiory — prezencyjnie w czytelniach, wypożyczając je w wypożyczalni „miejscowej” i „międzybibliotecznej”, udostępniając także odbitki kserograficzne fragmentów dzieł oraz kopie artykułów z czasopism — do 15 stron druku. Natomiast wyraz „nieodpłatnie” użyty w art. 23 ust. 1 ustawy dotyczy osoby twórcy — to twórcy (zgodnie z art. 34 zdanie drugie) za tego rodzaju korzystanie „w zakresie własnego użytku osobistego” nie należy się wynagrodzenie.

Trzeba także wyjaśnić, co oznacza „nieodpłatność” świadczonej przez bibliotekę usługi reprograficznej. „Korzystanie z bibliotek ogólnokrajowej sieci bibliotecznej jest bezpłatne” — tak stanowi art. 15 ust. 1 obowiązującej od r. 1968 ustawy o bibliotekach. Ustawa ta przewiduje (ust. 3 pkt 1) możliwość pobierania opłat „za usługi bibliograficzne i dokumentacyjne oraz za reproduktowanie i mikrofilmowanie materiałów bibliotecznych”. Interpretując te postanowienia należy stwierdzić, że nie jest zaprzeczeniem generalnej zasady nieodpłatności usług bibliotecznych żądanie od użytkowników zwrotu kosztów sporządzenia kopii, bowiem nic nie uzasadnia ponoszenia przez bibliotekę kosztów korzystania (wykonania kopii) przez czytelnika. Inne rozwiązanie nie jest realne. Bo też jak, stosując zasadę „bezwzględnej nieodpłatności”, można by sprostać żądaniom niektórych czytelników. Przecież mogliby oni wówczas domagać się sporządzenia na koszt biblioteki dziesiątek kopii, być może nawet nie zawsze im potrzebnych. Organy zobowiązane do zapewnienia bibliotekom środków finansowych na wykonywanie ich podstawowych zadań z reguły nie uwzględniają w budżetach bibliotecznych tego rodzaju wydatków i zakładają „z góry”, że koszt materiałów reprograficznych i eksploatacyjnych, utrzymania (konserwacji, amortyzacji) sprzętu itp. wydatki zostaną opłacone przez zainteresowane usługą osoby. Przypomnijmy także, że biblioteka, tak samo jak inne podmioty, musi uiszczać przy zakupie dodatkową opłatę na rzecz m.in. twórców, o której mowa w art. 20 ustawy.

Prawo użytkownika do korzystania z już rozpowszechnionego utworu jest bezsporne. Nie może jednak nakładać na bibliotekę dodatkowych zobowiązań finansowych, zmuszać jej do ponoszenia dodatkowych kosztów działalności. Te koszty musi ponosić korzystający. Są one niższe, gdy usługę reprograficzną wykonuje biblioteka państwowa bądź komunalna, której z tego tytułu nie wolno osiągać zysków i która nie płaci podatków, niż gdy usługę wykonuje zakład nastawiony na osiągnięcie jakiegoś zysku i płacący podatki.

Nieodpłatne korzystanie z utworów w zakresie własnego użytku osobistego nie obejmuje programów komputerowych (art. 77). Zainstalowanie programu na własnym komputerze, w domu, wymaga uzyskania stosownej licencji.

2. Rozpowszechnianie nadań i użytkowanie urządzeń odbiorczych (art. 24)

Art. 24 ustawy określa zasady rozpowszechniania za pomocą anteny zbiorowej oraz sieci kablowej utworów nadawanych przez inną organizację radiową lub telewizyjną drogą satelitarną lub naziemną.

Dla bibliotekarzy ważny może być ust. 2 tych przepisów. Znajdą oni tam odpowiedź na pytanie o dopuszczalność korzystania z odbiornika radiowego lub telewizyjnego w prowadzonych na terenie budynków bibliotecznych kawiarenek czy bufetów. Posiadacze takich urządzeń mogą je umieszczać w miejscach ogólnie dostępnych i za ich pomocą odbierać nadawane utwory, jeżeli nie łączy się to z osiąganiem korzyści majątkowych. Z postanowień tych wynika, że jedyne kłopoty dla biblioteki, jeśli jest posiadaczem tych urządzeń, bądź dla ajenta prowadzącego bufet, mogą powstać wówczas, gdy zostanie dowiedzione, że korzystanie ze wspomnianych urządzeń pozwala posiadaczowi na osiąganie w prowadzonym przez niego zakładzie dodatkowych korzyści materialnych.

3. Rozpowszechnianie w prasie albo w radiu albo w telewizji (art. 25)

Wolno rozpowszechniać, zarówno w oryginale, jak i w tłumaczeniu, w celach informacyjnych w prasie, w radiu i w telewizji:

- 1) już rozpowszechnione:
 - a) sprawozdania o aktualnych wydarzeniach, a także, za wynagrodzeniem dla twórcy:
 - b) aktualne artykuły i wypowiedzi na tematy polityczne, gospodarcze i społeczne,
 - c) aktualne zdjęcia reporterskie,
- 2) krótkie wyciągi ze sprawozdań, artykułów i wypowiedzi dotyczących aktualnych wydarzeń oraz tematów politycznych, gospodarczych i społecznych,
- 3) przeglądy publikacji i utworów rozpowszechnionych,
- 4) mowy wygłoszone na publicznych zebraniach i rozprawach; nie upoważnia to jednak do publikacji zbiorów mów jednej osoby,
- 5) krótkie streszczenia rozpowszechnionych utworów.

4. Sprawozdania o aktualnych wydarzeniach (art. 26)

W sprawozdaniach o aktualnych wydarzeniach wolno przytaczać fragmenty utworów udostępnianych podczas tych wydarzeń, ale tylko w granicach uzasadnionych celem informacji. Przepis ten zezwala m.in. dziennikarzowi przekazującemu sprawozdanie z koncertu lub spektaklu na wykorzystanie, jako ilustracji do reportażu, fragmentu wykonania, które służy udokumentowaniu tego rodzaju informacji.

5. Korzystanie z opublikowanych utworów przez instytucje naukowe i oświatowe (art. 27)

Ustawa pozwala instytucjom naukowym i oświatowym na korzystanie z opublikowanych w oryginale lub w tłumaczeniu utworów. Instytucje te mogą sporządzać egzemplarze fragmentów opublikowanego utworu w celach dydaktycznych tak własnych, jak i innych instytucji oraz osób fizycznych (np. dla zainteresowanego nauczyciela) oraz wyłącznie w celach własnych, badań naukowych.

Prawo do korzystania z opublikowanych utworów w celach dydaktycznych nie jest ograniczone. Wynika to z analizy budowy przepisu (wykładnia językowa). W przepisie tym wyraz „własnych” łączy się tylko z kolejnym wyrazem „badań”. Inna interpretacja tego przepisu jest błędna.

Pracownik instytucji oświatowej, a więc i każdy nauczyciel, może wykonując swoje zadania dydaktyczne w ramach statutowych obowiązków tej instytucji, korzystać nieodpłatnie z utworów opublikowanych, zarówno w oryginale, jak i w tłumaczeniu. Może on korzystać z fragmentów opublikowanego i udostępnionego publicznie, za zgodą twórcy, utworu literackiego ustalonego drukiem w dużej liczbie egzemplarzy i udostępnionego publicznie, a także z utworu audialnego (nagrania magnetofonowego — fonogramu) oraz audiowizualnego (nagrania wideo — wideogramu), może także w tym celu korzystać z nagrań. Nauczyciel może zademonstrować na zajęciach dydaktycznych fragment fonogramu lub wideogramu — opublikowanego utworu audialnego lub audiowizualnego. Nie wolno mu jednak naruszyć autorskich praw osobistych, zawsze musi informować o autorstwie, współautorstwie, o osobach wykonawców i współtwórców utworu.

O tym, które jednostki organizacyjne mogą być uznane za instytucje naukowe wspomniano w rozdz. II pkt. 6 (s. 27 - 28). Takimi instytucjami są uczelnie i wchodzące w ich skład jednostki organizacyjne działalności podstawowej, wymienione w ustawie o szkolnictwie wyższym i w statutach uczelni (wydziały, instytuty, katedry, zakłady, kliniki i inne), a także biblioteka główna szkoły wyższej (stanowi o tym art. 65 ustawy o szkolnictwie wyższym). Instytucjami naukowymi są placówki Polskiej Akademii Nauk, instytuty badawcze i ośrodki badawczo-rozwojowe, a także niektóre inne bi-

bioteki (status biblioteki naukowej wynika m. in. z przepisów ustawy o bibliotekach) i muzea.

Instytucjami oświatowymi są jednostki, które prowadzą działalność w szerokim pojęciu oświatową, szkoleniową, dydaktyczną. Są nimi także biblioteki, których zadaniem jest działalność oświatowa i gromadzenie materiałów bibliotecznych mających znaczenie dla osób prowadzących pracę dydaktyczną. Instytucjami oświatowymi są, oczywiście, wszystkie szkoły, niezależnie od ich typu i od poziomu kształcenia, przede wszystkim placówki, do których odnosi się ustawa o systemie oświaty.

Należy jeszcze przy omawianiu art. 27 ustawy, ustosunkować się do kilkakrotnie użytego w ustawie pojęcia „fragment”.

W ustawie o prawie autorskim nie ma wyjaśnienia użytych w niej terminów, jak to ma miejsce w wielu innych aktach normatywnych tej rangi. Dlatego określenie, czym „w rozumieniu przepisów ustawy” jest „fragment”, pozostaje zadaniem autorów komentarzy, wykładni. Jedyne, znane autorowi wyjaśnienie pojęcia „fragment” nie ma żadnego związku z prawem i pochodzi z *Małego słownika języka polskiego* (PWN, Warszawa 1968, s. 183): „Fragment” jest to: „wyodrębniona część jakiejś całości; kawalek, wycinek, urywek, szczątek”.

Z art. 11 ustawy wynika, że na „utwór zbiorowy” składa się szereg samodzielnych utworów, dzieł różnych twórców. Przepisy te mówią, że utworami zbiorowymi są m.in. encyklopedie i publikacje periodyczne. Wynika z tego, że utworem zbiorowym jest każdy odrębny numer gazety bądź czasopisma. W tej sytuacji artykuły zamieszczone w czasopiśmie z jednej strony są samodzielnymi utworami, a z drugiej są wyodrębnionymi częściami całości, o której stanowi ustawa o prawie autorskim: „utworu zbiorowego”, są jego fragmentami.

W rozumieniu ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych zezwolenie na sporządzenie egzemplarza fragmentu obejmuje także prawo sporządzenia kopii części utworu zbiorowego, artykułu z czasopisma. Inna wykładnia tych przepisów uniemożliwiłaby wykonywanie podstawowych zadań bibliotecznych (szczególnie bibliotek naukowych, fachowych, a także ośrodków informacji — art. 30 ustawy).

Dokonując wykładni przepisów ustawy trzeba rozważyć, jaki jest ich sens, cel, jaka jest ich funkcja (wykładnia funkcjonalna). Dla bibliotekarzy pracujących w instytucjach naukowych, współpracujących z takimi instytucjami, jest oczywiste, że dla naukowca użyteczna jest wyłącznie kopia całego artykułu z czasopisma, a nie kilka stron, fragment artykułu. Kopia musi rozpoczynać się informacją o źródle, nazwiskiem autora i tytułem artykułu, a kończyć bibliografią załącznikową i wnioskami. Tylko taki dokument wtórny ma wartość i może stanowić element warsztatu naukowego. Dodajmy tu, że inna wykładnia przepisów o dozwolonym użytku chronionych utworów,

dotycząca uprawnień biblioteki, ośrodka informacji naukowej stworzyłaby tylko pewne trudności w pracy naukowców, a nie chroniła, mocniej, autorskich praw majątkowych. Ograniczenie tych uprawnień zmusiłoby po prostu zainteresowanych czytelników do zamawiania potrzebnych im artykułów w częściach, w co najmniej dwóch fragmentach. A to przecież jest nonsens!

6. Uprawnienia bibliotek, archiwów i szkół (art. 28)

Przepisy ustawy zezwalają bibliotekom, w zakresie ich zadań statutowych, i to niezależnie od ich statusu prawnego, na nieodpłatne udostępnianie egzemplarzy utworów, które zostały opublikowane, tzn. za zgodą twórcy zwielokrotnione i rozpowszechnione publicznie. Nie jest istotna forma tego nieodpłatnego udostępniania. Formę udostępniania określają przepisy szczegółowe, stanowią o tym regulaminy udostępniania zbiorów bibliotecznych. Jak już tu wspomniano, utwór może być wypożyczony, można z niego korzystać prezencyjnie, w czytelni, może być przedmiotem wypożyczeń międzybibliotecznych. Nie mogą skorzystać z tej licencji ustawowej biblioteki, które swoje zbiory udostępniają odpłatnie, działają na zasadach komercyjnych, nie są one objęte przepisami o dozwolonym użytku chronionych utworów, a wykonywane przez nie zadania wymagają uzyskania prawa do korzystania z utworów na odpowiednim polu eksploatacji (dzierżawa). Takie same prawa jak biblioteki, mają szkoły, do których odnoszą się wszystkie informacje o upoważnieniach dla bibliotek oraz archiwa działające na podstawie przepisów ustawy o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach (Dz.U. z 1983 r. nr 38, poz. 173), określającej zasady udostępniania materiałów archiwalnych.

Omawiając uprawnienia bibliotek wynikające z przepisów o dozwolonym korzystaniu z chronionych utworów, w oparciu o które udostępniają one swoje zbiory należy wskazać, że nie wszystkie materiały biblioteczne mogą być udostępniane. Biblioteka może gromadzić egzemplarze utworów opublikowanych, jak i nie opublikowanych. Jednakże inne przepisy dotyczą gromadzenia (ustawa o bibliotekach), a inne udostępniania (ustawa o prawie autorskim). Biblioteka może nabyć od twórcy rękopis wzgl. maszynopis dzieła, ale tego rodzaju materiały biblioteczne są zakupywane do specjalnych celów, do zbiorów specjalnych bibliotek, które obejmują przede wszystkim materiały archiwizowane. Nie są to egzemplarze utworów opublikowanych, nie można ich udostępniać na ogólnie przyjętych w bibliotekach zasadach. Takimi materiałami bibliotecznymi, gromadzonymi w zbiorach specjalnych, są maszynopisy prac doktorskich i magisterskich [inaczej przedstawia się tu problem prac habilitacyjnych, stosownie do art. 15 ust. 2 ustawy o tytule naukowym i stopniach naukowych (Dz. U. z 1990 r. Nr 65, poz.386): „*Rozprawę habilitacyjną może stanowić — powstałe po uzyskaniu stopnia naukowego doktora — dzieło, opublikowane w całości lub zasadniczej czę-*

ści, albo jednotematyczny cykl publikacji. Wymaganiu opublikowania czyni zadość upowszechnienie rozprawy w społeczności naukowej danej dziedziny nauki, o czym powiadamia się wszystkie jednostki organizacyjne działające w zakresie tej dziedziny”]. Te, nieopublikowane utwory, chociaż są gromadzone w bibliotekach uczelni i stanowią materiały biblioteczne, w rozumieniu przepisów ustawy o prawie autorskim stanowią zasób archiwalny biblioteki, a ich udostępnianie osobom formalnie zainteresowanym, następuje na podstawie przepisów ustawy o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach.

Biblioteki, szkoły i archiwa mogą sporządzać lub zlecać sporządzenie pojedynczych egzemplarzy utworów opublikowanych, niedostępnych w handlu, a to w celu uzupełnienia i ochrony swoich zbiorów oraz nieodpłatnego ich udostępniania. Pewne problemy stwarza tu określenie „niedostępny w handlu”. Nie wiadomo, czy chodzi o „absolutny” brak dostępności do dzieła w sieci handlowej, a więc o sytuację, kiedy nie będzie można nabyć odpowiedniego tomu. Starania o nabycie dzieła muszą, w praktyce, ograniczyć się przede wszystkim do krajowego rynku księgarskiego, a także zamówienia w działających w naszym kraju firmach zajmujących się zakupami książek za granicą. Stwierdzenie, że określonego utworu nie można nabyć na tym rynku musi być poprzedzone sięgnięciem do katalogów księgarskich i rzetelnym staraniem o nabycie dzieła.

Ustawa zezwala na skopiowanie dokumentu znajdującego się w oryginale w zbiorach bibliotecznych, gdy z jakiegoś uzasadnionego powodu musi być chroniony. Kopia dzieła chronionego może być tylko jedna i udostępnia się ją zamiast oryginału. Oryginał pozostaje właściwie przechowywany w magazynie bibliotecznym — można go udostępnić wyjątkowo, w uzasadnionej sytuacji (np. uczoneму w związku z pracą naukową) i to w szczególnych warunkach zapewniających ochronę egzemplarza.

Nie można też zabronić bibliotece sporządzenia kopii archiwalnej programu komputerowego (art. 74 ust. 4 pkt 1 i art. 75 ust. 2 pkt 1). Biblioteka może sporządzić kopię archiwalną unikatowej wideokasety na wypadek zniszczenia oryginału, można zmikrofilmować unikatowe dzieło.

Bez ograniczeń można korzystać, z tych utworów, do których autorskie prawa majątkowe wygasły.

7. Prawo cytatu (art. 29)

Ustawa zezwala na cytowanie, można więc umieszczać w utworach stanowiących samoistną całość, urywki rozpowszechnionych utworów lub drobne utwory w całości (prawo cytatu). Cytowanie musi być uzasadnione wyjaśnieniami, analizą krytyczną, nauczaniem lub prawami gatunku twórczości.

Wielokrotnie czytając różne dzieła służące celom dydaktycznym i naukowym spotykamy się z cytowaniami. Autorzy, przed zaprezentowaniem swoich twierdzeń, albo właśnie w celach dowodowych, cytują urywki utworów

lub całe drobne utwory innych twórców, wypowiadających się na ten sam lub podobny temat. Cytują, a więc przytaczają je dosłownie, w cudzysłowie, informując jednocześnie, czyje poglądy przedstawiają, w jakim dziele zostały przedstawione. Cytat musi być dosłowny, nie wolno wprowadzić w nim zmian.

Cytowanie dopuszczalne jest tylko w utworach stanowiących samoistną całość, w dziełach, które same w sobie są przedmiotem prawa autorskiego. W utworze musi być zachowana właściwa relacja między objętością cytowań i własnych przemyśleń. Tylko wyjątkowo, np. w tzw. księgach cytatów, objętość przytoczeń innych dzieł może być znacznie większa od własnych zapisów twórcy utworu.

Uzasadnieniem cytowania może być potrzeba wyjaśnienia, usunięcia niejasności, np. aby wytłumaczyć znaczenie jakiegoś terminu dopuszcza się przytoczenie hasła z encyklopedii w całości z podaniem źródła.

Przytoczenie urywka utworu bądź też drobnego utworu w całości może mieć cel dydaktyczny, być uzasadnione nauczaniem. Ale tu już sprawa jest bardziej skomplikowana, bowiem zacytowanie w podręczniku, wypisach bądź antologii fragmentu dzieła lub drobnego utworu, np. przy omawianiu twórczości określonego poety, wymaga wynagrodzenia twórcy.

Analiza krytyczna utworu może również uzasadnić użycie cytatów, ale wolno uczynić to wyłącznie w takim zakresie, jaki dla dokonania tej analizy jest niezbędny.

Cytat może być związany z prawami określonego gatunku twórczości, może być wykorzystany przez autora utworu samoistnego, w związku z nawiązywaniem do innego dzieła.

Cytując urywki lub cały drobny utwór trzeba zwrócić szczególną uwagę, aby nie doszło do naruszenia autorskich praw osobistych twórcy cytowanego utworu. Musi więc być podana informacja o autorstwie i o źródle cytatu (art. 34). Naruszeniem jest również cytowanie nierzetelne, zniekształcające treść lub formę przytoczenia.

8. Uprawnienia ośrodków informacji i dokumentacji naukowo-technicznej (art. 30)

Ośrodki informacji i dokumentacji naukowo-technicznej mogą sporządzać i rozpowszechniać własne opracowania dokumentacyjne, a także pojedyncze egzemplarze fragmentów opublikowanych utworów, których objętość nie przekracza jednego arkusza wydawniczego.

Jednym z podstawowych zadań biblioteki jest działalność informacyjna. Każda biblioteka powinna być „ośrodkiem informacji”. Jednakże obowiązująca ustawa o bibliotekach stanowi, że jest to dodatkowe zadanie zakładu. Dlatego też konieczne jest, by wspomniana działalność była formalnie, np. w statucie, określona jako zadanie biblioteki. Uprawnienia ośrod-

ków informacji i dokumentacji naukowej przysługują tym wszystkim bibliotekom, których zadaniem jest działalność informacyjna.

Jak wiadomo wspomniane instytucje mają prawo tworzyć własne bazy danych, zawierające informacje o interesujących je i pracowników zatrudnionych w związanych z biblioteką, z ośrodkiem informacji naukowej branżach. Mogą to być, m.in. bibliografie, informacje o autorach, pracownikach instytucji i o ich dorobku naukowym, o ich utworach. Bazy te mogą być uzupełniane deskryptorami pozwalającymi na ich przeszukiwanie przy pomocy słów kluczowych, w aspekcie tematycznym. Z tych baz mogą być sporządzane wydruki, które jako własne opracowania dokumentacyjne instytucji zostaną przeznaczone do rozpowszechniania.

Własnymi opracowaniami instytucji są także sporządzone przez jej agendy, przy wykorzystaniu obcych baz danych, zestawienia dokumentacyjne, a także zestawienia tematyczne, do których można dołączyć pojedyncze egzemplarze fragmentów opublikowanych utworów, lecz objętość tych fragmentów nie może być większa, niż jeden arkusz wydawniczy.

Biblioteki i inne instytucje, które mają wpisane do swoich statutów zadania informacyjne i obowiązki dokumentowania działalności naukowo-technicznej, mogą także sporządzać dokumenty pochodne (np. streszczenia wzgl. opracowania analityczno-syntetyczne). Ale, przede wszystkim sporządzają one w oparciu o nabywane [np. w akademiach medycznych baza *Medline*, *Przewodnik Bibliograficzny Biblioteki Narodowej (MAK)* lub opracowywana przez Główną Bibliotekę Lekarską *Polska Bibliografia Lekarska*], a także własne bazy (np. bibliografie prac pracowników instytucji naukowej, bibliografie regionalne) opracowania dokumentacyjne: tematyczne zestawienia literatury (kwerendy) na zamówienie zainteresowanych użytkowników. M.in. w bibliotekach głównych szkół wyższych takie zestawienia tematyczne wykonuje się na zamówienia kierowników jednostek organizacyjnych uczelni związane z realizowanymi przez te jednostki planami badawczymi. Zamówienia takie składają także osoby fizyczne, np. adiunkci opracowujący rozprawy habilitacyjne, asystenci przygotowujący pracę doktorską.

Opracowane w bibliotece zestawienie bibliograficzne, po przeanalizowaniu przez zamawiającego, stanowią podstawę dla dalszych zamówień, m.in. dostarczenia zainteresowanej osobie odpowiednich dokumentów wtórnych: kopii wybranych z zestawienia tematycznego artykułów z czasopism naukowych, fragmentów tekstu z opracowań monograficznych itp. Biblioteka może takie zamówienie wykonać, z jednym tylko zastrzeżeniem, sporządzony egzemplarz fragmentu opublikowanego utworu nie może być większy, jak jeden arkusz wydawniczy.

Usługi świadczone przez ośrodki informacji lub dokumentacji naukowo-technicznej mogą być nieodpłatne (ewentualnie za zwrotem kosztów wykonania kopii, o czym już była mowa), albo odpłatne. Jeśli instytucja świadczy

takie usługi odpłatnie, twórcy albo właściwej organizacji zbiorowego zarządzania prawami autorskimi i prawami pokrewnymi przysługuje prawo do pobierania od niej stosownego wynagrodzenia.

9. Wykonanie publiczne (art. 31)

W czasie imprez okolicznościowych organizowanych w celach niekomercyjnych, można nieodpłatnie wykonywać publicznie opublikowane utwory literackie, muzyczne i słowno-muzyczne.

Przepisy te zezwalają, m.in. bibliotekom, aby na organizowanych okazjonalnie uroczystościach, obchodach i imprezach, „na żywo” (a więc nie z audio- lub wideogramu) były wykonywane wymienione utwory. Imprezy takie nie mogą mieć na celu osiągania korzyści materialnych przez organizatora. Dopuszczalne jest jednak wypłacanie występującym na tych imprezach artystom-wykonawcom odpowiednich wynagrodzeń, a także zawarcie umów zlecenia lub o dzieło na wykonanie prac technicznych i usługowych związanych z organizacją imprezy i w konsekwencji wypłacenie wynagrodzeń także i innym osobom. W takiej sytuacji dopuszczalne jest pobieranie opłat za wstęp na imprezę, ale wyłącznie w takiej wysokości, aby nie było zysku, by nie nastąpiło „osiąganie korzyści majątkowych”, by nie doszło do naruszenia zasad normalnego korzystania z utworu i słuszych interesów twórcy (art. 36).

Zezwolenie to dotyczy w szczególności okazjonalnych wykonań związanych ze sprawowaniem kultu religijnego, z uroczystościami państwowymi, szkolnymi.

Przepisy zezwalające na nieodpłatne publiczne wykonywanie utworów nie dotyczą imprez organizowanych cyklicznie lub systematycznie, stale (nieokazjonalnie), a także imprez o charakterze reklamowym, imprez promocyjnych i wyborczych.

10. Wystawienie publiczne utworu plastycznego, zniszczenie oryginalnego egzemplarza utworu plastycznego (art. 32)

Właściciel utworu plastycznego (np. obrazu, rzeźby) może go wystawiać publicznie, gdy nie czerpie się z tego korzyści majątkowych. Odpłatne, organizowane m.in. w bibliotekach, w celach komercyjnych imprezy wystawiennicze wymagają uprzedniego uzyskania uprawnienia (art. 41 ust. 2 w związku z art. 50 ustawy).

Dopuszczalne jest pobieranie należności za wstęp na wystawę, wyłącznie w wysokości nie przekraczającej kwoty kosztów organizacyjnych imprezy, np. związanych z kosztami transportu i ubezpieczenia eksponatów, kosztów technicznych związanych z organizacją imprezy i jej przebiegiem.

Właściciel przedmiotu może zniszczyć oryginalny egzemplarz utworu plastycznego znajdujący się w miejscu publicznie dostępnym, tak na zewnątrz, np. na drodze, placu bądź w ogrodzie, jak i we wnętrzu, w pomieszczeniu dostępnym dla publiczności. W razie podjęcia decyzji o zniszczeniu oryginalnego egzemplarza utworu plastycznego jego właściciel ma obowiązek złożyć twórcy tego utworu lub, gdy nawiązanie kontaktu z twórcą nie jest możliwe, jego bliskim (np. osobom należącym do kręgu objętych dziedziczeniem ustawowym), ofertę sprzedaży za cenę nie przekraczającą wartości materiałów służących do stworzenia dzieła. Uchybienie temu obowiązkowi jest dopuszczalne tylko wtedy, gdy okaże się, że zupełnie niemożliwe jest porozumienie się z twórcą lub jego bliskimi. Jeżeli sprzedaż utworu plastycznego tym osobom nie jest możliwa, wówczas właściciel obowiązany jest umożliwić twórcy, przed zniszczeniem utworu, sporządzenie kopii bądź, zależnie od rodzaju utworu, stosownej dokumentacji.

11. Dalsze rozpowszechnianie utworów wystawionych na stałe (art. 33)

Utwory wystawione na stałe na ogólnie dostępnych drogach, ulicach, placach lub w ogrodach można rozpowszechniać, odtwarzać je dowolną techniką i udostępniać publicznie, ale tylko dla innych celów, dla innego użytku. Z tych postanowień wynika, że dopuszczalne jest fotografowanie wystawionych utworów, a sporządzone fotografie mogą służyć celom zarobkowym, np. stanowić materiał do produkcji widokówek, być zamieszczane w przewodnikach turystycznych itp. Utwory te mogą być także filmowane, np. w celu zamieszczenia o nich informacji w filmie o sztuce bądź w filmie krajoznawczym.

Utwory wystawione w publicznie dostępnych zbiorach, takich jak muzea, galerie, sale wystawowe, mogą być rozpowszechniane wyłącznie w katalogach oraz w wydawnictwach publikowanych dla promocji tych utworów, a także w sprawozdaniach o aktualnych wydarzeniach w prasie, w telewizji, jednakże tylko w granicach uzasadnionych celem informacji.

Opublikowane utwory plastyczne i fotograficzne można rozpowszechniać w encyklopediach i atlasach. Na ten rodzaj rozpowszechniania konieczna jest zgoda twórcy, któremu przysługuje prawo do wynagrodzenia. Rozpowszechnianie tych utworów bez zgody twórcy jest możliwe tylko wówczas, gdy nawiązanie porozumienia z twórcą celem uzyskania jego zezwolenia napotyka trudne do przezwyciężenia przeszkody. Jednakże twórca, z którym nie zdołała się skontaktować osoba rozpowszechniająca, po stwierdzeniu, że jego utwór został rozpowszechniony w encyklopedii lub w atlasie, może domagać się wynagrodzenia.

12. Warunki korzystania z utworu w ramach dozwolonego użytku (art. 34 i 35)

Każde korzystanie z utworu w ramach dozwolonego użytku chronionych utworów uwarunkowane jest wymieniem twórcy i źródła. Wymienienie twórcy to podanie jego nazwiska bądź jego pseudonimu lub poinformowanie o tym, że utwór został udostępniony anonimowo (art. 16 pkt 1 i 2). Podanie informacji o źródle to wymienienie danych pozwalających na dokładną identyfikację utworu. Przy korzystaniu z hasła encyklopedycznego trzeba podać tytuł encyklopedii, jej wydawcę, miejsce i rok wydania oraz stronę (np. *Mały słownik języka polskiego*, PWN, Warszawa 1968, s. 183), przy korzystaniu z artykułu, po podaniu nazwiska i imienia autora oraz tytułu artykułu zamieszczamy dalsze kolejne dane: tytuł czasopisma, rocznik (ewentualnie tom/wolumen), numer zeszytu, strony (np. „Bibliotekarz” 1989 nr 6 s. 141-142). Korzystając z nadania trzeba poinformować o tym, skąd nadanie pochodzi, podać nazwę organizacji radiowej lub telewizyjnej i datę nadania. Wykorzystując utwór audiowizualny należy obok nazwy producenta podać informacje o współtwórcach, o osobach, które wniosły znaczący wkład twórczy w powstanie utworu, a także dane o jego utrwaleniu. Naruszenie tych zasad może pociągnąć za sobą roszczenia odszkodowawcze.

Twórca ma prawo do wynagrodzenia związanego z korzystaniem z utworu w ramach omawianych licencji ustawowych tylko wtedy, gdy o tym stanowi ustawa.

Dozwolony użytek nie może naruszać normalnego korzystania z utworu lub godzić w słuszne interesy twórcy.

Ten zakaz wiąże się m.in. z określonymi w regulaminach korzystania ze zbiorów zasadami postępowania z materiałami bibliotecznymi. W toku korzystania nie wolno przekroczyć dozwolonych granic użytku. Użytkownik zamierzając korzystać ze zbiorów biblioteki musi podpisać stosowne zobowiązanie. Zobowiązanie to znajduje się na drukach bibliotecznych: „karta zapisu” (Pu-B-192) i „karta czytelnika” (Pu-B-171). Ponadto wypełniając rewers czytelnik ponownie składa oświadczenie, że bierze pełną odpowiedzialność za całość wypożyczonego egzemplarza i zwróci go bibliotece w ustalonym terminie. Oświadczenie to stanowi zobowiązanie do przestrzegania postanowień regulaminu bibliotecznego, tekst takiego oświadczenia znajduje się na każdym rewersie, m.in. na rewersach powszechnego użytku (Pu-B-181). Biblioteki państwowe i komunalne są zakładami publicznymi i z tego tytułu mają prawo domagania się od użytkowników nie tylko określonego zachowania się w zakładzie, ale także stosowania się do „regulaminu zakładowego”, do regulaminu korzystania ze zbiorów biblioteki.

Instytucje, których zadaniem jest świadczenie na rzecz obywateli usług wynikających z konstytucyjnych obowiązków państwa, w nauce prawa noszą nazwę **zakładów publicznych**.

Definicja pojęcia „zakład publiczny” brzmi następująco:

Zakład publiczny to jednostka organizacyjna powołana do spełniania zadań niegospodarczych, która dla wykonania swoich podstawowych funkcji ma prawo nawiązywania stosunków administracyjno-prawnych, tworzona przez organy państwa i organy samorządu terytorialnego w celu realizowania podstawowych praw obywateli, zagwarantowanych im postanowieniami Konstytucji.

Zakładami publicznymi są szkoły podstawowe, średnie, zawodowe i inne, utworzone i utrzymywane przez organy państwa i samorządu terytorialnego, państwowe szkoły wyższe, biblioteki tworzące ogólnokrajową sieć biblioteczną, państwowe instytucje naukowe i kulturalne, państwowe placówki pomocy społecznej, zakłady komunalne, a także zakłady karne.

Specyficzny dla zakładu publicznego jest charakter stosunku prawnego organów zakładu do jego użytkowników. W toku działalności zakładu publicznego na plan pierwszy wysuwa się prawo tego zakładu do nawiązywania stosunków administracyjno-prawnych. Organy zakładu publicznego mają prawo do jednostronnego kształtowania stosunków prawnych z użytkownikami. Odpowiednie akty wewnętrzzakładowe (regulaminy zakładowe), określają, w jaki sposób muszą zachowywać się użytkownicy. W tych wewnętrzzakładowych aktach normatywnych określone są także sankcje, które grożą im za niezastosowanie się do postanowień regulaminu korzystania z zakładu (np. regulaminu określającego sposób i warunki korzystania z biblioteki — art. 15 ustawy o bibliotekach z 1968 r.). Najczęściej, najsurowszą sankcją jest pozbawienie praw użytkownika.

Prawo żądania od użytkownika określonego zachowania się na terenie zakładu publicznego, jak też, czasami także i poza terenem tego zakładu (np. prawo domagania się od ucznia, aby właściwie zachowywał się także poza terenem szkoły, prawo domagania się od studenta, aby dbał o godność „swego stanu”, o dobre imię swojej uczelni), stanowi istotę **władztwa zakładowego**, którego wyrazem jest upoważnienie organów zakładu do jednostronnego kształtowania stosunków prawnych z użytkownikami i osobami, które znalazły się na terenie zakładu i to nawet nie w charakterze użytkownika (np. osoby towarzyszące użytkownikowi muszą zastosować do obowiązujących w bibliotece rygorów).

„Władztwo zakładowe jako ogół uprawnień organów zakładu do jednostronnego kształtowania stosunków prawnych z użytkownikami wynika z samego charakteru prawnego zakładu administracyjnego i jego działalności. Treść tego władztwa określają regulaminy i statuty zakładów administracyjnych. Dzięki wyposażeniu we władztwo organy zakładu podejmują akty zakładowe, polegające na prawnej możliwości wydawania poleceń użytkownikom i mogą stosować wobec użytkowników środki przymusu w celu zapewnienia prawidłowego funkcjonowania zakładu. Te akty zakładowe muszą być wykonywane pod rygorem zastosowania sankcji wobec użytkownika aż do wykluczenia danej osoby z grona użytkowników danego zakładu, jeżeli nie ma obowiązku prawnego korzystania z danego zakładu” (Ochendowski E.: *Organy administracji nieszpitalne i zakłady administracyjne*. W: *System prawa administracyjnego* t.II. „Ossolineum” Wrocław-Warszawa-Kraków-Gdańsk 1977, s. 344-345).

Władając oryginałem utworu plastycznego nie wolno go zniszczyć, jeśli nie dopełni się zobowiązań wynikających z ustawy (art. 32 ust. 2). Niedopuszczalne jest takie użytkowanie utworu, które doprowadzi do przekroczenia dozwolonych granic korzystania. Niedopuszczalne jest takie korzystanie, w wyniku którego naruszone zostaną osobiste i majątkowe prawa autorskie. Do naruszenia praw autora może dojść m.in. w sytuacji, gdy korzystający z licencji ustawowej (art. 23) sporządzi w ramach własnego użytku osobistego większą liczbę egzemplarzy utworu, dodatkowe kopie dla osób wymienionych w ust. 2 tego artykułu (dla krewnego, powinowatego lub dobrego

znajomego). Ta licencja daje korzystającemu prawo sporządzenia tylko jednej kopii; osoby należące do kręgu „pozostających w związku osobistym” mogą korzystać tylko z tej jednej kopii, sporządzonej przez korzystającego „w zakresie własnego użytku osobistego”. Takie samo naruszenie nastąpi, gdy biblioteka dla swoich statutowych celów, do udostępniania, sporządzi większą liczbę egzemplarzy chronionego dzieła lub dzieła, które jest niedostępne w handlu. Tego rodzaju naruszenie praw autora może stanowić zagrożenie dla normalnej sprzedaży dzieła, zmniejszyć należne uprawnionemu wynagrodzenie, ograniczyć prawa twórcy do korzystania z utworu (art. 17).

Twórca musi otrzymać wynagrodzenie w każdej sytuacji, kiedy mu ono, zgodnie z przepisami ustawy, przysługuje. Interesy twórców muszą być dla bibliotekarzy oczywiste. Profesjonalnym obowiązkiem bibliotekarzy jest ochrona tych interesów. Jak na to już we wstępie wskazywano, bibliotekarz musi być pierwszym sojusznikiem twórcy, ale ma on również obowiązek umożliwienia użytkownikom szerokiego dostępu do działów znajdujących się w bibliotece, w zakresie nie przekraczającym ustalonych ustawą licencji, dbać o interesy czytelnika, być sumiennym pośrednikiem między uprawnionym do korzystania z utworów użytkownikiem a twórcą.

VI. CZAS TRWANIA AUTORSKICH PRAW MAJĄTKOWYCH (art. 36-40)

Obecnie obowiązująca ustawa o prawie autorskim i prawach pokrewnych utrzymuje zasadę stanowiącą, że majątkowe prawa autorskie są ograniczone w czasie, ale jednocześnie przedłuża okres ochrony z lat 20 (tak było pod rządem ustawy z 1952 r.; w 1975 r. zmiana na 25 lat) do 50 (art. 36).

Z przepisów obecnie obowiązujących wynika, że autorskie prawa majątkowe gasną po upływie lat pięćdziesięciu:

1) od śmierci twórcy, a do utworów współautorskich — od śmierci współtwórcy, który przeżył pozostałych,

2) od pierwszych publikacji — gdy twórca nie jest znany, i od ustalenia utworu — gdy utwór nie został opublikowany, chyba że przed upływem tego terminu nazwisko twórcy zostało za jego zgodą ujawnione,

3) od pierwszej publikacji — jeżeli z mocy ustawy autorskie prawa majątkowe przysługują innej osobie niż twórca i od ustalenia utworu — gdy taki utwór nie został opublikowany.

Po upływie tego terminu każda osoba może swobodnie i nieodpłatnie korzystać z utworu pod warunkiem szanowania osobistych praw autora.

Okres pięćdziesięciu lat trwania autorskich praw majątkowych nie może być skrócony, ale może być przedłużony (art. 38).

W opisanych wyżej sytuacjach, kiedy czas trwania autorskich praw majątkowych zależy od daty pierwszej publikacji, zawsze dotyczy to tej publikacji, która nastąpiła za zgodą twórcy lub innej osoby uprawnionej do wyrażenia takiej zgody, jeśli nie wiemy, kto jest twórcą.

Gdy bieg terminu wygaśnięcia autorskich praw majątkowych rozpoczyna się od daty publikacji utworu, a utwór ten opublikowano w częściach, bieg terminu liczy się od daty publikacji ostatniej części (art. 37). Jeśli jednak

poszczególne części utworu mają samodzielne znaczenie, wówczas bieg terminu rozpoczyna się osobno, od daty publikacji każdej części utworu.

O samodzielnym znaczeniu części utworu można mówić tylko wtedy, gdy każda, osobno, może być efektywnie eksploatowana i jako taka ma wartość dla odbiorcy dzieła — np. dla czytelnika, słuchacza, widza.

Czas trwania autorskich praw majątkowych do utworu opublikowanego po raz pierwszy w ciągu ostatnich dziesięciu lat trwania jego ochrony ulega przedłużeniu o dziesięć lat.

Przepisy te odnoszą się do sytuacji, gdy np. dzieło zostało opublikowane dopiero 45 lat po śmierci twórcy. Czas trwania autorskich praw majątkowych ulega wtedy przedłużeniu o lat 10 i wyniesie, w przypadku tego i tylko tego utworu, lat 55. Jest to (art. 38) odstępstwo od generalnej zasady sformułowanej w art. 36 ustawy.

Czas trwania autorskich praw majątkowych liczy się w pełnych latach po zakończeniu roku, w którym nastąpiło zdarzenie (śmierć twórcy, pierwsza publikacja utworu nieznanego twórcy, ustalenia nie opublikowanego utworu nieznanego twórcy) (art. 39). Według tych przepisów datą, od której rozpoczyna się bieg terminu, jest ostatni dzień roku, w którym zdarzenie nastąpiło (np. gdy twórca zmarł 1 stycznia 1995 r. okres ochrony kończy się dnia 31 grudnia 2045 r.).

Każda osoba może nieodpłatnie i swobodnie korzystać z utworu, dla którego upłynął czas trwania autorskich praw majątkowych. Jednakże producenci lub wydawcy egzemplarzy utworów literackich, muzycznych, plastycznych, fotograficznych i kartograficznych, których czas ochrony autorskich praw majątkowych upłynął, są zobowiązani do przekazywania na rzecz Funduszu Promocji Twórczości, o którym mowa w rozdz. 13 ustawy (art. 111-114), od 5% do 8% wpływów brutto ze sprzedaży egzemplarzy tych utworów. Dotyczy to wydań opublikowanych na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej (art. 40).

Zobowiązanie to obejmuje także egzemplarze chronionych opracowań utworów, ich tłumaczeń, przeróbek, adaptacji itp., których czas ochrony autorskich praw majątkowych upłynął.

Ustawa stanowi, że wysokość procentu wpływu przekazywanego na rzecz Funduszu określa rozporządzenie Ministra Kultury i Sztuki.

VII. PRZEJŚCIE AUTORSKICH PRAW MAJĄTKOWYCH (art. 41-68)

1. Dziedziczenie i umowa (art. 41 i 42)

Autorskie prawa majątkowe mogą przejść na inne osoby w drodze dziedziczenia lub na podstawie umowy. Jeżeli umowa tego nie zakazuje, nabywca tych praw może przenosić je dalej, na inne osoby. Ustawa może te problemy w szczegółowych sytuacjach regulować inaczej. Umowa o przeniesienie autorskich praw majątkowych lub umowa o korzystanie z utworu, zwana dalej „licencją”, obejmuje określone i wyraźnie w niej wymienione pola eksploatacji.

Nie jest ważna umowa w części dotyczącej wszystkich utworów lub wszystkich utworów określonego rodzaju tego samego twórcy, które mają powstać w przyszłości.

Nie można też zawrzeć umowy, która dotyczyć będzie pól eksploatacji (art. 50) nie znanych w momencie zawarcia umowy.

Do umów, których przedmiotem są autorskie prawa majątkowe, stosuje się odpowiednio przepisy kodeksu cywilnego, który określa zasady dziedziczenia (księga czwarta: Spadki).

„Powołanie do spadku wynika z ustawy albo z testamentu” (art. 926 § 1 kc). Spadkodawca-twórca może rozporządzić swoimi autorskimi prawami majątkowymi jedynie przez testament (art. 941 kc). Problemy powstają dopiero wówczas, gdy twórca nie sporządzi testamentu w jakiegokolwiek formie.

Testament zwykły może być sporządzony osobiście, w formie aktu notarialnego lub w formie oświadczenia spisanego w obecności określonych osób w formie protokołu (art. 949-951 kc). Testamenty szczególne sporządza się, gdy istnieje obawa rychłej śmierci, a także, gdy wskutek szczególnych okoliczności zachowanie zwykłej formy testamentu jest niemożliwe lub bardzo utrudnione. Testament szczególny traci moc z upływem sześciu miesięcy od ustania okoliczności, które uzasadniały niezachowanie formy testamentu zwykłego, chyba, że spadkodawca nie ma możliwości sporządzenia testamentu zwykłego (art. 952-955 kc).

Gdy spadkodawca nie powołał spadkobiercy albo gdy żadna z osób, które powołał, nie chce lub nie może być spadkobiercą, wówczas następuje dziedziczenie ustawowe co do całości spadku (art. 926 § 2 kc). Dziedziczenie ustawowe co do części spadku następuje

(z zastrzeżeniem wyjątków przewidzianych w ustawie), gdy spadkodawca nie powołał do tej części spadkobiercy albo gdy którakolwiek z kilku osób, które powołał do całości spadku, nie chce lub nie może być spadkobiercą (art. 926 § 3 kc).

Kodeks cywilny stanowi dalej (art. 931 i nast.) o zasadach dziedziczenia ustawowego. Art. 935 § 3 kc stanowi, że w braku małżonka spadkodawcy i krewnych powołanych do dziedziczenia z ustawy spadek przypada Skarbowi Państwa jako spadkobiercy ustawowemu. Skarb Państwa nie może odrzucić spadku, który mu przypadł z ustawy (art. 1023 kc).

W przypadku utworów stworzonych przez kilku współtwórców ustawa o prawie autorskim stanowi inaczej, niż to mówi art. 1023 kc. W razie śmierci jednego ze współtwórców i braku dziedziczących po nim z ustawy, część jego majątkowych praw autorskich przechodzi na pozostałych przy życiu współtwórców lub ich następców prawnych, proporcjonalnie do wielkości ich udziałów.

2. Prawo do wynagrodzenia (art. 43-45 i 47-48)

Autorskie prawa majątkowe przenoszone są z zasady za wynagrodzeniem. Tak samo wynagrodzenie przysługuje twórcy lub innej osobie uprawnionej w przypadku udzielenia licencji. Ustawa zakłada obowiązek domniemywania, że umowa z twórcą ma charakter umowy odpłatnej. Odmienne uregulowanie, czyli postanowienia o odstąpieniu od zapłaty, musi być zapisane w umowie (art. 43).

Ustawa nie stanowi, jakie są stawki wynagrodzenia twórców, nie narzuca systemu ustalania takich wynagrodzeń. Te sprawy są, jak dotąd, regulowane umownie. Jeśli w umowie nie ustalono wysokości wynagrodzenia autorskiego, wówczas określa się je biorąc pod uwagę zakres udzielonego prawa oraz przewidywane korzyści nabywcy, wynikające z korzystania z utworu. W razie, gdy twórca nie osiągnie w tym przedmiocie porozumienia zawsze ma prawo wystąpienia na drogę sądową.

Ustalenie tabel wynagrodzenia za korzystanie z utworów lub artystycznych wykonań objętych zbiorowym zarządzaniem to przyszłe zadanie Komisji Prawa Autorskiego (art. 108). Po ustaleniu tych tabel postanowienia umowne mniej korzystne dla twórców, niż z nich wynikające, będą nieważne, a ich miejsce zajmą odpowiednie postanowienia tych tabel (art. 109).

Wynagrodzenie twórcy może być ustalone:

1) w formie ryczałtu, np. przez określenie kwoty wynagrodzenia za 1 arkusz autorski; Minister Kultury i Sztuki zarządzeniem z dnia 19 czerwca 1973 r. (MP. nr 28, poz. 176) ustalił, że arkusz autorski zawiera: a) 40.000 znaków typograficznych, b) 700 linijek poezji, c) 800 wierszy obliczeniowych (po 50 znaków typograficznych), d) 3 000 cm² materiału graficznego; arkusz autorski obejmuje zarówno tekst autorski i karty tytułowe, międzyrozdziałowe, ilustracje oraz wszelkie elementy publikacji zamieszczone przez wydawcę,

2) w formie procentu od obrotu lub dochodu uzyskiwanego z eksploatacji utworu przez nabywcę autorskich praw majątkowych,

3) w formie mieszanej, np. zaliczka w wysokości obliczonej w formie ryczałtu i po opublikowaniu dalsze wynagrodzenie w formie procentu od obrotu lub dochodu.

Przy sporządzaniu umowy i ustalaniu wynagrodzenia obowiązują postanowienia art. 358 § 1 kc („Z zastrzeżeniem wyjątków w ustawie przewidzianych, zobowiązania pieniężne na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej mogą być wyrażane wyłącznie w pieniądzu polskim”). Wysokość wynagrodzenia jest ustalana w pieniądzu polskim, ale jego wysokość może być obliczana na podstawie innych mierników niż polski pieniądz. Taki sposób ustalania zobowiązań pieniężnych (np. niektóre zobowiązania podatkowe osób prowadzących gospodarstwa rolne oblicza się w oparciu o cenę kwintala zboża) stosowany jest w państwach, których gospodarkę cechuje wysoka inflacja.

Czasem po kilku latach może się zdarzyć, że między wynagrodzeniem twórcy a korzyściami nabywcy autorskich praw majątkowych lub licencjodawcy, uzyskanymi z tytułu eksploatacji dzieła, nastąpiła rażąca dysproporcja. W takim przypadku twórca może, na drodze postępowania sądowego żądać, aby jego wynagrodzenie zostało podwyższone (art. 44).

Do takiej sytuacji może dojść, gdy zawierając umowę strony przyjęły w wyniku błędnego założenia lub złej kalkulacji, że zysk z eksploatacji utworu będzie niższy, niż był w rzeczywistości. Dysproporcja między wynagrodzeniem a korzyściami może także wystąpić później, z innych przyczyn. Było to częste w Polsce, gdy umowy z twórcami zawierano przed 1989 r., a do wydania utworów dochodziło po 1990 r. (takie były cykle wydawnicze). W tym czasie płace i ceny w wyniku galopującej inflacji zmieniły się w sposób zasadniczy, tak że wartość wynagrodzenia twórcy stawała się drastycznie niska.

Według ustawy twórca przysługuje odrębne wynagrodzenie za korzystanie z utworu na każdym odrębnym polu eksploatacji. Umowa może w tej sprawie zawierać odmienne postanowienia (art. 45).

Umowa z nabywcą prawa korzystania z utworu na określonych polach eksploatacji może uzależnić wysokość wynagrodzenia twórcy od wysokości wpływów z korzystania z utworu. W takim razie twórca ma prawo do uzyskania informacji i w niezbędnym zakresie prawo wglądu do dokumentacji, mającej istotne znaczenie dla określenia wysokości tego wynagrodzenia (art. 47).

Prawo to przysługuje twórcy także i wtedy, gdy nie zostało zastrzeżone w umowie. Jednakże umowa może wyraźnie stanowić o takich prawach twórcy, określając jednocześnie terminy i sposób wykonywania tego prawa oraz warunki, jakie trzeba spełnić dla jego realizacji.

Cena sprzedaży egzemplarzy utworu ma znaczenie, gdy wysokość wynagrodzenia twórcy, określana jest procentowo. Gdy rośnie cena egzemplarza,

twórcy, który jest stroną umowy, należy się umówiony procent od egzemplarzy sprzedanych po podwyższonej cenie. Wynagrodzenie twórcy może być również obniżone, gdy po upływie roku od przystąpienia do rozpowszechniania utworu sprzedający jednostronnie obniży cenę. Jednostronne obniżenie ceny sprzedaży egzemplarzy przed upływem roku nie wpływa na wysokość wynagrodzenia. Umowa może przewidywać dłuższy od jednego roku termin, w którym wynagrodzenie twórcy nie może być obniżone. Umowa ta może także zawierać zastrzeżenie, że obniżenie ceny egzemplarza przeprowadzone w porozumieniu z twórcą spowoduje zmniejszenie jego wynagrodzenia (art. 48).

3. Prawo twórcy a prawo zależne (art. 46)

Twórca zachowuje wyłączne prawo zezwalania na wykonywanie zależnego prawa autorskiego, mimo że w umowie postanowiono o przeniesieniu całości autorskich praw majątkowych. Jednakże umowa może wykluczyć to prawo twórcy (o prawie zależnym stanowi art. 2 ustawy — s. 19).

Z przepisów ustawy wynika, że osoba, która uzyskała uprawnienia do korzystania z utworu na podstawie umowy o przeniesieniu całości autorskich praw majątkowych, nie nabyła jednocześnie uprawnień do udzielania zgody na sporządzanie opracowań danego utworu, na tłumaczenie, przeróbkę, adaptację. To prawo zawsze przysługuje twórcy, który może, postanowieniami zawieranej umowy, wyraźnie przekazać nabywcy również prawo zezwalania na sporządzanie i rozpowszechnianie opracowań. Prawo zezwalania na wykonywanie praw zależnych stanowi, w rozumieniu ustawy, odrębne pole eksploatacji.

4. Korzystanie z utworu (art. 49)

Korzystanie z utworu powinno być zgodne z:

- 1) charakterem utworu,
- 2) przeznaczeniem utworu,
- 3) przyjętymi zwyczajami.

Umowa twórcy z nabywcą prawa do korzystania z utworu może określić inny sposób tego korzystania.

Nabywca prawa do korzystania z utworu, nawet wtedy, gdy nabył całość autorskich praw majątkowych, nie może bez zgody twórcy dokonywać zmian w utworze. Jest to niedopuszczalne nawet w tych utworach, których czas ochrony praw majątkowych upłynął.

Przepisy art. 49 pozostają w ścisłym związku z art. 16 ustawy i chronią autorskie prawa osobiste, przede wszystkim prawo do nienaruszalności treści i formy utworu oraz jego rzetelnego wykorzystania (pkt 3).

Twórca jednak może wyrazić zgodę na dokonanie zmian w utworze. Jednym ze sposobów wyrażenia takiej zgody jest zaakceptowanie oferty redakcji

czasopisma, w której zamieszczone zostało prawo tej redakcji do skracania nadesłanych materiałów. Ale nawet wówczas niedopuszczalne jest takie działanie, w wyniku którego dozna uszczerbku treść lub forma utworu. Redakcja jest zobowiązana każdy utwór traktować rzetelnie i rzetelnie go wykorzystać. Ma także prawo odmówić zamieszczenia na łamach czasopisma utworu nie zamówionego, o tym redakcja także powinna informować autorów w swojej ofercie.

Ustawa nie zabrania dokonywanie zmian w utworze, jeśli są one konieczne. Redakcja czasopisma ma prawo dokonywać w utworze zmiany polegające na usunięciu błędów interpunkcyjnych, stylistycznych, gramatycznych, ortograficznych, a także faktograficznych. To wynika z charakteru utworu zbiorowego, w którym artykuł ma być zamieszczony, a jest dokonywane niewątpliwie i w interesie autora. Takie zmiany są konieczne, ich wprowadzenie jest obowiązkiem redakcji odpowiedzialnej za poziom czasopisma. Takim zmianom twórca nie może się sprzeciwić, jego ewentualny sprzeciw musi mieć „słuszną podstawę”. A na pewno nie będzie słuszne żądanie pozostawienia w tekście oczywistych błędów, chyba, że ich popełnienie było z jakichś względów zamierzeniem autora. Z drugiej strony zmiany w tekście utworu nie mogą przekroczyć granic „oczywistej konieczności”, a takie „przekroczenie” może stanowić naruszenie, omawianych tu już kilkakrotnie, osobistych praw autorskich.

5. Pola eksploatacji (art. 50-51)

Art. 41 ust. 2 stanowi, że licencja obejmuje pola eksploatacji wyraźnie w niej wymienione. Nie jest możliwe ustalenie pełnej i niezmiennej listy tych pól, nie można ustalić, jakie formy eksploatacji, jakie pola eksploatacji będą występować w przyszłości. Ustawa wymienia, przykładowo, następujące odrębne pola eksploatacji:

1) utrwalenie utworu; sporządzenie egzemplarza utworu, pozwalające na jego eksploatację,

2) zwielokrotnienie utworu dowolną techniką; jest to wytworzenie większej liczby egzemplarzy utrwalonego utworu, pozwalające na szersze korzystanie; użycie każdej odmiennej techniki zwielokrotnienia utworu stanowi odrębne pole eksploatacji,

3) wprowadzenie utworu do obrotu; może to nastąpić w różnej formie i w różnym zakresie, np. w formie sprzedaży lub dzierżawy; jest to uzyskanie przez nabywcę prawa do decydowania o tym, jaki będzie sposób i jaka kolejność cyrkulacji egzemplarza utworu,

4) wprowadzenie do pamięci komputera; ustawodawca założył, że wszelkie inne czynności związane z korzystaniem z wprowadzonego do komputera utworu, np. sporządzanie wydruków komputerowych z bazy danych, stanowią odrębne pole eksploatacji,

5) publiczne wykonanie lub publiczne odtworzenie utworu; publiczne wykonanie to udostępnienie publiczności utworu przede wszystkim na żywo, nie z odpowiednich nośników, nie musi to być wykonanie jednorazowe, ale liczba wykonań powinna być określona w umowie licencyjnej; publiczne odtworzenie następuje na podstawie wcześniej sporządzonych nośników utworu, takich jak płyty gramofonowe, taśmy magnetofonowe lub taśmy wideo; do publicznego wykonania bądź odtworzenia dochodzi m.in. w lokalach rozrywkowych, w innych miejscach, na różnego rodzaju imprezach, z wyjątkiem tych, których dotyczą postanowienia o dozwolonym użytku chronionych przedmiotów (art. 31),

6) wystawienie utworu; to pole eksploatacji odnosi się przede wszystkim do wystawień przedmiotu na różnych wystawach, w galeriach sztuki itp.; należy tu zwrócić uwagę na to, że biblioteka prowadząca odpłatną działalność wystawienniczą musi uzyskać na takie działanie stosowną licencję, inna sytuacja występuje, gdy działalność wystawienniczą prowadzi biblioteka — właściciel egzemplarzy utworów plastycznych, nieodpłatnie (art. 32 ust. 1),

7) wyświetlenie utworu; obejmuje ono prawo zaprezentowania dzieła audiowizualnego lub wizualnego poza granicami dozwolonego użytku chronionych przedmiotów,

8) najem utworu; jest to pole eksploatacji, o którym stanowią przepisy art. 659-679 kc (art. 659 § 1: *„Przez umowę najmu wynajmujący zobowiązuje się oddać najemcy rzecz do używania przez czas oznaczony lub nie oznaczony, a najemca zobowiązuje się płacić wynajmującemu umówiony czynsz.”*); najem w rozumieniu ustawy o prawie autorskim oznacza odpłatne udostępnienie egzemplarzy dzieła innym osobom w celu korzystania z niego,

9) dzierżawa utworu; do tego pola eksploatacji odnoszą się przepisy art. 693-709 kc (art. 693 § 1: *„Przez umowę dzierżawy wydzierżawiający zobowiązuje się oddać dzierżawcy rzecz do używania i pobierania pożytków przez czas oznaczony lub nie oznaczony, a dzierżawca zobowiązuje się płacić wydzierżawiającemu umówiony czynsz.”*); dzierżawa w rozumieniu ustawy o prawie autorskim oznacza danie nabywcy uprawnień do czerpania z utworu korzyści oznaczonych w umowie licencyjnej, np. pozwala na odpłatne wypożyczanie zwielokrotnionych egzemplarzy dzieła, tzn. na oddawanie odpłatnie innym osobom egzemplarzy utworu do korzystania w określonym terminie; to pole eksploatacji dotyczy bibliotek, które prowadzone są na zasadach komercyjnych; trzeba tu podkreślić, że samo nabycie egzemplarzy utworu w księgarni nie uprawnia nabywcy do udostępniania ich za wynagrodzeniem,

10) nadanie utworu za pomocą wizji lub fonii przewodowej albo bezprzewodowej przez stację naziemną; są to dwa odrębne pola eksploatacji (nadawanie przewodowe-kablowe i nadawanie bezprzewodowe) i dotyczą organizacji radiowych i telewizyjnych wykorzystujących utwory, m.in. nadania

innych organizacji; takie działania wymagają uzyskania odpowiednich uprawnień od właścicieli praw do utworów (do tego pola eksploatacji odnosi się art. 24 określający granicę dozwolonego użytku chronionych utworów),

11) nadanie utworu za pośrednictwem satelity; organizacja wykorzystująca w ten sposób cudze utwory musi uzyskać uprawnienia od właściciela praw do nadawanego utworu,

12) równoczesne i integralne nadanie utworu nadawanego przez inną organizację radiową lub telewizyjną; korzystanie z utworu stanowiącego własność innego podmiotu wymaga, tak, jak o tym jest mowa w pktach 10 i 11, uzyskania od tego podmiotu stosownego uprawnienia.

Jednym z wymienionych wyżej pól eksploatacji, jest wprowadzenie do obrotu (art. 51). Jest to przeniesienie własności egzemplarza utworu z jednego uprawnionego podmiotu na inny podmiot, na podstawie umowy, np. umowy sprzedaży, darowizny, zamiany.

Wprowadzeniem do obrotu jest zarówno nabycie dzieła u wydawcy, w hurtowni — przez księgarnię, jak i przez bibliotekę w księgarni. Udostępnianie tych dzieł następuje w oparciu o dalsze licencje, albo o licencję ustawową (art. 28) zezwalającą bibliotekom na nieodpłatne udostępnianie, w ramach ich statutowych zadań, egzemplarzy opublikowanych utworów. Biblioteki, których usługi są odpłatne, mają obowiązek nabycia licencji umożliwiającej korzystanie z utworów na innym polu eksploatacji (dzierżawa).

Ustawa (art. 51) stanowi, że wprowadzeniem do obrotu jest także inne rozporządzenie egzemplarzem utworu, dokonane za zezwoleniem uprawnionego. Jest tu mowa o innym rodzaju rozporządzenia egzemplarzem np. o międzynarodowym obrocie egzemplarzem.

Po wprowadzeniu do obrotu dalszy obrót egzemplarzami utworu nie narusza praw autorskich. Prawo mającego licencję na wprowadzenie utworu do obrotu zostało w tym zakresie wyczerpane. Kto książkę kupił, może ją dalej odsprzedać, może ją podarować innej osobie, może ten egzemplarz pożyczyć innej osobie, tak pozostającej z właścicielem książki w związku pokrewieństwa bądź powinowactwa, jak i znajomemu. Także biblioteka wchodząca w skład ogólnopolskiej sieci bibliotecznej może odsprzedać zbędny jej egzemplarz utworu. Nie wolno tylko tej bibliotece uczynić z tych uprawnień źródła dochodu, np. prowadzić komercyjnej działalności bibliotecznej, łącząc działalność bibliotekarskiej z księgarską.

Nie stanowi naruszenia autorskich praw majątkowych import egzemplarzy utworów, wprowadzonych do obrotu na terytorium państwa, z którym Rzeczpospolita Polska zawarła umowę o utworzeniu strefy wolnego handlu. Każdy Polak może przywieźć z takiego kraju, nabyte tam dzieła. Również biblioteka może bez ograniczeń importować egzemplarze dzieł z tych krajów. Strefę wolnego handlu tworzą kraje należące do Unii Europejskiej, do Eu-

ropean Free Trade Association (EFTA) oraz do General Agreement of Tariffs and Trade (GATT).

6. Przeniesienie własności egzemplarza (art. 52)

Przeniesienie własności egzemplarza utworu nie powoduje przejścia autorskich praw majątkowych do utworu. Także przejście autorskich praw majątkowych nie powoduje przeniesienia na nabywcę własności egzemplarza utworu. W obu wypadkach umowa może stanowić inaczej.

Kupno egzemplarza utworu nie jest równoznaczne z nabyciem prawa do rozporządzania nim i czerpania z tego korzyści. Jeżeli strony w umowie nie postanowiły inaczej, nabywca egzemplarza nie nabywa majątkowych praw autorskich i nie uzyskuje licencji na eksploatację utworu.

Nabywca oryginału utworu jest obowiązany udostępnić go twórcy w takim zakresie, w jakim jest to niezbędne dla wykonywania przez niego przysługującego mu prawa autorskiego. Biblioteka, która nabyła od niego rękopis utworu, ma obowiązek udostępnienia go, jeżeli twórca wykaże, że jest to dla niego, z jakiegoś powodu, do wykonywania prawa autorskiego niezbędne. Może w tej kwestii powstać spór między biblioteką a twórcą, bowiem ustawa nie określa, kiedy udostępnienie twórcy jego utworu jest niezbędne do wykonywania prawa autorskiego i jeśli nie dojdzie do porozumienia, może sprawę rozstrzygać sąd, przy czym na twórcy będzie spoczywał obowiązek udowodnienia, że dostęp do dzieła jest mu rzeczywiście niezbędny. Sąd będzie musiał ustalić, czy w określonej sytuacji występują przesłanki uzasadniające roszczenie twórcy.

Właściciel oryginału w przypadku udostępnienia utworu ma prawo żądać, aby twórca zabezpieczył go przed zniszczeniem, kradzieżą itp. Może też, w uzasadnionych przypadkach, domagać się wynagrodzenia za korzystanie, a nawet żądać zabezpieczenia materialnego, np. zastawu za udostępnione dzieło sztuki, złożenia weksla, poręczenia, czy złożenia odpowiedniej kwoty do depozytu sądowego.

7. Forma umowy (art. 53)

Umowa o przeniesienie autorskich praw majątkowych wymaga zachowania formy pisemnej pod rygorem nieważności.

W sprawie zachowania formy pisemnej stanowi art. 78 kc co następuje: „Do zachowania pisemnej formy czynności prawnej wystarcza złożenie własnoręcznego podpisu na dokumencie obejmującym treść oświadczenia woli. Do zawarcia umowy wystarcza wymiana dokumentów, z których każdy obejmuje treść oświadczenia woli jednej ze stron i jest przez nią podpisany”. Do wymiany dokumentów dochodzi m.in., gdy redakcja czasopisma ogłasza na swoich łamach ofertę pod adresem potencjalnych autorów. Osoby, które są zainteresowane publikacją artykułu, mogą odpowiedzieć przysłaniem maszynopisu bądź dyskietki. Oferta to wyraz woli jednej ze stron, redakcji, przesłanie utworu to oświadczenie drugiej strony (patrz. art. 66-72 kc). Oferta może być także skierowana do konkretnej osoby. Wg kodeksu cywilnego każda

oferta redakcji to oświadczenie woli zawarcia umowy wydawniczej przez nią z autorem, który na nią odpowie i będzie spełniał postawione warunki. To pierwszy dokument, o którym mowa w art. 78 kc. Drugi, to oświadczenie woli autora artykułu, jego pismo do redakcji, oczywiście własnoręcznie przez niego podpisane, do którego załączony jest maszynopis (dyskietka) z tekstem artykułu, bowiem „*umowa dochodzi do skutku, skoro druga strona w czasie właściwym przystąpi do jej wykonania; w przeciwnym razie oferta przestaje wiązać*” (art. 69 kc). Po złożeniu oświadczenia woli i utworu autor musi odczekać „właściwy czas” potrzebny redakcji nie tylko na zapoznanie się z treścią artykułu, ale niekiedy i na przygotowanie recenzji, zgodnie z obowiązującymi w redakcjach czasopism, głównie naukowych, według przyjętego w danych stosunkach zwyczaju (art. 69 kc: „*Jeżeli według przyjętego w danych stosunkach zwyczaju lub według treści oferty dojście do składającego ofertę oświadczenia o jej przyjęciu nie jest potrzebne, w szczególności jeżeli składający ofertę żąda niezwłocznego wykonania umowy, umowa dochodzi do skutku, skoro druga strona w czasie właściwym przystąpi do jej wykonania; w przeciwnym razie oferta przestaje wiązać*”). O przyjęciu artykułu, a także o odmowie publikacji, redakcja powinna powiadomić twórcę, chociaż znane są i takie sytuacje, gdy redakcja w swojej ofercie zastrzega się, że nie reaguje na teksty niezamówione. Informacja o przyjęciu tekstu do druku stanowi zawiadomienie o zawarciu umowy. Oferta może być przyjęta z zastrzeżeniem zmiany lub uzupełnienia jej treści, taką odpowiedź redakcji autor może potraktować jako nową ofertę, której nie musi przyjąć (art. 68 kc: „*Przyjęcie oferty dokonane z zastrzeżeniem zmiany lub uzupełnienia jej treści poczytuje się za nową ofertę*”).

8. Termin dostarczenia utworu (art. 54)

W umowie twórcy z zamawiającym powinno się określić termin dostarczenia utworu. Jeśli twórca terminu nie dotrzyma, wówczas zamawiający może:

1) odstąpić od umowy z twórcą, co pociągnie za sobą przewidziane umową konsekwencje, bądź

2) wyznaczyć dodatkowy termin, jednocześnie zagrażając, że odstąpi od umowy w razie jego niedotrzymania; po bezskutecznym upływie tego terminu - może od umowy odstąpić.

Jeżeli w umowie nie określono terminu dostarczenia utworu, wówczas twórca ma obowiązek dokonać tego niezwłocznie po ukończeniu utworu, chyba że zwłoka jest uzasadniona.

Kodeks cywilny stanowi o konsekwencjach niedotrzymania zobowiązania. Nienależyte wykonanie lub niewykonanie zobowiązania pociąga za sobą obowiązek naprawienia szkody przez dłużnika, chyba że niewykonanie lub nienależyte wykonanie jest następstwem okoliczności, za które dłużnik nie ponosi odpowiedzialności (art. 471 kc). Jeżeli dostarczenie utworu przez twórcę stało się niewykonalne w wyniku okoliczności, za które nie ponosi on odpowiedzialności, wówczas zobowiązanie wygasa (art. 475 § 1 kc). W razie zwłoki dłużnika (twórcy) wierzyciel (zamawiający) może żądać, niezależnie od dostarczenia utworu, naprawienia szkody, która wynikła ze zwłoki twórcy. Jeżeli zwłoka spowodowała, że świadczenie utraciło dla zamawiającego całkowicie lub w przeważającym stopniu znaczenie, może on nie przyjąć utworu złożonego po upływie określonego umową lub przedłużonego

terminu i żądać naprawienia szkody, która powstała w wyniku niewykonania zobowiązania (art. 477 kc).

9. Usterki i wady prawne utworu (art. 55)

Stworzony przez twórcę utwór może nie spełniać oczekiwań zamawiającego, może mieć usterki. Zamawiający ma wówczas prawo wyznaczyć twórcy odpowiedni termin do usunięcia wskazanych usterek. Gdy twórca tego terminu nie dotrzyma, zamawiający może odstąpić od umowy lub żądać obniżenia wynagrodzenia, jeśli nadal jest on zainteresowany nabyciem określonych praw do utworu. Może także od umowy odstąpić. Twórca może jednak wykazać, że usterki są wynikiem okoliczności, za które nie ponosi odpowiedzialności i odmówić wprowadzenia poprawek, nie uznać odstąpienia od umowy. W razie sporu ewentualne roszczenia stron umowy rozstrzyga sąd. Skorzystanie przez zamawiającego z przysługującego mu prawa odstąpienia od umowy nie może twórcy pozbawić wynagrodzenia w całości. Twórca w każdym razie zachowuje prawo do otrzymanej części wynagrodzenia, nie wyższej od 25% wynagrodzenia umownego. Roszczenia zamawiającego wygasają z chwilą przyjęcia przez niego utworu.

Trzeba odpowiedzieć na pytanie, o jakie usterki w utworze może chodzić. Najłatwiej będzie wskazać tu na sytuację, w której zamawiający — redakcja czasopisma lub wydawca książki — po uzyskaniu recenzji wykazującej usterki zauważone w recenzowanym utworze, wyznaczy twórcy termin na ustosunkowanie się do tej recenzji i na wprowadzenie zmian, uzupełnień w tekście, których domaga się recenzent. Ustosunkowanie się do recenzji jest obowiązkiem twórcy, który może w pełni spełnić żądania jej autora, może także polemizować z tezami recenzji, zażądać opinii innych autorytetów, tzw. superrecenzji.

Utwór może mieć wady prawne, np. gdy twórca już wcześniej rozporządził swoimi autorskimi prawami majątkowymi na rzecz innego podmiotu i nie miał prawa do zawarcia nowej umowy. Z wadą prawną mamy też do czynienia, gdy twórca dostarczył utwór nieoryginalny, w którym znalazło się wiele zapożyczeń z dzieł innych autorów. Po stwierdzeniu przez zamawiającego, np. w oparciu o zamówione recenzje, że istnieją wady prawne, może on odstąpić od umowy, a także, gdy odstąpienie od umowy spowoduje określone szkody, może zażądać ich naprawienia.

Zamawiający powinien w terminie 6 miesięcy od dostarczenia utworu zawiadomić twórcę, że utwór przyjmuje, albo że go nie przyjmuje lub uzależnia przyjęcie utworu od dokonania określonych zmian w wyznaczonym czasie. Jeśli zamawiający tego nie uczyni, uważa się, że utwór został przyjęty bez zastrzeżeń. Umowa zawarta przez twórcę z zamawiającym może określić inny termin na potwierdzenie przyjęcia utworu lub na dokonanie

zażądanych zmian i poprawek. Odpowiednie terminy mogą być także określone w ofercie redakcyjnej.

10. Odstąpienie od umowy, wypowiedzenie umowy

(art. 56, 58-59)

Twórca może odstąpić od umowy lub ją wypowiedzieć ze względu na swoje istotne interesy twórcze (art. 56). Postanowienia to nie dotyczą utworów architektonicznych i architektoniczno-urbanistycznych, utworów audiowizualnych oraz utworów zamówionych w zakresie ich eksploatacji w utworze audiowizualnym. Ustawa nie wyjaśnia pojęcia „interesy twórcze” — brak odpowiedniej definicji może budzić spory, których rozstrzygnięcie, co się może zdarzyć, nastąpi przed sądem. Wskazanie przykładów sytuacji prowadzących do naruszenia istotnych interesów twórczych nie jest łatwe, może chodzić m. in. o to, że twórca pod wpływem określonych ważnych okoliczności, np. w wyniku dalszych badań zmienił pogląd na opisywaną w utworze sprawę, na omawiane fakty.

Odstąpienie od umowy następuje przez jednostronne oświadczenie woli jednej strony (twórcy), drugiej stronie umowy (zamawiającemu).

„Z zastrzeżeniem wyjątków w ustawie przewidzianych, wola osoby dokonywającej czynności prawnej może być wyrażona przez każde zachowanie się tej osoby, które ujawnia jej wolę w sposób dostateczny (oświadczenie woli)” — art. 60 kc; *„Oświadczenie woli, które ma być złożone innej osobie, jest złożone z chwilą, gdy doszło do niej w taki sposób, że mogła się zapoznać z jego treścią. Odwołanie takiego oświadczenia jest skuteczne, jeżeli doszło jednocześnie z tym oświadczeniem lub wcześniej”* — art. 61 kc. Skutki prawne oświadczenia woli następują na przyszłość.

Odstąpienie od umowy, wypowiedzenie jej ze względu na istotne interesy twórcze nie kończy się całkowitym zerwaniem więzów między twórcą a zamawiającym. Jeżeli twórca zamierza przystąpić do korzystania z utworu, którego umowa dotyczyła, przed upływem dwóch lat od zerwania umowy, wówczas zobowiązany jest zaoferować to korzystanie temu samemu nabywcy lub licencjodawcy, wyznaczając mu odpowiedni termin na zawarcie nowej umowy.

Zamawiający, który przyjął utwór, mógł przed otrzymaniem wypowiedzenia umowy przez twórcę dokonać pewnych nakładów związanych z zamierzonym korzystaniem. Skuteczność odstąpienia lub wypowiedzenia może być wówczas uzależniona od rekompensaty dla zamawiającego kosztów poniesionych przez niego w związku z zawartą umową. Nie można jednak żądać zwrotu kosztów, gdy zaniechanie rozpowszechniania jest następstwem okoliczności, za które twórca nie ponosi odpowiedzialności.

Twórca ma prawo domagać się, aby publiczne udostępnienie utworu nastąpiło w odpowiedniej formie, bez zmian, którym słusznie mógłby się sprzeciwić (art. 58). Może on w każdej sytuacji wezwać do zaniechania naruszania jego osobistych praw autorskich (art. 16). Jeżeli wezwanie takie

okaże się nieskuteczne, twórca może odstąpić od umowy lub ją wypowiedzieć, uznając, że naruszone zostały jego istotne interesy twórcze (art. 56).

Przysługuje mu prawo do określonego umową wynagrodzenia, gdy w wyniku naruszenia jego praw osobistych doszło do odstąpienia od umowy lub do jej wypowiedzenia.

Każda ze stron, która odstąpiła od umowy lub ją wypowiedziała, może żądać od drugiej strony zwrotu wszystkiego, co otrzymała z tytułu tej umowy. Ustawa może w określonych jej przepisami sytuacjach regulować tę sprawę w inny sposób (art. 59).

Omawiane przepisy zobowiązują twórcę do zwrotu wynagrodzenia w określonych ustawą sytuacjach. Druga strona umowy ma prawo domagać się zwrotu materiałów przekazanych twórcy, stanowiących podstawę do stworzenia dzieła. Nabywca prawa do korzystania z utworu musi zwrócić twórcy przedmioty, na których dzieło zostało utrwalone oraz traci prawo dalszego korzystania z tego utworu.

11. Nieprzystąpienie do rozpowszechniania utworu (art. 57)

Nabywca autorskich praw majątkowych lub licencjodawca, który zobowiązał się do rozpowszechniania utworu, powinien przystąpić do tego w umówionym terminie. Jeśli w umowie tego terminu nie ma, powinien przystąpić do tego w ciągu dwóch lat. W razie niedotrzymania tych terminów twórca może odstąpić od umowy lub wyznaczyć dodatkowy termin, który nie może być krótszy niż sześć miesięcy. Jeśli dodatkowy termin nie zostanie dotrzymany, twórca może umowę wypowiedzieć. Może on również domagać się naprawienia szkody, która jest wynikiem niedotrzymania terminu rozpowszechniania.

Jeżeli o nieudostępnieniu utworu publiczności zadecydowały okoliczności, za które odpowiedzialność ponosi nabywca lub licencjodawca wyłączny, twórca może się domagać, zamiast naprawienia poniesionej szkody, wypłacenia mu podwójnego wynagrodzenia w stosunku do określonego w umowie o rozpowszechnianiu. Roszczenie o podwójne wynagrodzenie zwalnia twórcę z obowiązku wykazania okoliczności zaistnienia szkody i jej udowodnienia oraz określenia wysokości kwoty, która ma jemu tę szkodę zrekompensować.

Jest sprawą oczywistą, że każdemu twórcy zależy na tym, aby jego utwór został udostępniony publicznie. Ustawa wychodzi tym dążeniom naprzeciw i stanowi o określonych prawach autorów.

Przepisy te nie dotyczą utworów architektonicznych i architektoniczno-urbanistycznych.

12. Nadzór autorski (art. 60)

Twórca ma gwarantowane ustawą prawo do przeprowadzenia nadzoru autorskiego. Prawo to realizowane jest najczęściej w formie przekazania twórcy skorygowanego maszynopisu lub próbnej odbitki tekstu. Pismo, do którego dołączono korektę, powinno informować twórcę o jej zasadach, a przede wszystkim o terminie odesłania nośnika do wydawcy. Jeżeli twórca nie przeprowadzi nadzoru autorskiego w terminie, uważa się, że wyraził zgodę na rozpowszechnienie utworu na podstawie przekazanego mu materiału, bez zmian. Redakcja czasopisma powinna określać sposób wykonywania tego nadzoru tak, by potencjalny autor mógł się zastrzec, że nie wyraża zgody na publikację, jeśli nie otrzyma „korekty”.

Jeśli w wyniku przeprowadzenia nadzoru autorskiego zaszła potrzeba wprowadzenia zmian w utworze, a okoliczności powodujące te zmiany są od twórcy niezależne, koszty ich wprowadzenia obciążają nabywcę autorskich praw majątkowych lub licencjodawcę. Taka konieczność wprowadzenia zmian może stanowić np. wynik uchylecia starych i wejścia w życie nowych przepisów, na których opierają się zamieszczone w utworze stwierdzenia autora. Domaganie się od twórcy w takich okolicznościach pokrycia kosztów wprowadzenia zmian w tekście byłoby bezzasadne. Koszt takich zmian pokrywa wydawca.

Z omawianych tu przepisów ustawy wynika gwarancja prawa twórcy do nadzoru autorskiego. Powstaje w związku z tym pytanie, czy wydawca, redakcja czasopisma, może uchylić się od obowiązku przesłania autorowi poprawionego, złożonego do druku tekstu, do korekty. Zagadnienie to zostało szerzej potraktowane przy omawianiu art. 16 ustawy (s. 30 - 32). Należy przyjąć, że twórca, przyjmując ofertę redakcji może zrzec się prawa do korekty, jeśli to jest naprawdę konieczne, jeśli wynika to z charakteru wydawnictwa (np. nie można pozbawić prawa do przeprowadzenia korekty autora książki), m. in. czasopisma mającego określony cykl wydawniczy. Obowiązek wysyłania do autorów „korekty” może stanowić dla redakcji czasopisma nie tylko liczące się obciążenie finansowe, ale przede wszystkim może uniemożliwić publikację we właściwym terminie. Jednak redakcja czasopisma musi zawsze zważać na to, aby korzystanie z utworu było rzetelne, by nie doszło do naruszenia treści i formy utworu.

Twórca nie może żądać wynagrodzenia za nadzór autorski. Umowa może w tej sprawie stanowić inaczej. Także inaczej może o tym stanowić ustawa. Jednak w przypadku utworu plastycznego twórcy przysługuje prawo do sprawowania odpłatnego nadzoru autorskiego. O sprawowaniu nadzoru autorskiego nad utworem architektonicznym i architektoniczno-urbanistycznym stanowią odrębne przepisy (sprawy te reguluje ustawa „Prawo budowlane”).

13. Projekt architektoniczny i architektoniczno-urbanistyczny (art. 61)

Nabycie od twórcy egzemplarza projektu architektonicznego lub architektoniczno-urbanistycznego uprawnia korzystającego do zastosowania go tylko do jednej budowy. Umowa z twórcą może tę sprawę regulować inaczej, m.in. architekt może stworzyć projekt typowy, powtarzalny. Taka umowa stanowi o powstaniu tzw. dokumentacji typowej, którą od podmiotu uprawnionego do opublikowania projektu może nabyć wielu zainteresowanych.

14. Publikacja zbiorowa (art. 62)

W zbiorowej publikacji swoich utworów twórca może zamieścić także i te, o których publikację zawarł odrębną umowę. Zbiorową jest taka publikacja, która składa się z prac wyłącznie jednego autora i stanowi przegląd jego dorobku twórczego. Nie oznacza to, że taka publikacja musi obejmować wszystkie utwory tego autora.

Podpisana z twórcą umowa o zbiorowe wydanie jego utworów nie upoważnia strony, która nabyła prawo do publikacji zbiorowej, do opublikowania odrębnie poszczególnych utworów. Umowa w tej sprawie może stanowić inaczej.

15. Egzemplarze autorskie (art. 63)

Umowa, która dotyczy sporządzenia egzemplarzy utworu przeznaczonych do udostępnienia publicznie (rozpowszechnienia), powinna określać liczbę egzemplarzy autorskich.

Z przepisów tych wynika, że twórca ma prawo domagać się przekazania mu egzemplarzy autorskich w liczbie określonej umową. Egzemplarze autorskie przysługują twórcy zawsze, niezależnie, czy prawo to zostało w umowie zapisane, czy też nie. Jedynym problemem przy braku odpowiednich postanowień w umowie, jest liczba egzemplarzy autorskich. W takiej sytuacji strony powinny przestrzegać przyjętych zasad, którymi redakcja kieruje się w stosunkach z innymi autorami.

16. Licencja umowna (art. 64-68)

Umowa zobowiązująca do przeniesienia autorskich praw majątkowych przenosi na nabywcę, z chwilą przyjęcia utworu, prawo do wyłącznego korzystania z utworu na określonym w umowie polu eksploatacji. Strony mogą w tej sprawie postanowić inaczej.

Umowa, w której nie ma wyraźnych postanowień o przeniesieniu prawa, jest umową o udzieleniu licencji.

Umowa licencyjna uprawnia do korzystania z utworu w okresie pięciu lat na terytorium państwa, w którym licencjobiorca ma swoją siedzibę. Po upływie tego terminu prawo to wygasa. Umowa może w tej sprawie stanowić inaczej.

Twórca może wyrazić zgodę na korzystanie z utworu na wymienionych w umowie polach eksploatacji. Jej postanowienia określają zakres, a także miejsce i czas korzystania.

Umowa między twórcą a korzystającym może stanowić o wyłączności korzystania z utworu w określony sposób. Jest to licencja wyłączna. Po podpisaniu takiej umowy twórca nie może udzielić innemu podmiotowi upoważnienia do korzystania z utworu w tym samym zakresie. Umowa licencyjna wyłączna pod rygorem nieważności wymaga zachowania formy pisemnej.

Umowa, w której nie ma zastrzeżenia o wyłączności korzystania, daje twórcy prawo do upoważnienia innych osób do korzystania z utworu na tym samym polu eksploatacji. Jest to wówczas licencja niewyłączna.

Omówione tu przepisy odpowiadają na pytanie, czy twórca może podpisać umowę o korzystaniu z jego utworu na tym samym polu eksploatacji, czy może np. złożyć ten sam tekst w dwóch redakcjach. Z ustawy wynika, że jeśli redakcja pierwsza nie zastrzegła sobie w ofercie prawa wyłączności publikacji artykułu, a druga również w informacji dla autorów takiego zastrzeżenia nie zamieściła, autor może podpisać dwie umowy.

Licencjobiorca nie może upoważnić innego podmiotu do korzystania z utworu, w zakresie uzyskanej licencji. Umowa między twórcą a licencjobiorcą może jednak w tej sprawie stanowić inaczej.

Uprawniony z licencji wyłącznej może dochodzić swoich praw, zgłosić roszczenia z tytułu naruszenia autorskich praw majątkowych w zakresie objętym umową licencyjną. Ale i w tej sprawie umowa może stanowić inaczej.

Licencję udzieloną na czas nie oznaczony może twórca wypowiedzieć w terminie określonym umową. W braku postanowień w tej sprawie, można umowę wypowiedzieć na rok naprzód, ale termin jej rozwiązania musi przypadać na koniec roku kalendarzowego. Umowa licencyjna może ten problem regulować w inny sposób.

Jeżeli licencji udzielono na okres dłuższy niż pięć lat, uważa się, po upływie tego terminu, że udzielono jej na czas nie oznaczony. Z postanowień tych wynikają następujące konsekwencje:

1) każda umowa zawarta na czas oznaczony nie może być wypowiedziana jednostronnie, chyba, że przepisy szczególne (art. 56 i 57 ustawy) stanowią inaczej,

2) umowy nie można rozwiązać przed upływem oznaczonego w niej terminu,

3) po oznaczonym w umowie terminie można ją wypowiedzieć na koniec roku kalendarzowego przypadający po upływie rocznego okresu wypowiedzenia lub w innym terminie, za zgodą obu stron,

4) umowę zawartą na czas oznaczony można za zgodą obu stron i na ustalonych przez nie warunkach rozwiązać przed terminem.

VIII. PRZEPISY SZCZEGÓLNE DOTYCZĄCE UTWORÓW AUDIOWIZUALNYCH (art. 69-73)

1. Współtwórcy utworu audiowizualnego (art. 69)

Współtwórcami utworu audiowizualnego są osoby, które wniosły wkład twórczy w jego powstanie — m.in. reżyser, twórca adaptacji utworu literackiego, na podstawie którego stworzono utwór audiowizualny, twórca scenariusza oraz utworu stanowiącego podstawę opracowania tego scenariusza, twórca stworzonych dla utworu audiowizualnego utworów muzycznych, a także słowno-muzycznych. Jest to tylko przykładowy wykaz współtwórców, mogą to być także inne osoby, które w sposób twórczy przyczyniły się do powstania tego utworu, np. operator, scenograf, autor układów choreograficznych.

2. Prawa współtwórców i producenta utworu audiowizualnego (art. 70-72)

Współtwórcom utworu audiowizualnego przysługują autorskie prawa osobiste, w szczególności prawo domagania się, aby utwór był oznaczony ich nazwiskiem, tak aby np. widz oglądając film w kinie wiedział, kto jest reżyserem, kim są inni współtwórcy dzieła.

Autorskie prawa majątkowe do utworu audiowizualnego przysługują producentowi, a nie współtwórcom utworu. Jest to odstępstwo od generalnej zasady sformułowanej w art. 8 ust. 1 ustawy, dopuszczone przez te przepisy. Przyjęcie takiego rozwiązania było konieczne. Nie można sobie wyobrazić sytuacji, w której wszyscy współtwórcy utworu audiowizualnego korzystaliby z uprawnień do dokonywania czynności prawnych związanych z eksploatacją utworu. W gronie współtwórców są takie osoby, których wkład w powstanie utworu jest trudny bądź niemożliwy do wyodrębnienia. M.in. nie jest możliwe, aby samodzielnie mógł korzystać ze swojego wkładu twórczego

reżyser lub operator — osoby, których udział w powstaniu utworu audiowizualnego jest bezsprzecznie bardzo duży. Są i tacy współtwórcy, których wkład w utwór audiowizualny ma zdecydowanie samodzielne znaczenie, np. z zasady bez większych trudności można samodzielnie eksploatować elementy podkładu muzycznego utworu.

Jednak ustawa zakazuje wykorzystywania przez twórców utworów mających samodzielne znaczenie z uszczerbkiem dla producenta lub pozostałych współtwórców. W każdej innej sytuacji można by spowodować krzywdę pozostałych współtwórców. Ale nie ma przeszkód, aby twórca korzystał z eksploatacji swojego dzieła, wkładu w utwór audiowizualny, jeśli to korzystanie nie zagraża interesom tak producenta, jak i pozostałych współtwórców.

Jeżeli na zamówienie producenta twórca stworzył utwór samodzielny lub włączony do utworu audiowizualnego, to należy domniemywać, że także w zakresie eksploatacji audiowizualnej tego utworu producent nabył autorskie prawa majątkowe. Jednakże umowa może w tej sprawie stanowić, że prawa majątkowe do tego utworu będą przysługiwały twórcom.

Producent utworu audiowizualnego, który czerpie z jego eksploatacji określone zyski, zobowiązany jest do zapłaty, za pośrednictwem właściwej organizacji zbiorowego zarządzania prawami autorskimi lub prawami pokrewnymi, wynagrodzenia reżyserowi, scenarzyście, autorowi utworów muzycznych i słowno-muzycznych oraz odtwórcom głównych ról w utworze przez czas trwania praw majątkowych. Współtwórcom tym przysługuje wynagrodzenie w kwotach obliczonych proporcjonalnie do wpływów z tytułu rozpowszechniania utworu audiowizualnego w kinach oraz stosowne wynagrodzenie z tytułu najmu lub dzierżawy oraz publicznego odtwarzania utworu. Z tych przepisów wynika, że prawo do korzystania z tantiem kinowych oraz z zysków związanych z innymi rodzajami eksploatacji utworu mają tylko wymienieni w tych przepisach współtwórcy, co czasem może budzić spory, np. gdy trudno jest ustalić, kto jest odtwórcą głównych ról w utworze.

Wynagrodzenie współtwórców jest przekazywane za pośrednictwem organizacji zbiorowego zarządzania prawami autorskimi. Współtwórcy utworu oraz odtwórcy głównych ról mogą się zrzec pośrednictwa tej organizacji, wymaga to zachowania formy pisemnej pod rygorem nieważności.

Zyski z tantiem mają być przekazywane uprawnionym osobom proporcjonalnie do wpływów. Korzystanie z utworów audiowizualnych na takich polach eksploatacji, jak najem, dzierżawa i publiczne odtworzenie, zobowiązuje producenta do zapłacenia „stosownego” wynagrodzenia, ale ustalonego w oparciu o inne zasady, np. ryczałtowanego. Jakże to powinny być zasady, o tym ustawa nie mówi.

Wynagrodzenie za korzystanie z polskiego utworu audiowizualnego za granicą lub zagranicznego utworu audiowizualnego w Polsce może być określone ryczałtowo. Wynagrodzenie ryczałtowe z tytułu eksploatacji utwo-

ru może być ustalone łącznie, skomasowane w jednej tylko kwocie. Jest to wyraźne odstępstwo od zasady wyrażonej w art. 45 ustawy, który stanowi, że twórcy przysługuje odrębne wynagrodzenie za korzystanie z utworu na każdym polu eksploatacji.

Producent może bez zgody twórców utworu audiowizualnego dokonywać tłumaczeń na różne wersje językowe. Jego prawem jest np. dokonanie tłumaczenia listy dialogowej utworu audiowizualnego.

Twórca utworu stworzonego na zamówienie do utworu audiowizualnego może po upływie pięciu lat od dnia przyjęcia zamówionego utworu, zezwolić na jego rozpowszechnianie w innym utworze audiowizualnym, jeśli w tym, pięcioletnim terminie, albo w krótszym uzgodnionym przez strony terminie, nie doszło do rozpowszechniania utworu.

3. Nadzór autorski nad sposobem korzystania z utworu audiowizualnego (art. 73)

Jednym z osobistych praw autorskich jest prawo twórcy do nadzoru nad sposobem korzystania z utworu (art. 16 pkt 5). Prawo do nadzoru autorskiego dotyczące utworu audiowizualnego może być wykonywane tylko w stosunku do ostatecznej wersji tego utworu.

IX. PRZEPISY SZCZEGÓLNE DOTYCZĄCE PROGRAMÓW KOMPUTEROWYCH

(art. 74-77 i 124 ust. 3)

Programy komputerowe korzystają z ochrony prawa autorskiego na tych samych zasadach, co utwory literackie, z tym, że niektóre sprawy są omawianymi w tym rozdziale przepisami szczególnymi rozwiązane inaczej.

Ochrona autorskich praw osobistych twórcy programu komputerowego wyraża się zapewnieniem nienaruszalności jego więzi z utworem, jednakże jego prawa są ograniczone do autorstwa programu, a także do oznaczenia programu nazwiskiem twórcy.

Twórca programu komputerowego ma wyłączne prawo do korzystania z niego i prawo rozporządzania nim na wszystkich polach eksploatacji oraz do wynagrodzenia za korzystanie. Jednakże autorskie prawa majątkowe do programu komputerowego, który został stworzony przez pracownika w wyniku wykonywania obowiązków ze stosunku pracy, przysługują pracodawcy. Ustawa nie różnicuje tu sytuacji twórcy w zależności od rodzaju podmiotu zatrudniającego — takie same prawa majątkowe ma twórca pracujący w instytucji nienaukowej, np. w bibliotece publicznej, i takie same pracownik instytucji naukowej. Umowa pracownika z pracodawcą może tę sprawę regulować inaczej.

Przyznana programowi komputerowemu ochrona obejmuje wszystkie formy jego wyrażenia, w tym wszystkie formy dokumentacji projektowej, wytwórczej i użytkowej. Natomiast ochronie prawa nie podlegają idee i zasady stanowiące podstawę jakiegokolwiek elementu programu komputerowego, w tym podstawę łączy.

Autorskie prawa majątkowe do programu komputerowego obejmują prawo do trwałego lub czasowego zwielokrotnienia programu komputerowego w całości lub w części jakimikolwiek środkami i w jakiejkolwiek

formie. Bez zgody uprawnionego można wykonywać te czynności w zakresie, w jakim niezbędne jest zwielokrotnienie programu komputerowego dla jego wprowadzania, wyświetlania, stosowania, przekazywania i przechowywania. Prawa majątkowe twórcy obejmują także prawo do tłumaczenia, przystosowania, do zmiany układu oraz jakichkolwiek innych zmian w programie komputerowym, z zachowaniem praw osoby, która tych zmian dokonała.

Zgody nie wymaga także obserwowanie, badanie i testowanie funkcjonowania programu komputerowego w celu poznania jego idei i zasad przez osobę uprawnioną na podstawie umowy do korzystania z egzemplarza, jeżeli dokonuje się tego w trakcie wprowadzania, wyświetlania, stosowania, przekazywania lub przechowywania programu komputerowego. Nie wymaga także zezwolenia twórcy zwielokrotnienie kodu lub tłumaczenie jego formy, jeżeli jest to niezbędne do uzyskania informacji koniecznych do osiągnięcia współdziałania niezależnie stworzonego programu komputerowego z innymi programami komputerowymi. Jednakże muszą być spełnione następujące warunki:

1) czynności te dokonywane są przez licencjobiorcę lub inną osobę uprawnioną do korzystania z egzemplarza programu komputerowego bądź przez osobę działającą na ich rzecz,

2) informacje niezbędne do osiągnięcia współdziałania nie były uprzednio łatwo dostępne dla licencjobiorcy oraz dla osób uprawnionych do korzystania z egzemplarza programu komputerowego bądź dla innych osób, które na ich rzecz działają,

3) czynności te odnoszą się do tych części oryginalnego programu komputerowego, które są niezbędne do osiągnięcia współdziałania.

Informacje niezbędne do osiągnięcia współdziałania niezależnie stworzonego programu komputerowego z innymi programami komputerowymi nie mogą być:

1) wykorzystane do innych celów niż osiągnięcie współdziałania z niezależnie stworzonym programem komputerowym,

2) przekazane innym osobom, chyba że jest to niezbędne do osiągnięcia współdziałania z niezależnie stworzonym programem komputerowym,

3) wykorzystane do rozwijania, wytwarzania lub wprowadzania do obrotu programu komputerowego o istotnie podobnej formie lub do innych czynności naruszających prawa autorskie.

Bez zezwolenia uprawnionego można także sporządzić kopię zapasową programu komputerowego, jeżeli jest to niezbędne do korzystania. Kopia ta nie może być używana równocześnie z programem komputerowym, chyba że umowa dotycząca tego programu stanowi inaczej.

Ponadto nie wymagają zgody czynności polegające na trwałym lub czasowym zwielokrotnieniu programu komputerowego w całości lub w części,

a także tłumaczenie, przystosowanie, zmiany układu lub inne zmiany w programie komputerowym, jeżeli są one niezbędne do korzystania z programu zgodnie z jego przeznaczeniem, w tym do poprawiania błędów przez osobę, która legalnie weszła w jego posiadanie.

Autorskie prawa majątkowe do programu komputerowego obejmują również prawo do publicznego rozpowszechniania, w tym najmu lub dzierżawy programu komputerowego bądź jego kopii. Wraz z pierwszą sprzedażą egzemplarza, na którym program został utrwalony przez uprawnionego lub za jego zezwoleniem, wyczerpuje się prawo do rozpowszechniania tego egzemplarza. Oznacza to, że osoba, która ten egzemplarz nabyła, może dalej go odsprzedać. Nie narusza to prawa uprawnionego do kontroli dalszego najmu lub dzierżawy programu komputerowego bądź jego egzemplarza.

Jeżeli umowa o korzystanie z programu komputerowego zawiera postanowienia sprzeczne z niektórymi przepisami ustawy, zezwalającymi na określone w niej czynności związane z obserwowaniem, badaniem i testowaniem funkcjonowania programu komputerowego oraz zwielokrotnianiem kodu lub tłumaczenia jego formy, wówczas te postanowienia umowy są nieważne.

Nie wszystkie przepisy prawa autorskiego odnoszące się do innych niż programy utworów, mają zastosowanie do tych programów. Ustawa wymienia w art. 77 szereg takich przypadków:

1) ograniczone są przede wszystkim autorskie prawa osobiste twórcy programu komputerowego do dwóch przypadków — do prawa do autorstwa programu oraz do prawa oznaczenia tego programu przez twórcę w określony sposób (nie stosuje się art. 16 pkt 3-5),

2) do programów komputerowych nie stosuje się przepisów mówiących o obowiązku wnoszenia opłat na rzecz twórców, artystów wykonawców oraz producentów fonogramów i wideogramów przez producentów i importerów mediów służących do utrwalania i przenoszenia programu komputerowego (nie stosuje się art. 20),

3) nie obowiązują ważne przepisy zezwalające na nieodpłatne, bez zezwolenia twórcy, korzystanie z już rozpowszechnionego programu do własnego użytku osobistego; korzystanie z programu komputerowego bez zgody uprawnionego na własnym komputerze w domu jest tak samo zakazane, jak na komputerach działających w instytucjach (nie stosuje się art. 23 ustawy),

4) instytucjom naukowym i oświatowym, szkołom i archiwom oraz bibliotekom, a także ośrodkom informacji i dokumentacji naukowo-technicznej nie wolno korzystać, bez uzyskania zgody uprawnionego, z programów komputerowych dla celów dydaktycznych i prowadzenia własnych badań, nie wolno tych programów udostępniać i rozpowszechniać w jakiegokolwiek

formie, tak w całości, jak i w części, nie wolno ich kopiować i nie wolno zlecać ich kopiowania (nie stosuje się art. 27, 28 i 30),

5) następcy prawni mogą bez zgody twórcy wprowadzać zmiany do programu komputerowego (nie stosuje się art. 49 ust. 2),

6) twórca programu komputerowego nie może odstąpić od umowy lub jej wypowiedzieć ze względu na swoje istotne interesy twórcze (nie stosuje się art. 56),

7) nie stosuje się przepisów art. 60 stanowiącego o obowiązku korzystającego z utworu umożliwienia twórcy przed rozpowszechnianiem utworu przeprowadzenie nadzoru autorskiego,

8) twórcy programu komputerowego nie wolno wykorzystać programu, który został przejęty przez nowego uprawnionego na podstawie umowy o przeniesieniu autorskich praw majątkowych, w zbiorze programów jego autorstwa (nie stosuje się art. 62).

Przepisy przejściowe i końcowe ustawy stanowią, że posiadacz programu komputerowego stworzonego przed dniem wejścia w życie ustawy, tj. przed 23 lutego 1994 r., a chronionego jej postanowieniami, nie może być pociągnięty do odpowiedzialności za naruszenie prawa autorskiego, do którego doszło przed tą datą. Ten program komputerowy może być dalej przez posiadacza wykorzystywany bez odrębnej zgody i wynagrodzenia, ale wyłącznie w dotychczasowym zakresie i to tylko przez osobę, która była posiadaczem programu. Jeżeli jest to niezbędne do korzystania z tego programu zgodnie z jego przeznaczeniem, wolno w tym programie poprawiać stwierdzone błędy, a także dokonywać czynności dozwolonych postanowieniami art. 75 ustawy. Nie jest dopuszczalne poszerzanie zakresu korzystania z takiego programu, w szczególności nie wolno kopiować i rozpowszechniać. Taki program może być wykorzystywany tylko na tym komputerze, na którym został zainstalowany przez dniem wejścia w życie ustawy, i to tylko w wersji, która wówczas została zainstalowana, bowiem każda następna musi być nabyta zgodnie z obowiązującymi przepisami.

X. OCHRONA AUTORSKICH PRAW OSOBISTYCH (art. 78)

Autorskie prawa osobiste mogą być zagrożone cudzym działaniem. Ustawa stanowi o ochronie tych praw twórcy.

Naruszenie autorskich praw osobistych może być zawinione lub też niezawinione.

Twórca, którego prawa zostały zagrożone, może żądać zaniechania działań powodujących to zagrożenie. Może też żądać, aby osoba, która dokonała naruszenia dopełniła czynności potrzebnych do usunięcia jego skutków. Może on w szczególności żądać, by ten, kto naruszył jego prawa osobiste złożył publiczne oświadczenie o odpowiedniej treści i w odpowiedniej formie.

Niezawinionym naruszeniem autorskich praw osobistych może być pominięcie w artykule naukowym informacji o autorze dzieła, z którego zaczerpnięto cytat. W takim wypadku stosowne oświadczenie powinno ukazać się na łamach czasopisma, w którym ukazał się artykuł. W oświadczeniu tym, obok wyrazów ubolewania i przeproszenia dla autora cytowanego dzieła powinna być zamieszczona także właściwa informacja, a forma tego oświadczenia powinna być taka, aby informacja ta dotarła do wszystkich osób, które zapoznały się z treścią artykułu, w którym cytat zamieszczono. W szczególnych, uzasadnionych sytuacjach (np. w wypadku przedstawienia prac, poglądów uczonego w rażąco nierzetelny sposób), twórca, którego prawa osobiste zostały naruszone, może żądać zamieszczenia takiego oświadczenia także w innych czasopismach fachowych.

Sprawca zawinionego naruszenia może być zobowiązany przez sąd do zapłacenia twórcy odpowiedniej sumy pieniężnej tytułem zadośćuczynienia za doznaną krzywdę. Twórca może, zamiast tego zadośćuczynienia, zażądać, aby sąd zobowiązał sprawcę do uiszczenia odpowiedniej sumy pieniężnej na wskazany przez niego cel społeczny. Jeżeli naruszenie łączyło się z wy-

grodzieniem twórcy szkody majątkowej, ma on prawo żądać jej naprawienia na zasadach ogólnych (art. 24 § 2 kc).

Powództwo o ochronę autorskich praw osobistych po śmierci twórcy może wytoczyć małżonek, a w razie jego braku kolejno: zstępni, rodzice, rodzeństwo, zstępni rodzeństwa. W tej samej kolejności poszczególne, wymienione wyżej osoby są uprawnione do wykonywania autorskich praw osobistych zmarłego twórcy. Twórca mógł w tej sprawie wyrazić inną wolę i w takiej sytuacji ważne jest wyłącznie jego postanowienie.

Z powództwem o ochronę autorskich praw osobistych twórcy, jeśli nie wyraził on innej woli, może wystąpić stowarzyszenie twórców właściwe ze względu na rodzaj twórczości bądź organizacja zbiorowego zarządzania prawami autorskimi lub prawami pokrewnymi, która zarządzała prawami autorskimi zmarłego twórcy.

Warto tu przypomnieć, że autorskie prawa osobiste są nieograniczone w czasie i nie można się ich zrzec, nie można ich zbyć. Tak samo nieograniczona w czasie jest ochrona autorskich praw osobistych i nikt, w jakimkolwiek czasie, nie ma prawa rozpowszechniając utwór pominąć nazwiska twórcy bądź naruszyć treść i formę utworu, nierzetelnie wykorzystać dzieło. Ochrona tych praw jest obowiązkiem przede wszystkim spadkobierców, a następnie uprawnionych organizacji i stowarzyszeń.

XI. OCHRONA AUTORSKICH PRAW MAJĄTKOWYCH (art. 79-80)

Twórcy przysługuje prawo czerpania korzyści ze stworzonego dzieła. To prawo pozwala na rozporządzanie utworem na wszystkich polach eksploatacji i na uzyskiwanie wynagrodzenia za korzystanie z utworu (art. 17). Osoba, która bezprawnie naruszy monopol autorski, musi ponieść za to stosowną odpowiedzialność.

Twórca lub inny uprawniony może żądać od osoby, która naruszyła jego autorskie prawa majątkowe, nie tylko zaniechania naruszeń, ale także albo wydania mu uzyskanych korzyści albo zapłaceniu w podwójnej wysokości stosownego wynagrodzenia z chwili jego dochodzenia. Jeżeli naruszenie stanowi wynik winy sprawcy, tak umyślnej, jak i nieumyślnej, twórca bądź inna osoba uprawniona ma prawo żądać zapłaceniu tego wynagrodzenia w potrójnej wysokości.

Uzyskane korzyści, które sprawca miałby wydać twórcy, to zarobione w związku z naruszeniem autorskich praw majątkowych środki pieniężne, kwoty uzyskane przez sprawcę z tytułu nielegalnego eksploataowania utworu, efektywny zysk osiągnięty przez niego.

Przez stosowne wynagrodzenie należy rozumieć takie wynagrodzenie, które twórca (inny uprawniony) otrzymałby, gdyby eksploatacja jego utworu stanowiąca konsekwencję naruszenia była następstwem zawartej umowy.

Niezależnie od wymienionych roszczeń uprawniony ma prawo domagania się, aby sprawca naruszenia dokonanego w ramach działalności gospodarczej prowadzonej we własnym albo w cudzym imieniu, na własny albo cudzy rachunek, uiszczył odpowiednią sumą pieniężną z przeznaczeniem na Fundusz Promocji Twórczości. Suma ta nie może być niższa niż dwukrotna wysokość uprawdopodobnionych korzyści odniesionych przez sprawcę z dokonanego naruszenia.

Trzeba podkreślić, że to prawo uprawnionego podmiotu jest niezależne od warunków, w jakich doszło do naruszenia autorskich praw majątkowych przez prowadzącego działalność gospodarczą, nie jest tu istotne, czy naruszenie było zawinione, czy też niezawinione.

Działalność gospodarcza, to taka, o której stanowi ustawa o działalności gospodarczej (Dz.U. z 1988 r. Nr 41, poz. 324, art.2: „1. Działalnością gospodarczą w rozumieniu ustawy jest działalność wytwórcza, budowlana, handlowa i usługowa, prowadzona w celach zarobkowych i na własny rachunek podmiotu prowadzącego taką działalność. 2. Podmiotem prowadzącym działalność gospodarczą, ..., może być osoba fizyczna, osoba prawna, a także jednostka organizacyjna nie mająca osobowości prawnej, utworzona zgodnie z przepisami prawa, jeżeli jej przedmiot działania obejmuje prowadzenie działalności gospodarczej.”).

Osoba, która ma interes prawny w sprawie o naruszenie autorskich praw majątkowych, jest uprawniona do złożenia wniosku do sądu o:

1) zabezpieczenie dowodów, i to bez potrzeby wykazania obawy, że ich przeprowadzenie stanie się niewykonalne lub zbyt utrudnione; uzasadnieniem wniosku jest tylko wskazanie uprawnień i wykazanie, że nastąpiło naruszenie bądź są uzasadnione podejrzenia, że do naruszenia autorskich praw majątkowych mogło dojść,

2) zobowiązanie naruszającego autorskie prawa majątkowe do udzielenia informacji i do udostępnienia określonej przez sąd dokumentacji mającej znaczenie dla roszczeń,

3) zabezpieczenie roszczenia z tytułu naruszenia autorskich praw majątkowych przez wydanie stosownego zarządzenia tymczasowego (do czasu rozpoznania sprawy); konieczne jest tu wykazanie, że niezabezpieczenie tego roszczenia może pozbawić uprawnionego zaspokojenia, choćby zarządzenie tymczasowe zmierzało do zaspokojenia roszczenia.

Wniosek taki może być złożony nawet przed wytoczeniem powództwa.

Sąd ma obowiązek rozpoznać taki wniosek nie później niż w ciągu 3 dni od daty złożenia. Na postanowienie sądu w tej sprawie wnioskodawca może złożyć zażalenie, które sąd rozpoznaje w ciągu 7 dni.

Sądem właściwym do rozpoznania sprawy jest sąd miejsca, w którym sprawca prowadzi działalność lub znajduje się jego majątek.

Jeżeli wniosek dotyczy zabezpieczenia dowodów lub roszczeń, wymienionych w punktach 1 i 3, sąd może uzależnić wydanie postanowienia od złożenia stosownej kaucji.

Sąd orzeka przepadek na rzecz Skarbu Państwa bezprawnie wytworzonych egzemplarzy utworów, fonogramów i wideogramów lub utrwałień nadań oraz artystycznych wykonań. Takie orzeczenie sądu uniemożliwia zaliczenie tych egzemplarzy na poczet odszkodowania, wartość ich nie ma żadnego wpływu na kwotę odszkodowania, które należy się uprawnionemu. Sprawca musi wydać uprawnionemu uzyskane korzyści albo zapłacić mu wynagrodzenie w określonej wysokości. Sąd może też orzec przepadek na rzecz Skarbu Państwa przedmiotów służących do bezprawnego wytworzenia

egzemplarzy utworów lub innych przedmiotów, przy pomocy których dokonano naruszenia autorskich praw majątkowych. Zobowiązanie to jest niezależne od orzeczenia o przepadku na rzecz Skarbu Państwa przedmiotów i wytworzonych bezprawnie egzemplarzy.

Na wniosek poszkodowanego, jak już wspomniano, sąd może orzec przyznanie mu na poczet należnego odszkodowania przedmioty, przy użyciu których dokonano naruszenia. W takiej sytuacji sąd nie może postąpić niezgodnie z wnioskiem poszkodowanego i przyznać tych przedmiotów Skarbowi Państwa. Przedmiotami, które mogły służyć do powstania naruszenia autorskich praw majątkowych są m.in. urządzenia reprograficzne, maszyny drukarskie, urządzenia do nagrywania i przegrywania fonii i wizji oraz czyste nośniki. Domniemywa się, że przedmioty te należą do osoby, która naruszyła prawa autorskie.

XII. OCHRONA WIZERUNKU, ADRESATA KORESPONDENCJI I TAJEMNICY ŹRÓDEŁ INFORMACJI (art. 81-84)

1. Ochrona wizerunku (art. 81)

Bez zgody osoby uprawnionej nie wolno rozpowszechniać wizerunku osoby na nim przedstawionej.

Zgoda taka nie jest potrzebna, gdy na wizerunku jest osoba, która otrzymała zapłatę za pozowanie. Jednakże umowa w sprawie pozowania może zawierać postanowienia zastrzegające, że bez zgody pozującej osoby nie wolno wizerunku rozpowszechniać.

Natomiast bez zgody osoby przedstawionej na wizerunku można rozpowszechniać:

1) wizerunek osoby powszechnie znanej, jeżeli został wykonany w związku z pełnieniem przez nią funkcji publicznych, w szczególności funkcji politycznych, społecznych i zawodowych,

2) wizerunek osoby, stanowiącej jedynie szczegół większej całości, takiej jak zgromadzenie, krajobraz, publiczna impreza itp.

2. Ochrona korespondencji (art. 82)

Bez zgody osoby, do której skierowana jest korespondencja, jeśli nie wyraziła ona innej woli, nie wolno rozpowszechniać tej korespondencji. Korespondencja ta jest chroniona prawem przez okres dwudziestu lat od śmierci adresata. Adresat ma prawo zezwolić na rozpowszechnianie tej korespondencji. Takie prawo, po jego śmierci, ale przed upływem lat dwudziestu od tego wydarzenia, ma także małżonek adresata, a w jego braku kolejno: zstępni, rodzice lub rodzeństwo.

3. Roszczenia związane z ochroną wizerunku i korespondencji (art. 83)

Osoba przedstawiona na wizerunku, a także adresat korespondencji lub inna uprawniona osoba może w przypadku rozpowszechniania wizerunku bądź korespondencji bez wymaganego zezwolenia wystąpić z roszczeniem, do którego stosuje się przepisy mówiące o ochronie autorskich praw osobistych (wg art. 78 ust. 1 ma prawo żądać zaniechania działań, dopełnienia czynności potrzebnych do usunięcia skutków naruszenia, m.in. złożenia publicznego oświadczenia o odpowiedniej treści i formie, a w wypadku naruszenia zawinionego żądać zadośćuczynienia albo uiszczenia odpowiedniej kwoty pieniężnej na wskazany cel). Roszczeń tych nie można dochodzić po upływie dwudziestu lat od śmierci osoby przedstawionej na wizerunku lub adresata korespondencji.

4. Tajemnica informacji (art. 84)

Ustawa określa zasady zachowania w tajemnicy źródeł informacji.

Twórca ma obowiązek zachowania w tajemnicy źródeł informacji wykorzystanych w utworze oraz nieujawniania związanych z tym dokumentów. Do zachowania takiej tajemnicy zobowiązany jest także wydawca lub producent, jeżeli tego zażąda od niego twórca.

Z obowiązku zachowania tajemnicy może zwolnić osoba, która twórcy powierzyła tajemnicę. Twórca ma prawo nie skorzystać z informacji dostarczonej mu pod warunkiem zachowania jej w tajemnicy, jeśli uzna, że może to narazić go na jakieś konsekwencje, gdy z określonych powodów przestanie być tą tajemnicą zainteresowany. Nie ma obowiązku zachowania tajemnicy osoba, która odpowiednie informacje uzyskała bez obowiązku zachowania ich w tajemnicy. Z obowiązku zachowania w tajemnicy źródła informacji i nieujawniania związanych z nią dokumentów może zwolnić sąd.

XIII. PRAWA POKREWNE (art. 85-103)

1. Prawa do artystycznych wykonań (art. 85-93)

Każde wykonanie utworu mające artystyczny charakter jest przedmiotem prawa do artystycznych wykonań, niezależnie od wartości, przeznaczenia i sposobu wyrażenia. Jedynym warunkiem, który musi być dopełniony, aby skorzystać z tego prawa, jest ustalenie utworu.

W rozumieniu ustawy artystycznymi wykonaniami są w szczególności działania: aktorów, recytatorów, dyrygentów, instrumentalistów, tancerzy i wokalistów oraz innych osób, które w sposób twórczy przyczyniają się do powstania wykonania. To daje podstawę do zastanowienia się, kto jeszcze może być dysponentem tych praw. Na pewno do grona uprawnionych należeć mogą niektórzy z ważniejszych współtwórców wykonania, osoby, o których mówi art. 69 ustawy, np. reżyser, a także inne osoby, w tych przepisach nie wymienione, np. operator, jeśli jego wkład w ustalenie wykonania jest znaczący, a nie tylko mechaniczny. Nie prowadzą działań o charakterze twórczym osoby, które wykonują zadania ściśle techniczne i współdziałając przy powstaniu wykonania nie wnoszą żadnego wkładu w jego artystyczny kształt.

Osobami, które w zasadniczy sposób przyczyniają się do powstania artystycznego wykonania, są artyści wykonawcy; w granicach wynikających z przepisów ustawy, mają oni określone prawa.

Są to prawa następujące:

1) prawo do ochrony dóbr osobistych dotyczących artystycznego wykonania, a więc prawo do informacji o ich udziale w wykonaniu (do wymienienia ich nazwisk w związku z wykonaniem, np. przez konferansjera), prawo do nienaruszalności wykonania i rzetelnego korzystania z tego wykonania,

2) prawo do korzystania z artystycznego wykonania i rozporządzania nim na poszczególnych, niżej wymienionych, polach eksploatacji,

3) prawo otrzymania wynagrodzenia za korzystanie z artystycznego wykonania.

Prawo do korzystania z artystycznego wykonania i rozporządzania nim obejmuje następujące pola eksploatacji:

1) utwalenie artystycznego wykonania, a więc prawo decydowania o sporządzeniu egzemplarza służącego do rozpowszechniania, nośnika pozwalającego na zwielokrotnienie,

2) zwielokrotnienie artystycznego wykonania określoną techniką, wytworzenia szeregu egzemplarzy pozwalające szerszemu gronu osób zapoznać się z tym wykonaniem,

3) wprowadzenie artystycznego wykonania do obrotu, a więc decydowanie o tym, jaki będzie sposób i jaka kolejność cyrkulacji wykonania, przeniesienia własności egzemplarza wykonania (art. 51),

4) publiczne odtwarzanie artystycznego wykonania, chyba że jest ono dokonywane za pomocą egzemplarza, który został wprowadzony do obrotu; publiczne odtworzenie przy pomocy egzemplarza już wprowadzonego do obrotu powoduje jedynie uzyskanie przez artystę wykonawcę prawa do stosownego wynagrodzenia (np. fonogram może być wykorzystywany w dyskotece, na zabawie tanecznej bez zgody uprawnionych, ale za stosownym wynagrodzeniem przekazywanym najczęściej w formie zryczałtowanej na konto organizacji zbiorowego zarządzania prawami autorskimi lub prawami pokrewnymi),

5) najem artystycznego wykonania, prawo przekazania, za zapłatą, do korzystania przez czas oznaczony lub nie oznaczony,

6) dzierżawa artystycznego wykonania, udzielenie zezwolenia, za zapłatą, nie tylko na używanie, ale i na czerpanie pożytków przez czas oznaczony lub nie oznaczony,

7) nadawanie artystycznego wykonania, tak przewodowego, jak i bezprzewodowego lub za pośrednictwem satelity; jeżeli nadanie odbywa się za pomocą już wprowadzonego do obrotu egzemplarza, wówczas uprawniony uzyskuje prawo do wynagrodzenia za nadanie.

Ustawa zapewnia producentowi utworu audiowizualnego uzyskanie określonych uprawnień. Producent utworu audiowizualnego po zawarciu umowy z artystą wykonawcą o współdziałanie w jego realizacji, uzyskuje prawo do rozporządzania i korzystania z artystycznego wykonania, jeśli weszło w skład utworu audiowizualnego, na wszystkich polach eksploatacji znanych w chwili zawarcia umowy. Umowa może tę sprawę regulować inaczej.

Prawo artysty wykonawcy nie narusza prawa autorskiego do wykonywanego utworu. Ustawa chroni zarówno twórcę utworu, jak i artystę, który jest jego wykonawcą. Przepis ten ogranicza możliwość samodzielnego korzystania z utworu przez artystę wykonawcę. Uniemożliwia także samodzielne korzystanie z artystycznego wykonania przez podmiot prawa autorskiego do tego utworu.

Czas korzystania przez artystę wykonawcę z jego prawa do korzystania z artystycznego wykonania i rozporządzania nim na poszczególnych polach eksploatacji oraz do wynagrodzenia za korzystanie z wykonania jest ograniczony. Prawo to gaśnie z upływem pięćdziesięciu lat, liczonych od roku następującego po roku, w którym artystyczne wykonanie zostało ustalone po raz pierwszy.

Przepisy ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych stosuje się do artystycznych wykonań, które:

1) dokonane zostały przez obywatela polskiego albo osobę zamieszkałą na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, lub

2) zostały ustalone po raz pierwszy na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, lub

3) zostały opublikowane po raz pierwszy na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, lub

4) są chronione na podstawie umów międzynarodowych.

Przepisy tej ustawy stosuje się do artystycznych wykonań:

1) ustalonych po raz pierwszy po jej wejściu w życie,

2) w zakresie korzystania z nich po jej wejściu w życie, jeżeli według jej przepisów korzystają nadal z ochrony (dotyczy to artystycznych wykonań ustalonych po dniu 23 maja 1974 r.) (art.125).

Artystyczne wykonanie może stanowić wynik działań jednego tylko artysty wykonawcy. Najczęściej jest ono wynikiem pracy twórczej zespołu osób. W takiej sytuacji wykonywanie praw poszczególnych wykonawców może być utrudnione, mogą być nawet problemy z ustaleniem wykazu osób biorących twórczy udział w artystycznym wykonaniu. Nawet, gdyby udało się taki wykaz opracować i dotrzeć do wszystkich zainteresowanych, mogłoby się okazać, że interesy i żądania poszczególnych osób są rozbieżne i nie można dojść do porozumienia w sprawie zawarcia umowy na korzystanie z tego artystycznego wykonania.

Przepisy ustawy wskazują na rozwiązanie pozwalające uniknąć takich problemów i nieporozumień. Stanowią one o domniemaniu, że kierownik zespołu jest umocowany do reprezentowania praw do zespołowego artystycznego wykonania. Domniemanie to stosuje się odpowiednio do części artystycznego wykonania, które mają znaczenie samodzielne.

Z przepisów tych wynikają prawne konsekwencje, które mogą się odbić negatywnie na korzystaniu przez nabywcę z jego praw. Może się zdarzyć, że jeden z członków zespołu podniesie zarzut braku legitymacji kierownika zespołu do reprezentowania jego praw i podejmie próbę obalenia domniemania. Dlatego lepiej wesprzeć to domniemanie stosowną umową sporządzoną przed ustaleniem artystycznego wykonania, w której uprawnienia kierownika zespołu zostaną w sposób jednoznaczny, enumeratywnie wyliczone. Jeżeli

artystyczne wykonanie zostało stworzone w ramach stosunku pracy, np. w ramach formalnie działającego zespołu, wówczas zgodnie z przepisami art. 12 ustawy prawa majątkowe do tego wykonania nabywa pracodawca.

Do artystycznych wykonań stosuje się odpowiednio szereg przepisów ustawy, stanowiących o:

- 1) podmiocie prawa autorskiego (art. 8-10),
- 2) uprawnieniach pracodawcy (art. 12),
- 3) wyłączeniu egzekucji z praw majątkowych (art. 18),
- 4) nadaniach przez organizacje radiowe i telewizyjne (art. 21),
- 5) przejściu autorskich praw majątkowych (art. 41-45, 47-49, 52-55, 57-59, 62-68),
- 6) prawie do dokonywania przez producenta tłumaczeń na różne wersje językowe (art. 71),
- 7) ochronie praw osobistych (art. 78).

Ustawa o prawie autorskim i prawach pokrewnych nie narusza własności egzemplarzy, na których utwalono artystyczne wykonanie przed dniem 23 maja 1994 r. (art. 125).

Prawa do artystycznych wykonań, podobnie jak prawa autorskie twórcy, prawa twórcy wynalazku, wzoru lub projektu racjonalizatorskiego, wchodzi w skład odrębnego majątku każdego z małżonków (art. 33 pkt 10 kodeksu rodzinnego i opiekuńczego). Do majątku odrębnego należą wyłącznie prawa majątkowe do artystycznego wykonania, do rozporządzania nimi na poszczególnych polach eksploatacji, a przede wszystkim prawo do wynagrodzenia za korzystanie z artystycznego wykonania. Otrzymane z tytułu korzystania z tych praw wynagrodzenie należy do majątku wspólnego małżonków („*W szczególności stanowią dorobek małżonków: 1) pobrane wynagrodzenia za pracę i inne usługi świadczone osobiście przez którekolwiek z małżonków...*” — art. 32 § 2 krio).

2. Prawa do fonogramów i wideogramów (art. 94-96)

Ustawa stanowi o prawach producentów fonogramów i wideogramów.

Przepisy tej i innych ustaw nie definiują pojęcia fonogramu i wideogramu. Konwencja rzymska z r. 1961 o ochronie artystów wykonawców, producentów fonogramów i organizacji radiowo-telewizyjnych stanowi (art. 3.b.): „*fonogram oznacza wszelkie audialne utrwalenie dźwięków wykonania lub innych dźwięków ...*”. Ta definicja została powtórzona w Konwencji genewskiej z r. 1971 (art. 1.a.). Natomiast nie ma formalnej definicji pojęcia „wideogram”. Próbuąc sformułować taką definicję nie można się odnieść wyłącznie do części tego wyrazu („video-”), bowiem pojęcie „wideogram” ma szersze znaczenie, odnosi się także do utworów filmowych, do utworów zarejestrowanych inną techniką, np. na taśmie światłoczułej. Za wideogram, trzeba uznać „*każdą pierwotną rejestrację audiowizualną niezależnie od*

rodzaju użytej techniki” (komentarz Moniki Czajkowskiej-Dąbrowskiej w: Janusz Barta i in. *Komentarz do ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych*. Dom Wydawniczy ABC, Warszawa 1995 s. 421).

Producentem fonogramu lub wideogramu jest ten, pod którym nazwiskiem lub firmą (nazwą) fonogram lub wideogram został po raz pierwszy sporządzony.

Producentowi fonogramu lub wideogramu przysługuje wyłączne prawo do rozporządzania i korzystania z fonogramu lub wideogramu w zakresie:

- 1) zwielokrotniania określoną techniką,
- 2) wprowadzenia do obrotu,
- 3) najmu,
- 4) dzierżawy.

O tych polach eksploatacji była już mowa wcześniej przy omawianiu art. 50 i 86 ustawy.

Producent korzystając ze swoich praw musi działać w taki sposób, aby nie dopuścić do uszczerbku dla praw twórców lub artystów wykonawców. Do takiego uszczerbku może dojść w sytuacji, gdy w toku przenoszenia utworu audiowizualnego na inny nośnik (np. z materiału światłoczułego na wideokasety albo w związku ze zwielokrotnieniem fonogramu lub wideogramu na kasetach wideo) z przyczyn technicznych nastąpią zmiany w utworze, lub gdy dojdzie do opracowania utworu audiowizualnego (w rozumieniu art. 2) bądź do połączenia utworów (art. 10).

Nadanie fonogramu lub wideogramu przez organizację radiową lub telewizyjną lub też publiczne odtworzenie (np. fonogramu w dyskotekę, wideogramu na publicznym pokazie) pociąga za sobą obowiązek uprawnionego do stosownego wynagrodzenia producenta za to nadanie lub publiczne odtworzenie.

Prawo producenta fonogramu lub wideogramu gaśnie z upływem lat pięćdziesięciu następujących po roku, w którym fonogram został sporządzony. Tak więc może nastąpić rozbieżność między okresem ochrony praw producenta i praw twórcy utworu. W sytuacji, gdy wygasły prawa do fonogramu lub wideogramu, może jeszcze żyć twórca, a w każdym razie może trwać czas ochrony autorskich praw majątkowych (art. 36 i nast. ustawy), np. twórcy utworu, na podstawie którego powstał film.

Przepisy ustawy stosuje się do fonogramów i wideogramów:

- 1) których producent ma na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej miejsce zamieszkania lub siedzibę, lub
- 2) których ochrona wynika z umów międzynarodowych,
- 3) sporządzonych po wejściu w życie ustawy, tj. po dniu 23 maja 1994 r.,
- 4) które nadal korzystają z ochrony; nie dotyczy to fonogramów i wideogramów sporządzonych wcześniej niż dwadzieścia lat przed dniem wejścia w życie ustawy, a więc przed dniem 23 maja 1974 r.; nie dotyczy to korzy-

stania przez szkoły w celach dydaktycznych (szkoły mogą bez ograniczeń korzystać z fonogramów i wideogramów nie będących filmami fabularnymi oraz spektaklami teatralnymi, a także korzystać z utrwalonych na fonogramach i wideogramach artystycznych wykonań).

3. Prawo do nadań (art. 97-99)

Organizacji radiowej lub telewizyjnej przysługuje wyłączne prawo do rozporządzania i korzystania ze swoich programów w zakresie:

- 1) utrwalania nadań,
- 2) zwielokrotniania nadań określoną techniką,
- 3) nadawania programów, w tym także przez inną organizację radiową lub telewizyjną.

Korzystanie z nadania przez organizację radiową lub telewizyjną nie może powodować uszczerbku dla praw twórców i artystów wykonawców.

Ograniczone w czasie są także prawa organizacji radiowych lub telewizyjnych. Gasną one z upływem lat pięćdziesięciu, następujących po roku pierwszego nadania programu.

Przepisy ustawy stosuje się do programów:

- 1) organizacji radiowej i telewizyjnej, która ma siedzibę na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, lub
- 2) których ochrona wynika z umów międzynarodowych,
- 3) które zostały nadane po dniu wejścia w życie ustawy, tj. po dniu 23 maja 1994 r.,
- 4) które nadal korzystają z ochrony, a zostały sporządzone po dniu 23 maja 1974 r.; zasady te nie dotyczą publicznych organizacji radiowych i telewizyjnych oraz szkół korzystających z omawianych programów w celach dydaktycznych; przepisy ustawy stosuje się do tych programów, które są filmami fabularnymi lub spektaklami teatralnymi.

4. Dozwolony użytek chronionych praw pokrewnych

(art. 100)

Do artystycznych wykonań, do fonogramów i wideogramów oraz do nadań stosuje się odpowiednio przepisy o dozwolonym użytku chronionych utworów (art. 23-35).

Jak wspomniano, monopol autorski jest ograniczony przez przepisy ustawy stanowiące o dozwolonym użytku chronionych przedmiotów, o licencjach ustawowych na rzecz osób fizycznych oraz niektórych instytucji. Bez zezwolenia uprawnionych podmiotów można korzystać, w zakresie określonym tymi licencjami, z zasady nieodpłatnie (art. 34).

Korzystanie z artystycznych wykonań, z fonogramów i wideogramów oraz z nadań jest dozwolone w zakresie własnego użytku osobistego na tych

samych zasadach, jak z utworów już rozpowszechnionych, a więc m.in. u siebie w domu, wraz z krewnymi i powinowatymi, a także w gronie znajomych (osób, które łączą stosunki towarzyskie) (art. 23). We własnym domu wolno nagrywać i przegrywać kasety magnetofonowe i wideokasety, oglądać filmy wypożyczone nie tylko w licencjonowanych placówkach, ale także z biblioteki prowadzącej odpowiednią wypożyczalnię, jak i od innych osób. Nie ma przeszkód prawnych, aby samemu lub w szerszym gronie, rodzinnym lub znajomych, słuchać nagrań uprzednio nadanych przez organizację radiową lub telewizyjną. Można bez ograniczeń korzystać w domu z projektora filmowego.

Nauczyciele mogą bez ograniczeń korzystać z artystycznych wykonań, z fonogramów i wideogramów oraz z nagrań w takim zakresie, jaki jest uzasadniony celami dydaktycznymi. Można na lekcjach demonstrować z kaset magnetofonowych oraz z wideokaset nagrania z nadań radiowych i telewizyjnych. Zadaniem bibliotek, nie tylko bibliotek szkolnych i pedagogicznych, ale także m.in. i publicznych, jest udzielanie stałej pomocy nauczycielom w ich przygotowaniach do lekcji i innych zajęć dydaktycznych, opracowywaniu pomocy dydaktycznych, materiałów ilustracyjnych. Biblioteki mogą w tym celu sporządzać egzemplarze fragmentów nadań radiowych i telewizyjnych, przygotowując potrzebne fonogramy i wideogramy. W bibliotece szkolnej mogą być kompletne, pełne nagrania takich nadań, na podstawie których nauczyciele będą mogli skompletować odpowiednie pomoce dydaktyczne. Na te działania, w związku z omawianym art. 100 ustawy, pozwalają przepisy art. 27.

Biblioteki, archiwa i szkoły mogą pozyskiwać m.in. dla wspomnianych wyżej celów, także w drodze nagrań, egzemplarze wszystkich utworów opublikowanych, które są niedostępne w handlu, po to, aby wykonując swoje statutowe cele udostępniać nieodpłatnie te materiały (artystyczne wykonania, fonogramy i wideogramy oraz nadania) osobom zainteresowanym, korzystającym z usług biblioteki. I tu ważna uwaga: nie wolno kopiować, dla celów gromadzenia i udostępniania tych wykonań, fonogramów i wideogramów oraz nadań, które są dostępne w handlu. Każdy egzemplarz, który może być legalnie, w sieci handlowej zakupiony, musi być pozyskany tą właśnie drogą. Dopiero z tak pozyskanego egzemplarza można sporządzić, dla celów dydaktycznych, kopię fragmentu artystycznego wykonania, utworu muzycznego, filmu, audycji radiowej. Ale tak biblioteka, jak i szkoła, może nagrywać, dla wykonania swoich statutowych zadań, audycje radiowe i telewizyjne, spektakle teatralne, filmy (najczęściej dokumentalne, bo ich nabycie w sieci handlowej często nie jest możliwe, nie są one przedmiotem sprzedaży), te wszystkie utwory, których nie ma w handlu. Jeżeli sporządzony w bibliotece wideogram, fonogram lub nadanie znajdzie się później w handlu, nie wolno dalej eksploatować wykonanej przez nas kopii. Obowiązkiem biblioteki jest

zakupienie takiego egzemplarza i zniszczenie własnego nagrania (ewentualnie, jeśli z jakiegoś powodu jest to uzasadnione, zachowania wyłącznie w celach archiwalnych, ale nie do udostępniania) (art. 28).

Z artystycznych wykonań, z fonogramów i wideogramów oraz z nadań można korzystać, prezentując je publicznie, ale muszą to być egzemplarze pozyskane legalnie, w zgodzie z przepisami ustawy (także art. 27 i 28). Prezentacja publiczna nie może się łączyć z osiągnięciem korzyści majątkowych, może nastąpić na różnego rodzaju okazjonalnych uroczystościach szkolnych, na powszechnie dostępnych imprezach i obchodach. Nie można z tych egzemplarzy korzystać, w ramach dozwolonego użytku chronionych utworów, na imprezach reklamowych, promocyjnych i wyborczych (art. 31).

Warunkiem korzystania z artystycznych wykonań, z fonogramów i wideogramów, z nadań, w ramach dozwolonego użytku chronionych utworów, jest wymienienie w czasie tego korzystania twórców (współtwórców), artystów wykonawców, producentów fonogramów i wideogramów, organizacji radiowych i telewizyjnych, z nadań, z których korzystamy (art. 34).

Dozwolony użytek nie może naruszać normalnego korzystania z utworu lub godzić w słuszne interesy twórców, wszystkich tych osób, które w sposób twórczy przyczyniły się do powstania artystycznego wykonania. Nie można naruszyć interesów producentów fonogramów i wideogramów oraz organizacji radiowych i telewizyjnych (art. 36).

5. Stosowanie niektórych przepisów ustawy do praw pokrewnych (art. 101)

Do artystycznych wykonań, do fonogramów i wideogramów oraz do nadań stosuje się odpowiednio przepisy ustawy:

1) definiujące pojęcia: „utwór opublikowany”, „utwór opublikowany równocześnie” i „utwór rozpowszechniony” (art. 6),

2) o utrwaleniu utworu dla celów nadawczych przez organizacje radiowe i telewizyjne (art. 22),

3) o sposobie obliczania czasu trwania autorskich praw majątkowych (art. 39),

4) o wprowadzeniu do obrotu (art. 51),

5) o obowiązku uiszczenia odpowiedniej sumy pieniężnej z przeznaczeniem na Fundusz Promocji Twórczości przez sprawcę naruszenia autorskich praw majątkowych dokonanego w ramach działalności gospodarczej (art. 79 ust. 2),

6) o zabezpieczeniu dowodów, o zobowiązaniu do udzielenia informacji i udostępnienia dokumentacji przez naruszającego autorskie prawa majątkowe oraz o zabezpieczeniu roszczeń z tytułu naruszenia autorskich praw majątkowych przez wydanie przez sąd tymczasowego zarządzenia, na wniosek osoby mającej w tym interes prawny, o przepadku bezprawnie wyt-

worzonych egzemplarzy utworów oraz przedmiotów służących do ich bezprawnego wytworzenia (art. 80).

6. Oznaczanie egzemplarzy (art. 102)

Na każdym egzemplarzu fonogramu lub wideogramu umieszcza się, poza oznaczeniami dotyczącymi autorstwa i artystycznego wykonawstwa, poza tytułami utworów oraz datą sporządzenia, nazwisko lub firmę (nazwę) producenta oraz, w wypadku utrwalenia nadania, nazwę organizacji radiowej i telewizyjnej.

Jeżeli na egzemplarzach nie ma tych oznaczeń, domniemywa się, że egzemplarze zostały sporządzone bezprawnie. Tak jak każde domniemanie, tak i to można obalić, np. wykazując, że podmiot sporządzający egzemplarze był do tego uprawniony.

Te przepisy ustawy pozostają w ścisłym związku z art. 34 ustawy.

7. Właściwość sądów (art. 103)

Spory o prawa do artystycznych wykonań, prawa do fonogramów i wideogramów oraz nadań radiowych i telewizyjnych należą do właściwości sądów wojewódzkich.

8. Przepisy końcowe dotyczące praw pokrewnych (art. 127)

Jeżeli rozpoczęte przed dniem wejścia w życie ustawy, tj. przed dniem 23 maja 1994 r., korzystanie z utworu, z artystycznego wykonania, z fonogramu, wideogramu lub programu radiowego albo telewizyjnego było według dotychczasowych przepisów dozwolone, natomiast po tej dacie wymaga zezwolenia, to może być ono dokończzone, pod warunkiem, że uprawniony otrzymał stosowne wynagrodzenie.

XIV. ORGANIZACJE ZBIOROWEGO ZARZĄDZANIA PRAWAMI AUTORSKIMI I POKREWNymi (art. 104-110)

1. Organizacje zbiorowego zarządzania (art. 104-107)

Twórcy, artyści wykonawcy, producenci, organizacje radiowe i telewizyjne mogą tworzyć stowarzyszenia, których statutowym zadaniem jest zbiorowe zarządzanie i ochrona powierzonych im praw autorskich lub praw pokrewnych, a także wykonywanie uprawnień, wynikających z ustawy. Organizacje te są dalej zwane, w skrócie: „organizacje zbiorowego zarządzania”.

Stowarzyszenia tworzone są na podstawie przepisów ustawy Prawo o stowarzyszeniach. Stanowi ona, że stowarzyszenie mogą utworzyć wyłącznie osoby fizyczne. Ponieważ ustawa o prawie autorskim i prawach pokrewnych mówi także o stowarzyszaniu się osób prawnych (np. producentów lub organizacji radiowych czy telewizyjnych), jej przepisy pozwalają, aby tego rodzaju stowarzyszenia — organizacje zbiorowego zarządzania prawami autorskimi lub prawami pokrewnymi tworzyły i były ich członkami, także osoby prawne.

Podjęcie przez organizację zbiorowego zarządzania działalności, o której mowa w ustawie, wymaga zezwolenia Ministra Kultury i Sztuki. Sprawuje on także nadzór nad tymi organizacjami.

Zezwolenie to otrzymują organizacje zbiorowego zarządzania, które dają rękojmię należytego zarządzania powierzonymi prawami. W przypadku stwierdzenia, że zakres udzielonego zezwolenia na działalność jest przez organizację naruszany, Minister Kultury i Sztuki wzywa ją do usunięcia naruszenia w wyznaczonym terminie, z zagrożeniem cofnięcia zezwolenia.

Zezwolenie Ministra Kultury i Sztuki na podjęcie przez organizację działalności może być cofnięte, gdy organizacja:

1) nie wykonuje należycie obowiązków w zakresie zarządzania powierzonymi jej prawami autorskimi lub pokrewnymi oraz ich ochrony,

2) narusza przepisy prawa w zakresie udzielonego zezwolenia.

Decyzja Ministra Kultury i Sztuki o udzieleniu lub cofnięciu zezwolenia na wykonywanie przez omawiane organizacje uprawnień określonych przepisami ustawy podlega ogłoszeniu w „Monitorze Polskim”.

Obowiązuje domniemanie, że organizacja zbiorowego zarządzania jest uprawniona do zarządzania i ochrony w odniesieniu do pól eksploatacji objętych zbiorowym zarządzaniem oraz że ma legitymację procesową w tym zakresie. Nie może jednak powoływać się na to domniemanie, gdy do tego samego utworu lub artystycznego wykonania zgłasza takie same uprawnienia więcej organizacji zbiorowego zarządzania.

Wykonując swoje zadania organizacja zbiorowego zarządzania może domagać się udzielenia jej informacji oraz udostępnienia dokumentów, które są niezbędne do określenia wysokości dochodzonych przez nią wynagrodzeń i opłat. Te uprawnienia ułatwiają w sposób zasadniczy wykonywanie zadań organizacji, dochodzenie roszczeń wynikających z naruszenia autorskich praw majątkowych oraz roszczeń o wynagrodzenia.

Organizacja zbiorowego zarządzania:

1) jest obowiązana do jednakowego traktowania praw swoich członków oraz innych podmiotów przez siebie reprezentowanych w zakresie zarządzania tymi prawami lub dochodzenia ich ochrony,

2) nie może, bez ważnych powodów, odmówić zgody na korzystanie z utworów lub artystycznych wykonań w granicach wykonywanego przez siebie zarządu,

3) nie może, bez ważnych powodów, odmówić podjęcia wykonywanego zgodnie z jej statutem, zarządzania prawem autorskim lub prawem pokrewnym.

Na danym polu eksploatacji może działać więcej niż jedna organizacja zbiorowego zarządzania prawami autorskimi lub prawami pokrewnymi.

W takiej sytuacji organizacją właściwą, w rozumieniu ustawy, jest organizacja, której członkiem jest twórca lub artysta wykonawca. Gdy twórca lub artysta wykonawca nie należy do żadnej organizacji albo nie ujawnił swojego autorstwa, wówczas organizacją właściwą jest wskazana przez Komisję Prawa Autorskiego.

2. Komisja Prawa Autorskiego. Zasady ustalania wysokości wynagrodzeń (art. 108-110)

Komisję Prawa Autorskiego powołuje Minister Kultury i Sztuki. W skład tej Komisji wchodzi czterdziestu arbitrów. Kandydatów na członków Komisji przedstawiają organizacje zbiorowego zarządzania prawami autorskimi lub pokrewnymi, stowarzyszenia twórców, artystów wykonawców, producen-

tów, a także organizacje zrzeszające podmioty, które zajmują się zawodowo korzystaniem z utworów, oraz organizacje radiowe i telewizyjne. Termin zgłaszania kandydatów wyznacza Minister Kultury i Sztuki. Informację o terminie ogłasza się w drukowanych dziennikach prasowych. Członkowie Komisji są powoływani w odpowiedniej proporcji spośród osób zgłoszonych przez uprawnione do tego organizacje,

Komisja orzeka w siedmioosobowych składach: sześciu arbitrów oraz przewodniczący-superarbiter, wyznaczonych z grona arbitrów przez Ministra Kultury i Sztuki.

Działając w takich składach orzekających Komisja zatwierdza lub odmawia zatwierdzenia tabel wynagrodzeń za korzystanie z utworów lub artystycznych wykonań objętych zbiorowym zarządzaniem, przedstawionych przez organizacje zbiorowego zarządzania. Także w tych samych składach Komisja wskazuje organizacje dla reprezentowania interesów twórców lub artystów wykonawców nie należących do żadnej organizacji zbiorowego zarządzania, a także osób, które nie ujawniły swojego autorstwa.

Postępowanie przed Komisją w wymienionych wyżej sprawach odbywa się, odpowiednio, według procedury określonej przepisami kodeksu postępowania administracyjnego. Organem odwoławczym w tych sprawach jest Minister Kultury i Sztuki.

Spory dotyczące stosowania tabel wynagrodzeń za korzystanie z utworów lub artystycznych wykonań objętych zbiorowym zarządzaniem rozstrzyga Komisja w trzyosobowym składzie: po jednym arbitrze wyznaczonym z grona czterdziestu arbitrów przez każdą ze stron oraz superarbiter, którego wybierają obaj wymienieni tu arbitrzy. Jeśli jedna ze stron nie wyznaczy arbitra albo arbitrzy nie wybiorą superarbitra, skład zostaje uzupełniony przez osoby wyznaczone z grona arbitrów przez Ministra Kultury i Sztuki. Rozstrzygając spory o stosowanie tabel wynagrodzeń Komisja stosuje odpowiednio przepisy kodeksu postępowania cywilnego stanowiące o postępowaniu przed sądem polubownym. Strona niezadowolona z rozstrzygnięcia sporu przez Komisję może w terminie 14 dni od dnia doręczenia jej rozstrzygnięcia wnieść powództwo do właściwego sądu wojewódzkiego.

Arbitrom za udział w posiedzeniach Komisji przysługuje wynagrodzenie, którego wysokość, określa w drodze rozporządzenia, Minister Kultury i Sztuki.

Ponadto Minister Kultury i Sztuki określił, także w drodze rozporządzenia, szczegółowe zasady i tryb działania Komisji, wysokość opłat za postępowanie przed Komisją oraz zasady wnoszenia tych opłat (rozporządzenie to zostało ogłoszone w „Dzienniku Ustaw” z 1994 r. nr 138, poz. 736).

Nieważne są postanowienia umowne mniej korzystne dla twórców, niż wynikałoby to z tabel wynagrodzeń za korzystanie z utworów lub artystycznych wykonań objętych zbiorowym zarządzaniem. Według przepisów

ustawy miejsce niekorzystnych dla twórcy, umownych rozwiązań, zajmują odpowiednie postanowienia tych tabel.

Wysokość wynagrodzeń dochodzonych w zakresie zbiorowego zarządzania przez organizacje zbiorowego zarządzania powinna uwzględniać wysokość wpływów osiąganych z korzystania z utworów i artystycznych wykonań, a także charakter i zakres korzystania z tych utworów i wykonań artystycznych.

XV. FUNDUSZ PROMOCJI TWÓRCZOŚCI (art. 111-114)

Ustawa stanowi o utworzeniu Funduszu Promocji Twórczości, którym dysponuje Minister Kultury i Sztuki.

Fundusz ten jest w rozumieniu przepisów prawa budżetowego państwowym funduszem celowym. Środki gromadzone na tym Funduszu nie mogą być przeznaczone na inne cele, lecz tylko na te, o których stanowi art. 113 ustawy.

Przychodami Funduszu Promocji Twórczości są:

1) część wpływów (od 5% do 8%) ze sprzedaży egzemplarzy utworów, których czas ochrony autorskich praw majątkowych upłynął (art. 40),

2) wpływy pochodzące z sum uiszczanych na wnioski uprawnionych przez sprawców naruszenia autorskich praw majątkowych dokonanego w ramach działalności gospodarczej podejmowanej w cudzym albo we własnym imieniu, choćby na cudzy rachunek; suma taka nie może być niższa niż dwukrotna wysokość uprawdopodobnionych korzyści odniesionych przez sprawcę z dokonanego naruszenia (art. 79 ust. 2),

3) dobrowolne wpłaty, zapisy i darowizny,

4) inne wpływy.

Środki Funduszu Promocji Twórczości są przeznaczone na:

1) stypendia i pomoc socjalną dla twórców utworów oraz dla twórców opracowań utworów,

2) pokrycie w całości lub w części kosztów wydań utworów o szczególnym znaczeniu dla kultury i nauki oraz wydań dla niewidomych.

Szczegółowe zasady dokonywania wpłat na Fundusz oraz wypłat z tego Funduszu, zasady przyznawania stypendiów i pomocy socjalnej dla twórców utworów oraz twórców opracowań utworów określił Minister Kultury i Sztuki, w drodze rozporządzenia po zasięgnięciu opinii właściwych stowarzyszeń twórców, ogłoszonego w „Dzienniku Ustaw” z 1994 r. Nr 138, poz. 735.

XVI. ODPOWIEDZIALNOŚĆ KARNA OSÓB NARUSZAJĄCYCH PRAWA TWÓRCÓW (art. 115-123)

Przed omówieniem przepisów stanowiących o odpowiedzialności karnej osób naruszających prawa twórców należy wyjaśnić niektóre problemy z zakresu prawa karnego.

Wina naruszającego autorskie prawa osobiste może być umyślna lub nieumyślna.

Wina umyślna może wystąpić w formie:

1) zamiaru bezpośredniego — gdy sprawca chce dokonać określonego czynu zabronionego, celowo zmierza do jego popełnienia, np. celowo przypisuje sobie autorstwo utworu innego twórcy,

2) zamiaru ewentualnego — gdy sprawca przewiduje możliwość popełnienia czynu zabronionego i na to się godzi, np. zdaje sobie sprawę, że korzysta z cudzego utworu, zamieszcza z niego cytat błędnie określając autorstwo, ponieważ nie zależało mu na tym, aby je ustalić.

Wina nieumyślna może stanowić wynik:

1) lekkomyślności — gdy sprawca możliwość czynu zabronionego przewiduje, lecz bezpodstawnie przypuszcza, że jego uniknie, np. zdaje sobie sprawę z obowiązku przeprowadzenia właściwej korekty, tego zadania nie wykona i doprowadzi swoim działaniem do nierzetelnego wykorzystania utworu,

2) niedbalstwa — gdy sprawca możliwości popełnienia czynu nie przewiduje, choć powinien i może przewidzieć, np. zleci opracowanie techniczne utworu, przed publikacją, niedoświadczonemu pracownikowi, wiedząc, że może on zadanie to wykonać źle, czego konsekwencją będzie nierzetelne wykorzystanie utworu.

Wprowadzenie w błąd co do autorstwa, tak całości, jak chociażby części cudzego utworu lub artystycznego wykonania jest przestępstwem (sankcja karna za to przestępstwo przewidziana jest w art. 115 ustawy). Karalne jest także uniemożliwienie lub utrudnianie twórcy wykonania jego prawa do kontroli korzystania z utworu lub artystycznego wykonania, m.in. kontroli związanej z dbałością twórcy o to, aby nie została naruszona treść i forma utworu oraz aby utwór był rzetelnie wykorzystany (art. 119 ustawy).

Karami zasadniczymi, wg art. 30 § 1 kk, są:

- 1) kara pozbawienia wolności,
- 2) kara ograniczenia wolności,
- 3) kara grzywny.

Wg art. 32 § 1 kk kara pozbawienia wolności trwa co najmniej 3 miesiące.

Kara ograniczenia wolności może trwać od 3 miesięcy do 2 lat (art. 33 § 1 kk). W czasie odbywania kary ograniczenia wolności skazany:

- 1) nie może bez zgody sądu zmieniać miejsca stałego pobytu,
 - 2) jest obowiązany do wykonywania pracy wskazanej przez sąd,
 - 3) jest pozbawiony prawa sprawowania funkcji w organizacjach społecznych,
 - 4) ma obowiązek udzielania wyjaśnień dotyczących przebiegu odbywania kary (art. 33 § 2 kk).
- Wymierzając karę ograniczenia wolności sąd może zobowiązać skazanego do:

- 1) naprawienia w całości lub w części szkody wyrządzonej przestępstwem,
- 2) przeproszenia pokrzywdzonego (art. 35 kk).

Grzywna może być wymierzona w wysokości od 100,- do 25 000,- zł. Grzywnę orzeczoną obok kary pozbawienia wolności wymierza się w wysokości od 100 do 250 000,- zł.

Sąd może warunkowo zawiesić wykonanie kary pozbawienia wolności w wymiarze do 2 lat w razie skazania za przestępstwo umyślne, a w wymiarze do 3 lat w razie skazania za przestępstwo nieumyślne (art. 73 § 1 kk). Art. 75 § 2 kk mówi o możliwości zobowiązania skazanego, w wypadku zawieszenia wykonania kary, do naprawienia w całości lub w części szkody wyrządzonej przestępstwem, a także do przeproszenia pokrzywdzonego.

1. Ustawa chroni prawa twórców do autorstwa utworu (art. 16). Art. 102 ustawy zobowiązuje do oznaczania autorstwa utworu i artystycznego wykonawstwa oraz, w wypadku utrwalenia nadania, podania nazwy organizacji radiowej lub telewizyjnej na każdym egzemplarzu fonogramu lub wideogramu. Przewidziane są w tych przepisach określone konsekwencje wobec osób zagrożających swoim działaniem prawom osobistym twórcy albo dopuszczającym się naruszenia tych praw (art. 78).

Przestępstwem jest (art. 115):

- 1) przywłaszczenie sobie autorstwa,
- 2) wprowadzenie w błąd co do autorstwa całości lub części utworu albo artystycznego wykonania,
- 3) rozpowszechnianie bez podania nazwiska lub pseudonimu twórcy cudzego utworu w wersji oryginalnej albo w postaci opracowania lub artystycznego wykonania,
- 4) publiczne zniekształcenie utworu, artystycznego wykonania, fonogramu, wideogramu lub nadania.

Za taki czyn grozi sprawcy kara pozbawienia wolności do 2 lat, ograniczenia wolności albo kara grzywny.

Łagodniejsza kara — pozbawienia wolności do roku, ograniczenia wolności lub grzywny — grozi sprawcom innych przestępstw, polegających na naruszeniu cudzych praw autorskich lub praw pokrewnych, o których mowa w artykułach stanowiących o:

- 1) autorskich prawach osobistych (art. 16),
- 2) wyłącznym prawie twórcy korzystania z utworu i rozporządzania nim na wszystkich polach eksploatacji oraz do wynagrodzenia za korzystanie z utworu (art. 17),
- 3) niedopuszczalności egzekucji z autorskich praw majątkowych tak długo, jak długo służą twórcy (art. 18),

- 4) wyłącznych prawach artysty wykonawcy (art. 86),
- 5) wyłącznych prawach producenta fonogramu lub wideogramu (art. 94 ust. 2),
- 6) wyłącznym prawie organizacji radiowej lub telewizyjnej do rozporządzania i korzystania z programów (art. 97).

2. Rozpowszechnianie cudzego utworu, tak w wersji oryginalnej, jak i w postaci opracowania, artystycznego wykonania, fonogramu, wideogramu lub nadania dopuszczalne jest wyłącznie na podstawie nabytych uprawnień, zgodnie z ich warunkami.

Rozpowszechnianie utworu, artystycznego wykonania, fonogramu, wideogramu lub nadania bez uprawnienia lub wbrew warunkom tego uprawnienia podlega karze pozbawienia wolności do lat 2, ograniczenia wolności albo karze grzywny. Jeśli czyn taki został popełniony w celu osiągnięcia korzyści majątkowej, sprawca podlega karze pozbawienia wolności do lat 3. Najsurowsza kara: pozbawienia wolności od 6 miesięcy do 5 lat grozi sprawcy, który z popełniania wymienionego wyżej przestępstwa uczynił sobie stałe źródło dochodu albo taką działalność przestępną organizuje lub nią kieruje. Łagodniejsza kara: pozbawienia wolności do roku, ograniczenia wolności albo grzywny grozi sprawcy, który przestępstwo takie popełnił nieumyślnie (art. 116).

3. Przestępstwem jest dokonywanie przygotowań do rozpowszechniania cudzego utworu, artystycznego wykonania, fonogramu, wideogramu lub nadania. Przygotowaniem do rozpowszechniania jest dokonanie utrwalenia lub zwielokrotnienia bez uprawnienia lub wbrew jego warunkom i godzenie się z tym, że sporządzone przedmioty, egzemplarze, będą rozpowszechniane. Tego rodzaju działania podlegają karze pozbawienia wolności do lat 2, ograniczenia wolności lub grzywny. Sprawca, który z popełniania tego czynu stworzył sobie stałe źródło dochodu, taką działalność organizuje bądź nią kieruje, podlega karze surowszej: pozbawienia wolności do lat 3 (art. 117).

4. Przestępstwem jest także nabywanie, pomaganie w zbyciu, przyjmowanie lub pomaganie w ukryciu, w celu osiągnięcia korzyści majątkowej przedmiotu, który jest nośnikiem utworu, artystycznego wykonania, fonogramu, wideogramu, rozpowszechnionego lub zwielokrotnionego bez uprawnienia albo wbrew jego warunkom (art. 118).

Kara za popełnienie tego przestępstwa to pozbawienie wolności do lat 2, ograniczenie wolności albo kara grzywny. Surowsza kara grozi sprawcy, który z popełniania tego przestępstwa uczynił sobie stałe źródło dochodu lub taką działalność przestępną organizuje albo też nią kieruje. Temu sprawcy grozi kara pozbawienia wolności do lat 3.

Przestępstwem jest nabycie przedmiotu sporządzonego „nielegalnie”, wytworu „pirackiego”, kupno takiego przedmiotu w celu osiągnięcia korzyści majątkowej. Można przyjąć, że kupno „pirackiej” wideokasety, bo jest tańsza od legalnie sporządzonej, przy wiedzy o jej pochodzeniu, jest

właśnie takim przestępstwem. Również przestępstwem jest udzielanie pomocy w zbywaniu takich przedmiotów. Nie wolno uczestniczyć w takim procederze zarówno fizycznie (pracując w zakładzie prowadzącym sprzedaż wyrobów „pirackich”), jak i intelektualnie (doradzając wytwórcy bądź sprzedającemu, promując te wyroby). Takim samym przestępstwem jest przyjęcie tych przedmiotów do używania, przerabianie, pośredniczenie w przekazywaniu, pomaganie w ukryciu, np. użyczenie pomieszczenia do ukrywania „pirackich” wyrobów.

5. Twórca, którego wynagrodzenie uzależnione jest od wysokości wpływów z korzystania, może m.in. domagać się informacji o liczbie wytworzonych kaset, wydrukowanych egzemplarzy książki, liczbie eksploatowanych kopii filmu. Może żądać, aby udostępniono mu względnie uprawnionej przez niego osobie dokumentację obrotu odpowiednimi egzemplarzami.

Naruszenie praw twórcy, o których tu mowa, wynikających z art. 47 ustawy, jest przestępstwem. Karze grzywny podlega sprawca uniemożliwienia lub utrudnienia wykonywania prawa twórcy do kontroli korzystania z utworu lub artystycznego wykonania, a także odmawiania mu informacji, które, zgodnie z przepisami ustawy, ma on prawo otrzymać (art. 119).

6. Kto (art. 120):

1) przywłaszcza sobie autorstwo albo wprowadza w błąd co do autorstwa całości lub części cudzego utworu albo artystycznego wykonania (art. 115 ust. 1),

2) rozpowszechnia bez podania nazwiska lub pseudonimu twórcy cudzy utwór w wersji oryginalnej albo w postaci opracowania, artystycznego wykonania (art. 115 ust. 2),

3) publicznie zniekształca utwór, artystyczne wykonanie lub nadanie (art. 115 ust. 2),

4) narusza w inny sposób, niż opisany w pktach 1-3, cudze prawa autorskie lub prawa pokrewne w celu uzyskania korzyści majątkowej (art. 115 ust. 3),

5) rozpowszechnia cudzy utwór w wersji oryginalnej albo w postaci opracowania, artystycznego wykonania, fonogramu, wideogramu lub nadania bez uprawnienia lub wbrew jego warunkom (art. 116 ust. 1-4),

6) utrwała lub zwielokrotnia cudzy utwór w wersji oryginalnej lub w postaci opracowania, artystycznego wykonania, fonogramu, wideogramu lub nadania i godząc się na ich rozpowszechnianie, a nie ma do tego uprawnień albo też postępuje wbrew warunkom tego uprawnienia (art. 117 ust. 1-2),

zobowiązany jest, w razie warunkowego umorzenia postępowania albo zawieszenia wykonania kary pozbawienia wolności do naprawienia szkody wyrządzonej przestępstwem w całości lub w części, jeżeli nie została ona naprawiona.

Warunkowe umorzenie postępowania karnego może nastąpić, gdy stopień społecznego niebezpieczeństwa czynu nie jest znaczny, okoliczności jego popełnienia nie budzą wątpliwości,

a postawa sprawcy nie karanego za przestępstwo, jego właściwości i warunki osobiste oraz dotychczasowy sposób życia uzasadniają przypuszczenie, że pomimo umorzenia postępowania będzie przestrzegał porządku prawnego, w szczególności nie popełni ponownie przestępstwa (art. 27 § 1 kk). Ustawa o prawie autorskim i prawach pokrewnych wyraźnie obliguje sąd, aby w takich sprawach orzekał, że sprawca ma obowiązek naprawić szkodę wyrządzoną przestępstwem, w całości lub w części, a także przeprosić osobę pokrzywdzoną (art. 75 § 2 kk: ... *sąd może zobowiązać sprawcę ... ; ustawa: ... sąd orzeka ...*).

7. W wypadku skazania za czyny, o których mowa w pktcie 6 (określone w art. 115, 116 lub 117) oraz za nabywanie, pomaganie w zbyciu, przyjmowanie albo pomaganie w ukryciu, w celu osiągnięcia korzyści majątkowej przedmiotu będącego nośnikiem utworu, artystycznego wykonania, fonogramu, wideogramu rozpowszechnionego bez uprawnienia albo wbrew jego warunkom (art. 118) sąd orzeka przepadek przedmiotów pochodzących z przestępstwa może orzec przepadek przedmiotów służących do popełnienia przestępstwa, i to także wtedy, gdy nie są własnością sprawcy (art. 121).

8. Czyny, o których mowa w art. 115, 116 ust. 1, 2 i 4, art. 117 ust. 1, art. 118 ust. 1 i art. 119 (pktki 1-5), z wyłączeniem popełnionych przez sprawcę, który uczynił sobie z nich źródło stałego dochodu, albo działalność przestępną organizował lub nią kierował, są ścigane z oskarżenia prywatnego (art. 122):

O oskarżycielu prywatnym mówią przepisy kodeksu postępowania karnego (art. 49-51). Oskarżycielem prywatnym jest osoba pokrzywdzona, która może samodzielnie wnosić i popierać oskarżenie o przestępstwa, które są ścigane z oskarżenia prywatnego, o czym stanowi kodeks karny lub przepisy karne innych ustaw, m.in. ustawy o prawie autorskim. Pokrzywdzony zobowiązany jest w takiej sytuacji nie tylko do wniesienia oskarżenia, ale także do przedstawienia dowodów wskazujących na to, że przestępstwo zostało dokonane. Przesłane z oskarżenia prywatnego są z zasady uznane za mające mniejszy ciężar gatunkowy, charakteryzują się głównie tym, że został zagrożony lub naruszony przede wszystkim interes jednostki, a w mniejszym stopniu interes ogólny. Do takich przestępstw ustawa o prawie autorskim i prawach pokrewnych zaliczyła te, które popełnione zostały w sytuacji, kiedy sprawca nie uczynił sobie z działalności przestępnej stałego źródła dochodu, kiedy działalności takiej nie organizował, ani nią nie kierował.

Sprawstwo kierownicze, organizowanie działalności przestępnej, uczynienie z niej źródła stałego dochodu — to przestępstwa ścigane z oskarżenia publicznego. Oskarżycielem publicznym jest prokurator. Do jego zadań w postępowaniu karnym należy prowadzenie śledztwa, nadzorowanie dochodzenia, wnoszenie aktu oskarżenia i popieranie go na rozprawie. Prokurator wszczyna postępowanie po otrzymaniu stosownego zawiadomienia. Art. 256 § 1 kpk stanowi o społecznym obowiązku każdej osoby, która dowiedziała się o popełnieniu przestępstwa ściganego z urzędu, do zgłoszenia o tym fakcie prokuratorowi lub policji. § 2 tego artykułu mówi o bezwzględnym obowiązku natychmiastowego zgłoszenia przez instytucję państwową lub społeczną, która w związku ze swoją działalnością dowiedziała się o popełnieniu przestępstwa; zgłaszający taki fakt w imieniu instytucji ma obowiązek przedsięwziąć czynności nie cierpiące zwłoki, do czasu przybycia organu powołanego do ścigania przestępstw lub do czasu wydania przez ten organ stosownego zarządzenia, aby nie dopuścić do zatarcia śladów i dowodów przestępstwa.

9. Sprawy o ochronę praw autorskich i praw pokrewnych nie należą do łatwych. Biorąc to pod uwagę ustawa zakłada, że nie każdy sąd rejonowy będzie właściwie przygotowany merytorycznie do prowadzenia takich spraw.

Sądy rejonowe, właściwe do rozpoznawania spraw o przestępstwa o których mowa w art. 115, 116, 117. 118 i 119 ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych może, w drodze rozporządzenia, wyznaczyć Minister Sprawiedliwości — na obszarze właściwości danego sądu wojewódzkiego. Jak wynika z tych przepisów, Minister Sprawiedliwości nie jest zobowiązany do wydania takiego rozporządzenia. Jeśli dojdzie do wydania takiego aktu normatywnego, wówczas, jak każde rozporządzenie, będzie promulgowany w „Dzienniku Ustaw” (art. 123).

XVII. PRZEPISY PRZEJŚCIOWE I KOŃCOWE (art. 124-129)

1. Przepisy ustawy stosuje się do utworów:

1) ustalonych po raz pierwszy po jej wejściu w życie,
2) do których prawa autorskie według przepisów dotychczasowych nie wygasły,

3) do których prawa autorskie według przepisów dotychczasowych wygasły, a które według niniejszej ustawy korzystają nadal z ochrony, z wyłączeniem okresu między wygaśnięciem ustawy dotychczasowej i wejściem w życie obecnie obowiązującej; ustawa nie narusza własności egzemplarzy utworów rozpowszechnionych przed dniem jej wejścia w życie; przepis ten stosuje się także do utworów obywateli obcych, stale zamieszkałych za granicą, pod warunkiem wzajemności.

Przepisy ustawy stanowiące o wejściu w życie postanowień mówiących o korzystaniu z programów komputerowych omówiono w rozdziale IX (s. 76).

Przepisy ustawy stanowiące o stosowaniu przepisów ustawy do artystycznych wykonań omówiono w rozdziale XIII, pkt 1 (s. 86).

Przepisy ustawy stanowiące o stosowaniu jej przepisów do fonogramów i wideogramów oraz do programów radiowych i telewizyjnych omówiono w rozdziale XIII pkt 2 (s. 88 - 89).

2. Dokonane przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy czynności prawne odnoszące się do prawa autorskiego są skuteczne i podlegają ocenie według przepisów obowiązujących przed dniem 23 maja 1994 r. Odnosi się to także do zdarzeń innych niż czynności prawne.

Ustawę stosuje się także do umów długoterminowych, które zostały zawarte przed dniem 23 maja 1994 r., w odniesieniu do okresu następującego po tej dacie, oraz do zobowiązań, które powstały przed tym dniem, ale tylko w odniesieniu do skutków prawnych zdarzeń następujących po tej dacie, nie związanych z istotą zobowiązania.

Jeśli strony nie postanowiły inaczej, przepisów ustawy dotyczących praw pokrewnych nie stosuje się do umów zawartych przed dniem 23 maja 1994 r.

3. Ustawa weszła w życie z dniem 22 maja 1994 r., z tym, że przepisy dotyczące posiadaczy programów komputerowych obowiązują od dnia ogłoszenia ustawy, tj. od dnia 24 lutego 1994 r. (s. 76) (art. 129 i art. 124 ust. 3).

XVIII. TEKSTY AKTÓW NORMATYWNYCH

1. Ustawa

z dnia 4 lutego 1994 r.

o prawie autorskim i prawach pokrewnych

(Dz.U. Nr 24, poz. 83 z dnia 23 lutego 1994 r.)

Rozdział 1.

Przedmiot prawa autorskiego

Art. 1. 1. Przedmiotem prawa autorskiego jest każdy przejaw działalności twórczej o indywidualnym charakterze, ustalony w jakiejkolwiek postaci, niezależnie od wartości, przeznaczenia i sposobu wyrażenia (utwór).

2. W szczególności przedmiotem prawa autorskiego są utwory:

1) wyrażone słowem, symbolami matematycznymi, znakami graficznymi (literackie, publicystyczne, naukowe, kartograficzne oraz programy komputerowe),

2) plastyczne,

3) fotograficzne,

4) lutnicze,

5) wzornictwa przemysłowego,

6) architektoniczne, architektoniczno-urbanistyczne i urbanistyczne,

7) muzyczne i słowno-muzyczne,

8) sceniczne, sceniczno-muzyczne, choreograficzne i pantomimiczne,

9) audiowizualne (w tym wizualne i audialne).

3. Utwór jest przedmiotem prawa autorskiego od chwili ustalenia, chociażby miał postać nieukończoną.

4. Ochrona przysługuje twórcy niezależnie od spełnienia jakichkolwiek formalności.

Art. 2. 1. Opracowanie cudzego utworu, w szczególności tłumaczenie, przeróbka, adaptacja, jest przedmiotem prawa autorskiego bez uszczerbku dla prawa do utworu pierwotnego.

2. Rozporządzanie i korzystanie z opracowania zależy od zezwolenia twórcy utworu pierwotnego (prawo zależne), chyba że autorskie prawa majątkowe do utworu pierwotnego wygasły.

3. Twórca utworu pierwotnego może cofnąć zezwolenie, jeżeli w ciągu pięciu lat od jego udzielenia opracowanie nie zostało rozpowszechnione. Wyplacone twórcy wynagrodzenie nie podlega zwrotowi.

4. Za opracowanie nie uważa się utworu, który powstał w wyniku inspiracji cudzym utworem.

5. Na egzemplarzach opracowania należy wymienić twórcę i tytuł utworu pierwotnego.

Art. 3. Zbiory, antologie, wybory, bazy danych są przedmiotem prawa autorskiego, nawet jeżeli zawierają nie chronione materiały, o ile przyjęty w nich dobór, układ lub zestawienie ma twórczy charakter, bez uszczerbku dla praw do wykorzystywanych utworów.

Art. 4. Nie stanowią przedmiotu prawa autorskiego:

- 1) akty normatywne lub ich urzędowe projekty,
- 2) urzędowe dokumenty, materiały, znaki i symbole,
- 3) opublikowane opisy patentowe lub ochronne,
- 4) proste informacje prasowe.

Art. 5. Przepisy ustawy stosuje się do utworów:

- 1) których twórca lub współtwórca jest obywatelem polskim lub
- 2) które zostały opublikowane po raz pierwszy na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej albo równocześnie na tym terytorium i za granicą, lub
- 3) które zostały opublikowane po raz pierwszy w języku polskim, lub
- 4) których ochrona wynika z umów międzynarodowych,

Art. 6. W rozumieniu ustawy:

1) utworem opublikowanym jest utwór, który za zezwoleniem twórcy został zwielokrotniony i którego egzemplarze zostały udostępnione publicznie.

2) opublikowaniem równoczesnym utworu jest opublikowanie utworu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej i za granicą w okresie trzydziestu dni od jego pierwszej publikacji,

3) utworem rozpowszechnionym jest utwór, który za zezwoleniem twórcy został udostępniony publicznie.

Art. 7. Jeżeli umowy międzynarodowe, których Rzeczpospolita Polska jest stroną, przewidują dalej idącą ochronę, niż to wynika z ustawy, do nie

opublikowanych utworów obywateli polskich albo do utworów opublikowanych po raz pierwszy na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej lub równocześnie na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej albo opublikowanych po raz pierwszy w języku polskim — stosuje się postanowienia tych umów.

Rozdział 2.

Podmiot prawa autorskiego

Art. 8. 1. Prawo autorskie przysługuje twórcy, o ile ustawa nie stanowi inaczej.

2. Domniemywa się, że twórcą jest osoba, której nazwisko w tym charakterze uwidoczniło na egzemplarzach utworu lub której autorstwo podano do publicznej wiadomości w jakikolwiek sposób w związku z rozpowszechnianiem utworu.

3. Dopóki twórca nie ujawnił swojego autorstwa, w wykonywaniu prawa autorskiego zastępuje go producent lub wydawca, a w razie ich braku — właściwa organizacja zbiorowego zarządzania prawami autorskimi.

Art. 9.1. Współtwórcom przysługuje prawo autorskie wspólnie. Domniemywa się, że wielkości udziałów są równe. Każdy ze współtwórców może żądać określenia wielkości udziałów przez sąd, na podstawie wkładów pracy twórczej.

2. Każdy ze współtwórców może wykonywać prawo autorskie do swojej części utworu mającej samodzielne znaczenie, bez uszczerbku dla praw pozostałych współtwórców.

3. Do wykonywania prawa autorskiego do całości utworu potrzebna jest zgoda wszystkich współtwórców. W przypadku braku takiej zgody każdy ze współtwórców może żądać rozstrzygnięcia przez sąd, który orzeka uwzględniając interesy wszystkich współtwórców.

4. Każdy ze współtwórców może dochodzić roszczeń z tytułu naruszenia prawa autorskiego do całości utworu. Uzyskane świadczenie przypada wszystkim współtwórcom stosownie do wielkości ich udziałów.

5. Do autorskich praw majątkowych przysługujących współtwórcom stosuje się odpowiednio przepisy Kodeksu cywilnego o współwłasności w częściach ułamkowych.

Art. 10. Jeżeli twórcy połączyli swoje odrębne utwory w celu wspólnego rozpowszechniania, każdy z nich może żądać od pozostałych twórców udzielenia zezwolenia na rozpowszechnianie tak powstałej całości, chyba że istnieje słuszna podstawa odmowy, a umowa nie stanowi inaczej. Przepisy art. 9 ust. 2-4 stosuje się odpowiednio.

Art. 11. Autorskie prawa majątkowe do utworu zbiorowego, w szczególności do encyklopedii lub publikacji periodycznej, przysługują produ-

centowi lub wydawcy, a do poszczególnych części mających samodzielne znaczenie — ich twórcom. Domniemywa się, że producentowi lub wydawcy przysługuje prawo do tytułu.

Art. 12. 1. Jeżeli ustawa lub umowa o pracę nie stanowią inaczej, pracodawca, którego pracownik stworzył utwór w wyniku wykonywania obowiązków ze stosunku pracy, nabywa z chwilą przyjęcia utworu autorskie prawa majątkowe w granicach wynikających z celu umowy o pracę i zgodnego zamiaru stron.

2. Jeżeli pracodawca, w okresie dwóch lat od daty przyjęcia utworu, nie przystąpi do rozpowszechniania utworu przeznaczonego w umowie o pracę do rozpowszechniania, twórca może wyznaczyć pracodawcy na piśmie odpowiedni termin na rozpowszechnianie utworu z tym skutkiem, że po jego bezskutecznym upływie prawa uzyskane przez pracodawcę wraz z własnością przedmiotu, na którym utwór utrwalono, powracają do twórcy, chyba że umowa stanowi inaczej. Strony mogą określić inny termin na przystąpienie do rozpowszechniania utworu.

3. Jeżeli umowa o pracę nie stanowi inaczej, z chwilą przyjęcia utworu pracodawca nabywa własność przedmiotu, na którym utwór utrwalono.

Art. 13. Jeżeli pracodawca nie zawiadomi twórcy w terminie sześciu miesięcy od dostarczenia utworu o jego przyjęciu, nieprzyjęciu lub uzależnieniu przyjęcia od dokonania określonych zmian w wyznaczonym w tym celu odpowiednim terminie, uważa się, że utwór został przyjęty bez zastrzeżeń. Strony mogą określić inny termin.

Art. 14. 1. Jeżeli w umowie o pracę nie postanowiono inaczej, instytucji naukowej przysługuje pierwszeństwo opublikowania utworu naukowego pracownika, który stworzył ten utwór w wyniku wykonywania obowiązków ze stosunku pracy. Twórcy przysługuje prawo do wynagrodzenia. Pierwszeństwo opublikowania wygasa, jeżeli w ciągu sześciu miesięcy od dostarczenia utworu nie zawarto z twórcą umowy o wydanie utworu albo jeżeli w okresie dwóch lat od daty jego przyjęcia utwór nie został opublikowany.

2. Instytucja naukowa może, bez odrębnego wynagrodzenia, korzystać z materiału naukowego zawartego w utworze, o którym mowa w ust. 1, oraz udostępniać ten materiał osobom trzecim, jeżeli to wynika z uzgodnionego przeznaczenia utworu lub zostało postanowione w umowie.

Art. 15. Domniemywa się, że producentem lub wydawcą jest osoba, której nazwisko lub nazwę uwidoczniiono w tym charakterze na przedmiotach, na których utwór utrwalono, albo podano do publicznej wiadomości w jakikolwiek sposób w związku z rozpowszechnianiem utworu.

Rozdział 3 Treść prawa autorskiego

Oddział 1. Autorskie prawa osobiste

Art. 16. Jeżeli ustawa nie stanowi inaczej, autorskie prawa osobiste chronią nieograniczoną w czasie i nie podlegającą zrzeczeniu się lub zbyciu więź twórcy z utworem, a w szczególności prawo do:

- 1) autorstwa utworu,
- 2) oznaczenia utworu swoim nazwiskiem lub pseudonimem albo do udostępniania anonimowo,
- 3) nienaruszalności treści i formy utworu oraz jego rzetelnego wykorzystania,
- 4) decydowania o pierwszym udostępnieniu utworu publiczności,
- 5) nadzoru nad sposobem korzystania z utworu.

Oddział 2. Autorskie prawa majątkowe

Art. 17. Jeżeli ustawa nie stanowi inaczej, twórcy przysługuje wyłączne prawo do korzystania z utworu i rozporządzania nim na wszystkich polach eksploatacji oraz do wynagrodzenia za korzystanie z utworu.

Art. 18. 1. Autorskie prawa majątkowe nie podlegają egzekucji, dopóki służą twórcy. Nie dotyczy to wymaganych wierzytelności.

2. Po śmierci twórcy, spadkobiercy mogą sprzeciwić się egzekucji z prawa autorskiego do utworu nieopublikowanego, chyba że sprzeciw byłby niezgodny z ujawnioną wolą twórcy co do rozpowszechniania utworu.

3. Prawo do wynagrodzenia, o którym mowa w art. 20 ust. 2, art. 30 ust. 2 oraz w art. 70 ust. 3 nie podlega zrzeczeniu się, zbyciu ani egzekucji. Nie dotyczy to wymagalnych wierzytelności.

Art. 19.1. Twórcy i jego spadkobiercom przysługuje prawo do wynagrodzenia w wysokości 5% ceny dokonanych zawodowo odsprzedaży oryginalnych egzemplarzy utworu plastycznego oraz rękopisów utworów literackich i muzycznych. Do zapłaty tego wynagrodzenia jest obowiązany sprzedawca, a gdy działa na rzecz osoby trzeciej, odpowiada z nią solidarnie.

2. Sprzedawca jest obowiązany do ujawnienia osoby trzeciej, o której mowa w ust. 1. Z obowiązku tego może się zwolnić płacąc należne wynagrodzenie.

3. Zrzeczenie się wynagrodzenia, o którym mowa w ust. 1, jest nieważne, chyba że dotyczy wymagalnej wierzytelności.

Art. 20.1. Producenci i importerzy magnetofonów, magnetowidów i innych podobnych urządzeń, czystych nośników służących do utrwalania przy użyciu tych urządzeń utworów w zakresie użytku osobistego oraz urządzeń reprograficznych są obowiązani do opłat na rzecz twórców, artystów wyko-

nawców oraz producentów fonogramów i wideogramów, w wysokości nie wyższej niż 3% kwoty należnej z tytułu sprzedaży tych urządzeń i nośników.

2. Z kwoty uzyskanej z tytułu opłat, o których mowa w ust. 1, przypada:

- 1) 50% — twórcom,
- 2) 25% — artystom wykonawcom,
- 3) 25% — producentom fonogramów i wideogramów,

z tym że w przypadku urządzeń reprograficznych kwota ta przypada w 100% twórcom.

3. Minister Kultury i Sztuki po zasięgnięciu opinii właściwych organizacji zbiorowego zarządzania prawami autorskimi lub prawami pokrewnymi, stowarzyszeń twórców, artystów wykonawców oraz organizacji producentów lub importerów urządzeń i czystych nośników wymienionych w ust. 1 określa, w drodze rozporządzenia, wysokość opłat, o których mowa w ust. 1, szczegółowe zasady ich pobierania i odprowadzania oraz wskazuje organizację zbiorowego zarządzania prawami autorskimi lub prawami pokrewnymi właściwą do ich pobierania.

Art. 21.1. Publicznym organizacjom radiowym i telewizyjnym wolno nadawać opublikowane utwory nie będące filmami fabularnymi, w tym serialami fabularnymi. Uprawnionym do utworów przysługuje prawo do wynagrodzenia.

2. Organizacjom radiowym i telewizyjnym innym niż wymienione w ust. 1 wolno nadawać opublikowane drobne utwory słowne, muzyczne i słowno-muzyczne na podstawie umowy zawartej za pośrednictwem właściwej organizacji zbiorowego zarządzania prawami autorskimi lub prawami pokrewnymi. Twórca może jednak oświadczyć takiej organizacji, z zachowaniem formy pisemnej pod rygorem nieważności, że o nadaniu swoich opublikowanych utworów będzie decydować osobiście.

Art. 22. 1. Organizacjom radiowym i telewizyjnym wolno dla własnych celów nadawczych utrwalać utwory, na których nadanie uprzednio uzyskały zezwolenie.

2. Utrwalenia, o których mowa w ust. 1, powinny być zniszczone w ciągu miesiąca od nadania utworu.

3. Przepisu ust. 2 nie stosuje się do utrważeń dokonanych dla celów nadawczych mających wyjątkowy charakter dokumentalny, o ile zostają umieszczone w archiwum. Twórca powinien zostać niezwłocznie powiadomiony o umieszczeniu utrwalenia jego utworu w archiwum.

Oddział 3. Dozwolony użytek chronionych utworów

Art. 23.1. Bez zezwolenia twórcy wolno nieodpłatnie korzystać z już rozpowszechnionego utworu w zakresie własnego użytku osobistego. Przepis ten nie upoważnia do budowania według cudzego utworu architektonicznego i architektoniczno-urbanistycznego.

2. Zakres własnego użytku osobistego obejmuje krąg osób pozostających w związku osobistym, w szczególności pokrewieństwa, powinowactwa lub stosunku towarzyskiego.

Art. 24. 1. Wolno rozpowszechniać za pomocą anteny zbiorowej oraz sieci kablowej utwory nadawane przez inną organizację radiową lub telewizyjną drogą satelitarną albo naziemną, jeżeli następuje to w ramach równoczesnego, integralnego i nieodpłatnego rozpowszechniania programów radiowych lub telewizyjnych i przeznaczone jest do oznaczonego grona odbiorców znajdujących się w jednym budynku lub w domach jednorodzinnych obejmujących do 50 gospodarstw domowych.

2. Posiadacze urządzeń służących do odbioru dźwięku lub dźwięku i obrazu mogą za ich pomocą odbierać nadawane utwory, choćby urządzenia te były umieszczone w miejscu ogólnie dostępnym, jeżeli nie łączy się z tym osiąganie korzyści majątkowych.

3. Z zastrzeżeniem przepisu ust. 1. operatorom sieci kablowych wolno rozpowszechniać utwory nadawane przez inne organizacje radiowe lub telewizyjne dostępne na danym obszarze, jeżeli rozpowszechnianie w sieciach kablowych ma charakter równoczesny i integralny z nadaniem pierwotnym. - Uprawnionym do utworów przysługuje prawo do wynagrodzenia.

Art. 25. 1. Wolno rozpowszechniać w celach informacyjnych w prasie, radiu i telewizji:

- 1) już rozpowszechnione:
 - a) sprawozdania o aktualnych wydarzeniach,
 - b) aktualne artykuły i wypowiedzi na tematy polityczne, gospodarcze i społeczne,
 - c) aktualne zdjęcia reporterskie,
- 2) krótkie wyciągi ze sprawozdań, artykułów i wypowiedzi, o których mowa w pkt 1 lit. a) i b),
- 3) przeglądy publikacji i utworów rozpowszechnionych,
- 4) mowy wygłoszone na publicznych zebraniach i rozprawach; nie upoważnia to jednak do publikacji zbiorów mów jednej osoby,
- 5) krótkie streszczenia rozpowszechnionych utworów.

2. Za korzystanie z utworów, o których mowa w ust. 1 pkt. 1 lit. b) i c), twórcy przysługuje prawo do wynagrodzenia.

3. Rozpowszechnianie utworów na podstawie ust. 1 jest dozwolone zarówno w oryginale, jak i w tłumaczeniu.

Art. 26. Wolno w sprawozdaniach o aktualnych wydarzeniach przytaczać fragmenty utworów udostępnianych podczas tych wydarzeń, jednakże w granicach uzasadnionych celem informacji.

Art. 27. Instytucje naukowe i oświatowe mogą, w celach dydaktycznych lub prowadzenia własnych badań, korzystać z opublikowanych utworów

w oryginale i w tłumaczeniu oraz sporządzać w tym celu egzemplarze fragmentów opublikowanego utworu.

Art. 28. Biblioteki, archiwa i szkoły mogą:

1) udostępniać nieodpłatnie, w zakresie swoich zadań statutowych egzemplarze utworów opublikowanych,

2) sporządzać lub zlecać sporządzenie pojedynczych egzemplarzy utworów opublikowanych, niedostępnych w handlu — w celu uzupełnienia, ochrony swoich zbiorów i nieodpłatnego ich udostępniania.

Art. 29. 1. Wolno przytaczać w utworach stanowiących samoistną całość urywki rozpowszechnionych utworów lub drobne utwory w całości, w zakresie uzasadnionym wyjaśnianiem, analizą krytyczną, nauczaniem lub prawami gatunku twórczości.

2. Wolno w celach dydaktycznych i naukowych zamieszczać rozpowszechnione drobne utwory lub fragmenty większych utworów w podręcznikach i wypisach.

3. W przypadkach, o których mowa w ust. 2 twórcy przysługuje prawo do wynagrodzenia.

Art. 30. 1. Ośrodki informacji lub dokumentacji naukowo-technicznej mogą sporządzać i rozpowszechniać własne opracowania dokumentacyjne oraz pojedyncze egzemplarze, nie większych niż jeden arkusz wydawniczy, fragmentów opublikowanych utworów.

2. Twórca albo właściwa organizacja zbiorowego zarządzania prawami autorskimi lub prawami pokrewnymi jest uprawniona do pobierania od ośrodków, o których mowa w ust. 1, wynagrodzenia za odpłatne udostępnianie egzemplarzy fragmentów utworów.

Art. 31. Wolno nieodpłatnie wykonywać publicznie opublikowane utwory literackie, muzyczne i słowno-muzyczne, jeżeli nie łączy się z tym osiągnięcie korzyści majątkowych. Dotyczy to w szczególności okazjonalnego wykonywania na żywo, związanego ze sprawowaniem kultu religijnego, uroczystościami państwowymi, szkolnymi, obchodami i imprezami powszechnie dostępnymi, z wyłączeniem jednak imprez reklamowych, promocyjnych i wyborczych.

Art. 32. 1. Właściciel egzemplarza utworu plastycznego może go wystawiać publicznie, jeżeli nie łączy się z tym osiągnięcie korzyści majątkowych.

2. W razie podjęcia decyzji o zniszczeniu oryginalnego egzemplarza utworu plastycznego znajdującego się w miejscu publicznie dostępnym, właściciel jest obowiązany złożyć twórcy utworu lub jego bliskim ofertę sprzedaży, jeżeli porozumienie się z nim, celem złożenia oferty, jest możliwe. Górną granicę ceny określa wartość materiałów. Jeżeli sprzedaż nie jest możliwa, właściciel jest obowiązany umożliwić twórcy sporządzenie kopii bądź — zależnie od rodzaju utworu — stosownej dokumentacji.

Art. 33. Wolno rozpowszechniać:

1) utwory wystawione na stałe na ogólnie dostępnych drogach, ulicach, placach lub w ogrodach, jednakże nie do tego samego użytku,

2) utwory wystawione w publicznie dostępnych zbiorach, takich jak muzea, galerie, sale wystawowe, lecz tylko w katalogach i w wydawnictwach publikowanych dla promocji tych utworów, a także w sprawozdaniach o aktualnych wydarzeniach w prasie i telewizji, jednakże w granicach uzasadnionych celem informacji,

3) w encyklopediach i atlasach — opublikowane utwory plastyczne i fotograficzne, o ile nawiązanie porozumienia z twórcą celem uzyskania jego zezwolenia napotyka trudne do przewyciężenia przeszkody. Twórcy przysługuje wówczas prawo do wynagrodzenia.

Art. 34. Można korzystać z utworów w granicach dozwolonego użytku pod warunkiem wymienienia twórcy i źródła. Twórcy nie przysługuje prawo do wynagrodzenia, chyba że ustawa stanowi inaczej.

Art. 35. Dozwolony użytek nie może naruszać normalnego korzystania z utworu lub godzić w słuszne interesy twórcy.

Rozdział 4

Czas trwania autorskich praw majątkowych

Art. 36. Z zastrzeżeniem wyjątków przewidzianych w ustawie, autorskie prawa majątkowe gasną z upływem lat pięćdziesięciu:

1) od śmierci twórcy, a do utworów współautorskich — od śmierci współtwórcy, który przeżył pozostałych,

2) jeżeli twórca nie jest znany — od pierwszej publikacji, a gdy utwór nie został opublikowany — od jego ustalenia, chyba że przed upływem tego terminu nazwisko twórcy zostało za jego zgodą ujawnione,

3) od pierwszej publikacji, jeżeli z mocy ustawy autorskie prawa majątkowe przysługują innej osobie niż twórca, a gdy utwór nie został opublikowany — od jego ustalenia.

Art. 37. Jeżeli bieg terminu wygaśnięcia autorskich praw majątkowych rozpoczyna się od publikacji utworu, a utwór opublikowano w częściach, bieg terminu liczy się od publikacji ostatniej części. Jeżeli jednak poszczególne części mają samodzielne znaczenie, bieg terminu rozpoczyna się dla każdej z nich osobno.

Art. 38. Czas trwania autorskich praw majątkowych do utworu opublikowanego po raz pierwszy w ciągu ostatnich dziesięciu lat trwania jego ochrony ulega przedłużeniu o dziesięć lat.

Art. 39. Czas trwania autorskich praw majątkowych liczy się w latach pełnych następujących po roku, w którym nastąpiło zdarzenie, od którego zaczyna się bieg terminów określonych w art. 36-38.

Art. 40. 1. Producenci lub wydawcy egzemplarzy utworów literackich, muzycznych, plastycznych, fotograficznych i kartograficznych, których czas ochrony autorskich praw majątkowych upłynął, są obowiązani do przekazywania, na rzecz Funduszu, o którym mowa w art. 111, od 5% do 8% wpływów brutto ze sprzedaży egzemplarzy tych utworów. Dotyczy to wydań publikowanych na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

2. Przepis ust. 1 stosuje się odpowiednio do egzemplarzy chronionych opracowań utworów, których czas ochrony autorskich praw majątkowych upłynął.

3. Minister Kultury i Sztuki określa, w drodze rozporządzenia, wysokość procentu, o którym mowa w ust. 1.

Rozdział 5

Przejście autorskich praw majątkowych

Art. 41. 1. Jeżeli ustawa nie stanowi inaczej:

1) autorskie prawa majątkowe mogą przejść na inne osoby w drodze dziedziczenia lub na podstawie umowy,

2) nabywca autorskich praw majątkowych może przenieść je na inne osoby, chyba że umowa stanowi inaczej.

2. Umowa o przeniesienie autorskich praw majątkowych lub umowa o korzystanie z utworu, zwana dalej „licencją”, obejmuje pola eksploatacji wyraźnie w niej wymienione.

3. Nieważna jest umowa w części dotyczącej wszystkich utworów lub wszystkich utworów określonego rodzaju tego samego twórcy mających powstać w przyszłości.

4. Umowa może dotyczyć tylko pól eksploatacji, które są znane w chwili jej zawarcia.

Art. 42. Jeżeli autorskie prawa majątkowe jednego ze współtwórców miałyby przypaść Skarbowi Państwa jako spadkobiercy ustawowemu, część ta przechodzi na pozostałych przy życiu współtwórców lub ich następców prawnych, stosownie do wielkości ich udziałów.

Art. 43. 1. Jeżeli z umowy nie wynika, że przeniesienie autorskich praw majątkowych lub udzielenie licencji nastąpiło nieodpłatnie, twórcy przysługuje prawo do wynagrodzenia.

2. Jeżeli w umowie nie określono wysokości wynagrodzenia autorskiego, wysokość wynagrodzenia określa się z uwzględnieniem zakresu udzielonego prawa oraz korzyści wynikających z korzystania z utworu.

Art. 44. W razie rażącej dysproporcji między wynagrodzeniem twórcy a korzyściami nabywcy autorskich praw majątkowych lub licencjobiorcy, twórca może żądać stosownego podwyższenia wynagrodzenia przez sąd.

Art. 45. Jeżeli umowa nie stanowi inaczej, twórca przysługuje odrębne wynagrodzenie za korzystanie z utworu na każdym odrębnym polu eksploatacji.

Art. 46. Jeżeli umowa nie stanowi inaczej, twórca zachowuje wyłączone prawo zezwalania na wykonywanie zależnego prawa autorskiego, mimo że w umowie postanowiono o przeniesieniu całości autorskich praw majątkowych.

Art. 47. Jeżeli wynagrodzenie twórcy zależy od wysokości wpływów z korzystania z utworu, twórca ma prawo do otrzymania informacji i wglądu w niezbędnym zakresie do dokumentacji mającej istotne znaczenie dla określenia wysokości tego wynagrodzenia.

Art. 48. 1. Jeżeli wynagrodzenie twórcy jest określone procentowo od ceny sprzedaży egzemplarzy utworu, a cena ta ulega podwyższeniu, twórca należy się umówiony procent od egzemplarzy sprzedanych po podwyższonej cenie.

2. Jednostronne obniżenie ceny sprzedaży egzemplarzy przed upływem roku od przystąpienia do rozpowszechniania utworu nie wpływa na wysokość wynagrodzenia. Strony mogą przedłużyć ten termin.

Art. 49. 1. Jeżeli w umowie nie określono sposobu korzystania z utworu, powinien on być zgodny z charakterem i przeznaczeniem utworu oraz przyjętymi zwyczajami.

2. Następca prawny, choćby nabył całość autorskich praw majątkowych, nie może, bez zgody twórcy, czynić zmian w utworze, chyba że są one spowodowane oczywistą koniecznością, a twórca nie miałby słusznej podstawy im się sprzeciwić. Dotyczy to utworów, których czas ochrony autorskich praw majątkowych upłynął.

Art. 50. Odrębne pola eksploatacji stanowią w szczególności:

- 1) utrwalenie,
- 2) zwielokrotnienie określoną techniką,
- 3) wprowadzenie do obrotu,
- 4) wprowadzenie do pamięci komputera,
- 5) publiczne wykonanie albo publiczne odtworzenie,
- 6) wystawienie,
- 7) wyświetlenie,
- 8) najem,
- 9) dzierżawa,

10) nadanie za pomocą wizji lub fonii przewodowej albo bezprzewodowej przez stację naziemną,

11) nadanie za pośrednictwem satelity,

12) równoczesne i integralne nadanie utworu nadawanego przez inną organizację radiową lub telewizyjną.

Art. 51. 1. Wprowadzeniem do obrotu jest przeniesienie własności egzemplarza utworu dokonane przez uprawnionego lub inne rozporządzenie egzemplarzem dokonane za jego zezwoleniem.

2. Po wprowadzeniu do obrotu, dalszy obrót egzemplarzami utworu nie narusza praw autorskich, z zastrzeżeniem przepisu art. 50 pkt 8 i 9.

3. Nie stanowi naruszenia autorskich praw majątkowych import egzemplarzy wprowadzonych do obrotu na terytorium państwa, z którym Rzeczpospolita Polska zawarła umowę o utworzeniu strefy wolnego handlu.

Art. 52. 1. Jeżeli umowa nie stanowi inaczej, przeniesienie własności egzemplarza utworu nie powoduje przejścia autorskich praw majątkowych do utworu.

2. Jeżeli umowa nie stanowi inaczej, przejście autorskich praw majątkowych nie powoduje przeniesienia na nabywcę własności egzemplarza utworu.

3. Nabywca oryginału jest obowiązany udostępnić go twórcy w takim zakresie, w jakim jest to niezbędne do wykonywania prawa autorskiego. Nabywca oryginału może jednak domagać się od twórcy odpowiedniego zabezpieczenia oraz wynagrodzenia za korzystanie.

Art. 53. Umowa o przeniesienie autorskich praw majątkowych wymaga zachowania formy pisemnej pod rygorem nieważności.

Art. 54. 1. Twórca jest obowiązany dostarczyć utwór w terminie określonym w umowie, a jeżeli termin nie został określony — niezwłocznie po ukończeniu utworu.

2. Jeżeli twórca nie dostarczył utworu w przewidzianym terminie, zamawiający może wyznaczyć twórcy odpowiedni dodatkowy termin z zagrożeniem odstąpienia od umowy, a po jego bezskutecznym upływie może od umowy odstąpić.

Art. 55. 1. Jeżeli zamówiony utwór ma usterki, zamawiający może wyznaczyć twórcy odpowiedni termin do ich usunięcia, a po jego bezskutecznym upływie może od umowy odstąpić lub żądać odpowiedniego obniżenia umówionego wynagrodzenia, chyba że usterki są wynikiem okoliczności, za które twórca nie ponosi odpowiedzialności. Twórca zachowuje w każdym razie prawo do otrzymanej części wynagrodzenia, nie wyższej niż 25% wynagrodzenia umownego.

2. Jeżeli utwór ma wady prawne, zamawiający może od umowy odstąpić i żądać naprawienia poniesionej szkody.

3. Roszczenia, o których mowa w ust. 1, wygasają z chwilą przyjęcia utworu.

4. Jeżeli zamawiający nie zawiadomi twórcy w terminie sześciu miesięcy od dostarczenia o jego przyjęciu, nieprzyjęciu lub uzależnieniu przyjęcia od dokonania określonych zmian w wyznaczonym w tym celu odpowiednim terminie, uważa się, że utwór został przyjęty bez zastrzeżeń. Strony mogą określić inny termin.

Art. 56. 1. Twórca może odstąpić od umowy lub ją wypowiedzieć ze względu na swoje istotne interesy twórcze.

2. Jeżeli w ciągu dwóch lat od odstąpienia lub wypowiedzenia, o którym mowa w ust. 1, twórca zamierza przystąpić do korzystania z utworu, ma obowiązek zaoferować to korzystanie nabywcy lub licencjobiorcy, wyznaczając mu w tym celu odpowiedni termin.

3. Jeżeli odstąpienie od umowy lub jej wypowiedzenie następuje po przyjęciu utworu, skuteczność odstąpienia lub wypowiedzenia może być przez drugą stronę umowy uzależniona od zabezpieczenia kosztów poniesionych przez nią w związku z zawartą umową. Nie może jednak żądać zwrotu kosztów, gdy zaniechanie rozpowszechniania jest następstwem okoliczności, za które twórca nie ponosi odpowiedzialności.

4. Przepisu ust. 1 nie stosuje się do utworów architektonicznych i architektoniczno-urbanistycznych, audiowizualnych oraz utworów zamówionych w zakresie ich eksploatacji w utworze audiowizualnym.

Art. 57. 1. Jeżeli nabywca autorskich praw majątkowych lub licencjobiorca, który zobowiązał się do rozpowszechniania utworu, nie przystąpi do rozpowszechniania w umówionym terminie, a w jego braku — w ciągu dwóch lat od przyjęcia utworu, twórca może odstąpić od umowy lub ją wypowiedzieć i domagać się naprawienia szkody po bezskutecznym upływie dodatkowego terminu, nie krótszego niż sześć miesięcy.

2. Jeżeli wskutek okoliczności, za które nabywca lub licencjobiorca ponosi odpowiedzialność, utwór nie został udostępniony publiczności, twórca może się domagać, zamiast naprawienia poniesionej szkody, podwójnego wynagrodzenia w stosunku do określonego w umowie o rozpowszechnienie utworu, chyba że licencja jest niewyłączna.

3. Przepisów ust. 1 i 2 nie stosuje się do utworów architektonicznych i architektoniczno-urbanistycznych.

Art. 58. Jeżeli publiczne udostępnienie utworu następuje w nieodpowiedniej formie albo ze zmianami, którym twórca mógłby słusznie się sprzeciwić, może on po bezskutecznym wezwaniu do zaniechania naruszenia odstąpić od umowy lub ją wypowiedzieć. Twórcy przysługuje prawo do wynagrodzenia określonego umową.

Art. 59. Jeżeli ustawa nie stanowi inaczej, każda ze stron odstępując od umowy lub wypowiadając ją może żądać od drugiej strony zwrotu wszystkiego, co ta otrzymała z tytułu umowy.

Art. 60. 1. Korzystający z utworu jest obowiązany umożliwić twórcy przed rozpowszechnieniem utworu przeprowadzenie nadzoru autorskiego. Jeżeli wniesione w związku z nadzorem zmiany w utworze są niezbędne i wynikają z okoliczności od twórcy niezależnych, koszty ich wprowadzenia obciążają nabywcę autorskich praw majątkowych lub licencjobiorcę.

2. Jeżeli twórca nie przeprowadzi nadzoru autorskiego w odpowiednim terminie, uważa się, że wyraził zgodę na rozpowszechnianie utworu.

3. Jeżeli ustawa lub umowa nie stanowią inaczej, za wykonanie nadzoru autorskiego nie przysługuje twórcy odrębne wynagrodzenie.

4. Twórcy utworu plastycznego przysługuje prawo do sprawowania odpłatnego nadzoru autorskiego.

5. Sprawowanie nadzoru autorskiego nad utworami architektonicznymi i architektoniczno-urbanistycznymi regulują odrębne przepisy.

Art. 61. Jeżeli umowa nie stanowi inaczej, nabycie od twórcy egzemplarza projektu architektonicznego lub architektoniczno-urbanistycznego obejmuje prawo zastosowania go tylko do jednej budowy.

Art. 62. 1. Twórca może w zbiorowej publikacji swych utworów umieścić utwory, o których publikację zawarł odrębną umowę.

2. Umowa o zbiorowe wydanie utworów nie obejmuje prawa publikacji poszczególnych utworów, chyba że postanowiono w niej inaczej.

Art. 63. Jeżeli umowa obejmuje sporządzenie egzemplarzy przeznaczonych do udostępnienia publiczności, twórcy należą się egzemplarze autorskie w liczbie określonej w umowie.

Art. 64. Umowa zobowiązująca do przeniesienia autorskich praw majątkowych przenosi na nabywcę, z chwilą przyjęcia utworu, prawo do wyłącznego korzystania z utworu na określonym w umowie polu eksploatacji, chyba że postanowiono w niej inaczej.

Art. 65. W braku wyraźnego postanowienia o przeniesieniu prawa, uważa się, że twórca udzielił licencji.

Art. 66. 1. Umowa licencyjna uprawnia do korzystania z utworu w okresie pięciu lat na terytorium państwa, w którym licencjobiorca ma swoją siedzibę, chyba że w umowie postanowiono inaczej.

2. Po upływie terminu, o którym mowa w ust. 1, prawo uzyskane na podstawie umowy licencyjnej wygasa.

Art. 67. 1. Twórca może udzielić upoważnienia do korzystania z utworu na wymienionych w umowie polach eksploatacji z określeniem zakresu, miejsca i czasu tego korzystania.

2. Jeżeli umowa nie zastrzega wyłączności korzystania z utworu w określony sposób (licencja wyłączna), udzielenie licencji nie ogranicza udzielenia przez twórcę upoważnienia innym osobom do korzystania z utworu na tym samym polu eksploatacji (licencja niewyłączna).

3. Jeżeli umowa nie stanowi inaczej, licencjobiorca nie może upoważnić innej osoby do korzystania z utworu w zakresie uzyskanej licencji.

4. Jeżeli umowa nie stanowi inaczej, uprawniony z licencji wyłącznej może dochodzić roszczeń z tytułu naruszenia autorskich praw majątkowych, w zakresie objętym umową licencyjną.

5. Umowa licencyjna wyłączna wymaga zachowania formy pisemnej pod rygorem nieważności.

Art. 68. 1. Jeżeli umowa nie stanowi inaczej, a licencji udzielono na czas nie oznaczony, twórca może ją wypowiedzieć z zachowaniem terminów umownych, a w ich braku na rok naprzód, na koniec roku kalendarzowego.

2. Licencję udzieloną na okres dłuższy niż pięć lat uważa się, po upływie tego terminu, za udzieloną na czas nie oznaczony.

Rozdział 6

Przepisy szczególne dotyczące utworów audiowizualnych

Art. 69. Współtwórcami utworu audiowizualnego są osoby, które wniosły wkład twórczy w jego powstanie, a w szczególności: reżyser, twórca adaptacji utworu literackiego, twórca stworzonych dla utworu audiowizualnego utworów muzycznych lub słowno-muzycznych oraz twórca scenariusza.

Art. 70. 1. Autorskie prawa majątkowe do utworu audiowizualnego przysługują producentowi. Prawa twórców utworów mających samodzielne znaczenie nie mogą być wykonywane z uszczerbkiem dla producenta lub pozostałych twórców.

2. Domniemywa się, że producent utworu audiowizualnego nabył autorskie prawa majątkowe do utworów stworzonych na jego zamówienie lub włączonych do utworu audiowizualnego, jednakże tylko w zakresie eksploatacji audiowizualnej tego utworu.

3. Producent utworu audiowizualnego jest obowiązany do zapłaty, za pośrednictwem właściwej organizacji zbiorowego zarządzania prawami autorskimi lub prawami pokrewnymi, reżyserowi, twórcom scenariusza, utworów muzycznych i słowno-muzycznych oraz odtwórcom głównych ról w utworze audiowizualnym — przez czas trwania do nich praw majątkowych — wynagrodzenia proporcjonalnego do wpływów z tytułu rozpowszechniania utworu audiowizualnego w kinach oraz stosownego wynagrodzenia z tytułu najmu lub dzierżawy utworów audiowizualnych oraz ich publicznego odtwarzania.

4. Współtwórca utworu audiowizualnego oraz odtwórcy głównych ról mogą się zrzec pośrednictwa organizacji, o której mowa w ust. 3. Zrzeczenie to wymaga zachowania formy pisemnej pod rygorem nieważności.

5. Wynagrodzenie za korzystanie z polskiego utworu audiowizualnego za granicą lub zagranicznego utworu audiowizualnego w Polsce może być ustalone ryczałtowo.

Art. 71. Producent może bez zgody twórców utworu audiowizualnego dokonywać tłumaczeń na różne wersje językowe.

Art. 72. Twórca utworu zamówionego do utworu audiowizualnego może, po upływie pięciu lat od przyjęcia zamówionego utworu, zezwolić na rozpowszechnianie tego utworu w innym utworze audiowizualnym, jeżeli w tym terminie nie doszło do rozpowszechnienia utworu audiowizualnego z jego utworem. Strony mogą skrócić ten termin.

Art. 73. Prawo do nadzoru autorskiego może być wykonywane tylko w stosunku do ostatecznej wersji utworu audiowizualnego.

Rozdział 7

Przepisy szczególne dotyczące programów komputerowych

Art. 74. 1. Programy komputerowe podlegają ochronie jak utwory literackie, o ile przepisy niniejszego rozdziału nie stanowią inaczej.

2. Ochrona przyznana programowi komputerowemu obejmuje wszystkie formy jego wyrażenia, w tym wszystkie formy dokumentacji projektowej, wytwórczej i użytkowej. Idee i zasady, będące podstawą jakiegokolwiek elementu programu komputerowego, w tym podstawą łączy, nie podlegają ochronie.

3. Prawa majątkowe do programu komputerowego stworzonego przez pracownika w wyniku wykonywania obowiązków ze stosunku pracy przysługują pracodawcy, o ile umowa nie stanowi inaczej.

4. Autorskie prawa majątkowe do programu komputerowego, z zastrzeżeniem przepisów art. 75 ust. 2 i 3, obejmują prawo do:

1) trwałego lub czasowego zwielokrotnienia programu komputerowego w całości lub w części jakimikolwiek środkami i w jakiejkolwiek formie; zakresie, w którym dla wprowadzania, wyświetlania, stosowania, przekazywania i przechowywania programu komputerowego niezbędne jest jego zwielokrotnienie, czynności te nie wymagają zgody uprawnionego,

2) tłumaczenia, przystosowywania, zmiany układu lub jakichkolwiek innych zmian w programie komputerowym, z zachowaniem praw osoby, która tych zmian dokonała,

3) publicznego rozpowszechniania, w tym najmu lub dzierżawy, programu komputerowego lub jego kopii. Wraz z pierwszą sprzedażą egzemplarza, na którym program został utrwalony, przez uprawnionego lub za jego zezwoleniem, wyczerpuje się prawo do rozpowszechniania tego egzemplarza; nie narusza to prawa do kontroli dalszego najmu lub dzierżawy programu komputerowego lub jego egzemplarza.

Art. 75. 1. Jeżeli umowa nie stanowi inaczej, czynności wymienione w art. 74 ust. 4 pkt 1 i 2 nie wymagają zgody uprawnionego, jeżeli są niezbędne do korzystania z programu komputerowego zgodnie z jego przeznaczeniem, w tym do poprawiania błędów przez osobę, która legalnie weszła w jego posiadanie.

2. Nie wymaga zezwolenia uprawnionego:

1) sporządzenie kopii zapasowej, jeżeli jest to niezbędne do korzystania z programu komputerowego. Jeżeli umowa nie stanowi inaczej, kopia ta może być używana równocześnie z programem komputerowym,

2) obserwowanie, badanie i testowanie funkcjonowania programu komputerowego w celu poznania jego idei i zasad przez osobę uprawnioną na podstawie umowy do korzystania z egzemplarza programu komputerowego, jeżeli będąc do tych czynności upoważniona dokonuje tego w trakcie wprowadzania, wyświetlania, stosowania, przekazywania lub przechowywania programu komputerowego,

3) zwielokrotnianie kodu lub tłumaczenie jego formy w rozumieniu art. 74 ust. 4 pkt 1 i 2, jeżeli jest to niezbędne do uzyskania informacji koniecznych do osiągnięcia współdziałania niezależnie stworzonego programu komputerowego z innymi programami komputerowymi, o ile zostaną spełnione następujące warunki:

a) czynności te dokonywane są przez licencjobiorcę lub inną osobę uprawnioną do korzystania z egzemplarza programu komputerowego bądź przez inną osobę działającą na ich rzecz,

b) informacje niezbędne do osiągnięcia współdziałania nie były uprzednio łatwo dostępne dla osób, o których mowa pod lit. a),

c) czynności te odnoszą się do tych części oryginalnego programu komputerowego, które są niezbędne do osiągnięcia współdziałania.

3. Informacje, o których mowa w ust. 2 pkt 3, nie mogą być:

1) wykorzystane do innych celów niż osiągnięcie współdziałania z niezależnie stworzonym programem komputerowym,

2) przekazane innym osobom, chyba że jest to niezbędne do osiągnięcia współdziałania z niezależnie stworzonym programem komputerowym,

3) wykorzystane do rozwijania, wytwarzania lub wprowadzania do obrotu programu komputerowego o istotnie podobnej formie lub do innych czynności naruszających prawa autorskie.

Art. 76. Postanowienia umów sprzeczne z art. 75 ust. 2 i 3 są nieważne.

Art. 77. Do programów komputerowych nie stosuje się przepisów art. 16 pkt 3—5, art. 20, 23, 27, 28, 30, 49 ust. 2 oraz art. 56, 60 i 62.

Rozdział 8

Ochrona autorskich praw osobistych

Art. 78. 1. Twórca, którego autorskie prawa osobiste zostały zagrożone cudzym działaniem, może żądać zaniechania tego działania. W razie dokonanego naruszenia może także żądać, aby osoba, która dopuściła się naruszenia, dopełniła czynności potrzebnych do usunięcia jego skutków, w szczególności aby złożyła publiczne oświadczenie o odpowiedniej treści i formie. Jeżeli naruszenie było zawinione, sąd może przyznać twórcy odpowiednią sumę pieniężną tytułem zadośćuczynienia za doznaną krzywdę albo — na żądanie twórcy — zobowiązać sprawcę, aby uiścił odpowiednią sumę pieniężną na wskazany przez twórcę cel społeczny.

2. Jeżeli twórca nie wyraził innej woli, po jego śmierci z powództwem o ochronę autorskich praw osobistych zmarłego może wystąpić małżonek, a w jego braku kolejno: zstępni, rodzice, rodzeństwo, zstępni rodzeństwa.

3. Jeżeli twórca nie wyraził innej woli, osoby wymienione w ust. 2 są uprawnione w tej samej kolejności do wykonywania autorskich praw osobistych zmarłego twórcy.

4. Jeżeli twórca nie wyraził innej woli, z powództwem, o którym mowa w ust. 2, może również wystąpić stowarzyszenie twórców właściwe ze względu na rodzaj twórczości lub organizacja zbiorowego zarządzania prawami autorskimi lub prawami pokrewnymi, która zarządzała prawami autorskimi zmarłego twórcy.

Rozdział 9

Ochrona autorskich praw majątkowych

Art. 79. 1. Twórca może żądać od osoby, która naruszyła jego autorskie prawa majątkowe, zaniechania naruszenia, wydania uzyskanych korzyści albo zapłaceniu w podwójnej, a w przypadku gdy naruszenie jest zawinione, potrójnej wysokości stosownego wynagrodzenia z chwili jego dochodzenia; twórca może również żądać naprawienia wyrządzonej szkody, jeżeli działanie naruszające było zawinione.

2. Niezależnie od roszczeń wymienionych w ust. 1, uprawniony może się domagać, ażeby sprawca naruszenia dokonanego w ramach działalności gospodarczej podejmowanej w cudzym albo we własnym imieniu, choćby na cudzy rachunek, uiścił odpowiednią sumę pieniężną z przeznaczeniem na Fundusz, o którym mowa w art. 111. Suma ta nie może być niższa niż dwukrotna wysokość uprawdopodobnionych korzyści odniesionych przez sprawcę z dokonanego naruszenia.

Art. 80. 1. Sąd właściwy do rozpoznania sprawy o naruszenie autorskich praw majątkowych miejsca, w którym sprawca prowadzi działalność lub znajduje się jego majątek, także przed wytoczeniem powództwa rozpoznaje, nie później jednak niż w ciągu 3 dni od dnia złożenia w sądzie, wniosek mającego w tym interes prawny:

1) o zabezpieczenie dowodów, bez potrzeby wskazania obawy, że ich przeprowadzenie stanie się niewykonalne lub zbyt utrudnione,

2) o zobowiązanie naruszającego autorskie prawa majątkowe do udzielenia informacji i udostępnienia, określonej przez sąd, dokumentacji mającej znaczenie dla roszczeń, o których mowa w art. 79 ust. 1,

3) o zabezpieczenie roszczenia z tytułu naruszenia autorskich praw majątkowych, wydając stosowne zarządzenie tymczasowe, po uprawdopodobnieniu, że niezabezpieczenie roszczenia może pozbawić uprawnionego zaspokojenia, choćby zarządzenie tymczasowe zmierzało do zaspokojenia roszczenia.

2. Sąd może uzależnić wydanie postanowienia o zabezpieczeniu dowodów lub roszczeń, o których mowa w ust. 1 pkt 1 i 3, od złożenia stosownej kaucji.

3. Sąd orzeka przepadek, na rzecz Skarbu Państwa, bezprawnie wytworzonych egzemplarzy utworów.

4. Sąd może orzec przepadek, na rzecz Skarbu Państwa, przedmiotów służących do bezprawnego wytworzenia egzemplarzy utworów lub przedmiotów, przy których użyciu dokonano naruszenia.

5. Na wniosek poszkodowanego, na poczet należnego odszkodowania, sąd może orzec przyznanie poszkodowanemu przedmiotów, o których mowa w ust. 4.

6. Domniemywa się, że przedmioty, o których mowa w ust. 4, należą do naruszającego prawa autorskie.

7. Zażalenie na postanowienie sądu w sprawach, o których mowa w ust. 1 pkt 1-3, sąd rozpoznaje w ciągu 7 dni.

Rozdział 10

Ochrona wizerunku, adresata korespondencji i tajemnicy źródeł informacji.

Art. 81. 1. Rozpowszechnianie wizerunku wymaga zezwolenia osoby na nim przedstawionej. W braku wyraźnego zastrzeżenia zezwolenie nie jest wymagane, jeżeli osoba ta otrzymała umówioną zapłatę za pozowanie.

2. Zezwolenia nie wymaga rozpowszechnianie wizerunku:

1) osoby powszechnie znanej, jeżeli wizerunek wykonano w związku z pełnieniem przez nią funkcji publicznych, w szczególności politycznych, społecznych, zawodowych,

2) osoby stanowiącej jedynie szczegół całości takiej jak zgromadzenia, krajobraz, publiczna impreza.

Art. 82. Jeżeli osoba, do której korespondencja jest skierowana, nie wyraziła innej woli, rozpowszechnianie korespondencji, w okresie dwudziestu lat od jej śmierci, wymaga zezwolenia małżonka, a w jego braku kolejno zstępnych, rodziców lub rodzeństwa.

Art. 83. Do roszczeń w przypadku rozpowszechniania wizerunku osoby na nim przedstawionej oraz rozpowszechniania korespondencji bez wymaganego zezwolenia osoby, do której została skierowana, stosuje się odpowiednio przepis art. 78 ust. 1; roszczeń tych nie można dochodzić po upływie dwudziestu lat od śmierci tych osób.

Art. 84. 1. Twórca, a wydawca lub producent na żądanie twórcy mają obowiązek zachowania tajemnicy źródeł informacji wykorzystywanych w utworze oraz nieujawniania związanych z tym dokumentów.

2. Ujawnienie tajemnicy jest dozwolone za zgodą osoby, która powierzyła tajemnicę, lub na podstawie postanowienia właściwego sądu.

Rozdział 11.

Prawa pokrewne

Oddział 1. Prawa do artystycznych wykonania

Art. 85. 1. Przedmiotem prawa do artystycznego wykonania jest, pod warunkiem jego ustalenia, każde wykonanie utworu mające charakter artystyczny, niezależnie od wartości, przeznaczenia i sposobu wyrażenia.

2. Artystycznymi wykonaniami, w rozumieniu ust. 1, są w szczególności działania: aktorów, recytatorów, dyrygentów, instrumentalistów, tancerzy i wokalistów oraz osób w sposób twórczy przyczyniających się do powstania wykonania.

Art. 86. 1. Artyście wykonawcy, przysługuje, w granicach określonych przepisami ustawy, wyłączne prawo do:

1) ochrony dóbr osobistych dotyczących artystycznego wykonania,

2) korzystania z artystycznego wykonania i rozporządzania nim na poszczególnych polach eksploatacji,

3) wynagrodzenia za korzystanie z artystycznego wykonania.

2. Wyłączne prawo do korzystania i rozporządzania, o którym mowa w ust. 1 pkt 2, obejmuje prawo do:

1) utrwalania,

- 2) zwielokrotniania określoną techniką,
- 3) wprowadzenia do obrotu,
- 4) publicznego odtwarzania, chyba, że jest ono dokonywane za pomocą wprowadzonego do obrotu egzemplarza,
- 5) najmu,
- 6) dzierżawy,
- 7) nadawania, chyba że jest ono dokonywane za pomocą wprowadzonego do obrotu egzemplarza.

3. W przypadku nadawania lub publicznego odtwarzania wykonania za pomocą wprowadzonego do obrotu egzemplarza, artyście przysługuje prawo do stosownego wynagrodzenia.

Art. 87. Jeżeli umowa nie stanowi inaczej, zawarcie przez artystę wykonawcę z producentem utworu audiowizualnego umowy o współdziałanie w realizacji utworu audiowizualnego przenosi na producenta prawa do rozporządzania i korzystania z wykonania, w ramach tego utworu audiowizualnego, na wszystkich znanych w chwili zawarcia umowy polach eksploatacji.

Art. 88. Prawo artysty wykonawcy nie narusza prawa autorskiego do wykonywanego utworu.

Art. 89. Prawo, o którym mowa w art. 86 ust. 1 pkt 2 i 3, gaśnie z upływem pięćdziesięciu lat następujących po roku, w którym artystyczne wykonanie po raz pierwszy ustalono.

Art. 90. Przepisy ustawy stosuje się do artystycznych wykonania, które:

- 1) dokonane zostały przez obywatela polskiego albo osobę zamieszkałą na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej lub
- 2) zostały ustalone po raz pierwszy na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, lub
- 3) zostały opublikowane po raz pierwszy na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, lub
- 4) są chronione na podstawie umów międzynarodowych.

Art. 91. Domniemywa się, że kierownik zespołu jest umocowany do reprezentowania praw do zespołowego artystycznego wykonania. Domniemanie to stosuje się odpowiednio do części artystycznego wykonania mających samodzielne znaczenie.

Art. 92. Do artystycznych wykonania stosuje się odpowiednio przepisy art. 8-10, 12, 18, 21, 41-45, 47-49, 52-55, 57-59, 62-68, 71 i 78.

Art. 93. Do prawa do artystycznego wykonania stosuje się odpowiednio przepis art. 33 pkt 10 Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego.

Oddział 2. Prawa do fonogramów i wideogramów

Art. 94. 1. Producentem fonogramu lub wideogramu jest ten, pod którym nazwiskiem lub firmą (nazwą) fonogram lub wideogram został po raz pierwszy sporządzony.

2. Bez uszczerbku dla praw twórców lub artystów wykonawców, producentowi fonogramu lub wideogramu przysługuje wyłączne prawo do rozporządzania i korzystania z fonogramu lub wideogramu w zakresie:

- 1) zwielokrotniania określoną techniką,
- 2) wprowadzenia do obrotu,
- 3) najmu,
- 4) dzierżawy.

3. W przypadku nadawania lub publicznego odtwarzania wprowadzonego do obrotu fonogramu lub wideogramu, producentowi przysługuje prawo do stosownego wynagrodzenia.

Art. 95. Prawo, o którym mowa w art. 94 ust. 2 i 3, gaśnie z upływem pięćdziesięciu lat następujących po roku, w którym fonogram lub wideogram został sporządzony.

Art. 96. Przepisy ustawy stosuje się do fonogramów i wideogramów:

- 1) których producent ma na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej miejsce zamieszkania lub siedzibę, lub
- 2) których ochrona wynika z umów międzynarodowych.

Oddział 3. Prawa do nadań

Art. 97. Bez uszczerbku dla praw twórców i artystów wykonawców, organizacji radiowej lub telewizyjnej przysługuje wyłączne prawo do rozporządzania i korzystania ze swoich programów w zakresie:

- 1) utrwalania,
- 2) zwielokrotniania określoną techniką,
- 3) nadawania, w tym także przez inną organizację radiową lub telewizyjną.

Art. 98. Prawo, o którym mowa w art. 97, gaśnie z upływem pięćdziesięciu lat następujących po roku pierwszego nadania programu.

Art. 99. Przepisy ustawy stosuje się do programów:

- 1) organizacji radiowej i telewizyjnej, która ma siedzibę na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, lub
- 2) których ochrona wynika z umów międzynarodowych.

Oddział 4. Postanowienia wspólne dotyczące praw pokrewnych

Art. 100. Wykonywanie praw do artystycznych wykonań, fonogramów, wideogramów i nadań podlega odpowiednio ograniczeniom wynikającym z przepisów art. 23-35.

Art. 101. Do artystycznych wykonań fonogramów, wideogramów i nadań stosuje się odpowiednie przepisy art. 6, 22, 39, 51, 79 ust. 1 i art. 80.

Art. 102. 1. Na każdym egzemplarzu fonogramu lub wideogramu umieszcza się, poza oznaczeniami dotyczącymi autorstwa i artystycznego

wykonawstwa, tytułami utworów oraz datą sporządzenia, nazwisko lub firmę (nazwę) producenta oraz, w wypadku utrwalenia nadania, nazwę organizacji radiowej lub telewizyjnej.

2. Domniemywa się, że egzemplarze nie spełniające wymogów określonych w ust. 1 zostały sporządzone bezprawnie.

Art. 103. Spory o prawa do artystycznych wykonań, prawa do fonogramów, wideogramów oraz nadań radiowych lub telewizyjnych należą do właściwości sądów wojewódzkich.

Rozdział 12

Organizacje zbiorowego zarządzania prawami autorskimi lub prawami pokrewnymi

Art. 104. 1. Organizacjami zbiorowego zarządzania prawami autorskimi lub prawami pokrewnymi, zwanymi dalej „organizacjami zbiorowego zarządzania”, w rozumieniu ustawy, są stowarzyszenia zrzeszające twórców, artystów wykonawców, producentów lub organizacje radiowe i telewizyjne, których statutowym zadaniem jest zbiorowe zarządzanie i ochrona powierzonych im praw autorskich lub praw pokrewnych oraz wykonywanie uprawnień wynikających z ustawy.

2. Do organizacji, o których mowa w ust. 1, stosuje się przepisy prawa o stowarzyszeniach, z tym że:

1) członkiem organizacji może być również osoba prawna,

2) podjęcie przez organizację działalności określonej w ustawie wymaga zezwolenia Ministra Kultury i Sztuki,

3) nadzór nad organizacjami sprawuje Minister Kultury i Sztuki.

3. Minister Kultury i Sztuki udziela zezwolenia, o którym mowa w ust. 2 pkt 2, organizacjom dającym rękojmię należytego zarządzania powierzonymi prawami.

4. W przypadku stwierdzenia naruszenia zakresu udzielonego zezwolenia, Minister Kultury i Sztuki wzywa organizację do usunięcia naruszenia w wyznaczonym terminie z zagrożeniem cofnięcia zezwolenia.

5. Zezwolenie, o którym mowa w ust. 2 pkt 2, może być cofnięte, jeżeli organizacja:

1) nie wykonuje należycie obowiązków w zakresie zarządzania powierzonymi jej prawami autorskimi lub pokrewnymi oraz ich ochrony,

2) narusza przepisy prawa w zakresie udzielonego zezwolenia.

6. Decyzja Ministra Kultury i Sztuki o udzieleniu lub o cofnięciu zezwolenia na podjęcie wykonywania przez organizacje zbiorowego zarządzania uprawnień określonych w ust. 1 podlega ogłoszeniu w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski”.

Art. 105. 1. Domniemywa się, że organizacja zbiorowego zarządzania jest uprawniona do zarządzania i ochrony w odniesieniu do pól eksploatacji objętych zbiorowym zarządzaniem oraz że ma legitymację procesową w tym zakresie. Na domniemanie to nie można się powołać, gdy do tego samego utworu lub artystycznego wykonania rości sobie tytuł więcej niż jedna organizacja zbiorowego zarządzania.

2. W zakresie swojej działalności organizacja zbiorowego zarządzania może się domagać udzielenia informacji oraz udostępnienia dokumentów niezbędnych do określenia wysokości dochodzonych przez nią wynagrodzeń i opłat.

Art. 106. 1. Organizacja zbiorowego zarządzania jest obowiązana do jednakowego traktowania praw swoich członków oraz innych podmiotów przez siebie reprezentowanych w zakresie zarządzania tymi prawami lub dochodzenia ich ochrony.

2. Organizacja zbiorowego zarządzania nie może, bez ważnych powodów, odmówić zgody na korzystanie z utworów lub artystycznych wykonań w granicach wykonywanego przez siebie zarządu.

3. Organizacja zbiorowego zarządzania nie może, bez ważnych powodów, odmówić podjęcia zarządzania prawem autorskim lub prawem pokrewnym. Zarządzanie to wykonuje zgodnie ze swoim statutem.

Art. 107. Jeżeli na danym polu eksploatacji działa więcej niż jedna organizacja zbiorowego zarządzania, organizacją właściwą w rozumieniu ustawy jest organizacja, do której należy twórca lub artysta wykonawca, a gdy twórca lub artysta wykonawca nie należy do żadnej organizacji albo nie ujawnił swojego autorstwa — organizacja wskazana przez Komisję Prawa Autorskiego, o której mowa w art. 108 ust. 1.

Art. 108. 1. Minister Kultury i Sztuki powołuje Komisję Prawa Autorskiego, zwaną dalej „Komisją”, składającą się z czterdziestu arbitrów powoływanych w odpowiedniej proporcji spośród kandydatów, o których mowa w ust. 2.

2. Kandydatów na członków Komisji przedstawiają organizacje zbiorowego zarządzania, stowarzyszenia twórców, artystów wykonawców, producentów, organizacje zrzeszające podmioty zajmujące się zawodowo korzystaniem z utworów oraz organizacje radiowe i telewizyjne, w terminie wyznaczonym przez Ministra Kultury i Sztuki. Informację o terminie ogłasza się w drukowanych dziennikach prasowych.

3. Komisja w składzie sześciu arbitrów oraz przewodniczącego jako superarbitra, wyznaczonych przez Ministra Kultury i Sztuki z grona arbitrów, zatwierdza lub odmawia zatwierdzenia przedstawionych przez organizacje zbiorowego zarządzania tabel wynagrodzeń za korzystanie z utworów lub artystycznych wykonań objętych zbiorowym zarządzaniem, a także wskazuje organizację właściwą w rozumieniu art. 107.

4. Do postępowania przed Komisją w sprawach, o których mowa w ust. 3, stosuje się odpowiednio przepisy Kodeksu postępowania administracyjnego. Od orzeczeń Komisji wydanych w tym trybie służy odwołanie do Ministra Kultury i Sztuki.

5. Komisja w składzie trzyosobowym wyznaczonym z grona arbitrów przez każdą ze stron oraz superarbitra wybranego przez tak wyznaczonych arbitrów rozstrzyga spory dotyczące stosowania tabel, o których mowa w ust. 3. Jeżeli jedna ze stron nie wyznaczy arbitra albo arbitrzy nie wyznaczą superarbitra, zostaną oni wyznaczeni przez Ministra Kultury i Sztuki.

6. Do postępowania przed Komisją w sprawach, o których mowa w ust. 5, stosuje się odpowiednio przepisy Kodeksu postępowania cywilnego o postępowaniu przed sądem polubownym.

7. Strona niezadowolona z rozstrzygnięcia Komisji, o którym mowa w ust. 5, może w terminie 14 dni od dnia doręczenia rozstrzygnięcia wnieść powództwo do właściwego sądu wojewódzkiego.

8. Arbitrom za udział w posiedzeniach Komisji przysługuje wynagrodzenie.

9. Minister Kultury i Sztuki określa, w drodze rozporządzenia, szczególne zasady i tryb działania Komisji, wysokość wynagrodzenia, o którym mowa w ust. 8, wysokość opłat za postępowanie przed Komisją oraz zasady ich wnoszenia.

Art. 109. Postanowienia umowne mniej korzystne dla twórców, niż wynikałoby to z tabel, o których mowa w art. 108 ust. 3, są nieważne, a ich miejsce zajmują odpowiednie postanowienia z tych tabel.

Art. 110. Wysokość wynagrodzeń dochodzonych w zakresie zbiorowego zarządzania przez organizacje zbiorowego zarządzania powinna uwzględniać wysokość wpływów osiąganych z korzystania z utworów i artystycznych wykonania, a także charakter i zakres korzystania z tych utworów i wykonania artystycznych.

Rozdział 13

Fundusz Promocji Twórczości

Art. 111. 1. Tworzy się Fundusz Promocji Twórczości, zwany dalej „Funduszem”.

2. Funduszem dysponuje Minister Kultury i Sztuki.

3. Fundusz jest państwowym funduszem celowym w rozumieniu przepisów prawa budżetowego.

Art. 112. Przychodami Funduszu są:

1) wpływy określone w art. 40,

2) wpływy określone w art. 79 ust. 2,

3) dobrowolne wpłaty, zapisy i darowizny,

4) inne wpływy.

Art. 113. Środki Funduszu przeznacza się na:

1) stypendia i pomoc socjalną dla twórców utworów oraz dla twórców opracowań utworów,

2) pokrycie w całości lub w części kosztów wydań utworów o szczególnym znaczeniu dla kultury i nauki oraz wydań dla niewidomych.

Art. 114. Minister Kultury i Sztuki, po zasięgnięciu opinii właściwych stowarzyszeń twórców, określa w drodze rozporządzenia, szczegółowe zasady dokonywania wypłat z Funduszu oraz zasady przyznawania stypendiów i pomocy socjalnej, o których mowa w art. 113 pkt. 1.

Rozdział 14

Odpowiedzialność karna

Art. 115. 1. Kto przywłaszcza sobie autorstwo albo wprowadza w błąd co do autorstwa całości lub części cudzego utworu albo artystycznego wykonania, podlega karze pozbawienia wolności do lat 2, ograniczenia wolności albo grzywny.

2. Tej samej karze podlega, kto rozpowszechnia bez podania nazwiska lub pseudonimu twórcy cudzy utwór w wersji oryginalnej albo w postaci opracowania, artystyczne wykonanie albo publicznie zniekształca taki utwór, artystyczne wykonanie, fonogram, wideogram lub nadanie.

3. Kto w celu uzyskania korzyści majątkowej w inny sposób niż określony w ust. 1 lub 2 narusza cudze prawo autorskie lub prawa pokrewne w art. 16, 17, 18, 86, 94 ust. 2 i art. 97,

podlega karze pozbawienia wolności do roku, ograniczenia wolności albo grzywny.

Art. 116. 1. Kto bez uprawnienia albo wbrew jego warunkom rozpowszechnia cudzy utwór w wersji oryginalnej albo w postaci opracowania, artystyczne wykonanie, fonogram, wideogram lub nadanie,

podlega karze pozbawienia wolności do lat 2, ograniczenia wolności albo grzywny.

2. Jeżeli sprawca dopuszcza się czynu określonego w ust. 1 w celu osiągnięcia korzyści majątkowej

podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.

3. Jeżeli sprawca uczynił sobie z popełnienia przestępstwa określonego w ust. 1 stałe źródło dochodu albo działalność przestępną, określoną w ust. 1, organizuje lub nią kieruje,

podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 5.

4. Jeżeli sprawca czynu określonego w ust. 1 działa nieumyślnie,

podlega karze pozbawienia wolności do roku, ograniczenia wolności albo grzywny.

Art. 117. 1. Kto bez uprawnienia albo wbrew jego warunkom utrwala lub zwielokrotnia cudzy utwór w wersji oryginalnej lub w postaci opracowania, artystyczne wykonanie, fonogram, wideogram lub nadanie, godząc się na ich rozpowszechnienie,

podlega karze pozbawienia wolności do lat 2, ograniczenia wolności albo grzywny.

2. Jeżeli sprawca uczynił sobie z popełnienia przestępstwa określonego w ust. 1 stałe źródło dochodu albo działalność przestępną, określoną w ust. 1, organizuje lub nią kieruje,

podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.

Art. 118. 1. Kto w celu osiągnięcia korzyści majątkowej przedmiot będący nośnikiem utworu, artystycznego wykonania, fonogramu, wideogramu rozpowszechnianego lub zwielokrotnionego bez uprawnienia albo wbrew jego warunkom nabywa, pomaga w jego zbyciu, przyjmuje albo pomaga w jego ukryciu,

podlega karze pozbawienia wolności do lat 2, ograniczenia wolności albo grzywny.

2. Jeżeli sprawca uczynił sobie z popełnienia przestępstwa określonego w ust. 1 stałe źródło dochodu albo działalność przestępną, określoną w ust. 1, organizuje lub nią kieruje,

podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.

Art. 119. Kto uniemożliwia lub utrudnia wykonywanie prawa do kontroli korzystania z utworu lub artystycznego wykonania albo odmawia informacji przewidzianych w art. 47,

podlega karze grzywny.

Art. 120. W razie warunkowego umorzenia postępowania albo warunkowego zawieszenia wykonywania kary pozbawienia wolności w sprawie o przestępstwo określone w art. 115, 116 lub 117, zobowiązuje się sprawcę do naprawienia całości lub części szkody wyrządzonej przestępstwem, jeżeli nie została ona naprawiona.

Art. 121. 1. W przypadku skazania za czyn określony w art. 115, 116, 117 lub 118, sąd orzeka przepadek przedmiotów pochodzących z przestępstwa, chociażby nie były własnością sprawcy.

2. W wypadku skazania za czyn określony w art. 115, 116, 117 lub 118, sąd może orzec przepadek przedmiotów służących do popełnienia przestępstwa, chociażby nie były własnością sprawcy.

Art. 122. Ściganie czynów określonych w art. 115, 116, ust. 1, 2 i 4, art. 117 ust. 1, art. 118 ust. 1 oraz art. 119 następuje z oskarżenia prywatnego.

Art. 123. Minister Sprawiedliwości, w drodze rozporządzenia, może wyznaczyć sądy rejonowe właściwe do rozpoznawania spraw o przestępstwa,

o których mowa w art. 115, 116, 117, 118 lub 119 — na obszarze właściwości danego sądu wojewódzkiego.

Rozdział 15.

Przepisy przejściowe i końcowe

Art. 124. 1. Przepisy ustawy stosuje się do utworów:

1) ustalonych po raz pierwszy po jej wejściu w życie,
2) do których prawa autorskie według przepisów dotychczasowych nie wygasły,

3) do których prawa autorskie według przepisów dotychczasowych wygasły, a które według niniejszej ustawy korzystają nadal z ochrony, z wyłączeniem okresu między wygaśnięciem ochrony według ustawy dotychczasowej i wejściem w życie niniejszej ustawy. Ustawa nie narusza własności egzemplarzy utworów rozpowszechnionych przed dniem jej wejścia w życie.

2. Przepis ust. 1 pkt 3 stosuje się do utworów obywateli obcych stale zamieszkałych za granicą, pod warunkiem wzajemności.

3. Posiadacz programu komputerowego stworzonego przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy i chronionego według ust. 1 nie może być pociągnięty do odpowiedzialności za naruszenie prawa autorskiego dokonane przed tym dniem. Po wejściu w życie niniejszej ustawy dalsze użytkowanie programu w dotychczasowym zakresie przez osobę, która była w posiadaniu takiego programu, jest dozwolone bez odrębnej zgody i wynagrodzenia, z zachowaniem wymogów przepisów art. 75. Dalej idące korzystanie z takich programów, w tym ich kopiowanie i rozpowszechnianie, jest zabronione.

4. Postanowienia umów, zawartych przed dniem wejścia w życie ustawy, sprzeczne z przepisami art. 75 ust. 2 i 3 są nieważne.

Art. 125. 1. Przepisy ustawy stosuje się do artystycznych wykonań:

1) ustalonych po raz pierwszy po jej wejściu w życie,
2) w zakresie korzystania z nich po jej wejściu w życie, jeżeli według przepisów niniejszej ustawy korzystają nadal z ochrony. Nie dotyczy to artystycznych wykonań ustalonych wcześniej niż dwadzieścia lat przed dniem jej wejścia w życie.

2. Ustawa nie narusza własności egzemplarzy, na których utrwalono artystyczne wykonanie przed dniem jej wejścia w życie.

Art. 126. 1. Przepisy ustawy stosuje się do:

1) fonogramów i wideogramów, które zostały sporządzone po jej wejściu w życie,

2) programów radiowych i telewizyjnych, które zostały nadane po jej wejściu w życie,

3) fonogramów i wideogramów oraz programów radiowych i telewizyjnych, które według niniejszej ustawy korzystają nadal z ochrony. Nie dotyczy to fonogramów, wideogramów oraz audycji radiowych i telewizyjnych sporządzonych lub nadawanych wcześniej niż dwadzieścia lat przed dniem jej wejścia w życie.

2. Zasady, o której mowa w ust. 1 pkt 3 zdanie 1, nie stosuje się do korzystania:

1) przez publiczne organizacje radiowe i telewizyjne oraz

2) przez szkoły w celach dydaktycznych

ze sporządzonych przed dniem wejścia w życie ustawy nadań, fonogramów i wideogramów nie będących filmami fabularnymi oraz spektaklami teatralnymi, a także do korzystania z utrwalonych na fonogramach i wideogramach artystycznych wykonań.

Art. 127. 1. Jeżeli rozpoczęte przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy korzystanie z utworu, artystycznego wykonania, fonogramu, wideogramu lub programu radiowego albo telewizyjnego było według przepisów dotychczasowych dozwolone, natomiast po tej dacie wymaga zezwolenia, to może być ono dokończzone, pod warunkiem że uprawniony otrzymał stosowne wynagrodzenie.

2. Z zastrzeżeniem ust. 3, dokonane przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy czynności prawne odnoszące się do prawa autorskiego są skuteczne i podlegają ocenie według przepisów prawa dotychczasowego; odnosi się to również do zdarzeń innych niż czynności prawne.

3. Ustawę stosuje się do umów długoterminowych, które zawarte zostały przed dniem jej wejścia w życie, w odniesieniu do okresu następującego po tej dacie oraz do zobowiązań, które powstały przed dniem wejścia w życie ustawy, w odniesieniu do skutków prawnych zdarzeń następujących po tej dacie, nie związanych z istotą zobowiązania.

4. Umowy zawarte przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy nie obejmują praw pokrewnych, chyba że strony postanowiły inaczej.

Art. 128. Traci moc ustawa z dnia 10 lipca 1952 r. o prawie autorskim (Dz. U. Nr 34, poz. 234, z 1975 r. Nr 34 poz. 184 i z 1989 r. Nr 35, poz. 192).

Art. 129. Ustawa wchodzi w życie po upływie 3 miesięcy od dnia ogłoszenia, z wyjątkiem przepisu art. 124 ust. 3, który wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej: *L. Wałęsa*

2. Przepisy wykonawcze do ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych

A.

ROZPORZĄDZENIE MINISTRA KULTURY I SZTUKI

z dnia 22 grudnia 1994 r.

w sprawie wysokości opłat na Fundusz Promocji Twórczości od egzemplarzy utworów, których autorska obrona majątkowa upłynęła, szczegółowych zasad wypłat z tego Funduszu oraz przyznawania z niego stypendiów i pomocy socjalnej

(Dz. U. Nr 138 z dnia 29 grudnia 1994 r., poz 735)

Na podstawie art. 40 ust. 3 oraz art. 114 ustawy z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych (Dz. U. Nr 24, poz. 83 i Nr 43, poz. 170) zarządza się, co następuje:

§ 1. Producenci lub wydawcy egzemplarzy utworów literackich, muzycznych, plastycznych, fotograficznych i kartograficznych, których czas ochrony autorskich praw majątkowych upłynął, są zobowiązani do przekazywania na rachunek Funduszu Promocji Twórczości, zwanego dalej „Funduszem”, opłat liczonych od wpływów brutto, bez uwzględniania podatku od towarów i usług, ze sprzedaży egzemplarzy tych utworów, w wysokości:

1) 8% wpływów ze sprzedaży detalicznej egzemplarzy utworów, dokonywanej przez inne podmioty niż wydawca,

2) 6% wpływów ze sprzedaży, dokonywanej bezpośrednio przez wydawcę, z zastrzeżeniem pkt 4,

3) 6% wpływów ze sprzedaży detalicznej egzemplarzy chronionych opracowań utworów, których ochrona majątkowa wygasła, lub nie chronionych opracowań utworów, które korzystają z ochrony,

4) 5% wpływów ze sprzedaży detalicznej egzemplarzy utworów literackich o charakterze klasyki, należących do lektur zalecanych do szkół, stanowiących wydania przeznaczone dla niewidomych oraz niskonakładowe monografie naukowe.

§ 2. 1. W wypadku wydania, wraz z utworami podlegającymi opłacie, o której mowa w § 1, utworów podlegających ochronie prawa autorskiego, opłata określona w paragrafie poprzedzającym podlega proporcjonalnemu obniżeniu, odpowiednio — w stosunku do obliczonej w arkuszach autorskich objętości utworów, o których mowa w § 1 — do objętości utworów korzystających jeszcze z ochrony majątkowej.

2. Wysokość opłaty, o której mowa w ust. 1, podlega zaokrągleniu do dziesiętnych części objętości w górę, licząc osobno objętość utworu lub utworów, od których liczona jest opłata.

3. Proporcjonalnego obniżenia opłaty, o którym mowa w ust. 1, nie stosuje się do utworów składających się na szatę graficzną, w której wydano utwory, o których mowa w § 1, w szczególności ilustracji, obwolut, okładek, układu, chyba że utwory te mają charakter równorzędny, np. w książkach ilustrowanych dla dzieci i albumach.

§ 3. 1. Z wnioskami o przyznanie środków z Funduszu mogą występować zainteresowani twórcy, wydawcy i producenci, inne instytucje kultury, organizacje zbiorowego zarządzania prawami autorskimi lub prawami pokrewnymi oraz stowarzyszenia twórcze.

2. Wnioski, o których mowa w ust. 1, należy składać do dnia 30 stycznia każdego roku kalendarzowego. Terminy te nie dotyczą wniosków o przyznanie pomocy społecznej.

§ 4. Wniosek o sfinansowanie wydania w całości lub dofinansowania wydania w części powinien zawierać następujące dane:

- 1) nazwisko (nazwę) i adres (siedzibę) wnioskodawcy,
- 2) określenie przeznaczenia środków finansowych, terminy rozpoczęcia, zakończenia oraz stan zaawansowania pracy, na którą mają być przyznane,
- 3) wysokość wnioskowanych środków finansowych, wraz z kalkulacją wstępną,
- 4) wnioskowane terminy wypłat.

§ 5. Jeżeli wpływy wydawcy z wydania sfinansowanego lub dofinansowanego z Funduszu przekroczą poniesione przez wydawcę nakłady na to wydanie, nadwyżka ponad te nakłady, do wysokości kwot uzyskanych z Funduszu, podlega zwrotowi.

§ 6. Wniosek o przyznanie stypendium powinien zawierać:

- 1) dane osobowe kandydata,
- 2) dane o jego twórczym dorobku,
- 3) program stypendium obejmujący plan pracy kandydata w okresie pobierania stypendium (program stypendium),
- 4) wnioskowany okres i wysokość stypendium,
- 5) oświadczenie o dochodach kandydata z ostatnich 12 miesięcy.

§ 7. Stypendia przyznaje się na okres kwartalny, półroczny lub roczny. W uzasadnionych przypadkach przyznać można stypendium jednorazowe.

§ 8. Wniosek o przyznanie pomocy socjalnej powinien zawierać:

- 1) dane osobowe twórcy,
- 2) dane o jego dorobku twórczym,
- 3) przedstawienie sytuacji materialnej twórcy, wraz z oświadczeniem o dochodach w okresie ostatnich dwunastu miesięcy,
- 4) wskazanie okresu, na który pomoc ma być przyznana.

§ 9. Wypłaty z Funduszu mają charakter celowy i nie mogą być przeznaczone na inne cele.

§ 10. Środki przyznane z Funduszu nie podlegają waloryzacji.

§ 11. 1. Stowarzyszenia twórców oraz organizacje zbiorowego zarządzania prawami autorskimi lub prawami pokrewnymi mogą zapoznawać się ze złożonymi wnioskami, o których mowa w § 3, w ciągu dwóch tygodni od upływu terminu na ich składanie. Organizacje te mogą także zgłaszać uwagi o złożonych wnioskach przez okres dwóch tygodni od upływu terminu na zapoznanie się ze złożonymi wnioskami.

2. Po zapoznaniu się ze złożonymi wnioskami oraz zgłoszonymi do nich uwagami Minister Kultury i Sztuki postanawia o dokonaniu wypłat z Funduszu.

§ 12. Minister Kultury i Sztuki powoła komisję do spraw finansowania lub dofinansowania wydań, przyznawania stypendiów twórczych i pomocy socjalnej, mającą za zadanie opiniowanie wniosków o przyznanie środków z Funduszu.

§ 13. Rozporządzenie wchodzi w życie z dniem 1 stycznia 1995 r.

Minister Kultury i Sztuki: *K. Dejmek*

B.

ROZPORZĄDZENIE MINISTRA KULTURY I SZTUKI

w sprawie szczegółowych zasad i trybu działania Komisji Prawa Autorskiego, wynagradzania jej członków, wysokości opłat za postępowanie przed tą Komisją oraz zasad ich wnoszenia.

(Dz. U. Nr 138 z dnia 22 grudnia 1994 r., poz.736)

Na podstawie art. 108 ust. 9 ustawy z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych (Dz. U. Nr 24, poz. 83 i Nr 43, poz. 170) zarządza się, co następuje:

§ 1. Minister Kultury i Sztuki w ciągu miesiąca od otrzymania wniosku o zatwierdzenie tabel wynagrodzeń za korzystanie z utworów lub artystycznych wykonań, zwanych dalej „tabelami”, objętych zbiorowym zarządzaniem, wyznaczy spośród członków Komisji Prawa Autorskiego, zwanej dalej „Komisją”, siedmioosobowy zespół orzekający arbitrowo do rozpoznania wniosku, kierując się gatunkiem utworów, jak również rodzajem korzystania z utworów (polem eksploatacji), których wniosek dotyczy.

§ 2. 1. We wniosku o rozpoznanie sporu dotyczącego stosowania tabel strona wnosząca obowiązana jest wskazać arbitra ze swej strony, druga zaś strona w terminie 7 dnia od dnia otrzymania pisemnego wezwania — do wyznaczenia arbitra z jej strony. Do wezwania powinny być dołączone odpisy wniosku i jego załączników.

2. W wypadku bezskutecznego upływu terminu, o którym mowa w ust. 1, Minister Kultury i Sztuki wyznacza arbitra z urzędu w terminie 14 dni od daty powzięcia wiadomości o niewyznaczeniu arbitra przez stronę, biorąc pod uwagę gatunek utworów i rodzaj korzystania (pole eksploatacji), którego sporne wynagrodzenie dotyczy.

3. Tryb postępowania, o którym mowa w ust. 2, stosuje się odpowiednio do wyznaczenia superarbitra, jeżeli wyznaczeni do składu zespołu orzekającego arbitrowo nie wyznaczą superarbitra w terminie 14 dni od dnia powzięcia wiadomości o wyznaczeniu ich arbitrami.

§ 3. 1. Członek Komisji w wykonywaniu swych funkcji jest niezależny.

2. Członek Komisji nie może bez ważnych powodów odmówić pełnienia funkcji arbitra lub superarbitra.

§ 4. 1. Mandat członka komisji trwa trzy lata.

2. Przed upływem terminu określonego w ust. 1 członek Komisji podlega odwołaniu przez Ministra Kultury i Sztuki w wypadku:

- 1) zrzeczenia się pełnienia funkcji członka Komisji,
- 2) skazania prawomocnym wyrokiem karnym za czyn popełniony z niskich pobudek lub pozbawienia praw publicznych,
- 3) choroby uniemożliwiającej pełnienie funkcji członka Komisji przez okres nie krótszy niż rok.

§ 5. Obsługę techniczno-administracyjną Komisji zapewnia Biuro Praw Autorskich i Praw Pokrewnych, utworzone na podstawie odrębnych przepisów, zwane dalej „Biurem”.

§ 6. Rozpoznawanie spraw należących do właściwości Komisji podlega opłatom, które powinny być wniesione wraz z wnioskiem o ich rozpoznanie, w wysokości:

- 1) dziesięciokrotnego przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w sektorze przedsiębiorstw, ogłaszanego przez Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski” — o zatwierdzenie przedstawionych przez organizację zbiorowego

zarządzania tabel wynagrodzeń za korzystanie z utworów lub artystycznych wykonań objętych zbiorowym zarządzaniem,

2) pięciokrotnego przeciętnego wynagrodzenia, o którym mowa w pkt 1 — o wskazanie organizacji właściwej, w przypadku gdy twórca lub artysta nie należy do żadnej organizacji lub nie ujawnił swojego autorstwa,

3) pięciokrotnego przeciętnego wynagrodzenia, o którym mowa w pkt 1 — o rozpoznanie sporu dotyczącego stosowania tabel wynagrodzeń za korzystanie z utworów lub artystycznych wykonań objętych zbiorowym zarządzaniem.

§ 7. W wypadku niewniesienia opłat, o których mowa w § 6, wraz z wnioskiem o rozpatrzenie sprawy, Biuro wzywa do ich uiszczenia w terminie tygodnia, a po bezskutecznym upływie tego terminu wniosek pozostawia się bez biegu.

§ 8. Niezależnie od opłat, o których mowa w § 6, zespół orzekający może zarządzić wpłacenie zaliczki na koszty przeprowadzenia ekspertyzy, jeżeli jej wykonanie uzna za niezbędne.

§ 9. 1. Postanowienie końcowe powinno zawierać: datę wydania, skład zespołu orzekającego, oznaczenie stron i przedmiotu rozstrzygnięcia, treść rozstrzygnięcia oraz jego uzasadnienie.

2. Orzeczenie jest podpisywane przez wszystkich członków zespołu orzekającego, w tym członków przegłosowanych. W wypadku braku podpisu członka zespołu orzekającego, superarbiter zespołu czyni na oryginale postanowienia wzmiankę o przyczynie braku podpisu. Orzeczenie przesyłane jest stronom w terminie miesiąca od dnia wydania rozstrzygnięcia.

3. W postanowieniu końcowym zespół orzeka o kosztach postępowania.

4. Opłaty, o których mowa w § 6, zaliczki, o których mowa w § 8, oraz - wypłaty z tytułu kosztów postępowania wnoszone są na rachunek Biura.

§ 10. Projekt postanowienia przygotowuje superarbiter lub referent ze składu zespołu, wyznaczony przez superarbitra zespołu.

§ 11. 1. Za udział w orzekaniu w każdej sprawie członek zespołu orzekającego otrzymuje zryczałtowane wynagrodzenie w wysokości przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w sektorze przedsiębiorstw, ogłaszanego przez Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski”. Superarbiter otrzymuje wynagrodzenie w potrójnej wysokości, z zastrzeżeniem ust. 2.

2. Jeżeli projekt uzasadnienia postanowienia przygotował referent wskazany przez superarbitra, obaj otrzymują wynagrodzenie w podwójnej wysokości.

§ 12. Rozporządzenie wchodzi w życie z dniem 1 stycznia 1995 r.

Minister Kultury i Sztuki: *K. Dejmek*

C.

ROZPORZĄDZENIE MINISTRA KULTURY I SZTUKI

w sprawie wysokości, szczegółowych zasad pobierania i odprowadzania opłat od czystych nośników i urządzeń służących do utrwalania utworów dla własnego użytku osobistego oraz wskazania organizacji zbiorowego zarządzania właściwych do ich pobierania.

(Dz. U. Nr 1 z dnia 5 grudnia 1995 r., poz. 5)

Na podstawie art. 20 ust. 3 ustawy z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych (Dz. U. Nr 24, poz. 83 i Nr 43, poz. 170), zwanej dalej „ustawą”, zarządza się, co następuje:

§ 1. Producenci i importerzy magnetofonów, magnetowidów i innych podobnych urządzeń oraz czystych nośników służących do reprodukcji utworów w zakresie własnego użytku osobistego są zobowiązani do uiszczenia opłat w wysokości 3% ceny sprzedaży netto tych urządzeń oraz nośników, bez uwzględnienia podatku od towarów i usług.

§ 2. Producenci i importerzy urządzeń reprograficznych obowiązani są do uiszczania opłat w wysokości 1% ceny sprzedaży netto tych urządzeń, bez uwzględnienia podatku od towarów i usług.

§ 3. Jeżeli urządzenia, o których mowa w § 1, stanowią część składową innego urządzenia i mają z nim łączną cenę, podstawę do opłaty określonej w § 1 stanowi cena sprzedaży netto samodzielnego urządzenia do reprodukcji o podobnych parametrach.

§ 4. 1. Organizacjami zbiorowego zarządzania właściwymi do pobierania opłat, o których mowa w § 1, są:

- 1) Stowarzyszenia Autorów ZAiKS — na rzecz twórców,
- 2) Stowarzyszenie Artystów Wykonawców Muzyki Rozrywkowej — na rzecz artystów wykonawców,
- 3) Związek Producentów Audio-Video — na rzecz producentów fonogramów i wideogramów.

2. Organizacją zbiorowego zarządzania, właściwą do pobierania opłat, o których mowa w § 2, jest Stowarzyszenie Zbiorowego Zarządzania Prawami Autorskimi Twórców Dzieł Naukowych i Technicznych.

§ 5. 1. Producenci i importerzy są obowiązani do wnoszenia opłat wymienionych w § 1 w wysokości:

- 1) 50% na rachunek organizacyj, o której mowa w § 4 ust. 1 pkt 1,
- 2) 25% na rachunek organizacji, o której mowa w § 4 ust. 1 pkt 2,
- 3) 25% na rachunek organizacji, o której mowa w § 4 ust. 1 pkt 3.

2. Producenci i importerzy urządzeń reprograficznych są obowiązani do wnoszenia opłat, o których mowa w § 2, na rachunek organizacji wskazanej w § 4 ust. 2.

3. Producenci i importerzy są obowiązani do wnoszenia opłat wymienionych w § 1 i 2 w terminie 14 dni po upływie każdego kwartału.

§ 6. 1. Organizacje wymienione w § 4 przekazują, zgodnie z zasadami określonymi w art. 20 ust. 2 ustawy, właściwym organizacjom zbiorowego zarządzania prawami autorskimi lub prawami pokrewnymi należną im część opłat wymienionych w § 5 ust. 1, wraz z dokumentacją dotyczącą dokonanego podziału, w ciągu dwóch miesięcy po upływie każdego kwartału.

2. Jeżeli w obrębie tej samej kategorii uprawnionych podmiotów działa więcej niż jedna organizacja zbiorowego zarządzania prawami autorskimi lub prawami pokrewnymi, każda z nich jest uprawniona do żądania od właściwej organizacji wymienionej w § 4 ust. 1 części proporcjonalnej do liczby reprodukowanych w danym okresie, w ramach dozwolonego użytku prywatnego, utworów, nagrań lub artystycznych wykonań, pochodzących od reprezentowanych przez nią podmiotów.

§ 7. Właściwe organizacje zbiorowego zarządzania prawami autorskimi lub prawami pokrewnymi dokonują niezwłocznie podziału i wypłat kwot przekazanych przez organizacje określone w § 4, przypadających uprawnionym podmiotom, według zasad przyjętych w danej organizacji, za okres, którego rozliczenie dotyczy.

§ 8. Organizacje wymienione w § 4 i 6 mają prawo pomniejszać kwoty przypadające uprawnionym podmiotom o uzasadnione i udokumentowane koszty.

§ 9. Rozporządzenie wchodzi w życie po upływie 30 dni od dnia ogłoszenia.

Minister Kultury i Sztuki: *K. Dejmek*

3. Dokumenty w sprawie przystąpienia Rzeczypospolitej Polskiej do Aktu paryskiego Konwencji berneńskiej

A.

AKT PARYSKI KONWENCJI BERNEŃSKIEJ O OCHRONIE DZIEŁ LITERACKICH I ARTYSTYCZNYCH

sporządzony w Paryżu dnia 24 lipca 1971 r.

(Dz. U. Nr 82 z dnia 28 listopada 1990 r., poz 474)

W imieniu Rzeczypospolitej Polskiej

PREZYDENT RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

podaje do powszechnej wiadomości:

W dniu 24 lipca 1971 r. został sporządzony w Paryżu Akt paryski Konwencji berneńskiej o ochronie dzieł literackich i artystycznych z dnia 9 września 1886 r., uzupełnionej w Paryżu dnia 4 maja 1896 r., zrewidowanej w Berlinie dnia 13 listopada 1908 r., uzupełnionej w Bernie dnia 20 marca 1914 r., zrewidowanej w Rzymie dnia 2 czerwca 1928 r., w Brukseli dnia 26 czerwca 1948 r., w Sztokholmie dnia 14 lipca 1967 r. oraz poprawionej dnia 2 października 1979 r.

Po zaznajomieniu się z powyższym aktem oświadczam, że:

— Rzeczpospolita Polska postanawia przystąpić do powyższego aktu, z wyłączeniem artykułów od 1 do 21 oraz załącznika,

— będzie on w wyżej wymienionym zakresie niezmiennie zachowywany.

Na dowód czego wydany został akt niniejszy, opatrzony pieczęcią Rzeczypospolitej Polskiej.

Dano w Warszawie dnia 3 marca 1990 r.

Minister Spraw Zagranicznych:
K. Skubiszewski

Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej:
W. Jaruzelski

L.S.

*(Tekst Aktu paryskiego zawiera załącznik do niniejszego numeru)**

B.

DOKUMENT PRZYSTĄPIENIA

**Rzeczypospolitej Polskiej do artykułów od 1 do 21
oraz do załącznika do Aktu paryskiego Konwencji berneńskiej
o ochronie dzieł literackich i artystycznych.**

sporządzonego w Paryżu dnia 24 lipca 1971 r.

(Dz. U. Nr 104 z dnia 10 października 199? r., poz. 506)

W imieniu Rzeczypospolitej Polskiej
PREZYDENT RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ
podaje do powszechnej wiadomości:

W dniu 24 lipca 1971 r. został sporządzony w Paryżu Akt paryski Konwencji berneńskiej o ochronie dzieł literackich i artystycznych z dnia 9 września 1886 r., uzupełnionej w Paryżu dnia 4 maja 1896 r., zrewidowanej w Berlinie dnia 13 listopada 1908 r., uzupełnionej w Bernie dnia 20 marca 1914 r., zrewidowanej w Rzymie dnia 2 czerwca 1928 r., w Brukseli dnia 26 czerwca 1948 r., w Sztokholmie dnia 14 lipca 1967 r. oraz poprawionej dnia 2 października 1979 r.

Po zaznajomieniu się z powyższym aktem oświadczam, że:

— Rzeczpospolita Polska postanawia przystąpić do artykułów od 1 do 21 powyższego aktu oraz załącznika,

— akt ten będzie w pełnym zakresie niezmiennie zachowany.

Na dowód czego wydany został akt niniejszy, opatrzony pieczęcią Rzeczypospolitej Polskiej.

Dano w Warszawie dnia 5 lipca 1994 r.

Minister Spraw Zagranicznych:
A. Olechowski

Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej:
L. Wałęsa

L.S.

* Tekst Aktu paryskiego stanowi podrozdział 4 (s.145).

C.

OŚWIADCZENIE RZĄDOWE

z dnia 30 sierpnia 1994 r.

w sprawie przystąpienia Rzeczypospolitej Polskiej do artykułów od 1 do 21 oraz do załącznika do Aktu paryskiego Konwencji berneńskiej o ochronie dzieł literackich i artystycznych, sporządzonego w Paryżu dnia 24 lipca 1971 r.

(Dz. U. Nr 104 z dnia 10 października 1994 r., poz 507)

Podaje się niniejszym do wiadomości, że w dniu 21 lipca 1994 r. został złożony dyrektorowi generalnemu Światowej Organizacji Własności Intelektualnej (WIPO) jako depozytariuszowi Aktu paryskiego Konwencji berneńskiej o ochronie dzieł literackich i artystycznych, sporządzonego w Paryżu dnia 24 lipca 1971 r., dokument przystąpienia Rzeczypospolitej Polskiej do artykułów od 1 do 21 oraz załącznika do wyżej wymienionego Aktu paryskiego.

Zgodnie z artykułem 28 ustęp 2 Aktu paryskiego, artykuły od 1 do 21 oraz załącznik do wyżej wymienionego Aktu paryskiego wchodzi w życie w stosunku do Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 22 października 1994 r.

Tekst powyższego aktu, wraz z artykułami od 1 do 21 oraz załącznikiem, został opublikowany w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej jako załącznik do nru 82, poz. 474 z dnia 28 listopada 1990 r.

Minister Spraw Zagranicznych: *A. Olechowski*

4. AKT PARYSKI KONWENCJI BERNEŃSKIEJ O OCHRONIE DZIEŁ LITERACKICH I ARTYSTYCZNYCH

sporządzony w Paryżu dnia 24 lipca 1971 r.

(Dz. U. z dnia 28 listopada 1990 r. Nr. 82, poz. 474, załącznik)

Przekład

KONWENCJA BERNEŃSKA O OCHRONIE DZIEŁ LITERACKICH I ARTYSTYCZNYCH

z dnia 9 września 1886 r. uzupełniona w Paryżu dnia 4 maja 1896 r., zrewidowana w Berlinie dnia 13 listopada 1908 r., uzupełniona w Bernie dnia 20 marca 1914 r., zrewidowana w Rzymie dnia 2 czerwca 1928 r., w Brukseli dnia 26 czerwca 1948 r., w Sztokholmie dnia 14 lipca 1967 r. i w Paryżu dnia 24 lipca 1971 r. oraz poprawiona dnia 2 października 1979 r.

Państwa należące do Związku, w równym stopniu ożywione pragnieniem ochrony — w sposób możliwie najbardziej skuteczny i jednolity — praw autorów do ich dzieł literackich i artystycznych,

uznając doniosłe znaczenie prac konferencji rewizyjnej odbytej w Sztokholmie w 1967 r.,

postanowiły zrewidować akt przyjęty przez Konwencję sztokholmską, pozostawiając bez zmiany artykuły od 1 do 20 i od 22 do 26 tego aktu.

W następstwie tego, niżej podpisani pełnomocnicy, po przedstawieniu swoich pełnomocnictw uznanych za dobre i sporządzone w należytej formie, uzgodnili, co następuje:

Artykuł 1

Państwa, do których ma zastosowanie niniejsza konwencja, tworzą Związek w celu ochrony praw autorów do ich dzieł literackich i artystycznych.

Artykuł 2

1. Określenie „dzieła literackie i artystyczne” obejmuje wszystkie dzieła literackie, naukowe i artystyczne, bez względu na sposób lub formę ich wyrażenia, takie jak książki, broszury i inne pisma; odczyty, przemówienia, kazania i inne dzieła tego rodzaju; dzieła dramatyczne lub dramatyczno-muzyczne; dzieła choreograficzne i pantomimy; dzieła muzyczne ze słowami lub bez słów, dzieła filmowe oraz zrównane z nimi dzieła wyrażane w podobny sposób jak film; dzieła rysunkowe, malarstwo, dzieła architektoniczne, rzeźby, dzieła rytownicze i litograficzne, dzieła fotograficzne oraz zrównane z nimi dzieła wyrażane w podobny sposób jak fotografia; dzieła sztuki użytkowej, ilustracje, mapy geograficzne, plany, szkice i dzieła plastyczne dotyczące geografii, topografii, architektury lub innych nauk.

2. Zastrzega się jednak, że ustawodawstwo państw należących do Związku może przewidywać, iż dzieła literackie i artystyczne bądź jedna lub kilka ich kategorii korzystają z ochrony tylko w wypadku, gdy zostały utracone w pewnej materialnej formie.

3. Bez uszczerbku dla praw autora dzieła oryginalnego, na równi z utworami oryginalnymi podlegają ochronie tłumaczenia, adaptacje, układy muzyczne i inne opracowania dzieła literackiego lub artystycznego.

4. Ustawodawstwu państw należących do Związku zastrzega się określenie, jakiej ochrony udziela się urzędowym tekstom aktów prawodawczych, administracyjnych lub sądowych oraz urzędowym tłumaczeniom tych tekstów.

5. Zbiory dzieł literackich lub artystycznych, takie jak encyklopedie i antologie, które ze względu na wybór lub układ treści stanowią twórczość intelektualną, podlegają ochronie jako takie, bez uszczerbku dla praw autorów każdego z dzieł stanowiących część składową tych zbiorów.

6. Wyżej wymienione dzieła korzystają z ochrony we wszystkich państwach należących do Związku. Ochrona ta jest wykonywana na rzecz autora i jego następców prawnych.

7. Ustawodawstwu państw należących do Związku zastrzega się ustalanie zakresu stosowania przepisów prawa dotyczących dzieł sztuki użytkowej oraz wzorów i modeli przemysłowych, jak też warunków ochrony tych dzieł, wzorów i modeli, z uwzględnieniem artykułu 7 ustępu 4 niniejszej konwencji. Dla dzieł chronionych w państwach pochodzenia jedynie jako wzory i modele można żądać w innym państwie należącym do Związku tylko ochrony specjalnej, udzielanej w tym państwie wzorom i modelom; jeżeli jednak w tym państwie nie ma takiej specjalnej ochrony, dzieła te powinny być chronione jak dzieła artystyczne.

8. Ochrony, na podstawie niniejszej konwencji, nie stosuje się do wiadomości bieżących lub o różnych wydarzeniach mających charakter zwykłych informacji prasowych.

Artykuł 2bis

1. Ustawodawstwu państw należących do Związku zastrzega się możliwość częściowego lub całkowitego wyłączenia spod ochrony, przewidzianej w artykule poprzedzającym, przemówień politycznych i mów wygłaszanych na rozprawach sądowych.

2. Ustawodawstwu państw należących do Związku zastrzega się również możliwość stanowienia o warunkach, po których spełnieniu odczyty, przemówienia i inne dzieła tego rodzaju, wygłaszane publicznie, mogą być odtwarzane w prasie, radiu i telewizji, rozpowszechniane publicznie środkami przekazu przewodowego oraz mogą stanowić przedmiot rozpowszechniania publicznego, o którym mowa w artykule 11bis w ustępie 1 niniejszej konwencji, gdy jest to uzasadnione celem osiągnięcia informacji.

3. Jednakże wyłączne prawo opracowania zbioru dzieł wymienionych w poprzednich ustępach przysługuje autorowi.

Artykuł 3

1. Na podstawie niniejszej konwencji ochrona przysługuje:

a) autorom będącym obywatelami jednego z państw należących do Związku w odniesieniu do ich dzieł opublikowanych lub nie opublikowanych;

b) autorom nie będącym obywatelami jednego z państw należących do Związku w odniesieniu do dzieł opublikowanych po raz pierwszy w jednym z tych państw lub jednocześnie w państwie nie należącym do Związku i w państwie należącym do Związku.

2. Autorzy nie będący obywatelami jednego z państw należących do Związku, lecz mający stałe miejsce pobytu w jednym z tych państw, są zrównani, w rozumieniu niniejszej konwencji, z autorami będącymi obywatelami tego państwa.

3. Przez „dzieła opublikowane” należy rozumieć dzieła wydane za zgodą ich autorów, bez względu na sposób wytworzenia egzemplarzy, byle tylko forma udostępnienia tych ostatnich czyniła zadość racjonalnym potrzebom odbiorców, biorąc pod uwagę charakter dzieła. Nie stanowi publikacji wystawienie dzieła dramatycznego, dramatyczno-muzycznego lub filmowego, wykonanie dzieła muzycznego, publiczna recytacja dzieła literackiego, transmisja lub nadawanie drogą radiowo-telewizyjną dzieła literackiego lub artystycznego, wystawienie dzieła sztuki lub budowa dzieła architektonicznego.

4. Dzieło, które opublikowano w dwóch lub kilku państwach w ciągu trzydziestu dni od jego pierwszej publikacji, uważa się za opublikowane równocześnie w kilku państwach.

Artykuł 4

Ochrona na podstawie niniejszej konwencji, nawet gdy nie są spełnione warunki przewidziane w artykule 3, przysługuje:

a) autorom dzieł filmowych, których producent ma swoją siedzibę lub stałe miejsce pobytu w jednym z państw należących do Związku;

b) autorom dzieł architektonicznych zbudowanych w jednym z państw należących do Związku lub autorom dzieł sztuki graficznej i plastycznej, zespolonych z nieruchomością położoną w państwie należącym do Związku.

Artykuł 5

1. W odniesieniu do dzieł, co do których autorom przysługuje ochrona na podstawie niniejszej konwencji, autorzy w państwach należących do Związku, innych niż państwa pochodzenia dzieła, korzystają z praw, jakie odpowiednie ustawy przyznają aktualnie lub przyznają w przyszłości swoim obywatelom, jak też z praw specjalnie przyznanych przez niniejszą konwencję.

2. Korzystanie z tych praw i ich wykonywanie nie wymaga spełnienia żadnych formalności; korzystanie i wykonywanie tych praw nie jest uzależnione od istnienia ochrony w państwie pochodzenia dzieła. A zatem, poza postanowieniami niniejszej konwencji, zakres ochrony, jak też środki jej dochodzenia, zapewnione autorowi w celu ochrony jego praw, są normowane wyłącznie przez ustawodawstwo państwa, w którym żąda się ochrony.

3. Ochronę w państwie pochodzenia dzieła normuje ustawodawstwo państwowe. Jeżeli jednak autor nie jest obywatelem państwa pochodzenia dzieła, co do którego przysługuje mu ochrona na podstawie niniejszej konwencji, będzie on miał w tym państwie takie same prawa, jak autorzy będący jego obywatelami.

4. Za państwo pochodzenia uważa się:

a) w odniesieniu do dzieł opublikowanych po raz pierwszy w jednym z państw należących do Związku — to państwo; jeżeli chodzi o dzieła opublikowane równocześnie w kilku państwach należących do Związku, stosujących różne okresy trwania ochrony — to spośród nich, którego ustawodawstwo przyznaje najkrótszy czas ochrony;

b) w odniesieniu do dzieł opublikowanych równocześnie w państwie nie należącym do Związku i państwie należącym do Związku — to ostatnie państwo;

c) w odniesieniu do dzieł nie opublikowanych lub dzieł opublikowanych po raz pierwszy w państwie nie należącym do Związku, bez

równoczesnego opublikowania w kraju należącym do Związku — państwo należące do Związku, którego obywatelem jest autor; jednak:

i) jeżeli chodzi o dzieła filmowe, których producent ma siedzibę lub miejsce stałego pobytu w państwie należącym do Związku, państwem pochodzenia będzie to państwo, oraz

ii) jeżeli chodzi o dzieła architektury zbudowane w państwie należącym do Związku lub o dzieła sztuki graficznej i plastycznej, zespolone z nieruchomością położoną w państwie należącym do Związku, państwem pochodzenia będzie to państwo.

Artykuł 6

1. Jeżeli państwo nie należące do Związku nie chroni w dostateczny sposób dzieł autorów będących obywatelami jednego z państw należących do Związku, to ostatecznie państwo może ograniczyć ochronę dzieł, których autorzy w chwili pierwszej publikacji tych dzieł są obywatelami tamtego państwa i nie mają miejsca stałego pobytu w jednym z państw należących do Związku. Jeżeli państwo, w którym dzieło zostało opublikowane po raz pierwszy, skorzysta z tej możliwości, inne państwa należące do Związku nie będą obowiązane do udzielenia dziełom, wobec których zastosowano takie specjalne postępowanie, szerszej ochrony niż została im udzielona w państwie pierwszej publikacji.

2. Żadne ograniczenie ustanowione na podstawie ustępu poprzedniego nie przynosi uszczerbku prawom, które autor nabył w odniesieniu do dzieła opublikowanego w państwie należącym do Związku przed wprowadzeniem w życie tego ograniczenia.

3. Państwa należące do Związku, które na podstawie niniejszego artykułu ograniczą ochronę praw autorskich, zawiadomią o tym Dyrektora Generalnego Światowej Organizacji Własności Intelektualnej (zwanego dalej „Dyrektorem Generalnym”) oświadczeniem na piśmie, wymieniając w nim państwa, wobec których ochrona została ograniczona, jak również ograniczenia, którym podlegają prawa autorów będących obywatelami tych państw. Dyrektor Generalny zawiadomi o tym niezwłocznie wszystkie państwa należące do Związku.

Artykuł 6bis

1. Niezależnie od praw majątkowych autora, a nawet po przeniesieniu tych praw, autor zachowuje prawo do dochodzenia autorstwa dzieła oraz sprzeciwienia się wszelkiemu zniekształceniu, okaleczeniu lub innej zmianie

albo wszelkiemu innemu działaniu na szkodę dzieła, które mogłyby przynieść ujmę jego czci lub dobremu imieniu.

2. Prawa przyznane autorowi na podstawie ustępu 1 pozostają w mocy po śmierci autora co najmniej do czasu wygaśnięcia praw majątkowych i są wykonywane przez osoby lub instytucje upoważnione do tego przez ustawodawstwo wewnętrzne państwa, w którym żąda się ochrony. Jednakże państwa, których ustawodawstwo obowiązujące w chwili ratyfikacji niniejszego aktu lub przystąpienia do niego nie zawiera przepisów zapewniających po śmierci autora ochronę wszystkich praw przyznanych mu na podstawie ustępu 1, mogą przewidzieć, że niektóre z tych praw nie zachowują mocy po śmierci autora.

3. Środki dochodzenia ochrony praw przyznanych w niniejszym artykule będą regulowane przez ustawodawstwo tego państwa, w którym żąda się ochrony.

Artykuł 7

1. Czas trwania ochrony przyznanej przez niniejszą konwencję obejmuje życie autora i pięćdziesiąt lat po jego śmierci.

2. Jednakże w odniesieniu do dzieł filmowych, państwa należące do Związku mogą przewidzieć, że okres trwania ochrony wygasa po upływie pięćdziesięciu lat od udostępnienia dzieła publiczności za zgodą autora, lub jeśli taka okoliczność w okresie pięćdziesięciu lat od ukończenia dzieła nie nastąpiła — po upływie pięćdziesięciu lat od ukończenia dzieła.

3. W odniesieniu do dzieł anonimowych lub pseudonimowych okres trwania ochrony udzielonej przez niniejszą konwencję wygasa po upływie pięćdziesięciu lat od legalnego udostępnienia dzieła publiczności. Jeżeli jednak pseudonim przyjęty przez autora nie pozostawia żadnej wątpliwości co do jego tożsamości, okres trwania ochrony jest taki, jaki przewiduje ustęp 1. Jeżeli autor dzieła anonimowego lub pseudonimowego ujawni swoją tożsamość w wyżej wskazanym okresie, stosuje się taki okres ochrony, jaki przewiduje ustęp 1. Państwa należące do Związku nie są obowiązane do ochrony dzieł anonimowych lub pseudonimowych, których autor, jak można słusznie przypuszczać, od pięćdziesięciu lat nie żyje.

4. Ustawodawstwu państw należących do Związku zastrzega się możliwość regulowania czasu trwania ochrony dzieł fotograficznych i dzieł sztuki użytkowej, chronionych jako dzieła artystyczne; czas ten jednak nie może być krótszy od okresu dwudziestu pięciu lat, licząc od ukończenia takiego dzieła.

5. Okres trwania ochrony po śmierci autora oraz okresy przewidziane wyżej w ustępach 2, 3 i 4 zaczynają biec licząc od śmierci lub okoliczności,

o której mowa w tych ustępach, z tym że trwanie ich oblicza się dopiero od pierwszego stycznia roku następującego po śmierci lub wymienionej okoliczności.

6. Państwa należące do Związku mogą przyznać dłuższy czas trwania ochrony od przewidzianego w ustępach poprzednich.

7. Państwa należące do Związku, związane Aktem rzymskim niniejszej konwencji, które w chwili podpisania niniejszego aktu przyznają w swoim prawodawstwie czas trwania ochrony krótszy od przewidzianego w ustępach poprzednich, mogą utrzymać go przystępując do niniejszego aktu lub ratyfikując go.

8. W każdym wypadku okres trwania ochrony będzie regulowany przez prawo państwa, w którym żąda się ochrony; jeżeli jednak ustawodawstwo tego państwa nie stanowi inaczej, okres ten nie będzie dłuższy od okresu ustalonego w państwie pochodzenia dzieła.

Artykuł 7bis

Postanowienia poprzedniego artykułu mają również zastosowanie, gdy prawo autorskie przysługuje wspólnie współautorom dzieła, z zastrzeżeniem, że okresy następujące po śmierci autora oblicza się począwszy od śmierci ostatniego pozostałego przy życiu współautora.

Artykuł 8

Autorzy dzieł literackich i artystycznych chronionych przez niniejszą konwencję korzystają, przez cały czas trwania ich praw w odniesieniu do dzieła oryginalnego, z wyłącznego prawa dokonania lub udzielania zezwolenia na dokonanie tłumaczenia ich dzieł.

Artykuł 9

1. Autorzy dzieł literackich i artystycznych chronionych przez niniejszą konwencję korzystają z wyłącznego prawa udzielania zezwolenia na reprodukcję tych dzieł, bez względu na sposób i na formę, w których miałyby ona nastąpić.

2. Ustawodawstwu państw należących do Związku zastrzega się możliwość zezwolenia na reprodukcję tych dzieł w pewnych szczególnych wypadkach, pod warunkiem że reprodukcja ta nie wyrządzi szkody normalnemu korzystaniu z dzieła ani nie przyniesie nieuzasadnionego uszczerbku prawowitym interesom autora.

3. W rozumieniu niniejszej konwencji wszelki zapis dźwiękowy lub wizualny uważa się za reprodukcję.

Artykuł 10

1. Dozwolone jest przytaczanie cytatów z dzieła już legalnie udostępnionego odbiorcom, pod warunkiem że jest to zgodne z przyjętymi zwyczajami i w stopniu uzasadnionym przez zamierzony cel, a także cytatów z artykułów, zamieszczonych w dziennikach i czasopismach, w formie przeglądów prasy.

2. Ustawodawstwo państw należących do Związku oraz porozumienia szczególne, istniejące lub zawarte w przyszłości między nimi stanowią o możliwości legalnego korzystania, w stopniu uzasadnionym przez zamierzony cel, z dzieł literackich lub artystycznych dla zilustrowania nauczania za pomocą środków publikacji, audycji radiowo-telewizyjnych, zapisów dźwiękowych lub wizualnych pod warunkiem, że takie korzystanie jest zgodne z przyjętym zwyczajem.

3. W razie cytowania i korzystania z dzieł w jeden ze sposobów, o którym mowa w poprzednich ustępach tego artykułu, należy podać źródło i nazwisko autora, jeżeli to nazwisko jest zamieszczone w źródle.

Artykuł 10bis

1. Ustawodawstwu państw należących do Związku zastrzega się możliwość zezwolenia na odtwarzanie w prasie, radiu i telewizji albo na publiczne rozpowszechnianie, za pomocą środków przekazu przewodowego, artykułów na aktualne tematy gospodarcze, polityczne lub religijne, opublikowanych w dziennikach lub czasopismach, bądź mających ten sam charakter, lecz nadawanych drogą radiowo-telewizyjną, jeżeli taka reprodukcja, takie nadanie lub transmisja nie są wyraźnie zastrzeżone. Zawsze jednak powinno być wyraźnie wskazane źródło; obowiązek ten powinien być usankcjonowany przez ustawodawstwo państwa, w którym żąda się ochrony.

2. Ustawodawstwu państw należących do Związku zastrzega się również określenie warunków, po których spełnieniu mogą być w sprawozdaniach z aktualnych wydarzeń reprodukowane albo udostępniane publicznie — w stopniu uzasadnionym celami informacyjnymi — za pomocą środków fotograficznych lub filmowych bądź drogą radiowo-telewizyjną lub za pomocą środków przekazu przewodowego dzieła literackie lub artystyczne oglądane lub słyszane w toku wydarzeń.

Artykuł 11

1. Autorzy dzieł dramatycznych, dramatyczno-muzycznych i muzycznych korzystają z wyłącznego prawa udzielania zezwoleń na:

i) wystawianie i wykonywanie publicznie swych dzieł, łącznie z wystawianiem i wykonywaniem publicznym wszelkimi środkami lub metodami;

ii) publiczne rozpowszechnianie wszelkimi środkami wystawienia lub wykonania swych dzieł.

2. Te same prawa przyznaje się autorom dzieł dramatycznych lub dramatyczno-muzycznych przez cały okres trwania ich praw do dzieła oryginalnego w odniesieniu do tłumaczenia ich dzieł.

Artykuł 11bis

1. Autorzy dzieł literackich i artystycznych korzystają z wyłącznego prawa udzielania zezwoleń na:

i) nadawanie swych utworów drogą radiowo-telewizyjną lub publiczne rozpowszechnianie tych dzieł wszelkimi środkami przekazu bezprzewodowego, służącymi do rozpowszechniania znaków, dźwięków lub obrazów;

ii) wszelkie publiczne rozpowszechnianie za pomocą środków przekazu przewodowego lub bezprzewodowego dzieł nadawanych drogą radiowo-telewizyjną, jeśli to rozpowszechnianie jest dokonywane przez inną organizację niż ta, która je nadała pierwotnie;

iii) publiczne rozpowszechnianie przez głośniki lub inne analogiczne aparaty do przenoszenia znaków, dźwięków lub obrazów dzieł nadawanych drogą radiowo-telewizyjną.

2. Ustanowienie warunków wykonywania praw przewidzianych wyżej w ustępie 1 należy do ustawodawstwa państw należących do Związku, lecz warunki te będą mieć moc obowiązującą ściśle ograniczoną tylko do państwa, które je ustanowiło. Nie mogą one w żadnym wypadku naruszać praw osobistych autora ani przysługującego mu prawa otrzymania słusznego wynagrodzenia ustalonego, w braku umowy, przez właściwą władzę.

3. W braku odmiennych postanowień, zezwolenie udzielone zgodnie z ustępem 1 niniejszego artykułu nie obejmuje zezwolenia na dokonanie zapisu dzieł nadawanych drogą radiowo-telewizyjną za pomocą aparatów przeznaczonych do utrwalania dźwięków lub obrazów. Ustawodawstwu państw należących do Związku zastrzega się jednak uregulowanie sprawy krótkotrwałych zapisów dokonywanych przez instytucję radiofoniczną własnymi środkami i dla swych emisji. Ustawodawstwa te mogą zezwolić na

przechowywanie tych zapisów w urzędowych archiwach ze względu na ich wyjątkowy charakter dokumentalny.

Artykuł 11ter

1. Autorzy dzieł literackich korzystają z wyłącznego prawa udzielania zezwolenia na:

i) publiczną recytację swych dzieł, łącznie z publiczną recytacją wszelkimi środkami lub metodami;

ii) publiczne rozpowszechnianie wszelkimi środkami recytacji swych dzieł.

2. Te same prawa przysługują autorom dzieł literackich w odniesieniu do tłumaczenia tych dzieł przez cały czas trwania ich praw do dzieła oryginalnego.

Artykuł 12

Autorzy dzieł literackich lub artystycznych korzystają z wyłącznego prawa do udzielania zezwoleń na adaptację, aranżację i inne przeróbki swych dzieł.

Artykuł 13

1. Każde państwo należące do Związku może w zakresie go dotyczącym w odniesieniu do wyłącznego prawa autora dzieła muzycznego i autora słów, których zapis wraz z dziełem muzycznym został już przez tego ostatniego dozwolony — ustalić zastrzeżenia i warunki zezwalania na zapis dźwiękowy tego dzieła muzycznego, w odpowiednim wypadku wraz ze słowami; jednakże wszelkie tego rodzaju zastrzeżenia i warunki będą miały ściśle ograniczoną moc obowiązującą tylko w państwie, które je ustaliło, i w żadnym innym wypadku nie mogą naruszać przysługującego autorowi prawa otrzymania słusznego wynagrodzenia ustanowionego, w braku umowy, przez właściwą władzę.

2. Zapisy dzieł muzycznych, dokonane w jednym z państw należących do Związku zgodnie z artykułem 13 ustępem 3 Konwencji podpisanej w Rzymie dnia 2 czerwca 1928 r. i w Brukseli dnia 26 czerwca 1948 r., mogą być w tym kraju reprodukowane bez zgody autora dzieła muzycznego aż do upływu okresu dwóch lat od dnia, w którym ten kraj stanie się związany niniejszym aktem.

3. Zapisy dokonane na podstawie ustępów 1 i 2 niniejszego artykułu, przywiezione bez zezwolenia zainteresowanych stron do państwa, w którym nie są legalne, mogą być tam skonfiskowane.

Artykuł 14

1. Autorzy dzieł literackich lub artystycznych mają wyłączne prawo udzielania zezwoleń na:

i) filmową adaptację i reprodukcję tych dzieł oraz wprowadzanie do obrotu dzieł w ten sposób adaptowanych,

ii) wystawianie i wykonywanie publiczne oraz publiczne rozpowszechnianie za pomocą środków przekazu przewodowego dzieł w ten sposób adaptowanych lub reprodukowanych.

2. Adaptacja we wszelkiej innej formie artystycznej utworów filmowych opartych na dziełach literackich lub artystycznych wymaga zezwolenia autorów dzieł oryginalnych, niezależnie od zezwolenia autorów dzieł filmowych.

3) Postanowienia artykułu 13 ustępu 1 nie mają zastosowania.

Artykuł 14bis

1. Bez uszczerbku dla praw autora każdego dzieła, które mogłoby być adaptowane lub reprodukowane, dzieło filmowe podlega takiej ochronie jak dzieło oryginalne. Podmiot prawa autorskiego do dzieła filmowego korzysta z tych samych praw co autor dzieła oryginalnego, łącznie z prawami przewidzianymi w poprzednim artykule.

2. a) Określenie podmiotów prawa autorskiego do dzieła filmowego zastrzeżone jest ustawodawstwu państwa, w którym żąda się ochrony.

b) Jeżeli jednak ustawodawstwo państwa należącego do Związku zalicza do tych podmiotów autorów, którzy wnieśli pewien wkład w realizację dzieła filmowego, autorzy ci, skoro zobowiązali się do wniesienia tego wkładu, nie mogą, w razie braku odmiennych lub szczególnych postanowień umownych, sprzeciwić się reprodukcji, wprowadzeniu do obrotu, publicznemu wystawieniu i wykonaniu, rozpowszechnianiu publicznemu za pomocą środków przekazu przewodowego, nadawaniu drogą radiowo-telewizyjną przez radio lub innemu rozpowszechnianiu publicznemu, zamieszczeniu tłumaczenia na filmach i dubbingowi tekstu dzieł filmowych w tym państwie.

c) Ustawodawstwo państwa należącego do Związku, w którym twórca dzieła filmowego ma swą siedzibę lub stałe miejsce pobytu, stanowi, czy dla zastosowania litery b) niniejszego ustępu zobowiązanie, o którym

wyżej mowa, powinno mieć formę umowy pisemnej lub równoważnego aktu pisemnego. Jednakże ustawodawstwu państwa należącego do Związku, w którym żąda się ochrony, zastrzega się możliwość zdecydowania, że zobowiązanie to powinno mieć formę umowy pisemnej lub równoważnego aktu pisemnego. Państwa, które skorzystają z tej możliwości, powinny zawiadomić o tym, pisemnym oświadczeniem, Dyrektora Generalnego, który niezwłocznie poda je do wiadomości wszystkim innym państwom należącym do Związku.

d) Przez „odmienne lub szczególne postanowienia umowne” należy rozumieć wszelkie warunki ograniczające, które mogą być związane z wyżej wymienionym zobowiązaniem.

3. Jeżeli ustawodawstwo w państwie nie stanowi inaczej, postanowienia ustępu 2 litery b) niniejszego artykułu nie mają zastosowania ani do autorów scenariuszy, dialogów i dzieł muzycznych, opracowanych dla wytworzenia dzieła filmowego, ani do jego głównego twórcy. Jednakże państwa należące do Związku, których ustawodawstwo nie zawiera przepisów przewidujących stosowanie wyżej wymienionego ustępu 2 litery b) do takiego twórcy, powinny zawiadomić o tym, pisemnym oświadczeniem, Dyrektora Generalnego, który niezwłocznie poda je do wiadomości wszystkim innym państwom należącym do Związku.

Artykuł 14ter

1. Autor, a po jego śmierci osoby lub instytucje określone przez ustawodawstwo wewnętrzne, korzysta w odniesieniu do oryginalnych dzieł sztuki oraz oryginalnych rękopisów pisarzy i kompozytorów z niezbywalnego prawa do procentowego udziału w każdej sprzedaży dzieła po pierwszym jego zbyciu przez autora.

2. Ochrony przewidzianej w poprzednim ustępie można się domagać w państwach należących do Związku tylko w wypadku, gdy ustawodawstwo wewnętrzne państwa autora uznaje taką ochronę, i w takiej mierze, w jakiej pozwala na to ustawodawstwo państwa, w którym żąda się ochrony.

3. Tryb pobierania i wysokości udziału określa ustawodawstwo wewnętrzne każdego państwa.

Artykuł 15

1. Ażeby autorzy dzieł literackich i artystycznych chronionych przez niniejszą konwencję byli uważani, w razie braku dowodu przeciwnego, za autorów i w następstwie tego mogli przed sądami państw należących do

Związku dochodzić swych praw przeciw naruszającym je, wystarczy, by ich nazwiska były umieszczone na dziele w przyjęty sposób. Ustęp niniejszy ma zastosowanie — nawet jeżeli nazwisko to jest pseudonimem — od chwili, gdy pseudonim przyjęty przez autora nie pozostawia żadnych wątpliwości co do jego tożsamości.

2. Za producenta dzieła filmowego przyjmuje się, w razie braku przeciwnego dowodu, osobę fizyczną lub prawną, której nazwisko lub nazwa jest umieszczona w przyjęty sposób na tym dziele.

3. W odniesieniu do dzieł anonimowych lub dzieł pseudonimowych innych niż te, o których mowa wyżej w ustępie 1, uważa się — w razie braku dowodu przeciwnego — że wydawca, którego nazwa jest umieszczona na dziele, reprezentuje autora, w tym charakterze ma on prawo do ochrony i dochodzenia praw autora. Postanowienie niniejszego ustępu stosuje się tylko do czasu ujawnienia przez autora swej tożsamości i udowodnienia swego autorstwa.

4. a) W odniesieniu do dzieł nie publikowanych, których autor jest znany, lecz co o których można zasadnie przypuszczać, że ich autor jest obywatelem jednego z państw należących do Związku, ustawodawstwo tego państwa zastrzega się możliwość wyznaczenia właściwej władzy, która reprezentuje tego autora oraz jest upoważniona do obrony i dochodzenia praw tego autora w państwach należących do Związku.

b) Państwa należące do Związku, które na podstawie tego postanowienia dokonają takiego wyznaczenia, zawiadomią o tym Dyrektora Generalnego pisemnym oświadczeniem, podając wszelkie informacje dotyczące władzy w ten sposób wyznaczonej. Dyrektor Generalny niezwłocznie poda to oświadczenie do wiadomości wszystkim innym państwom należącym do Związku.

Artykuł 16

1. Nielegalne egzemplarze dzieła podlegają konfiskacie w państwach należących do Związku, w których dzieło oryginalne korzysta z ochrony prawnej.

2. Postanowienie poprzedniego ustępu ma również zastosowanie do reprodukcji pochodzących z państwa, w którym dzieło nie korzysta lub przestało korzystać z ochrony.

3. Konfiskata następuje zgodnie z ustawodawstwem każdego państwa.

Artykuł 17

Przepisy niniejszej konwencji nie mogą w niczym naruszać przysługującego rządowi każdego państwa należącego do Związku prawa do

zezwalania, nadzorowania lub zakazywania, za pomocą środków ustawodawczych lub wewnętrznego porządku publicznego, rozpowszechniania, przedstawiania, wystawiania wszelkich dzieł, do których właściwa władza uznałaby za potrzebne zastosowanie tego prawa.

Artykuł 18

1. Niniejszą konwencję stosuje się do wszystkich dzieł, które w chwili jej wejścia w życie nie stały się jeszcze własnością publiczną państwa ich pochodzenia na skutek upływu okresu ochrony.

2. Gdy jednak dzieło na skutek upływu okresu ochrony, która była mu uprzednio przyznana, stało się jej własnością publiczną państwa, w którym żąda się ochrony, dzieło to nie będzie w tym państwie ponownie chronione.

3. Zasada ta będzie stosowana zgodnie z przepisami zamieszczonymi w specjalnych konwencjach istniejących lub zawieranych w tym celu w przyszłości między państwami należącymi do Związku. W przypadku braku tego rodzaju przepisów, kraje — każdy w zakresie, który go dotyczy — określają tryb stosowania tej zasady.

4. Postanowienia powyższe stosuje się również w razie nowych przystąpień do Związku oraz w razie przedłużenia okresu ochrony przez zastosowanie artykułu 7 lub przez odstąpienie od zastrzeżeń.

Artykuł 19

Postanowienia niniejszej konwencji nie stają na przeszkodzie żądaniom szerszej ochrony, jeżeli wynika ona z ustawodawstwa państwa należącego do Związku.

Artykuł 20

Rządy państw należących do Związku zastrzegają sobie prawo zawierania między sobą porozumień szczególnych, jeżeli porozumienia te przynależałyby autorom ochronę dalej idącą niż udzielona przez konwencję lub miałyby zawierać jeszcze inne postanowienia nie pozostające w sprzeczności z niniejszą konwencją. Postanowienia istniejących porozumień, odpowiadające powyższemu warunkowi, pozostają w mocy.

Artykuł 21

1. Postanowienia szczególne dotyczące państw rozwijających się są zamieszczone w załączniku.

2. Z zastrzeżeniem postanowień artykułu 28 ustępu 1 litery b), załącznik ten stanowi integralną część niniejszego aktu.

Artykuł 22

1. a) Związek ma Zgromadzenie złożone z państw należących do Związku, które przyjęły zobowiązania wynikające z artykułów 22 do 26.

b) Rząd każdego państwa jest reprezentowany przez jednego delegata, któremu mogą towarzyszyć zastępcy, doradcy i eksperci.

c) Koszty każdej delegacji ponosi rząd, który ją wyznaczył.

2. a) Zgromadzenie:

i) rozpatruje wszystkie sprawy dotyczące utrzymania i rozwoju Związku oraz stosowania niniejszej konwencji;

ii) udziela Międzynarodowemu Biuru Własności Intelektualnej (zwanemu dalej „Międzynarodowym Biurem”), o którym mowa w Konwencji o ustanowieniu Światowej Organizacji Własności Intelektualnej (zwanej dalej „Organizacją”), wytycznych dotyczących przygotowania konferencji rewizyjnych, uwzględniających w należyty sposób uwagi państw należących do Związku, które nie przyjęły zobowiązań wynikających z artykułów 22 do 26;

iii) bada i zatwierdza sprawozdania i działalność Dyrektora Generalnego Organizacji, dotyczące Związku, i udziela mu niezbędnych wskazówek w sprawach należących do właściwości Związku;

iv) wybiera członków Komitetu Wykonawczego Zgromadzenia;

v) bada i zatwierdza sprawozdania i działalność swego Komitetu Wykonawczego i udziela mu wskazówek;

vi) ustala program, uchwała trzyletni budżet Związku i zatwierdza jego końcowe rozliczenia;

vii) uchwała regulamin finansowy Związku;

viii) powołuje komitety ekspertów i grupy robocze, jakie uzna za konieczne dla działania Związku;

ix) określa, które państwa nie będące członkami Związku oraz które organizacje międzyrządowe i międzynarodowe organizacje pozarządowe mogą być dopuszczone do udziału w jego posiedzeniach w charakterze obserwatorów;

x) uchwała zmiany artykułów od 22 do 26;

xi) podejmuje wszelkie inne odpowiednie działania dla osiągnięcia celów Związku;

xii) wykonuje wszelkie inne działania wynikające z niniejszej konwencji;

xiii) wykonuje uprawnienia powierzone mu przez Konwencję o ustanowieniu Światowej Organizacji Własności Intelektualnej, jeżeli je przyjmie.

b) W sprawach interesujących również inne Związki administrowane przez Organizację, Zgromadzenie podejmuje uchwały po zaznajomieniu się z opinią Komitetu Koordynacyjnego Organizacji.

3. a) Każde państwo członek Zgromadzenia dysponuje jednym głosem.

b) Quorum stanowi połowa państw członków Zgromadzenia.

c) Niezależnie od postanowień litery b), jeżeli liczba państw reprezentowanych na sesji jest mniejsza od połowy, lecz równa lub większa od jednej trzeciej państw członków Zgromadzenia, Zgromadzenie może podejmować uchwały, które — z wyjątkiem uchwał dotyczących jego procedury — stają się wykonalne dopiero po spełnieniu niżej wymienionych warunków. Międzynarodowe Biuro zawiadamia o tych uchwałach państwa członków Zgromadzenia, które nie były reprezentowane, z prośbą o oddanie na piśmie — w terminie trzech miesięcy, licząc od daty tego zawiadomienia — swego głosu, lub zawiadomienie o wstrzymaniu się od głosowania. Jeżeli po upływie tego terminu liczba państw, które w ten sposób oddały swój głos lub wstrzymały się od głosowania, jest co najmniej równa liczbie państw, których brakowało do osiągnięcia quorum na sesji, uchwały te stają się wykonalne, jeżeli jednocześnie została osiągnięta wymagana większość.

d) Z zastrzeżeniem postanowień artykułu 26 ustępu 2, uchwały Zgromadzenia są podejmowane większością dwóch trzecich oddanych głosów.

e) Wstrzymanie się od głosowania nie jest uważane za oddanie głosu.

f) Delegat może reprezentować tylko jedno państwo i może głosować tylko w jego imieniu.

g) Państwa należące do Związku, które nie są członkami Zgromadzenia, są dopuszczane do udziału w jego posiedzeniach w charakterze obserwatorów.

4. a) Zgromadzenie zbiera się raz na trzy lata na sesję zwyczajną, którą zwołuje Dyrektor Generalny, i, poza wyjątkowymi wypadkami, w tym samym okresie i w tym samym miejscu, co Zgromadzenie Ogólne Organizacji.

b) Zgromadzenie zbiera się na sesję nadzwyczajną, którą zwołuje Dyrektor Generalny na wniosek komitetu Wykonawczego lub na wniosek jednej czwartej państw członków Zgromadzenia.

5. Zgromadzenie uchwała swój regulamin wewnętrzny.

Artykuł 23

1. Zgromadzenie powołuje Komitet Wykonawczy.

2. a) Komitet Wykonawczy składa się z państw wybranych przez Zgromadzenie spośród państw będących jego członkami. Ponadto państwu,

na którego terytorium Organizacja ma swoją siedzibę, przysługuje z urzędu, z zastrzeżeniem postanowień artykułu 25 ustępu 7 litery b), jedno miejsce w Komitecie.

b) Rząd każdego państwa członka Komitetu Wykonawczego jest reprezentowany przez jednego delegata, któremu mogą towarzyszyć zastępcy, doradcy i eksperci.

c) Koszty każdej delegacji ponosi rząd, który ją wyznaczył.

3. Liczba państw członków Komitetu Wykonawczego odpowiada jednej czwartej liczby państw członków Zgromadzenia. Przy obliczaniu miejsc do obsadzenia nie bierze się pod uwagę reszty, która pozostanie po podzieleniu przez cztery.

4. Przy wyborze członków Komitetu Wykonawczego Zgromadzenie uwzględnia sprawiedliwy podział według kryteriów geograficznych oraz potrzebę zapewnienia udziału państwom będącym stronami porozumień szczególnych zawartych w powiązaniu ze Związkiem.

5. a) Członkowie Komitetu Wykonawczego pełnią swe funkcje od zamknięcia sesji Zgromadzenia, na której zostali wybrani, do końca następnej sesji zwyczajnej Zgromadzenia.

b) Członkowie Komitetu Wykonawczego mogą być ponownie wybrani w liczbie nie przekraczającej dwóch trzecich ich składu.

c) Zgromadzenie ustala tryb wyborów i ewentualnego ponownego wyboru członków Komitetu Wykonawczego.

6. a) Komitet Wykonawczy:

i) przygotowuje projekt porządku dziennego Zgromadzenia;

ii) przedstawia Zgromadzeniu wnioski dotyczące projektów programu i budżetu trzyletniego Związku, przygotowanych przez Dyrektora Generalnego;

iii) zatwierdza, w ramach programu i budżetu trzyletniego, programy i budżety roczne opracowane przez Dyrektora Generalnego;

iv) przedstawia Zgromadzeniu, z odpowiednimi wyjaśnieniami, okresowe sprawozdania Dyrektora Generalnego oraz roczne sprawozdania z kontroli rozliczeń;

v) podejmuje wszelkie niezbędne środki w celu wykonania programu Związku przez Dyrektora Generalnego zgodnie z uchwałami Zgromadzenia z uwzględnieniem okoliczności, które wystąpiły między dwiema sesjami zwyczajnymi danego Zgromadzenia;

vi) wykonuje wszelkie inne zadania powierzone mu w ramach niniejszej konwencji.

b) W sprawach interesujących również inne Związki, administrowane przez Organizację, Komitet Wykonawczy podejmuje decyzje po znanomieniu się z opinią Komitetu Koordynacyjnego Organizacji.

7. a) Komitet Wykonawczy zbiera się raz w roku na sesję zwyczajną, zwoływaną przez Dyrektora Generalnego, w miarę możliwości w tym samym okresie i w tym samym miejscu co Komitet Koordynacyjny Organizacji.

b) Komitet Wykonawczy zbiera się na sesję nadzwyczajną, którą zwołuje Dyrektor Generalny bądź z własnej inicjatywy, bądź na wniosek przewodniczącego Komitetu lub jednej czwartej jego członków.

8. a) Każde państwo członek komitetu Wykonawczego dysponuje jednym głosem.

b) Quorum stanowi połowa państw członków Komitetu Wykonawczego.

c) Uchwały są podejmowane zwykłą większością oddanych głosów.

d) Wstrzymanie się od głosowania nie jest uważane za oddanie głosu.

e) Jeden delegat może reprezentować tylko jedno państwo i może głosować tylko w jego imieniu.

9. Państwa należące do Związku, które nie są członkami Komitetu Wykonawczego, są dopuszczane do udziału w jego posiedzeniach w charakterze obserwatorów.

10. Komitet Wykonawczy uchwała swój regulamin wewnętrzny.

Artykuł 24

1. a) Prace administracyjne Związku są wykonywane przez międzynarodowe Biuro, które jest sukcesorem Biura Związku połączonego z Biurem Związku powołanym przez Międzynarodową konwencję o ochronie własności przemysłowej.

b) Międzynarodowe Biuro wykonuje w szczególności czynności sekretariatu organów Związku.

c) Dyrektor Generalny Organizacji jest najwyższym funkcjonariuszem Związku i reprezentuje Związek.

2. Międzynarodowe Biuro zbiera i publikuje informacje dotyczące ochrony praw autorskich. Każde państwo należące do Związku przekazuje Międzynarodowemu Biuru możliwie najszybciej teksty wszystkich nowych ustaw oraz teksty wszystkich aktów urzędowych dotyczących ochrony praw autorskich.

3. Międzynarodowe Biuro wydaje miesięcznik.

4. Na żądanie każdego państwa należącego do Związku Międzynarodowe Biuro dostarcza mu informacji w sprawach dotyczących ochrony praw autorskich.

5. Międzynarodowe Biuro prowadzi badania i świadczy usługi mające na celu ułatwienie ochrony praw autorskich.

6. Dyrektor Generalny i wszyscy wyznaczeni przez niego członkowie personelu biorą udział, bez prawa głosowania, we wszystkich posiedzeniach Zgromadzenia, Komitetu Wykonawczego oraz wszelkich innych komitetów ekspertów lub grup roboczych. Dyrektor Generalny lub wyznaczony przez niego członek personelu jest z urzędu sekretarzem tych organów.

7. a) Międzynarodowe Biuro, zgodnie z wytycznymi Zgromadzenia i we współpracy z Komitetem Wykonawczym, przygotowuje konferencje w sprawie rewizji innych postanowień konwencji niż postanowienia artykułów od 22 do 26.

b) Międzynarodowe Biuro może zasięgnąć opinii organizacji międzynarodowych oraz międzynarodowych organizacji pozarządowych co do przygotowania konferencji w sprawie rewizji.

c) Dyrektor Generalny oraz osoby wyznaczone przez niego biorą udział, bez prawa głosowania, w obradach tych konferencji.

8. Międzynarodowe Biuro wykonuje wszelkie inne powierzone mu zadania.

Artykuł 25

1. a) Budżet Związku.

b) Budżet Związku obejmuje dochody i wydatki własne Związku, jego wpłaty do budżetu wydatków wspólnych Związków, jak też, w odpowiednim wypadku, kwoty przekazane do dyspozycji budżetu konferencji Organizacji.

c) Za wspólne wydatki Związków uważa się wydatki, które nie obciążają wyłącznie Związku, lecz także jeden lub więcej innych Związków administrowanych przez Organizację. Udział Związku w tych wspólnych wydatkach jest proporcjonalny do korzyści Związku z tytułu tych wydatków.

2. Budżet Związku jest uchwalony z uwzględnieniem wymogów jego koordynacji z budżetem innych Związków administrowanych przez Organizację.

3. Budżet Związku jest finansowany z następujących źródeł:

i) składek krajów należących do Związku;

ii) opłat i należności za usługi świadczone przez Międzynarodowe Biuro w imieniu Związku;

iii) dochodów ze sprzedaży publikacji Międzynarodowego Biura dotyczących Związku i honorariów autorskich związanych z tymi publikacjami;

iv) darów, zapisów i subwencji;

v) czynszów, odsetek i różnych innych dochodów.

4. a) W celu ustalenia wysokości składki do budżetu każde państwo należące do Związku jest zaliczone do jednej z klas i płaci swe składki roczne na podstawie liczby jednostek ustalonych następująco:

klasa I	— 25
klasa II	— 20
klasa III	— 15
klasa IV	— 10
klasa V	— 5
klasa VI	— 3
klasa VII	— 1

b) Każde państwo, jeżeli nie uczyniło tego uprzednio, to w chwili złożenia swego dokumentu ratyfikacyjnego lub przystąpienia wskazuje klasę, do której chce być zaliczone. Może ono zmienić klasę. Jeżeli wybierze klasę niższą, powinno o tym zawiadomić Zgromadzenie podczas jednej z jego sesji zwyczajnych. Zmiana taka nabiera mocy od początku roku kalendarzowego następującego po tej sesji.

c) Składka roczna każdego państwa wynosi kwotę, której stosunek do łącznej sumy składek rocznych wszystkich krajów do budżetu Związku jest taki sam, jak stosunek między liczbą jednostek klasy, do której to państwo jest zaliczone, a całkowitą liczbą jednostek ogółu państw.

d) Składki są wymagalne pierwszego stycznia każdego roku.

e) Państwo zalegające z zapłatą swych składek nie może wykonywać swego prawa głosowania w żadnym z organów Związku, którego jest członkiem, jeżeli kwota jego zaległości jest równa lub wyższa od kwoty składek należnych od niego za dwa pełne ubiegłe lata. Jednak takie państwo może być uprawnione do wykonywania swego prawa głosowania w takim organie tak długo, jak długo organ ten uważa, że zwłoka nastąpiła wskutek wyjątkowych i nieuniknionych okoliczności.

f) W wypadku gdy budżet nie został uchwalony przed początkiem nowego roku finansowego, stosuje się budżet roku poprzedniego w trybie przewidzianym przez regulamin finansowy.

5. Wysokość opłat i należności za usługi świadczone przez Międzynarodowe Biuro na rzecz Związku ustala Dyrektor Generalny, który składa z tego sprawozdanie Zgromadzeniu i Komitetowi Wykonawczemu.

6. a) Związek posiada fundusz obrotowy, na który składają się jednorazowe wpłaty dokonywane przez każde państwo należące do Związku. Jeżeli fundusz stanie się niewystarczający, Zgromadzenie podejmuje uchwałę o jego zwiększeniu.

b) Wysokość początkowej wpłaty każdego państwa na wyżej wymieniony fundusz oraz udział tego państwa w jego zwiększeniu są proporcjonalne do składki tego państwa za rok, w którym został ustanowiony fundusz lub została podjęta uchwała o jego zwiększeniu.

c) Proporcje i tryb wpłaty ustala Zgromadzenie na wniosek Dyrektora Generalnego, po zasięgnięciu opinii Komitetu Koordynacyjnego Organizacji.

7. a) Umowa w sprawie siedziby, zawarta z państwem, na którego terytorium Organizacja ma swoją siedzibę, powinna przewidywać, że w razie gdy fundusz obrotowy jest niewystarczający, kraj ten udzieli zaliczek. Wysokość tych zaliczek i warunki, na jakich są one udzielone, powinny być w każdym wypadku przedmiotem odrębnych umów między danym państwem a Organizacją. Dopóki państwo to jest obowiązane do udzielania zaliczek, dopóty przysługuje mu z urzędu miejsce w Komitecie Wykonawczym.

b) Państwo wymienione pod literą a) i Organizacja mają prawo wypowiedzieć zobowiązanie do udzielania zaliczek w drodze pisemnej notyfikacji. Wypowiedzenie nabiera mocy po upływie trzech lat od końca roku, w którym zostało notyfikowane.

8. Kontrola rachunków prowadzona jest w trybie przewidzianym w regulaminie finansowym przez jeden lub kilka krajów należących do Związku albo przez kontrolerów spoza Związku, wyznaczonych za ich zgodą przez Zgromadzenie.

Artykuł 26

1. Wnioski o zmianę artykułów 22, 23, 24 i 25 i artykułu niniejszego mogą być składane przez każde państwo członka Zgromadzenia, przez Komitet Wykonawczy lub przez Dyrektora Generalnego. Te wnioski Dyrektor Generalny przekazuje państwom członkom Zgromadzenia co najmniej sześć miesięcy przed przedstawieniem ich Zgromadzeniu do rozpatrzenia.

2. Każdą zmianę artykułów wymienionych w ustępie 1 przyjmuje Zgromadzenie. Przyjęcie wymaga trzech czwartych oddanych głosów; jednak każda zmiana artykułu 22 i niniejszego ustępu wymaga czterech piątych oddanych głosów.

3. Każda zmiana artykułów wymienionych w ustępie 1 wchodzi w życie po upływie miesiąca od otrzymania przez Dyrektora Generalnego pisemnych notyfikacji o jej przyjęciu przez trzy czwarte państw będących członkami Zgromadzenia w chwili przyjęcia zmiany, dokonana zgodnie z odpowiednimi zasadami konstytucyjnymi tych państw. Każda zmiana wyżej wymienionych artykułów, przyjęta w ten sposób, wiąże wszystkie państwa, które są członkami Zgromadzenia w chwili wejścia w życie zmiany albo które staną się jego członkami później; jednak każda zmiana zwiększająca zobowiązania finansowe państw należących do Związku wiąże tylko te spośród nich, które zawiadomiły o przyjęciu tej zmiany.

Artykuł 27

1. Niniejsza konwencja będzie poddawana rewizjom w celu wprowadzenia rozwiązań zmierzających do udoskonalenia systemu Związku.

2. W tym celu będą odbywały się konferencje delegatów państw należących do Związku, kolejno w każdym z nich.

3. Z zastrzeżeniem postanowień artykułu 26, mającego zastosowanie do zmiany artykułów od 22 do 26, wszelka rewizja niniejszego aktu, łącznie z załącznikiem, wymaga jednomyślności w oddaniu głosów.

Artykuł 28

1. a) Każde państwo należące do Związku, które podpisało niniejszy akt, może go ratyfikować, a jeżeli go nie podpisało, może do niego przystąpić. Dokumenty ratyfikacyjne lub przystąpienia składa się Dyrektorowi Generalnemu.

b) Każde z państw należące do Związku może w swym dokumencie ratyfikacyjnym lub przystąpienia oświadczyć, że jego ratyfikacja lub przystąpienie nie dotyczy artykułów od 1 do 21 i załącznika; jeżeli jednak kraj ten złożył już oświadczenie stosownie do artykułu VI ustępu 1) załącznika, może tylko oświadczać w tym dokumencie, że jego ratyfikacja lub przystąpienie nie dotyczy artykułów od 1 do 20.

c) Każde państwo należące do Związku, które zgodnie z literą b) wyłączyło skuteczność swej ratyfikacji lub swego przystąpienia w odniesieniu do postanowień wymienionych pod tą literą, może później, w dowolnym terminie, oświadczyć, że rozciąga skuteczność swej ratyfikacji lub swego przystąpienia na te postanowienia. Oświadczenie takie składa się Dyrektorowi Generalnemu.

2. a) Artykuły od 1 do 21 i załącznik wchodzi w życie po upływie trzech miesięcy od spełnienia się dwóch następujących warunków:

i) co najmniej pięć krajów należących do Związku ratyfikuje niniejszy akt lub do niego przystąpi bez złożenia oświadczenia w myśl ustępu 1 litery b),

ii) Francja, Hiszpania, Stany Zjednoczone Ameryki Północnej i Zjednoczone Królestwo Wielkiej Brytanii i Północnej Irlandii przyjmą obowiązki wynikające z Powszechnej konwencji o prawie autorskim, zrewidowanej w Paryżu dnia 24 lipca 1971 r.

b) Wejście w życie, o którym mowa pod literą a), stosuje się do tych państw należących do Związku, które co najmniej trzy miesiące przed tym wejściem w życie złożyły dokumenty ratyfikacyjne lub przystąpienia nie zawierające oświadczenia w myśl ustępu 1 litery b).

c) W stosunku do wszystkich państw należących do Związku, do których nie ma zastosowania litera b), i które ratyfikowały niniejszy akt lub do niego przystąpiły bez złożenia oświadczenia w myśl ustępu 1 litery b), artykuły od 1 do 21 i załącznik wchodzi w życie po upływie trzech miesięcy od dnia, w którym Dyrektor Generalny powiadomił o złożeniu wyżej wymienionego dokumentu ratyfikacyjnego lub przystąpienia, chyba że w złożonym dokumencie została wskazana data późniejsza. W tym ostatnim wypadku artykuły od 1 do 21 i załącznik wchodzi w życie w stosunki do tego państwa we wskazanym dniu.

d) Postanowienia liter od a) do c) nie naruszają stosowania artykułu VI załącznika.

3. W stosunku do każdego państwa należącego do Związku, które ratyfikuje niniejszy akt lub do niego przystąpi z oświadczeniem w myśl ustępu 1 litery b) lub bez takiego oświadczenia, artykuły od 22 do 38 wchodzi w życie po upływie trzech miesięcy od dnia, w którym Dyrektor Generalny powiadomił o złożeniu wyżej wymienionego dokumentu ratyfikacyjnego lub przystąpienia, chyba że w złożonym dokumencie została wskazana data późniejsza. W tym ostatnim wypadku artykuły od 22 do 38 wchodzi w życie w stosunku do tego państwa w dniu w ten sposób wskazanym.

Artykuł 29

1. Każde państwo nie należące do Związku może przystąpić do niniejszego aktu i stać się przez to stroną niniejszej konwencji i członkiem Związku. Dokumenty przystąpienia składa się Dyrektorowi Generalnemu.

2. a) Z zastrzeżeniem postanowienia litery b) niniejsza konwencja wchodzi w życie w stosunku do każdego państwa nie należącego do Związku po upływie trzech miesięcy od dnia, w którym Dyrektor Generalny powiadomił o złożeniu jego dokumentu przystąpienia, chyba że w złożonym dokumencie wskazany został dzień późniejszy. W tym ostatnim wypadku konwencja wchodzi w życie w stosunku do tego państwa w dniu wskazanym w ten sposób.

b) Jeżeli wejście w życie przy zastosowaniu litery a) wyprzedza wejście w życie artykułów od 1 do 21 i załącznika przy zastosowaniu artykułu 28 ustępu 2 litery a), państwo to będzie w tym czasie związane artykułami od 1 do 20 Aktu brukselskiego niniejszej konwencji, które zastąpią artykuły od 1 do 21 i załącznik.

Artykuł 29bis

Ratyfikacja niniejszego aktu lub przystąpienie do tego aktu przez państwo, które nie jest związane artykułami od 22 do 38 Aktu Sztokholmskiego

niniejszej konwencji, ma znaczenie — jedynie w celu możliwości stosowania artykułu 14 ustępu 2 Konwencji o ustanowieniu Organizacji — ratyfikacji Aktu Sztokholmskiego lub przystąpienia do tego aktu z ograniczeniami przewidzianymi w artykule 28 w ustępie 1 pod literą b) i) tego aktu.

Artykuł 30

1. Z zastrzeżeniem wyjątków, o których mowa w ustępie 2 niniejszego artykułu, w artykule 28 w ustępie 1 pod literą b), w artykule 33 w ustępie 2) oraz w załączniku, ratyfikacja lub przystąpienie pociąga za sobą automatycznie przyjęcie wszystkich postanowień i dopuszczenie do wszystkich korzyści zastrzeżonych przez niniejszą konwencję.

2. a) Każde państwo należące do Związku, ratyfikując niniejszy akt lub przystępując do niego, może — z zastrzeżeniem artykułu V ustępu 2 załącznika — zachować korzyści wynikające z zastrzeżeń dokonanych poprzednio, pod warunkiem zgłoszenia ich w chwili składania swego dokumentu ratyfikacyjnego lub przystąpienia.

b) Każde państwo nie należące do Związku, przystępując do niniejszej konwencji — i z zastrzeżeniem artykułu V ustępu 2 załącznika — może oświadczyć, że pragnie przynajmniej tymczasowo zastąpić artykuł 8 niniejszego aktu, dotyczący prawa tłumaczenia, postanowieniami artykułu 5 Konwencji Związku z 1886 r., uzupełnionej w Paryżu w 1896 r., oczywiście tylko w zakresie dotyczącym tłumaczenia na język powszechnie używany w tym kraju. Z zastrzeżeniem artykułu 1 ustępu 6 litery b) załącznika, każde państwo ma możliwość zastosowania — w odniesieniu do prawa tłumaczenia dzieł, których państwo pochodzenia korzysta z takiego zastrzeżenia — ochrony odpowiadającej takiej, jakiej udziela to ostatnie państwo.

c) Każde państwo może w każdej chwili wycofać takie zastrzeżenie przez zawiadomienie o tym Dyrektora Generalnego.

Artykuł 31

1. Każde państwo może oświadczyć w swym dokumencie ratyfikacyjnym lub przystąpienia albo poinformować Dyrektora Generalnego w każdym późniejszym terminie, w drodze pisemnej notyfikacji, że niniejsza konwencja ma zastosowanie do całości lub części terytoriów, wymienionych w oświadczeniu lub notyfikacji, za których stosunki międzynarodowe to państwo jest odpowiedzialne.

2. Każde państwo, które złożyło takie oświadczenie lub dokonało takiej notyfikacji, może w każdej chwili zawiadomić Dyrektora Generalnego, że

niniejsza konwencja przestaje być stosowana do całości lub części tych terytoriów.

3. a) Każde oświadczenie złożone na podstawie ustępu 1, włączone do dokumentu ratyfikacyjnego lub przystąpienia, nabiera mocy w tym samym dniu, co ratyfikacja lub przystąpienie, a każda notyfikacja dokonana na podstawie tego ustępu nabiera mocy po upływie trzech miesięcy od powiadomienia o niej przez Dyrektora Generalnego.

b) Każda notyfikacja dokonana na podstawie ustępu 2 nabiera mocy po upływie dwunastu miesięcy od przyjęcia jej przez Dyrektora Generalnego.

4. Niniejszego artykułu nie można interpretować w sposób, z którego wynikałoby uznanie lub milczące przyjęcie przez którekolwiek z państw należących do Związku stanu faktycznego jakiegokolwiek terytorium, na które zostało rozciągnięte stosowanie niniejszej konwencji przez inne państwo należące do Związku na podstawie oświadczenia złożonego zgodnie z ustępem 1.

Artykuł 32

1. Niniejszy akt zastępuje w stosunkach między państwami należącymi do Związku — w zakresie, w którym ma zastosowanie — Konwencję berneńską z dnia 9 września 1886 r. i następne akty jej rewizji. Akty obowiązujące poprzednio zachowują swe zastosowania — w całości lub w zakresie, w którym niniejszy akt na podstawie zdania poprzedniego ich nie zastępuje — w stosunkach z państwami należącymi do Związku, które nie ratyfikują niniejszego aktu lub do niego nie przystąpią.

2. Państwa nie należące do Związku, które staną się stronami niniejszego aktu, stosują go, z zastrzeżeniem postanowień ustępu 3, wobec każdego państwa należącego do Związku, które nie jest związane tym aktem lub które jest wprawdzie nim związane, lecz złożyło oświadczenie przewidziane w artykule 28 w ustępie 1 pod literą b). Te państwa uznają, że państwo należące do Związku, o którym wyżej mowa, w swych stosunkach z nimi:

i) stosuje postanowienia najnowszego aktu, którym jest związane, i

ii) z zastrzeżeniem artykułu I ustępu 6 załącznika, ma możliwość zastosowania ochrony na poziomie przewidzianym przez niniejszy akt.

3. Każde państwo, które chce korzystać z którejkolwiek możliwości przewidzianej w załączniku, może stosować postanowienia załącznika dotyczące jednej lub więcej możliwości, z jakich chce korzystać w swych stosunkach z każdym innym państwem należącym do Związku i nie związanym niniejszym aktem, pod warunkiem że to ostatnie państwo zgodziło się na stosowanie tych postanowień.

Artykuł 33

1. Każdy spór między dwoma lub kilkoma państwami należącymi do Związku, dotyczący interpretacji lub stosowania niniejszej konwencji, który nie zostanie uregulowany w drodze rokowań, może być wniesiony przez którekolwiek państwo będące jego stroną do Międzynarodowego Trybunału Sprawiedliwości przez złożenie wniosku zgodnie ze Statutem Trybunału, chyba że państwa będące stronami sporu uzgodnią inny tryb jego uregulowania. Państwo wnoszące spór do Trybunału informuje o tym Międzynarodowe Biuro, które zawiadamia o tym inne państwa należące do Związku.

2. Każde państwo w chwili podpisania niniejszego aktu lub złożenia swego dokumentu ratyfikacyjnego lub przystąpienia może oświadczyć, że nie uważa się za związane postanowieniami ustępu 1. W sprawach dotyczących wszelkich sporów między takim państwem a każdym innym państwem należącym do Związku postanowienia ustępu 1 nie mają zastosowania.

3. Każde państwo które złoży oświadczenie zgodne z postanowieniami ustępu 2, może je w każdej chwili wycofać w drodze notyfikacji skierowanej do Dyrektora Generalnego.

Artykuł 34

1. Z zastrzeżeniem artykułu 29bis, żadne państwo, po wejściu w życie artykułów od 1 do 21 i załącznika, nie może przystąpić do wcześniejszych aktów niniejszej konwencji ani ich ratyfikować.

2. Po wejściu w życie artykułów od 1 do 21 i załącznika żaden kraj nie może złożyć oświadczenia na podstawie artykułu 5 Protokołu dotyczącego krajów rozwijających się, załączonego do Aktu sztokholmskiego.

Artykuł 35

1. Niniejsza konwencja pozostaje w mocy na czas nieograniczony.

2. Każde państwo może wypowiedzieć niniejszy akt w drodze notyfikacji skierowanej do Dyrektora Generalnego. Wypowiedzenie to pociąga za sobą również wypowiedzenie wszystkich wcześniejszych aktów i ma moc tylko w odniesieniu do kraju, który go dokonał; konwencja zaś pozostaje w mocy i jest stosowana w odniesieniu do innych krajów należących do Związku.

3. Wypowiedzenie nabiera mocy po upływie jednego roku od dnia, w którym Dyrektor Generalny otrzymał notyfikację.

4. Państwo może skorzystać z możliwości wypowiedzenia przewidzianej w niniejszym artykule dopiero po upływie pięciu lat od dnia, w którym stało się członkiem Związku.

Artykuł 36

1. Każde państwo będące stroną niniejszej konwencji zobowiązuje się przedsięwziąć, zgodnie ze swoją konstytucją, niezbędne środki w celu zapewnienia stosowania niniejszej konwencji.

2. Rozumie się, że państwo, w chwili przyjmowania zobowiązań wynikających z niniejszej konwencji, powinno być w stanie, zgodnie ze swym ustawodawstwem wewnętrznym, wprowadzić w życie jej postanowienia.

Artykuł 37

1. a) Niniejszy akt jest podpisany w jednym egzemplarzu w językach angielskim i francuskim, i, z zastrzeżeniem ustępu 2, złożony u Dyrektora Generalnego.

b) Dyrektor Generalny, po konsultacji z zainteresowanymi rządami, ustali oficjalne teksty w językach arabskim, hiszpańskim, niemieckim, portugalskim i włoskim oraz w innych językach, które może wskazać Zgromadzenie.

c) W razie sporu co do interpretacji różnych tekstów, tekst francuski będzie tekstem rozstrzygającym.

2. Niniejszy akt pozostaje otwarty do podpisu do dnia 31 stycznia 1972 r. Do tego czasu egzemplarz wymieniony w ustępie 1 pod literą a) będzie przechowywany przez rząd Republiki Francuskiej.

3. Dyrektor Generalny prześle po dwie uwierzytelnione kopie podpisanego tekstu niniejszego aktu rządów państw należących do Związku oraz rządowi każdego innego państwa na jego żądanie.

4. Dyrektor Generalny zarejestruje niniejszy akt w Sekretariacie Organizacji Narodów Zjednoczonych.

5. Dyrektor Generalny zawiadamia rządy wszystkich państw należących do Związku o podpisaniu, złożeniu dokumentów ratyfikacyjnych lub przystąpienia i o oświadczeniach zawartych w tych dokumentach lub złożonych na podstawie artykułów: 28 ustępu 1 litery c), 30 ustępu 2 litery a) i b) oraz 33 ustępu 2) o wejściu w życie wszystkich postanowień niniejszego aktu, notyfikacjach o wypowiedzeniu i notyfikacjach o dokonanych na podstawie artykułów: 30 ustępu 2 litery c), 31 ustępu 1 i 2, 33 ustępu 3 oraz 38 ustępu 1, jak też o notyfikacjach przewidzianych w załączniku.

Artykuł 38

1. Państwa należące do Związku, które nie ratyfikowały niniejszego aktu ani do niego nie przystąpiły i które nie są związane artykułami od 22 do 26 Aktu Sztokholmskiego, mogą do dnia 26 kwietnia 1975 r., jeżeli tego pragną, wykonywać prawa przewidziane w tych artykułach, jakby były nimi związane. Każde państwo, które pragnie wykonywać te prawa, składa w tym celu Dyrektorowi Generalnemu pisemną notyfikację, która nabiera mocy w dniu jej przyjęcia. Państwa te są uważane do wyżej wymienionego dnia za członków Zgromadzenia.

2. Dopóki wszystkie państwa należące do Związku nie staną się członkami Organizacji, dopóty Międzynarodowe Biuro Organizacji działa również jako Biuro Związku, a Dyrektor Generalny jako Dyrektor tego Biura.

3. Gdy wszystkie państwa należące do Związku staną się członkami Organizacji, prawa, zobowiązania i mienie Biura Związku przechodzą na rzecz Międzynarodowego Biura Organizacji.

Załącznik

Artykuł I

1. Każde państwo uważane zgodnie z ustaloną praktyką Zgromadzenia Ogólnego Organizacji Narodów Zjednoczonych za państwo rozwijające się, które ratyfikuje lub przystąpi do niniejszego aktu, którego integralną część stanowi niniejszy załącznik, oraz które ze względu na swą sytuację gospodarczą i swe potrzeby społeczne i kulturalne sądzi, by mogło niezwłocznie wydać odpowiednie przepisy w celu zapewnienia ochrony wszystkich praw przewidzianych w niniejszym akcie, może w notyfikacji złożonej Dyrektorowi Generalnemu w chwili złożenia swego dokumentu ratyfikacyjnego lub przystąpienia albo, z zastrzeżeniem artykułu V ustępu 1 litery c), kiedykolwiek później oświadczyć, że chce korzystać z możliwości przewidzianych w artykule II lub w artykule III albo z obydwóch tych możliwości. Może ono, zamiast wyrażenia chęci korzystania z możliwości przewidzianych w artykule II, złożyć oświadczenia zgodnie z artykułem V ustępem 1 literą a).

2. a) Każde oświadczenie, złożone w myśl ustępu 1 i notyfikowane przed upływem okresu dziesięciu lat od wejścia w życie artykułów od 1 do 21 i niniejszego załącznika zgodnie z artykułem 28 ustępem 2, jest ważne aż do upływu tego okresu. Może ono być ponowione w całości lub w części na kolejne okresy dziesięcioletnie w drodze notyfikacji złożonej Dyrektorowi Generalnemu nie wcześniej niż piętnaście miesięcy i nie później niż trzy miesiące przed upływem bieżącego okresu dziesięcioletniego.

b) Każde oświadczenie, złożone w myśl ustępu 1 i notyfikowane po upływie okresu dziesięciu lat od wejścia w życie artykułów od 1 do 21 oraz niniejszego załącznika, zgodnie z artykułem 28 ustępem 2, jest ważne do upływu bieżącego okresu dziesięcioletniego. Może ono być ponowione, tak jak to przewiduje drugie zdanie litery a).

3. Każde państwo należące do Związku, które przestało być uważane za kraj rozwijający się, o jakim mowa w ustępie 1, nie jest uprawnione do ponawiania swego oświadczenia przewidzianego w ustępie 2 i bez względu na to, czy wycofa oficjalnie swe oświadczenie, traci możliwość powoływania się na korzystanie z możliwości przewidzianych w ustępie 1 z upływem bieżącego okresu dziesięcioletniego bądź po upływie trzech lat od czasu, gdy przestało być uważane za państwo rozwijające się, z tym że powinien być stosowany termin, który upływa później.

4. Jeżeli w chwili ustania ważności oświadczenia złożonego w myśl ustępów 1 lub 2 istnieje zapas egzemplarzy wydanych na mocy licencji udzielonej na podstawie postanowień niniejszego załącznika, egzemplarze te mogą być nadal wprowadzane do obrotu aż do ich wyczerpania.

5. Każde państwo związane postanowieniami niniejszego aktu, które złożyło oświadczenie lub dokonało notyfikacji zgodnie z artykułem 31 ustępem 1 co do stosowania tego aktu na odrębnym terytorium, którego sytuacja może być uznana za analogiczną do sytuacji krajów, o jakich mowa w ustępie 1, może w odniesieniu do tego terytorium złożyć oświadczenie przewidziane w ustępie 1 i notyfikować jego ponowienie przewidziane w ustępie 2. W okresie ważności tego oświadczenia lub tej notyfikacji postanowienia niniejszego załącznika stosuje się do terytorium, w odniesieniu do którego to oświadczenie lub ta notyfikacja zostały złożone.

6. a) Fakt, że dane państwo zamierza korzystać z jednej z możliwości, o których mowa w ustępie 1, nie pozwala innemu państwu na udzielenie dziełom, których krajem pochodzenia jest pierwszy kraj, mniejszej ochrony niż obowiązane jest udzielić zgodnie z artykułami od 1 do 20.

b) W odniesieniu do dzieł, których państwo pochodzenia złożyło oświadczenie zgodnie z artykułem V ustępem 1 literą a), nie może być wykonywane prawo wzajemności, przewidziane w zdaniu drugim artykułu 30 w ustępie 2) pod literą b) aż do upływu terminu zastosowanego zgodnie z artykułem I ustępem 3.

Artykuł II

1. Każde państwo, które oświadczyło, że chce skorzystać z możliwości przewidzianych w niniejszym artykule, będzie uprawnione, w odniesieniu do dzieł publikowanych w formie drukowanej lub wszelkiej innej analogicznej

formie reprodukcji, do zastąpienia wyłącznego prawa tłumaczenia przewidzianego w artykule 8 systemem niewyłącznych i niezbywalnych licencji, udzielonych przez właściwą władzę na niżej określonych warunkach i zgodnie z artykułem IV.

2. a) Jeżeli po upływie okresu trzech lat lub — ustalonego przez ustawodawstwo wewnętrzne danego państwa — dłuższego okresu od pierwszej publikacji dzieła nie zostało opublikowane przez podmiot prawa tłumaczenia lub za jego zezwoleniem tłumaczenie tego dzieła na język powszechnie używany w tym państwie, to, z zastrzeżeniem ustępu 3, każdy obywatel tego państwa może otrzymać licencję na dokonanie tłumaczenia dzieła na ten język i opublikować to tłumaczenie w formie drukowanej lub wszelkiej innej analogicznej formie reprodukcji.

b) Na podstawie niniejszego artykułu może być udzielona licencja także w wypadku, gdy wszystkie wydania tłumaczenia opublikowanego w wyżej wskazanym języku są wyczerpane.

3. a) W wypadku tłumaczeń na język nie będący językiem powszechnie używanym w jednym lub kilku państwach rozwiniętych, będących członkami Związku, trzyletni okres przewidziany w ustępie 2 pod literą a) zastępuje się okresem jednego roku.

b) Każde państwo, o którym mowa w ustępie 1, może na podstawie jednomyślnego porozumienia państw rozwiniętych, będących członkami Związku, w których jest powszechnie używany ten sam język, zastąpić — w razie tłumaczenia na ten język — okres trzyletni przewidziany w ustępie 2 pod literą a) okresem krótszym, ustalonym zgodnie z tym porozumieniem, ale nie krótszym niż jeden rok. Postanowienia zdania poprzedniego nie mają jednak zastosowania, jeżeli językiem, o który chodzi, jest język angielski, francuski lub hiszpański. Państwa, które zawarły tego rodzaju porozumienie, notyfikują to Dyrektorowi Generalnemu.

4. a) Żadna licencja przewidziana w niniejszym artykule nie może być udzielona przed upływem dodatkowego okresu sześciomiesięcznego, w razie gdy może ona być otrzymana po upływie trzech lat, i dziewięćmiesięcznego, w razie gdy może być otrzymana po upływie jednego roku,

i) licząc od dnia, w którym ubiegający się dokonał formalności przewidzianych w artykule IV w ustępie 1;

ii) albo gdy tożsamość lub adres podmiotu prawa tłumaczenia nie są znane, licząc od dnia, w którym ubiegający się, jak to przewiduje artykuł IV ustęp 2, wysłał kopie wniosku przedstawionego przez siebie władzy właściwej do udzielenia licencji.

b) Jeżeli w okresie sześciu lub dziewięciu miesięcy zostanie opublikowane przez podmiot prawa tłumaczenia lub za jego zezwoleniem tłumaczenie w języku, co do którego został przedstawiony wniosek, żadna licencja na podstawie niniejszego artykułu nie zostanie udzielona.

5. Licencje przewidziane w niniejszym artykule mogą być udzielane tylko ze względu na potrzeby szkoleniowe lub badawcze.

6. Jeżeli tłumaczenie dzieła opublikowane przez podmiot prawa tłumaczenia lub za jego zezwoleniem, ma cenę porównywalną ze stosowaną w danym państwie ceną analogicznych dzieł, każda licencja udzielona na podstawie niniejszego artykułu wygasa, jeżeli tłumaczenie zostało dokonane na ten sam język i jego istotna treść jest taka sama, jak tłumaczenia opublikowanego na podstawie licencji. Wszystkie egzemplarze już wyprodukowane przed wygaśnięciem licencji mogą być nadal wprowadzane do obrotu aż do ich wyczerpania.

7. Licencja na dokonanie i opublikowanie tłumaczenia tekstu oraz reprodukcję i opublikowanie ilustracji, jeśli chodzi odzieto złożone głównie z ilustracji może być udzielona tylko w wypadku spełnienia również warunków przewidzianych w artykule III.

8. Licencja na podstawie niniejszego artykułu nie może być udzielona, jeżeli autor wycofał z obrotu wszystkie egzemplarze swego dzieła.

9. a) Licencja na dokonanie tłumaczenia dzieła opublikowanego w formie drukowanej lub wszelkiej innej analogicznej formie reprodukcji może być również udzielona każdej instytucji radiowo-telewizyjnej mającej swą siedzibę w państwie, o którym mowa w ustępie 1, na wniosek przedstawiony przez tę instytucję właściwej władzy państwowej, jeżeli tylko zostały spełnione następujące warunki:

i) tłumaczenie zostało dokonane na podstawie egzemplarza wyprodukowanego i nabytego zgodnie z ustawodawstwem danego państwa;

ii) tłumaczenie jest wykorzystywane tylko w audycjach mających na celu nauczanie lub rozpowszechnianie informacji o charakterze naukowym lub technicznym, przeznaczonych dla znawców określonej dziedziny;

iii) tłumaczenie jest używane wyłącznie w celach wymienionych w punkcie ii) w audycjach nadawanych legalnie i przeznaczonych dla odbiorców na terytorium tego państwa, łącznie z audycjami nadawanymi za pomocą zapisów dźwiękowych i wizualnych, wykonanych legalnie i wyłącznie dla nadania tych audycji;

iv) wszelkie wykorzystanie tłumaczenia nie ma charakteru dochodowego.

b) Zapisy dźwiękowe i wizualne tłumaczenia, wykonane przez instytucje radiowo-telewizyjne na mocy licencji udzielonej na podstawie niniejszego ustępu, mogą być wykorzystane w celach i na warunkach wyszczególnionych pod literą a) i za zgodą tej instytucji także przez inną instytucję radiowo-telewizyjną mającą siedzibę w państwie, którego właściwa władza udzieliła tej licencji.

c) Pod warunkiem przestrzegania wszystkich kryteriów i warunków wyszczególnionych pod literą a), instytucji radiowo-telewizyjnej może być

również udzielona licencja na tłumaczenie każdego tekstu zawartego w utrwaleniu dźwiękowo-wizualnym, wykonanym i opublikowanym wyłącznie w celu zaspokojenia potrzeb szkoleniowych.

d) Z zastrzeżeniem postanowień litery a) i litery c), do przyznania i wykonywania każdej licencji udzielonej na podstawie niniejszego ustępu mają zastosowanie postanowienia poprzednich ustępów.

Artykuł III

1. Każde państwo, które oświadczyło, że pragnie korzystać z możliwości przewidzianych w niniejszym artykule, będzie uprawnione do zastąpienia wyłącznego prawa reprodukcji, przewidzianego w artykule 9, przez system niewyłącznych i niezbywalnych licencji, udzielanych przez właściwą władzę na niżej określonych warunkach i zgodnie z artykułem IV.

2. a) W odniesieniu do dzieła, do którego stosuje się niniejszy artykuł na podstawie ustępu 7, i jeżeli po upływie:

i) okresu ustalonego w ustępie 3, liczonego od pierwszej publikacji określonego wydania takiego dzieła, lub

ii) dłuższego okresu ustalonego przez ustawodawstwo wewnętrzne państwa, o którym mowa w ustępie 1, i liczonego od tej samej daty, egzemplarze tego wydania nie zostały wprowadzone do obrotu w tym państwie dla zaspokojenia potrzeb szerokiego kręgu odbiorców bądź nauczania w szkołach lub na uniwersytetach przez podmiot prawa reprodukcji lub za jego zezwoleniem po cenie porównywalnej z ceną stosowaną w tym państwie do analogicznych dzieł, każdy obywatel tego państwa może otrzymać licencję na reprodukcję i opublikowanie tego wydania, przy zastosowaniu tej lub niższej ceny, w celu zaspokojenia potrzeb nauczania w szkole i na uniwersytecie.

b) Na reprodukcję i opublikowanie wydania, które zostało wprowadzone do obrotu w sposób przewidziany pod literą a), w razie spełnienia warunków przewidzianych w niniejszym artykule i jeżeli po upływie odpowiedniego okresu przez sześć miesięcy nie było w sprzedaży dozwolonych egzemplarzy tego wydania, może być również udzielona licencja, w celu zaspokojenia potrzeb bądź szerokiego kręgu odbiorców, bądź nauczania w szkołach i na uniwersytetach, przy zastosowaniu ceny żądanej w tym państwie za analogiczne dzieła.

3. Okres, na który powołuje się ustęp 2 litera a) punkt i) wynosi pięć lat. Jednakże:

i) gdy chodzi o dzieła z dziedziny nauk ścisłych i przyrodniczych oraz technologii — okres ten wynosi trzy lata;

ii) gdy chodzi o dzieła będące wytworem wyobraźni, takie jak powieść, poezja, dramat i muzyka oraz książki z dziedziny sztuki — okres ten wynosi siedem lat.

4. a) W wypadkach, w których otrzymanie licencji jest możliwe po upływie okresu trzyletniego, licencja na podstawie niniejszego artykułu nie może być udzielona przed upływem sześciu miesięcy,

i) licząc od dnia spełnienia przez ubiegającego się formalności przewidzianych w artykule IV w ustępie 1;

ii) albo jeżeli tożsamość lub adres podmiotu prawa reprodukcji nie są znane, licząc od dnia, w którym ubiegający się, jak przewiduje artykuł IV ustęp 2 wysłał kopie wniosku przedstawionego przez siebie władzy właściwej do udzielenia licencji.

b) W innych wypadkach oraz jeżeli ma zastosowanie artykuł IV ustęp 2, licencja nie może być udzielona przed upływem trzech miesięcy od wysłania kopii wniosku.

c) Jeżeli w okresie sześciu lub trzech miesięcy, przewidzianym pod literą a) i literą b), nastąpiło wprowadzenie do obrotu, jak to przewiduje ustęp 2 litera a), żadna licencja na podstawie niniejszego artykułu nie zostanie udzielona.

d) Żadna licencja nie może być udzielona, jeżeli autor wycofał z obrotu wszystkie egzemplarze wydania, na którego reprodukcję i publikację wystąpiono o licencję.

5. Nie można na podstawie niniejszego artykułu udzielić licencji na reprodukcję i opublikowanie tłumaczenia dzieła w następujących wypadkach:

i) jeżeli tłumaczenie, o które chodzi, nie było publikowane przez podmiot prawa tłumaczenia lub za jego zezwoleniem;

ii) jeżeli tłumaczenie nie jest dokonywane na język powszechnie używany w państwie, w którym wystąpiono o licencję.

6. Jeżeli w państwie, o którym mowa w ustępie 1, egzemplarze wydania dzieła zostały wprowadzone do obrotu dla zaspokojenia potrzeb szerokiego kręgu odbiorców bądź nauczania w szkołach i na uniwersytetach przez podmiot prawa reprodukcji lub za jego zezwoleniem po cenie porównywalnej z ceną stosowaną w tym państwie do analogicznych dzieł, każda licencja udzielona na podstawie niniejszego artykułu wygasa, jeżeli wydanie to jest w tym samym języku i jego istotna treść jest taka sama, jak wydania opublikowanego na mocy licencji. Wszystkie egzemplarze już wyprodukowane przed wygaśnięciem licencji mogą być nadal wprowadzane do obrotu aż do ich wyczerpania.

7. a) Z zastrzeżeniem postanowień litery b), niniejszy artykuł stosuje się tylko do dzieł publikowanych w formie drukowanej lub wszelkiej innej analogicznej formie reprodukcji.

b) Niniejszy artykuł stosuje się również do odtworzeń dźwiękowo-wizualnych legalnych utrwałień dźwiękowo-wizualnych, jeżeli stanowią lub obejmują dzieła chronione, jak też — do tłumaczeń włączonych do nich tekstów w języku powszechnie używanym w kraju, w którym wystąpiono o li-

cencję, pod warunkiem że utrwalenia dźwiękowo-wizualne, o których mowa, zostały przygotowane i opublikowane wyłącznie dla potrzeb szkoleniowych.

Artykuł IV

1. Licencje przewidziane w artykule II lub w artykule III mogą być udzielone tylko wówczas, gdy ubiegający się, zgodnie z przepisami obowiązującymi w danym państwie, udowodni, że zwrócił się do podmiotu prawa o zezwolenie na dokonanie tłumaczenia i jego opublikowanie lub na reprodukcję i opublikowanie wydania, w zależności od wypadku, i nie mógł otrzymać jego zezwolenia albo gdy mimo dołożenia należytej staranności nie mógł go odnaleźć. Jednocześnie z wystosowaniem prośby do podmiotu prawa ubiegający się powinien o tym poinformować każdy krajowy lub międzynarodowy ośrodek informacyjny, o którym mowa w ustępie 2.

2. W razie niemożności odnalezienia podmiotu prawa, ubiegający się powinien przesłać pocztą lotniczą listem poleconym odpisy wniosku przedstawionego przez niego władzy właściwej do udzielenia licencji — do wydawcy, którego nazwa jest umieszczona na dziele, i do każdego krajowego lub międzynarodowego ośrodka informacyjnego, który może być wyznaczony w notyfikacji złożonej w tym celu Dyrektorowi Generalnemu przez Rząd państwa, w którym przypuszczalnie wydawca ma główne miejsce swej działalności.

3. Na każdym egzemplarzu tłumaczenia lub reprodukcji, opublikowanym na mocy licencji udzielonej na podstawie artykułu II lub artykułu III, powinno być wskazane nazwisko autora. Na wszystkich egzemplarzach powinien być umieszczony tytuł dzieła. W przypadku tłumaczenia oryginalny tytuł dzieła powinien być umieszczony na wszystkich jego egzemplarzach.

4. a) Licencje udzielone na podstawie artykułu II lub artykułu III nie obejmują zezwolenia na eksport egzemplarzy i będą ważne tylko w odniesieniu do publikacji tłumaczenia lub reprodukcji, w zależności od wypadku, na terytorium kraju, w którym wystąpiono o licencję.

b) Dla celów stosowania postanowienia litery a) wysyłkę egzemplarzy z każdego terytorium państwa, które w odniesieniu do tego terytorium złożyło oświadczenie zgodnie z artykułem I ustępem 5, należy uważać za eksport.

c) W wypadku gdy organ rządowy lub jakikolwiek inny organ publiczny państwa, które zgodnie z artykułem II udzieliło licencji na dokonanie tłumaczenia na inny język niż angielski, francuski lub hiszpański wysła egzemplarze tłumaczenia opublikowanego na mocy takiej licencji do innego państwa, wysyłka tego rodzaju nie będzie dla celów stosowania postanowienia litery a) uważana za eksport, jeżeli zostaną spełnione wszystkie następujące warunki:

i) odbiorcami są poszczególni obywatele państwa, którego właściwa władza udzieliła licencji, lub organizacje zrzeszające tych obywateli;

ii) egzemplarze te będą wykorzystywane tylko do celów szkoleniowych lub badawczych;

iii) wysyłka egzemplarzy i ich późniejsze rozprowadzenia wśród odbiorców nie będą miały charakteru dochodowego;

iv) państwo, do którego egzemplarze są wysyłane, zawarło z państwem, którego właściwa władza udzieliła licencji, porozumienie zezwalające na przyjmowanie lub rozprowadzanie albo na obydwie te czynności, a rząd tego ostatniego państwa zawiadomił Dyrektora Generalnego o tym porozumieniu.

5. Na każdym egzemplarzu opublikowanym na mocy licencji udzielonej na podstawie artykułu II lub artykułu III powinna się znajdować wzmianka we właściwym języku, wskazująca, że egzemplarz jest wprowadzony do obrotu tylko w państwie lub na terytorium, którego dotyczy ta licencja.

6. a) Należy przedsięwziąć w skali krajowej właściwe środki, aby:

i) licencja przewidywała dla podmiotu prawa tłumaczenia lub reprodukcji słuszną wynagrodzenie, odpowiadające wysokości honorariów normalnie wypłacanych w razie licencji dobrowolnie uzgodnionych między zainteresowanymi w obydwu krajach, których to dotyczy, i

ii) zapewnione zostały wypłata i przekazanie tego wynagrodzenia; w razie istnienia w kraju wewnętrznych ograniczeń dewizowych, właściwa władza doloży wszelkich starań, wykorzystując mechanizmy międzynarodowe, aby zapewnić przekazanie wynagrodzenia w walucie powszechnie wymiennej lub w jej równowartości.

b) W ramach ustawodawstwa krajowego należy przedsięwziąć środki — w celu zapewnienia poprawności tłumaczenia lub w zależności od wypadku — dokładności reprodukcji wydania, o które chodzi.

Artykuł V

1. a) Każde państwo uprawnione do oświadczenia, że pragnie korzystać z możliwości przewidzianych w artykule II, może, w razie ratyfikowania niniejszego aktu lub przystąpienia do niego, zamiast takiego oświadczenia:

i) jeżeli jest państwem, do którego ma zastosowanie artykuł 30 ustęp 2 litera a), złożyć oświadczenie w myśl tego postanowienia w odniesieniu do prawa tłumaczenia;

ii) jeżeli jest państwem, do którego artykuł 30 ustęp 2 litera a) nie ma zastosowania — i nawet jeśli nie jest państwem nie należącym do Związku — złożyć oświadczenie przewidziane w pierwszym zdaniu artykułu 30 ustępu 2 pod literą b).

b) W przypadku państwa, które przestało być uważane za państwo rozwijające się, o jakim mowa w artykule I w ustępie 1, oświadczenie złożone zgodnie z niniejszym ustępem zachowuje ważność aż do dnia, w którym upływa termin ustalony zgodnie z artykułem I ustępem 3).

c) Każde państwo, które złożyło oświadczenie zgodnie z niniejszym ustępem, nie może później domagać się korzystania z możliwości przewidzianych w artykule II, nawet jeżeli wycofa to oświadczenie.

2. Z zastrzeżeniem postanowień ustępu 3, każde państwo, które zwracało się o korzystanie z możliwości przewidzianych w artykule II, nie może później złożyć oświadczenia zgodnie z ustępem 1.

3. Każde państwo, które przestało być uważane za państwo rozwijające się, o jakim mowa w artykule I w ustępie 1, będzie mogło, najpóźniej w ciągu dwóch lat przed upływem terminu ustalonego zgodnie z artykułem I ustępem 3, złożyć oświadczenie w myśl pierwszego zdania artykułu 30 ustępu 2 litery b), niezależnie od tego, że nie chodzi o państwo nie należące do Związku. Oświadczenie to nabiera mocy z dniem, w którym upływa termin ustalony zgodnie z artykułem I ustępem 3.

Artykuł VI

1. Każde państwo należące do Związku, począwszy od daty niniejszego aktu lub w każdej chwili, zanim zwiąże się artykułami od 1 do 21 i niniejszym załącznikiem, może oświadczyć:

i) jeżeli chodzi o państwo, które, gdyby było związane artykułami od 1 do 21 i niniejszym załącznikiem, byłoby uprawnione do korzystania z możliwości przewidzianych w artykule I w ustępie 1 — że będzie stosowało postanowienia artykułu II lub artykułu III albo obydwu tych artykułów do dzieł, których państwo pochodzenia na podstawie punktu ii) niniejszego ustępu przyjmuje stosowanie tych artykułów do takich dzieł lub jest związane artykułami od 1 do 21 i niniejszym załącznikiem; oświadczenie takie może się powoływać na artykuł V zamiast na artykuł II;

ii) że zgadza się na stosowanie niniejszego załącznika do dzieł, których jest państwem pochodzenia, przez państwa, które złożyły oświadczenie na podstawie punktu i) niniejszego ustępu lub notyfikację na podstawie artykułu I.

2. Oświadczenia przewidziane w ustępie 1 powinny być sporządzone na piśmie i złożone Dyrektorowi Generalnemu. Nabierają one mocy od dnia ich złożenia.

Na dowód czego niżej podpisani, należycie w tym celu upoważnieni, podpisali niniejszy akt.

Sporządzono w Paryżu dnia 24 lipca 1971 roku.

ZAKOŃCZENIE

Właśnie mija rok od dnia, w którym napisałem ostatnie zdania pierwszej redakcji tego opracowania. Kilka dni zabrała mi własna korekta, po której w lutym 1996 r. przesłałem ten materiał do Wydawnictwa. I dalej zgodnie z przyjętymi zasadami — tekst ten Wydawnictwo przekazało do recenzji. Ustosunkowałem się do nich i wprowadziłem poprawki. W kwietniu ubr. oddałem ostateczną wersję, licząc na to, że praca ta zostanie w miarę szybko wydrukowana. Tak się nie stało. Rok czasu to dużo, szczególnie dla opracowań z zakresu prawa. Co prawda nie zmieniły się przepisy, ale dotarły do mnie dalsze komentarze, a także wątpliwości, pytania przedstawicieli środowiska bibliotekarskiego. Dotyczyły one m.in. prawa do wynagrodzenia bibliotekarza zatrudnionego w bibliotece naukowej, jak i problemów związanych z „dozwolonym użytkowaniem chronionych utworów”. Ostatnio pojawiły się pytania związane z ubiegłorocznymi dyskusjami nad problemem kosztów uzyskania przychodów przez twórcę.

Gdybym pisał ten tekst dzisiaj, wyrażone w nim poglądy, opinie, komentarze, brzmiałyby tak samo, ale zostałyby szerzej udokumentowane. Inna byłaby także redakcja tego opracowania, co zresztą sugerował jeden z recenzentów.

Problematyka licencji ustawowych, ograniczenia monopolu autorskiego, jest przedmiotem zainteresowania nie tylko w naszym kraju. Zasada „fair use”, „fair dealing” wynika z postanowień Aktu paryskiego Konwencji berneńskiej. Nasze przepisy dotyczące przedmiotu „dozwolonego użytku chronionych utworów” są zgodne z tą Konwencją.

Konwencje międzynarodowe nie zastępują prawa wewnętrznego państw, które je ratyfikowały.

Uchwalona w Polsce, w lutym 1994 r, ustawa o prawie autorskim i prawach pokrewnych musi uwzględniać zapisy Konwencji, berneńskiej, bowiem przepisy ustaw, aktów normatywnych obowiązujących w państwie-sygnatariuszu nie mogą być sprzeczne z jej postanowieniami. Podobnie, zresztą, przedstawia się sytuacja i w innych państwach, które tę Konwencję ratyfikowały. Ale wcale nie oznacza to, że we wszystkich tych państwach przepisy prawa autorskiego są tożsame. *„W praktyce podejście do tych zagadnień w poszczególnych państwach różni się, różne są systemy ochrony własności intelektualnej, różna jest „sila” stanowionych przez poszczególne rządy przepisów ochronnych. Różnice te dotyczą wysokości kar za naruszenie prawa, a ich występowanie i związane z tym przeszkody utrudniają utworzenie jednolitego systemu ochrony własności intelektualnej. System taki w państwie musi istnieć. (...) Tak samo, w praktyce, we wszystkich państwach tworzony jest prawny monopol autorski, który gwarantuje twórcom ochronę”* [s. 4 ⁽¹⁾].

Dopuszczalne jest, w świetle postanowień Konwencji berneńskiej (art. 9 ust. 2) wprowadzanie ograniczeń w „monopolu autorskim”, możliwe jest zezwolenie, przepisami aktu normatywnego, *„na reprodukcję tych dzieł w pewnych szczególnych przypadkach pod warunkiem że reprodukcja ta nie wyrządzi szkody normalnemu korzystaniu z dzieła ani nie przyniesie nieuzasadnionego uszczerbku prawowitym interesom autora”*. Tak w Polsce, jak i w innych państwach głoszony jest pogląd, *„że każda osoba powinna mieć zapewniony dostęp do informacji i korzystać z rezultatów pracy twórczej. Realizacja tego poglądu stanowi naruszenie monopolu twórcy, w pewnym stopniu ogranicza jego prawa majątkowe. Opiera się ona na założeniu, że nie jest możliwy rozwój działalności naukowej, jeśli zainteresowany nie wie, co w danej dziedzinie już zostało osiągnięte. Ten pogląd stanowi podstawę uprawnień dla organów państwa (z których te organy korzystają) do wpływania na sposób korzystania z ochrony prawa autorskiego przez twórcę. Bo też czy właściwa jest ochrona nieograniczonego prawa do prywatności i prawa do zazdrośnego strzeżenia swoich pomysłów i wynalazków wyłącznie w tym celu, by czerpać z tego korzyści materialne; czy ludzie nie powinni korzystać z wolnego dostępu do tych wytworów (nie koniecznie zupełnie wolnego od opłat w wymiarze finansowym, ale przy zapewnieniu prawa dostępu do informacji)?”* [s. 4 ⁽¹⁾].

Ten problem wymagał prawnego uregulowania. Art. 17 Konwencji berneńskiej stanowi o prawie każdego państwa-sygnatariusza *„do zezwalania, nadzorowania lub zakazywania, za pomocą środków ustawodawczych lub wewnętrznego porządku publicznego, rozpowszechniania, przedstawiania,*

wystawiania wszelkich dzieł, do których właściwa władza uznałaby za potrzebne zastosowanie tego prawa”.

Z powołanych wyżej postanowień Konwencji (art. 9 ust. 2 i art. 17) skorzystało wiele państw. Obowiązujące w tych krajach przepisy dopuszczają do ograniczenia „monopolu autorskiego”, m.in. w państwach członkowskich Wspólnoty Europejskiej znana jest zasada „fair dealing” („rzetelnego działania”), w Stanach Zjednoczonych prawo „fair use” („rzetelnego korzystania”). Źródłem tych ograniczeń „monopolu autorskiego” są akty normatywne pozwalające np. na kopiowanie utworu w całości lub też w części, w celu stworzenia warunków do korzystania osobistego, jak również korzystania w określonym gronie osób, w kręgu przyjaciół, kolegów, dobrych znajomych. W poszczególnych państwach obowiązują bardzo różne zasady „rzetelnego korzystania”, a różnice dotyczą przede wszystkim zakresu i celu tego korzystania. Z zasady przepisy te nie dopuszczają do legalnego kopiowania większych partii utworu [polska ustawa — (art. 23) idzie tu bardzo daleko], określają granice kopiowania, np. zezwalają na sporządzenie odbitki kserograficznej jednego artykułu, zakazując stanowczo kopiowania większych partii czasopisma, zezwalają na skopiowanie jednego arkusza wydawniczego większego utworu ... W każdym państwie dopuszczalny jest jakiś zakres „rzetelnego korzystania”, akty normatywne określają cele tego „korzystania”. Są to najczęściej badania naukowe (profesjonalne, ale nie komercyjne), zbieranie informacji na określony temat (sporządzanie opracowań dokumentacyjnych), poszerzanie własnej wiedzy (tak profesjonalne, jak i hobbystyczne), a także bardzo szeroko pojęte cele edukacyjne.

Nie zawsze i nie w każdym państwie akty normatywne w sposób jednoznaczny określają zakres i cel „rzetelnego korzystania”, stanowią szerzej, dokładniej o odstępstwach od „monopolu autorskiego”, o „licencjach ustawowych” na rzecz innych osób (tak fizycznych, jak i prawnych) korzystających z utworu. W szeregu państw, w których obowiązujące akty normatywne zawierają postanowienia o charakterze ogólnym, znaczną rolę odgrywa orzecznictwo sądowe. Jedną ze spraw, która bardzo szerokim echem odbiła się w Stanach Zjednoczonych i w Wielkiej Brytanii i doczekała się wielu komentarzy, było orzeczenie sądu amerykańskiego w „sprawie Texaco” („Texaco case”) [s. 15-16 ⁽¹⁾, ⁽²⁾].

Każdy bibliotekarz, każdy pracownik nauki powinien sobie zdawać sprawę z tego, że kopiowanie artykułów z czasopism naukowych ma bezpośredni wpływ na zmniejszanie się, najpierw prenumeraty, a później nakładu czasopisma bądź innego, bardzo często ważnego wydawnictwa. To, z kolei, powoduje wzrost ceny publikacji, a w końcu doprowadza do upadku m.in. potrzebnego, charakteryzującego się wysokim poziomem naukowym, czasopisma.

Zasada „rzetelnego korzystania” została przyjęta także w polskim systemie prawnym; świadczą o tym postanowienia obowiązującej ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych mówiące o „dozwołonym korzystaniu z chronionych utworów”. Przepisy art. 23 dopuszczają, aby bez zezwolenia twórcy, nieodpłatnie [w rozumieniu ustawy: bez prawa do wynagrodzenia dla autora — art. 34: „*Twórcy nie przysługuje prawo do wynagrodzenia (ale tylko w sytuacjach, o których stanowią przepisy o ”dozwołonym użytku chronionych utworów”)*, *chyba że ustawa stanowi inaczej*”], korzystać z już rozpowszechnionego utworu **tylko w zakresie własnego użytku osobistego**. O tym ograniczeniu muszą wiedzieć użytkownicy. Ta „licencja ustawowa” zezwala na korzystanie, poza zainteresowanym użytkownikiem, tylko krewnym, powinowatym oraz bliskim znajomym korzystającego. Nie obejmuje ona osób związanych z tym użytkownikiem więzami profesjonalnymi.

Prawo do „rzetelnego korzystania” określa zadania pracowników bibliotek i ośrodków informacji naukowej we wszystkich krajach — sygnatariuszach Konwencji berneńskiej. Dokumentaliści i bibliotekarze, pośredniczą w „rzetelnym korzystaniu”. W pewnym stopniu sprawują nadzór nad właściwym stosowaniem zasad „rzetelnego korzystania”. Każdy bibliotekarz powinien być nie tylko „usługodawcą”, ale także najbliższym sojusznikiem twórcy; jednym z jego zawodowych obowiązków jest dbanie o to, aby wszyscy użytkownicy przestrzegali przepisy ustawy o prawie autorskim, aby biblioteka była miejscem nie „pirackiego” a „rzetelnego korzystania”.

Mówiąc o dozwołonym użytku chronionych utworów trzeba także wspomnieć o „*nozie copyright'owej*”. Polska od 1977 r. jest sygnatariuszem „konwencji powszechnej”. Celem konwencji jest zapewnienie poszanowania praw osobistych człowieka związanych z jego dostępem do dzieł literackich i naukowych, do dzieł sztuki i innych wytworów intelektu i w tym aspekcie chroni prawa twórców tych dzieł. Konwencja nie zawiera określenia przedmiotu ochrony, wymienia kategorie dzieł chronionych tylko przykładowo. Przedmiotem ochrony są zarówno utwory opublikowane, jak i nieopublikowane twórców, którzy są obywatelami państw-sygnatariuszy, a także te utwory, które opublikowano po raz pierwszy na terenie danego państwa.

Ochrona, wynikająca z konwencji powszechnej nie powoduje bezpośrednich skutków prawnych. Wymaga ona zastosowania przewidzianych prawem państwa-sygnatariusza procedur, np. postępowania sądowego

Zgodnie z konwencją powszechną, jeżeli jedno z państw wymaga spełnienia określonych formalności, takich, jak np. zdeponowanie egzemplarza dzieła, zarejestrowania (np. w bibliotece centralnej), zastrzeżenia, poświadczenia notarialnego, uiszczenia opłat, wytworzenie lub opublikowania na terytorium własnego kraju, „to uważa się takie wymaganie za spełnione w stosunku do każdego dzieła chronionego w myśl konwencji, jeśli

to dzieło zostało opublikowane poza terytorium tego państwa i jeśli autorem nie jest jego obywatel oraz jeżeli od pierwszej publikacji tego dzieła, wydanego z upoważnienia autora zostało ono opatrzone symbolem © oraz nazwą podmiotu prawa autorskiego i wskazaniem roku pierwszej publikacji. Symbol, nazwa i rok powinny być zamieszczone w sposób i miejscu wskazującym wyraźnie zastrzeżenie prawa autorskich”⁽³⁾.

Konwencja powszechna zajmuje się przede wszystkim ochroną praw majątkowych twórcy. Przewiduje ona, że prawa autora związane z wyłącznością do decydowania o dokonywaniu tłumaczeń utworu i jego publikacji mogą być ograniczone przez prawo wewnętrzne w odniesieniu do tłumaczeń dzieł literackich (licencja przymusowa).

„Licencja przymusowa może być udzielona tylko do celów szkoleniowych, uniwersyteckich i badawczych i ograniczona jest wyłącznie do terytorium państwa-członka konwencji, w którym złożono wniosek o jej udzielenie. Egzemplarze dzieła wydanego na podstawie licencji przymusowej nie mogą być przedmiotem eksportu”⁽³⁾.

W świetle art. 12 ustawy osobie zatrudnionej w instytucji nie mającej charakteru naukowego, która w ramach obowiązków służbowych „stworzyła utwór”, nie przysługuje prawo do odrębnego wynagrodzenia za to, że pracodawca eksploatuje to dzieło w granicach swoich uprawnień i zgodnie z jego charakterem. Natomiast prawo do odrębnego wynagrodzenia przysługuje pracownikowi **instytucji naukowej, który opracował utwór naukowy** w wyniku wykonywania obowiązków ze stosunku pracy, ale tylko wtedy, **gdy w umowie o pracę nie postanowiono inaczej**. Inaczej może być także, zapisane w umowie prawo pierwszeństwa takiej instytucji opublikowania utworu naukowego.

Twórców dotyczy przywilej korzystania z 50% stawki kosztów uzyskania przychodów. „*Forma stosunku prawnego, w ramach którego wykonywane są prace twórcze (...) nie ma znaczenia dla kwalifikacji prac twórczych w zakresie wysokości normy kosztów uzyskania przychodów (...). O ile zatem z umowy o pracę wynika, że pracownik otrzymuje wynagrodzenie składające się z kilku elementów, np. wynagrodzenia podstawowego, ściśle związanego z obowiązkami pracowniczymi, oraz wynagrodzenia (honorarium) z tytułu korzystania przez pracownika-twórcę z praw autorskich, to w takim przypadku stworzenie dzieła podlegającego ochronie prawem autorskim w ramach stosunku pracy daje podstawę w odniesieniu do przychodów z tego tytułu do zastosowania normy kosztów uzyskania w wysokości 50 proc. (...)*”. Z

powołanego tu pisma Ministerstwa Finansów ⁽⁴⁾ (i oczywiście z postanowień ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych) wynika, że osoba wykonująca zadania twórcy, pozostająca w stosunku pracy, ma prawo do korzystania z tego przywileju. Powstaje pytanie, jaka część wynagrodzenia związana jest z zadaniami twórczymi pracownika. Odpowiedź nie jest łatwa. W zacytowanym tu piśmie Ministerstwa Finansów zawarta jest opinia, że musi to wynikać z umowy o pracę; jest to jednak wykładnia zawężająca prawa podatnika i nieuzasadniona. Zdaniem autora (i nie tylko jego⁽⁵⁾) można tu zastosować jedno z dwóch rozwiązań: albo (1) pracownik składa pracodawcy oświadczenie, jaki procent jego czasu pracy przypada na działania twórcze, a pracodawca akceptuje jego treść, albo też (2) w umowie o pracę określa się wymiar czasu przeznaczony na działalność twórczą pracownika.

Należy tu zwrócić uwagę na to, że nie tylko nasze honoraria autorskie związane z działalnością publicystyczną, z przygotowaniem artykułów do publikacji w prasie, uprawniają do zastosowania stawki 50%. Takie same koszty uzyskania przysługują za wykłady, prelekcje, za te działania, które polegają na prezentacji twórczego opracowania wykładowcy, prelegenta. Stawka ta nie dotyczy wszystkich zajęć dydaktycznych (np. ćwiczeń, lekcji), bowiem nie każde zajęcie kształceniowe wymaga od nauczyciela, od osoby prowadzącej tego rodzaju zajęcia stworzenia utworu (s. 17 - 18).

Chciałbym, aby to opracowanie, tak, jak moja poprzednia praca⁽⁶⁾, było dla zainteresowanych osób użyteczne, aby zawarte w nim informacje okazały się przydatne nie tylko dla bibliotekarzy, ale także dla osób korzystających z usług bibliotek i ośrodków informacji naukowej. Chciałbym by zawarte w nim informacje przydały się przede wszystkim pracownikom instytucji naukowych i oświatowych, nauczycielom, tak akademickim, jak też i tym, którzy pracują w szkołach podstawowych, średnich, w innych placówkach oświatowych. Może informacje te przydadzą się i innym osobom, np. redaktorom czasopism naukowych, fachowych ...

Zależy mi na tym, aby przepisy prawne, podstawowe pojęcia, terminy, które w tych przepisach zostały zawarte, były zrozumiałe, tak dla bibliotekarzy, jak i dla użytkowników bibliotek. Moje doświadczenia zawodowe, moje wnioski z kontaktów z przedstawicielami środowiska bibliotekarskiego, wskazują, że od bibliotekarzy oczekuje się odpowiedzi na wiele pytań. I opracowanie to spełni swoje zadanie, jeśli będzie lekturą, która pomoże w udzielaniu trafnych odpowiedzi na zadawane bibliotekarzom pytania, pozwoli na wyjaśnienie chociażby niektórych wątpliwości naszych czytelników.

Poznań, w lutym 1997 r.

Bolesław Howorka

- (1) Oppenheimer Charles: *The legal and regulatory environment for electronic information*. 2 ed. INFORMATICS, 1995.
- (2) Lawler Andrew: *Court says no to copying articles*. Science 1994, vol. 266, s. 1315.
- (3) Karpowicz Andrzej: *Prawo autorskie i prasowe dla dziennikarzy*. Wydawnictwa Prawnicze PWN Warszawa 1996, s. 80-85.
- (4) Pismo Ministerstwa Finansów z dnia 16 sierpnia 1995 r. nr 5/5/8-7371-01609/95.
- (5) Barta Janusz, Markiewicz Ryszard: *Jeśli twórca jest pracownikiem*. Rzeczypospolita 1997, nr 11 (4568) (żółte strony).
- (6) Howorka Bolesław: *Elementy prawa dla bibliotekarzy i dokumentalistów*. Wydawnictwo SBP Warszawa 1990.

INDEKS RZECZOWY

A

- Adaptacja utworu 19, 54
- Akt paryski Konwencji berneńskiej 12, 21, 37, 142-180
- Artykuły 42
- Aktualne wydarzenia — sprawozdania 42
- Akty normatywne 20
- Anagram 24
- Anonim 23
- Antologia 20
- Architektoniczne i architektoniczno-urbanistyczne utwory 65-68, 118-119
- Archiwa, licencje ustawowe 44-45, 90
- Archiwizowanie 36, 44, 111
- Artystyczne wykonania 84
- Audiowizualne utwory 70-72, 120-121
- Autorstwo utworu 30

B

- Bazy danych 20, 47
- Bezpłatność usług 12
- Biblioteka komercyjna 44, 60
- Biblioteka, licencje ustawowe 34-40, 42-45, 47, 50, 90

C

- Copyright'owa nota © 19, 38
- Cytaty, cytowania 45-46, 77, 113
- Czas trwania autorskich praw majątkowych 53-54, 86, 89, 91, 114-115
- Czynności prawne 62-63

D

- Demokratyczne państwo prawne 14
- Derogacja ustawy 11
- Dobra osobiste człowieka 31

Dokumenty urzędowe 20
Dowody, zabezpieczenie 80, 91, 124
Dozwolony użytek
— chronionych utworów 12, 37-49, 75, 111-114
— praw pokrewnych 89-91
Droit de suite 34-35
Działalność gospodarcza 80
Dziedziczenie, spadki 34, 55-56, 78
Dzierżawa 60, 85, 88

E

Egzekucja z autorskich praw majątkowych 34, 110
Egzemplarze autorskie 68, 119

F

Fair use, fair dealing 37
Folkloru dzieła 23
Fonogramy 87-89, 92, 126-127, 133
Forma utworu, jej nienaruszalność 30, 32
Fotografia, wizerunek 49, 82-83
Fragmenty utworów 42-43, 46-47
Fundusz Promocji Twórczości 54, 79, 91, 97, 135-137

I

Imprezy 32, 48
Instytucje naukowe 27-28, 42, 75
Instytucje oświatowe 42-43, 75

K

Kary, karna odpowiedzialność 98-103, 131-133
Karykatura 19
Kierownicze sprawstwo 102
Kierownik zespołu 86
Komisja Prawa Autorskiego 56, 94-96, 129-130, 137-139
Kopiowanie 45, 47
Komputerowy program 11, 41, 45, 73-76, 133
Korekta autorska 31-32, 67, 72
Korespondencji ochrona 82-83
Korzystanie
— z artystycznego wykonania 84-86
— z utworu 33, 39-41, 42, 50, 52, 58, 114
Kryptonim 24
Kurator 23

L

Licencja 33-38, 55, 68-69, 89, 118-120

M

Majątkowe prawa autorskie 33-38
Międzynarodowe umowy 22
Monopol autorski 89
Mowy wygłoszone 41
Małżonkowie 87

N

Nadawanie, nadania 36, 41, 60, 61, 85, 89, 111-112, 127
Nadzór autorski 31-32, 67, 72, 119, 121
Najem 60, 85, 88
Naruszenie praw autora 51, 98-103, 131-133
Nieprzystąpienie do rozpowszechniania utworu 66, 118

O

Ochrona prawa 17-18, 77-84, 122-125
Odsprzedaż utworu 34-35, 110
Odstąpienie od umowy 65, 118
Oferta 31-32, 62-63, 65
Opis patentowy 21
Opłaty od urzędzeń i nośników 35-36, 38, 75, 110-111, 140-141
Opłaty za usługi 12
Opłaty za wstęp 48
Opracowanie cudzego utworu 19, 58
Opublikowany utwór 21, 30, 42, 44, 48, 91, 107
Organizacje zbiorowego zarządzania prawami autorskimi 71, 78, 93-96, 128-130
Oskarżyciel prywatny 102
Osoba fizyczna 23
Osobiste prawa autorskie 30-32, 77-78, 99, 110
Osobisty użytek własny 39-41
Ośrodki informacji dokumentacji i naukowej 46-48
Oznaczenie
— egzemplarza 92, 127-128
— utworu 30

P

Parodia 19, 32
Patentowe opisy 20
Pełnoletniość 23
Podmiot prawa autorskiego 23-29, 108-109
Pokrewne prawa 84-92, 125-128
Pola eksploatacji 55, 59-60, 68-69, 94, 116, 119
Połączony utwór 25, 108
Pracodawca 26-28, 109
Pracownik — twórca 26-28, 109
Prasowe informacje 20, 41, 83

Prawa pokrewne 84-92, 125-128
Prawo zależne 19, 58
Producent 28-29, 35, 70-72, 85, 88, 120
Promulgacja ustawy 11
Przedmiot prawa autorskiego 17-22, 106-108
Przeglądy publikacji i utworów 41
Przejście autorskich praw majątkowych 55, 115-120
Przeniesienie praw autorskich 55-56, 62-66
Przeniesienie własności egzemplarza 62
Przepisy wykonawcze do ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych 135-141
Przeróbka utworu 19, 54
Przestępstwo 99-103, 131-133
Pseudonim 24
Publiczne udostępnienie 25, 30
Publiczne wykonanie, wystawienie 32, 48, 60, 85, 91
Publikacja 21-22

R

Redakcja czasopisma 31, 58
Rozpowszechnianie w prasie, w radio, w telewizji 41
Rozpowszechniony utwór 21, 30, 41, 68, 91, 100, 107
Ryczałt 56

S

Sąd 80-81, 83, 92, 124
Spadki, dziedziczenie 34, 55-56, 78
Stałe wystawianie utworów plastycznych 49
Streszczenia 32, 41
Symbole urzędowe 20-21
Szkoły — uprawnienia, licencje ustawowe 42, 90

T

Tajemnica informacji 83
Tantiemy 71
Termin dostarczenia utworu 63, 117
Tłumaczenia 19, 32, 54
Treść prawa autorskiego 110-114
Treść utworu, jej nienaruszalność 30, 32
Twórca 23-24, 77-78, 108, 123
— pracownik 26-28
— wynagrodzenie 27, 34, 41, 46, 48-50, 52, 56-58, 66, 71, 79, 84, 95-96

U

Ubezłasnowolnienie 23
Umowa 55, 57-58, 62-69, 76, 115-120
Umowa międzynarodowa 21-22, 61-62, 107

Urządzenie odbiorcze, użytkowanie 41
Ustalony utwór 17, 84
Ustawa o prawie autorskim i prawach pokrewnych
— derogacja 11
— promulgacja 11
— tekst 106-134
— wejście w życie 11, 104, 133-134
— zakres stosowania 21
Ustalenie utworu 17, 84, 117
Usterki utworu 64, 117
Utrwalenie 17, 36, 59, 85, 89
Utrwalony utwór 17, 59, 85-86, 91
Utwór
— nie stanowiący przedmiotu prawa autorskiego 20, 107
— opublikowany 21, 30, 42, 44, 48, 91, 107
— połączony 25, 108
— przedmiot prawa autorskiego 17, 106-108
— rozpowszechniony 21, 30, 41, 68, 91, 100, 107
— ustalony 17, 84
— utrwalony 17, 59, 85, 89
— zbiorowy 15, 20, 25, 43
— zależny 19, 107

W

Wady prawne utworu 64, 117
Wejście w życie ustawy 11, 104, 133-134
Wideoqramy 87-89, 92, 126-127, 133
Wina umyślna i nieumyślna 98
Wizerunek, ochrona 82-83
Władztwo zakładowe 51
Wprowadzenie do obrotu 59, 61, 85, 88, 91, 116-117
Wprowadzenie do pamięci komputera 59
Współtwórcy, współtwórczość 24, 70-71, 108, 120
Wybory 20
Wydawca 28-29
Wykładnia 13-14
Wynagrodzenie twórcy 27, 34, 41, 46, 48-50, 52, 56-58, 66, 71, 79, 84, 94-96 115-
-116, 129-130
Wypowiedzenie umowy 65, 118
Wypożyczenia międzybiblioteczne 38, 40
Wystawienie utworu 48-49, 60, 113
Wyświetlenie utworu 60

Z

Zakład publiczny 51
Zakres stosowania ustawy 21

Zależny utwór 19, 107
Zbiorowy utwór 15, 20, 25-26, 43, 108
Zbiory 20, 107
Zbiory specjalne 44
Zbiorowa publikacja 68, 119
Zdolność do czynności prawnych 23
Znaki urzędowe 20-21
Zniszczenie oryginalnego egzemplarza utworu plastycznego 49, 51
Zwielokrotnienie 59, 85, 88-89

asza seria

WYDAWNICTWO

SBP

<<NAUKA-DYDAKTYKA-PRAKTYKA>>

wzbogaciła się o nową, bardzo użyteczną książkę

Aleksandra RADWAŃSKIEGO

„KOMPUTERY, BIBLIOTEKI, SYSTEMY”

Podręcznik

Książka zawiera:

1. Wprowadzenie.
2. Podstawowe pojęcia związane z komputerową technologią informacyjną.
3. Bazy danych.
4. Problemy automatyzacji bibliotek.
5. Komputeryzacja działalności informacyjnej.
6. Społeczeństwo informacyjne.
7. Podsumowanie.
8. Dodatki:
 - A. Podstawy systemu operacyjnego DOS.
 - B. Pierwsze kroki w sieciach lokalnych
 - C. Pierwsze kroki w „OKNACH”
oraz słowniczek skrótów i wybranych terminów . Literatura w jęz. polskim i literatura źródłowa.

Książka przeznaczona głównie dla słuchaczy i studentów kierunku „Bibliotekoznawstwo i informacja naukowa” - będzie także bardzo pożyteczna dla wszystkich, którzy interesują się tą problematyką.

Stron 145 cena 10 zł.

Gorąco tę książkę polecamy!

Zamówienia prosimy kierować:

Dział Promocji i Kolportażu
ul. Hankiewicza 1, 02-103 Warszawa
lub

Wydawnictwo SBP ul. Konopczyńskiego 5/7, 00-953 Warszawa

WYDAWNICTWO

SBP

WYDAWNICTWO

SBP

POLECA PAŃSTWU NOWY, 20 tom
serii <<NAUKA-DYDAKTYKA-PRAKTYKA>>

Jerzego Maja, Marka Nahotki i Władysława Szczęcha

„ZASTOSOWANIA KOMPUTERA W BIBLIOTECE”

Książkę najlepiej charakteryzuje spis treści. Oto on:

1. *Wstęp*
2. *Problemy organizacyjne komputeryzacji bibliotek*
3. *Programy obsługi bibliotecznych baz danych*
4. *Sieci lokalne*
5. *Rozległe sieci informacyjne (Internet)*
6. *Przegląd zautomatyzowanych systemów i baz danych*
7. *Komputerowe redagowanie tekstu*
8. *Sprzęt komputerowy dostępny w bibliotekach polskich*
9. *Oprogramowanie systemowe i narzędziowe*
10. *Słowniczek terminów*
11. *Literatura*

Książka została napisana przez doświadczonych bibliotekarzy dydaktyków i praktyków, którzy starają się swoich czytelników wprowadzić krok po kroku w nową technologię pracy bibliotekarskiej przy użyciu tak doskonałego narzędzia jakim jest komputer. Jest to książka dla czynnych bibliotekarzy, którzy zamierzają komputeryzować swoją bibliotekę lub są w trakcie tej skompilowanej operacji.

Jest to bardzo wartościowa i oczekiwana pozycja.

stron 160 cena 12 zł

Zamówienia prosimy kierować:

Dział Promocji i Kolportażu SBP,

02-103 Warszawa-Ochota,
ul. S.K. Hankiewiczza 1, tel. 22-43-45

lub

Wydawnictwo SBP ul. Konopczyńskiego 5/7, 00-953 Warszawa

WYDAWNICTWO

SBP

WYDAWNICTWO

SBP

SERIA

PROPOZYCJE I MATERIAŁY

dostarcza Państwu systematycznie informacje o najciekawszych sympozjach i konferencjach poświęconych problemom nurtującym środowisko bibliotekarskie.

Najnowszy, dziewiąty tom pt.

KOMPUTERYZACJA BIBLIOTEK PUBLICZNYCH

Zawiera materiały z III Ogólnopolskiej konferencji zorganizowanej w czerwcu 1996 r. przez Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich w Supraślu k. Białegostoku.

Książka zawiera:

- opisy wdrażania komputeryzacji w 9 wybranych WBP (Radom, Słupsk, Łódź, Szczecin, Sieradz, Zielona Góra, Warszawa, Białystok, Lublin),
- dwa syntetyczne artykuły o problemach komputeryzacji bibliotek publicznych i perspektywach tego procesu,
- opisy wybranych problemów komputeryzacji bibliotek, z którymi zmagali się Ci, którzy wdrożyli ją w swoich placówkach (standardy, kryteria wyboru systemu dla małych i średnich bibliotek, metody konwersji, język haseł przedmiotowych, współpraca w tworzeniu bibliografii regionalnych).

Książka kończy się reasumpcją wniosków przyjętych przez uczestników konferencji.

Jest to wartościowa pozycja dla całego środowiska. Jej przestudiowanie pozwoli uniknąć błędów w trudnym procesie wdrażania komputeryzacji.

**BĄDŹ PRZEZORNY — KUP TĘ KSIĄŻKĘ.
NA PEWNO SIĘ OPŁACI !**

stron 170, cena 15 zł

Zamówienia prosimy kierować:

**Dział Promocji i Kolportażu
ul. Hankiewicza 1, 02-103 Warszawa
lub**

Wydawnictwo SBP ul. Konopczyńskiego 5/7, 00-953 Warszawa

**SERIA WYDAWANA
Z INICJATYWY
INSTYTUTU BIBLIOTEKOZNAWSTWA
I INFORMACJI NAUKOWEJ
UNIwersytetu warszawskiego
ORAZ WYDAWNICTWA SBP**